

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
Філософський факультет

EUROPEAN CREDIT TRANSFER SYSTEM

ECTS – ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПАКЕТ

033 «ФІЛОСОФІЯ»

(BACHELOR)

2018 р.

1.1. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ФАКУЛЬТЕТУ:

1.1.1 Адреса: м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57

Контактні телефони

тел. (0342) 59-60-14

тел. (0342) 59-60-77

e-mail: Dekanat_filosof@pu.if.ua

Приймальня декана

тел. (0342) 59-60-14

Інформація про склад деканату

Декан факультету:

Професор Гоян Ігор Миколайович

тел.: 050-373-71-25

e-mail: Dekanat_filosof@pu.if.ua

Заступник декана:

доцент Федик Оксана Василівна

тел.: 097-660-51-61

Вчений секретар ради: доцент Рохман Богдан Михайлович

тел.: 050-239-81-48

Голова науково-методичної ради: доцент Пятківський Роман Олександрович

тел.: 095-561-44-47

Методист заочної форми навчання: Беляєва Наталія Іванівна

тел.: 067-707-81-79

Диспетчер: Бунь Ілона Володимирівна

тел.: 099-707-71-03

1.1.2 Кафедри:

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, СОЦІОЛОГІЇ ТА РЕЛІГІЄЗНАВСТВА

(Адреса: вул. Шевченка, 57, тел. (0342) 59-60-15).

Склад кафедри:

1. Дойчик Максим Вікторович – завідувач кафедри, кандидат філософських наук, доцент
2. Білоус Світлана Іванівна – кандидат філософських наук, доцент
3. Борисевич Лілія Василівна – заслужений діяч мистецтв, доцент
4. Будз Володимир Павлович – кандидат філософських наук, доцент
5. Будз Галина Іванівна – кандидат філософських наук, асистент (декретна відпустка)
6. Возняк Ореста Тарасівна – кандидат філософських наук, доцент (декретна відпустка)
7. Возняк Стеан Володимирович – кандидат філософських наук, асистент
8. Винник-Остапишин Віта Романівна – кандидат філософських наук, асистент (декретна відпустка)
9. Гайналь Тетяна Олександрівна – кандидат філософських наук, доцент
10. Геник Любов Ярославівна – кандидат педагогічних наук, доцент
11. Гнатюк Ярослав Степанович – кандидат філософських наук, доцент
12. Голянич Михайло Юрійович – кандидат філософських наук, професор
13. Гоян Ігор Миколайович – доктор філософських наук, професор
14. Гуцуляк Олег Борисович – кандидат філософських наук, доцент
15. Даниляк Ростислав Петрович – кандидат філософських наук, доцент
16. Кияк Святослав Романович – доктор філософських наук, професор
17. Кононов Ілля Федорович – доктор соціологічних наук, професор
18. Кучера Ірина Василівна – кандидат історичних наук, доцент
19. Ларіонова Вікторія Костянтинівна – доктор філософських наук, професор
20. Макарова Алла Олександрівна – кандидат філософських наук, доцент

21. Марціновська Дарина Святославівна – кандидат філософських наук, викладач
22. Москаленко Юрій Михайлович кандидат філософських наук, професор
23. Надурак Віталій Вікторович – кандидат філософських наук, доцент
24. Новосад Марія Гнатівна – кандидат мистецтвознавства, доцент
25. Пятківський Роман Олександрович – кандидат філософських наук, доцент
26. Радченко Ольга Борисівна – кандидат філософських наук, доцент
27. Рохман Богдан Михайлович – кандидат філософських наук, доцент
28. Сисак Марія Миколаївна – кандидат філософських наук, асистент (декретна відпустка)
29. Стручкова-Гуменна Людмила Борисівна – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри
30. Терешкун Оксана Федорівна – кандидат політичних наук, доцент
31. Турчин Мирослава Богданівна – кандидат філософських наук, асистент (декретна відпустка)

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

(Адреса: вул. Шевченка, 57, тел. (0342) 59-60-66, e-mail: kzer@pu.if.ua)

Склад кафедри:

1. Москалець Віктор Петрович – завідувач кафедри, доктор психологічних наук, професор
2. Белей Михайло Дмитрович – кандидат психологічних наук, професор
3. Гасюк Мирослава Богданівна – кандидат психологічних наук, доцент
4. Гоян Ігор Миколайович – доктор філософських наук, професор
5. Іванців Людмила Ігорівна – кандидат психологічних наук, доцент
6. Іванців Наталія Ігорівна – кандидат психологічних наук, доцент
7. Карпюк Юлія Ярославівна – кандидат психологічних наук, доцент
8. Кулеша Мирослава МIRONІВНА – кандидат психологічних наук, доцент

9. Лещинська Олена Альбертівна – доктор психологічних наук, професор
10. Матейко Наталія Михайлівна – кандидат психологічних наук, доцент
11. Міщиха Лариса Петрівна – доктор психологічних наук, професор
12. Федик Оксана Василівна – кандидат психологічних наук, доцент
13. Хрущ Олена Василівна – кандидат психологічних наук, доцент
14. Шкрабюк Вероніка Степанівна – кандидат психологічних наук, доцент

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

(Адреса: вул. Шевченка, 57, тел. (0342) 59-61-49, e-mail: ksp@pu.if.ua).

Склад кафедри:

1. Заграй Лариса Дмитрівна – завідувач кафедри, доктор психологічних наук, професор
2. Карпенко Зіновія Степанівна – доктор психологічних наук, професор
3. Пілецька Любомира Сидорівна – доктор психологічних наук, професор
4. Климишин Ольга Іванівна – доктор психологічних наук, професор
5. Вітюк Надія Романівна – кандидат психологічних наук, доцент
6. Гринчук Олександра Іванівна – кандидат психологічних наук, доцент
7. Жердецька Любов Леонідівна – кандидат психологічних наук, доцент (декретна відпустка)
8. Когутяк Надія Михайлівна – кандидат психологічних наук, доцент
9. Коропецька Олеся Михайлівна – кандидат психологічних наук, доцент
10. Куравська Надія Володимирівна – кандидат психологічних наук, доцент
11. Литвин-Кіндратюк Світлана Данилівна – кандидат психологічних наук, доцент
12. Лютак Оксана Зіновіївна – кандидат психологічних наук, доцент
13. Пілецький Віктор Сидорович – кандидат психологічних наук, доцент
14. Паркулаб Оксана Григорівна – кандидат психологічних наук, доцент.

15. Ралько Ірина Михайлівна – кандидат психологічних наук, доцент (декретна відпустка)
16. Сметаняк Владислав Ігорович – кандидат психологічних наук, доцент.
17. Федоришин Галина Миколаївна – кандидат психологічних наук, доцент
18. Чуйко Оксана Михайлівна – кандидат психологічних наук, доцент
19. Юрченко Зоя Володимирівна – кандидат психологічних наук, доцент.

1.2 ПЕРЕЛІК СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ З ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ НА ФАУЛЬТЕТІ ІЗ ЗАЗНАЧЕННЯМ ЛІЦЕНЗІЙНОГО ОБСЯГУ ТА ТЕРМІНУ НАВЧАННЯ

Шифр	Спеціальність	Освітній рівень	Форма навчання	Термін навчання
6.020301 (033)	філософія	бакалавр	денна	3 роки 10 місяців
033	філософія	магістр	денна	1 рік 4 місяці
6.030101 (054)	соціологія	бакалавр	денна	3 роки 10 місяців
054	соціологія	магістр	денна	1 рік 4 місяці
031	релігієзнавство	магістр	денна	1 рік 4 місяці
6.030102 (053)	психологія	бакалавр	денна	3 роки 10 місяців
053	психологія	магістр	денна	1 рік 4 місяці
6.030102 (053)	психологія	бакалавр	заочна	3 роки 10 місяців
053	психологія	магістр	заочна	1 рік 4 місяці

1.3 УМОВИ НАВЧАННЯ

1.3.1 Коротка інформація про філософський факультет, перелік відповідних кафедр, загальна інформація про практики, лабораторії

Філософський факультет з 1995 року є складовою частиною Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Він був створений для забезпечення потреби Прикарпатського регіону у висококваліфікованих фахівцях соціогуманітарного профілю, що здатні формувати духовність особистості та вирішувати актуальні проблеми розвитку суспільства, їх філософсько-психологічного осмислення, корекції та конструювання світогляду з новим гуманістичним змістом.

Філософський факультет очолювали: кандидат історичних наук, доцент Любінець Ігор Ярославович, кандидат філософських наук, професор Голянич Михайло Юрійович, а з серпня 2005 року – доктор філософських наук, професор Гоян Ігор Миколайович.

Адреса філософського факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника: м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57.

На основі діючих стандартів ступеневої освіти України філософський факультет готує бакалаврів та магістрів за денною, заочною формами навчання. Для підготовки молодих науковців на факультеті відкрито аспірантуру з таких спеціальностей: 033 – філософія, 053 – психологія.

В структурі факультету функціонує 3 кафедри – загальної та клінічної психології (завідувач, доктор психологічних наук, професор Москалець Віктор Петрович), соціальної психології (завідувач, доктор психологічних наук, професор Заграй Лариса Дмитрівна), кафедра філософії, соціології та релігієзнавства (завідувач, кандидат філософських наук, доцент Дойчик Максим Вікторович).

На кафедрах філософського факультету працює 12 докторів наук та 51 кандидатів наук. Загальний показник викладачів з науковими ступенями і вченими званнями на філософському факультеті складає 100 відсотків. До викладання спеціальних дисциплін залучаються провідні вчені Інституту філософії НАН України, Інституту психології НАН України, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, Львівського національного університету імені Івана Франка, що сприяє покращенню підготовки бакалаврів і магістрів.

За період з 1997 по 2018 рр. на кафедрах факультету було підготовлено і захищено 10 докторських дисертацій та понад 60 кандидатських, з них 29 – на кафедрі соціальної психології, 16 – загальної та клінічної психології, 16 – філософії, соціології та релігієзнавства. Викладачі кафедр проводять навчальні заняття також у Коломийському, Калуському НКЦ, які входять до структури університету. Щороку філософський факультет закінчує близько 100 випускників, більшість із яких працює психологами, вчителями середніх

шкіл, ліцеїв, коледжів. Частина випускників стала викладачами ВНЗ і співробітниками науково-дослідних закладів України.

За останні роки більше півсотні студентів (філософів, психологів, соціологів) опублікували наукові статті у збірнику «Еврика».

Викладачі проводять профорієнтаційну роботу в школах Івано-Франківської, Львівської, Закарпатської, Чернівецької та Тернопільської областей. Факультет також проводить зустрічі, дні відкритих дверей з випускниками шкіл, ліцеїв та гімназій.

Різні форми профорієнтаційної роботи сприяють стійкому інтересу абітурієнтів, які бажають набути спеціальність філософа, психолога, соціолога, у тому числі медалістів і випускників середніх спеціальних навчальних закладів, які одержали диплом з відзнакою. У 2017-2018 навчальному році на факультеті навчається 470 студентів.

Колектив філософського факультету основну увагу зосередив на вдосконаленні навчального процесу, в центрі якого є викладач і студент. На основі діючих стандартів ступеневої освіти України факультет готує бакалаврів та магістрів за денною й заочною формами навчання.

Одним з важливих напрямків діяльності колективу факультету та Прикарпатського національного університету в цілому був перехід на кредитно-модульну систему організації навчального процесу згідно Болонської декларації 1999 р., яка є однією з передумов входження до єдиного європейського світового освітнього і наукового простору. Організація підготовки фахівців здійснюється на основі нормативного і правового забезпечення, яке визначає Закон України про вищу освіту від 1.07.2014 року № 1556-VII. Крім того, нормативне і правове регулювання наукової, навчальної і виховної діяльності проводиться через статут університету, а також накази і розпорядження ректорату та рішення вчених рад університету і факультетів.

Навчальний процес здійснюється з урахуванням сучасних інформаційних технологій та орієнтується на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення своїх знань. Основним документом, через який реалізується підготовка майбутніх фахівців, є навчальний план. Він підготовлений на основі відповідних державних стандартів ступеневої вищої освіти (бакалавр, магістр). Навчальний план визначає перелік і обсяг нормативних і спеціальних навчальних дисциплін, послідовність їх вивчення, конкретні форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу та практик, форми і засоби проведення поточного і підсумкового контролю.

Важливою складовою змісту підготовки майбутніх фахівців є забезпечення навчальних курсів підручниками і посібниками. У бібліотеці Прикарпатського національного університету, читальному залі філософського факультету є достатня кількість відповідної літератури. Викладачі кафедр філософського факультету беруть участь у підготовці методичних посібників, методичних рекомендацій та вказівок із базових дисциплін.

Згідно з Державною національною програмою «Освіта (Україна XXI століття)» та концепцією виховної роботи у Прикарпатському університеті на філософському факультеті здійснюється виховна робота. Її метою є формування у студентів високої національної свідомості, почуття патріотизму, працелюбності, гідності громадянина України. У цьому ж аспекті керівництво факультету та кафедр розробили чітку систему виховних заходів. Їх найбільш ефективними формами є проведення науково-практичних конференцій та круглих столів, присвячених актуальним проблемам сучасності. Щорічно кафедрою організовуються до Міжнародного дня філософії «міні-конгреси» студентів з розгляду актуальних проблем історії та розвитку сучасної філософії. За сприяння академнаставників у студентських групах проводяться зустрічі з видатними педагогами та вченими. Для викладачів і студентів проводяться дискусійні клуби, дебатні турніри, кінопокази. Студенти факультету беруть активну участь у діяльності органів студентського самоврядування. Молоді викладачі кафедри Возняк О. Т., Возняк С. В. та інші організували студентів до участі у волонтерській діяльності «Янголи поруч», «Лікар – свято» для допомоги дітям з особливими потребами. За ініціативою доцента кафедри Борисевич Л. В. на факультеті відкрито аудиторію імені Героя України Романа Гурика, в якій проводяться періодично зустрічі з воїнами АТО та волонтерами. Значну допомогу в організації виховної роботи з студентами факультету та консультування академнаставників проводить університетський відділ виховної та психолого-педагогічної роботи.

Встановлено тісні зв'язки філософського факультету з провідними науковими установами України, зокрема, з Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, Львівським національним університетом імені Івана Франка, Луганським національним університетом імені Тараса Шевченка, Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича. Факультет також тісно співпрацює з Інститутом соціології НАН України, Інститутом філософії імені Григорія Сковороди НАН України, Інститутом психології НАН України. Форми цього співробітництва: читання спецкурсів, стажування, проведення спільних наукових конференцій, видання наукових праць тощо.

Отже, виходячи із необхідності підготовки фахівців спеціальностей «Соціологія», «Психологія» і «Філософія» та наявних можливостей, філософський факультет Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника забезпечує належні умови та спрямовує свою діяльність на якісну підготовку фахівців за трьома спеціальностями: «Психологія», «Філософія» та «Соціологія» за освітніми рівнями «бакалавр», «магістр».

Основним навчально-виховним і науковим підрозділом факультету була і залишається кафедра. Кожну з них творили і творять викладачі – професори, доценти, асистенти, аспіранти, співробітники, студенти, що спеціалізуються на них. Кожна з них має свою історію становлення і розвитку.

Випусковою кафедрою для спеціальностей 6.020301 «Філософія» (033

«Філософія») бакалавр, 033 «Філософія» магістр, 6.030101 «Соціологія» (054 «Соціологія») бакалавр і 054 «Соціологія» магістр, 031 «Релігієзнавство» магістр є кафедра філософії, соціології та релігієзнавства, яка була створена у березні 1992 року (за рішенням Вченої ради Прикарпатського університету імені Василя Стефаника, наказ № 44 від 17 березня 1992 року) на основі реорганізації кафедри філософії і політології. Однак свою історію кафедра розпочала з 1966 р. після розподілу кафедри суспільних наук. У 1995 р. із загальноуніверситетської кафедри філософії переведена в структуру новоствореного філософського факультету. З 27 жовтня 2011 року кафедра у зв'язку із виробничою необхідністю була перейменована на кафедру філософії та соціології (наказ № 180-кд від 27 жовтня 2011 року), а з червня 2016 року (наказ № 219 від 09.06.2016 року) – на кафедру філософії, соціології та релігієзнавства.

Основним завданням освітніх професійних програм підготовки майбутніх філософів, соціологів, релігієзнавців є сполучення професійної освіти з розвитком соціогуманітарної культури, формуванням інтелектуально розвиненої, соціально відповідальної особистості. Освітня програма підготовки фахівця з даних спеціальностей базуються на комплексній програмі модернізації української освіти, принципових філософсько-методологічних положеннях і організаційно-педагогічних установах, що визначають стратегію розвитку університетської освіти початку XXI століття. Вони передбачають якісне оновлення методології, змісту і технологій підготовки та виховання кваліфікованих фахівців з вказаних вище напрямів на основі поєднання цілісного педагогічного процесу з науковими дослідженнями в галузі філософії, психології, релігієзнавства, соціології, врахування позитивного вітчизняного і світового наукового досвіду з метою досягнення загальноприйнятих міжнародних освітніх стандартів. Реалізація цих завдань будується відповідно до пріоритетів освітньої політики України. Її головні засади – доступність, якість і ефективність. Підвищенню наукового рівня занять сприяє проведення кафедрами наукових семінарів, на яких викладачі виступають з доповідями з актуальних теоретико-методологічних проблем. На всіх кафедрах також діють методичні семінари, де викладачі інформують про новинки в галузі методики, обмінюються досвідом проведення занять зі студентами. Викладачі кафедр проводять відкриті лекції та семінари. В навчальному процесі використовуються нові технології та технічні засоби навчання. Зокрема, здійснено комп'ютеризацію навчального процесу, в аудиторній роботі широкого використання набули мультимедійні технологічні комплекси, створено електронні версії лекцій і практичних занять. Лекції з навчальних курсів набули проблемного характеру, викладачі широко використовують проблемні методи викладання, організовують дискусії та полемічні виступи студентів на семінарах. В академічних групах проводяться колоквиуми, інспекційні, контрольні письмові роботи, змістові модулі та тестові перевірки знань студентів. Під керівництвом досвідчених викладачів, насамперед – професорів, студенти готують курсові, кваліфікаційні бакалаврські та магістерські роботи. Підготовці бакалаврів та

магістрів підпорядковані також навчальні й виробничі практики студентів.

На допомогу студентам викладачами кафедри підготовлено та опубліковано необхідну кількість методичних посібників і рекомендацій, зокрема: Гайналь Т. О., Гнатюком Я. С., Даниляком Р. П., Дойчиком М. В., Кучерою І. В., Ларіоною В. К., Макаровою А. О., Надураком В. В., Пятківським Р. О., Радченко О. Б., Рохманом Б. М., Терешкун О. Ф. та ін.

Колектив кафедри філософії, соціології та релігієзнавства значну увагу приділяє професійно-виховній роботі зі студентами. Вони є активними в органах студентського самоврядування, у громадському житті факультету, університету, міста, області та України.

Викладачі кафедри наполегливо працюють над удосконаленням традиційних форм і методів навчання студентів, а також запроваджують такі новітні та сучасні методи як ділові ігри, «мозкові атаки», дискусії аналізу конкретних ситуацій, випадків та ін.

Педагогічні новації, передовий досвід запровадження основ Болонського процесу, вивчаються та узагальнюються на засіданнях навчально-методичного семінару кафедри під керівництвом завідувача кафедрою доц. Дойчика М. В., методичного семінару – доц. Терешкун О. Ф. та науково-методологічного семінару – доц. Гнатюк Я. С.

Традиційним стало залучення до викладання окремих спецкурсів та навчальних дисциплін відомих українських учених: Кононова І. Ф. (м. Луганськ), Пічі В. М. (м. Львів), Туленкова М. В. (м. Київ), Ярошовця В. І. (м. Київ).

Система навчальної, методичної та виховної роботи тісно поєднуються з проведенням наукових досліджень кафедри. Спільна дослідницька робота досвідчених вчених і молодих науковців посприяла виникненню наукових шкіл. На кафедрі філософії, соціології та релігієзнавства діє філософська школа під керівництвом проф. Ларіонової В. К. Колектив кафедри виконує 2 науково-дослідні роботи: з історії філософії «Історичний розвиток філософії як чинник світового цивілізаційного процесу» (номер державної реєстрації роботи: 0106 U003091, термін виконання: 2012–2019 та соціології «Інституційні зміни Прикарпатського регіону» (номер державної реєстрації: 0115U001695, термін виконання: 2015–2022). У процесі виконання комплексної науково-дослідної роботи захистили дві докторські: Гоян І. М. – «Психологізм в західноєвропейській філософії XIX – початку XX ст.», Надурак В. В. «Система суспільної моралі в контексті основних принципів синергетики: етико-філософський аналіз», 11 кандидатських дисертацій. Також підготовлено до захисту докторську дисертацію «Гуманітарно-наукові парадигми техніки: антропологічний та аксіологічний виміри» доцентом Терешкун О. Ф. Активно працюють над написанням докторських дисертацій науковці кафедри – Будз В. П., Дойчик М. В., Гнатюк Я. С. Науковці кафедри здійснюють дослідження ціннісного виміру буття людини та суспільства, особливостей самовираження людської особистості, чинників суспільної трансформації, морально-етичних проблем сучасного українського

суспільства.

Науково-дослідна робота кафедри філософії, соціології та релігієзнавства є пріоритетним напрямом діяльності викладацького колективу. За останніх 5 років викладачами кафедри філософії, соціології та релігієзнавства опубліковано 5 монографій, 138 наукових статей. Науковці кафедри публікують результати досліджень у фахових виданнях України, Польщі, Білорусі, Німеччині та інших країн. Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства працює над розробкою низки науково-дослідних напрямків, пов'язаних з соціально-політичними, управлінськими та духовними проблемами суспільного розвитку.

Пріоритетними для науковців кафедри є такі наукові напрямки досліджень: етика, історія філософії, філософія техніки та методологія науки, соціальна філософія, гендерні дослідження, соціологія культури, релігієзнавство, філософська україністика. Відзначаються вагомим доробком проф. Гоян І.М. з історії філософії та прикладних тем, зокрема з епістемології радикального конструктивізму, проф. Ларіонова В.К. – з історії етики та особливостей функціонування моралі в структурі соціального життя, проф. Голянич М.Ю. – з філософії майбуття та історії футурологічних досліджень, проф. Надурак В.В. – з вивчення системи суспільної моралі та прийняття моральних рішень. Доценти – Гнатюк Я.С., Терешкун О.Ф., Будз В.П. плідно розробляють проблеми логіки, філософії техніки, соціальної філософії. Доценти – Гайналь Т.О., Кучера І.В. – з проблем забезпечення рівних прав та реалізації можливостей жінок в Україні та теоретичної проблематики проведення соціологічних досліджень, проведення літніх шкіл та тренінгів, залучення студентів до соціологічних досліджень в Прикарпатському регіоні.

З метою підвищення ефективності наукових досліджень проводяться міжнародні, всеукраїнські й регіональні наукові конференції.

Узагальнюючі результати наукових досліджень викладачів кафедри філософії, соціології та релігієзнавства належним чином відображені у низці монографій, збірках наукових статей, навчальних посібниках, матеріалах конференцій.

З 1996 року на факультеті розпочато публікацію фахового видання «Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія». З 1999 року кафедрами філософії та 3-х кафедр психологічних наук започатковано видання фахового журналу – «Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки». На даний час видано 20 випусків. Готовий до видання 22-й випуск. Публікації присвячені розгляду широкого кола актуальних проблем з історії філософії, етики, філософського осмислення проблем людини, соціально-економічної, соціокультурної сфер суспільного життя, теорії пізнання, логіки, філософської антропології, філософських аспектів релігієзнавчих, соціологічних, культурологічних досліджень. Кафедра також бере участь у підготовці інших видань за підсумками проведення низки міжнародних, всеукраїнських наукових та науково-практичних конференцій, семінарів та симпозіумів.

Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства запланувала на

наступні роки здійснити такі заходи в навчальній та науково-методичній роботі:

- розробити плани та запровадити нові спеціалізації для студентів випускного курсу;
- конкретизувати завдання удосконалення викладання дисциплін та організації навчального процесу у відповідності з вимогами Закону України «Про вищу освіту» щодо формування компетенцій здобувачів вищої освіти, їх професійних, світоглядних та громадянських якостей;
- продовжити розробку з врахуванням новітніх підходів до підготовки навчальних посібників, навчально-методичних практикумів та іншої методичної літератури у друкованому та електронному варіантах із дисциплін спеціальності «Соціологія»;
- розширити співпрацю з спорідненими кафедрами та відповідними інституціями сусідніх країн – Литви, Молдови, Польщі, Румунії та Словаччини, а також з університетами Німеччини, Канади, США.

1.3.2 МАТЕРІАЛЬНО ТЕХНІЧНА БАЗА ФІЛОСОФСЬКОГО ФАКУЛЬТЕТУ

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» має сучасну матеріальну та розвинену соціальну інфраструктуру.

Базою для підготовки бакалаврів та магістрів спеціальностей «Філософія», «Соціологія», «Психологія», «Релігієзнавство» слугують аудиторні приміщення філософського факультету загальною площею понад 2140 кв. м. Загалом за студентами закріплено 15 аудиторій. Загальна площа, яка припадає на 1 особу становить 14 кв. м, навчальна – понад 3,5 кв. м.

Лекційні, практичні, семінарські та лабораторні заняття для студентів напряду проводяться в навчальних аудиторіях, спеціалізованих кабінетах, які оснащені комп'ютерами (у своєму розпорядженні викладачі і студенти мають 30 комп'ютерів), мультимедійними проекторами, наочністю, літературою, програмною продукцією. Використовуючи інформаційні ресурси, студенти мають можливість отримати сучасну інформацію в галузі соціології. В 2017 р. на факультеті для студентів обладнано комп'ютерний клас (20 шт.) у межах виконання проекту програми Еразмус+ (ауд. 516а, 30 кв.м). Відремонтовано і переобладнано аудиторію 516, її названо на честь Героя України Романа Гурика.

У навчальному процесі викладачами філософського факультету активно використовується комп'ютерна база Центру інформаційних технологій для забезпечення дистанційного навчання. В електронному варіанті розроблені форми контролю і особливості оцінювання знань

студентів. Всі структурні підрозділи факультету комп'ютеризовані та підключені до мережі Інтернет.

До послуг студентів факультету – Центр інформаційних технологій площею 600 кв. м із 120 персональними комп'ютерами, спеціалізовані мультимедійні лекційні аудиторії площею 150 кв. м на 100 місць та 100 кв. м на 70 місць.

Для студентів філософського факультету працюють ряд читальних залів. Серед них – спеціалізований читальний зал філософського факультету на 60 місць, читальні зали історичних наук, кабінету україніки, гуртожитку № 5. Поряд з факультетом розташована Обласна наукова бібліотека імені Івана Франка. Студенти можуть також користуватися послугами інших бібліотек міста й області через Інтернет та МБА (Міжбібліотечний абонемент).

Студенти філософського факультету на 100% забезпечені місцями в гуртожитку, де створені належні умови для проживання.

Санітарно-технічний стан будівель і споруд, що використовуються у навчальному процесі, та умови експлуатації приміщень є задовільними, про що свідчать матеріали СЕС та Пожежної інспекції.

1.4 ОСНОВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ, ЩО ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ, СПОСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

У процесі забезпечення викладання навчальних курсів професорсько-викладацький склад кафедри філософії, соціології і релігієзнавства використовує різноманітні методи й форми навчання студентів. Навчальним планом передбачено аудиторну роботу зі студентами й самостійна роботу студентів.

Основні форми аудиторного навчання:

- лекції (вступні, тематичні, підсумкові, лекції-практикуми, лекції-диспути, проблемні лекції, настановчі та ін.);
- практичні (семінарські) заняття (семінари-діалоги, тренінги, ділові ігри, конференції тощо);
- консультації (колективні, індивідуальні, групові),

Протягом забезпечення викладу навчальної дисципліни використовуються такі **засоби навчання**:

Навчальна література	Наочні матеріали	Відео матеріали	Програмно-методичне забезпечення комп'ютерною
підручники; навчальні посібники; хрестоматії; наукова література; наукова періодика; словники; довідники; збірники; нормативні документи; спеціалізована література; методичні посібники	таблиці; схеми; плакати; ілюстрації; зображення; фотографії.	документальні фільми; документальне відео; навчальні презентації.	навчально-методичний комплекс для дистанційної форми навчання; завдання для самостійного опрацювання; завдання для індивідуальної роботи; тестові завдання; контрольні завдання.

Система контролю та управління якістю підготовки фахівців спеціальностей 033 «Філософія», 031 «Релігієзнавство», 054 «Соціологія» базується на «Порядку організації та проведення оцінювання успішності студентів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», затвердженого наказом ректора університету № 572-С від 25 жовтня 2010 р. та відповідно до ухвали Вченої ради університету від 30 квітня 2013 р. про доповнення до «Порядку організації та проведення оцінювання успішності студентів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», який включає в себе поточний та семестровий контроль знань (далі – Порядок оцінювання).

Відповідно до Порядку оцінювання в Університеті розроблена система контролю й управління якістю підготовки фахівців, що охоплює весь період навчання студента. Контрольні заходи є необхідним елементом зворотного зв'язку в навчальному процесі та забезпечують визначення рівня досягнення завдань навчання та дозволяють корегувати, за необхідності, хід навчального процесу. Видами контролю є: поточний, підсумковий (семестровий), державна атестація.

Під час контролю знань студенти складають усні відповіді, розв'язування тестів, написання й захист рефератів, письмові та усні заліки чи екзамени, контрольні, а також курсові роботи.

Критеріями оцінювання можуть бути:

при усних відповідях:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладення, культура мови;
- впевненість, емоційність і переконаність;
- використання основної та довідкової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо);
- аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

при виконанні письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, систематичність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи;
- підготовка матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки, різних технічних засобів (плівок, слайдів, приладів, схем тощо).

Упродовж **поточного контролю** студент отримує оціночні бали (у залежності від якості змісту відповідей можуть ставитись «5», «4», «3», «2») за різні види діяльності, які додаються до підсумкових балів за екзамен та за самостійну й науково-пошукову діяльність студента. По завершенню практичних занять, викладач виводить середній бал успішності знань студента. Середній бал по практичних (семінарських) множиться на коефіцієнт вагомості «10» і отримується загальний бал за поточний контроль.

Підсумковий контроль демонструє рівень знань й успішності студентів, відбувається у формі екзамену чи заліку.

Семестрова оцінка дисципліни – сума балів за поточний і підсумковий контроль та оцінку самостійної роботи студента. 100 балів з дисципліни – сума оцінок за поточний семестровий контроль (практичні заняття) (максимум 50 балів) та результатів складання контрольної роботи, екзамену, самостійну й індивідуальну пошукову роботу студента (реферати, публікації, творчі роботи) (максимум 50 балів).

Поточні оцінки успішності («5» – «відмінно», «4» – «добре», «3» – «задовільно», «2» – «незадовільно») – показники рівня знань студентів на практичних (семінарських) заняттях.

Підсумкова оцінка за семінарські заняття виставляється за

результатами роботи на практичних (семінарських) заняттях і є середнім арифметичним (заокругленим до сотих) всіх отриманих оцінок за дані заняття. Отримані «незадовільні» оцінки враховуються при додаванні оцінок і входять у загальну кількість отриманих оцінок.

Оцінка за самостійно-пошукову наукову діяльність студента із запропонованих напрямів може доповнити оцінку за екзамен, контрольну роботу. Оцінка самостійної роботи студента (максимум 10 балів) – дається за виконанні індивідуальні завдання, можливо за наукові публікації, виступи на наукових конференціях, участь у роботі студентського наукового гуртка, участь в олімпіадах, конкурсах з відповідної (чи суміжної) дисципліни за поданням наукових керівників чи керівників наукових гуртків, рішенням кафедри (за умови, що підсумковий не перевищує 50 балів).

Залік – форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні засвоєння студентом навчального матеріалу з визначеної дисципліни і складається із зданих залікових змістових модулів, виконаних тестових завдань, тематичних рефератів тощо. Семестровий контроль у формі заліку передбачає, що підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається як сума оцінок за поточний контроль знань, результатів складання змістових модулів та залікової роботи. Порядок та система оцінювання передбачається у робочих навчальних програмах дисципліни.

Семестровий залік виконується всіма студентами в обов'язковому порядку. Варіанти завдань на залік (у варіанті повинно бути не менше 4-ох завдань), бали за їх виконання, критерії оцінювання розробляються викладачами, які ведуть семінарські (практичні) заняття за погодженням з викладачем, за яким закріплена навчальна дисципліна та затверджуються на засіданнях кафедри з розрахунку максимально 100 балів.

Результати екзамену (**оцінка за екзамен**) – максимум 50 балів.

Під час поточного контролю враховується:

- систематичність роботи на семінарських заняттях;
- рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах;
- знання навчального та наукового матеріалу;
- активність при обговоренні питань.

При виставленні оціночних балів за екзамен, а також за контрольну роботу, враховується:

- рівень теоретичних знань;
- обізнаність із новими науковими дослідженнями;
- вміння творчо підійти до висвітлення питання;
- аналітичне мислення.

Оцінювання курсової роботи проводиться у 100-бальній шкалі та включає суму балів за її виконання (максимально 50 балів) та захист (максимально 50 балів).

Оцінювання навчальної та виробничої практики здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка за той чи інший вид практики включає суму балів за захист матеріалів практики, оформлення звітних документів (максимально 50 балів) та за якість реалізації оволодіння студентами

спеціальностей 033 «Філософія», 031 «Релігієзнавство», 054 «Соціологія» сучасними методами, формами організації та знаряддями праці в галузі їх майбутньої професії, формування у них на основі одержаних у вищому навчальному закладі знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи на базі практики (максимально 50 балів).

Робочими програмами проходження практик визначені звітні документи по різних видах практик, які оцінюються відповідною кількістю балів. Відсутність будь-якого зі звітних документів є підставою для недопускання студента до захисту матеріалів практики.

Захист матеріалів всіх видів практики відбувається при комісії, відповідно до розпорядження завідувача кафедри філософії, соціології та релігієзнавства й оцінюється максимально в 50 балів.

Відповідно до ухвали Вченої ради університету від 30 квітня 2013 р. про доповнення до «Порядку організації та проведення оцінювання успішності студентів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» дозволяється преміювати обдарованих студентів додатковими балами за розпорядженням декана факультету на підставі рішень засідань відповідних кафедр і копій підтверджуючих документів про здобуті результати на студентських олімпіадах, конкурсах наукових робіт.

Переможців (учасників, які посіли перше, друге, третє місце в особистому заліку) Міжнародних студентських олімпіад, II етапу Всеукраїнських студентських олімпіад з навчальних дисциплін, напрямів і спеціальностей дозволяється преміювати 50 (п'ятдесятьма) балами з кожної фахової дисципліни, яка завершується екзаменом в поточному семестрі.

Переможців і призерів II туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт дозволяється преміювати 50 (п'ятдесятьма) балами з однієї профільної дисципліни, яка завершується екзаменом в поточному семестрі. Такі студенти одержують із відповідних дисциплін підсумкову оцінку без складання екзамену.

Державна атестація студентів здійснюється державною екзаменаційною комісією після завершення навчання на певному освітньо-кваліфікаційному рівні та з метою встановлення фактичної відповідності рівня підготовки до вимог освітньої (кваліфікаційної) характеристики. Форми та порядок проведення державної атестації визначається навчальним планом підготовки та локальними документами деканату філософського факультету та кафедри філософії, соціології і релігієзнавства.

Академічні успіхи студента (семестрова оцінка) виставляються у відомостях успішності за університетською (100-бальною), національною шкалою та шкалою ECTS.

Кожна оцінка завіряється підписом екзаменатора. Після завершення екзамену (заліку) екзаменатор здає відомість обліку успішності в той же день у деканат, де розписується про її здачу.

Паралельно, виставляючи оцінки у відомість, викладач виставляє оцінки в індивідуальний навчальний план студента.

Відомості обліку успішності нумеруються, зшиваються на факультеті як документ строгої звітної протягом періоду навчання студента.

Відомість обліку успішності розрахована на 30 студентів, тому друкується на двох сторінках; кінець відомості зі словами «Всього: відмінно, добре, задовільно і т. д.» друкується вкінці другої сторінки.

Загальні результати опанування студентами навчальної дисципліни оприлюднюються викладачем. Працівниками деканату визначається та оприлюднюється рейтинг студентів, який враховується при призначенні стипендії студентам державної форми навчання.

Таким чином, контроль успішності студентів спеціальностей 033 «Філософія», 031 «Релігієзнавство», 054 «Соціологія» здійснюється на основі накопичувальної системи оцінювання знань за 100-бальною шкалою, що відображає рівень засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу за результатами поточного та підсумкового контролю. Максимальна кількість балів при поточному модульному контролі обов'язкових видів роботи становить 50 балів, підсумковому контролі – 50 балів. Академічні успіхи студента виставляються у відомостях успішності за стобальною, національною та шкалою ECTS.

Встановлюється таке співвідношення між шкалою оцінок ECTS, національною шкалою оцінювання і 100-бальною шкалою:

Шкала ECTS	Національна шкала		Університетська шкала
A	5 (відмінно)	зараховано	90-100
B	4 (добре)		80-89
C			70-79
D			60-69
E	3 (задовільно)		50-59
FX	2 (незадовільно)	не зараховано	26-49 (з можливістю повторної перездачі)
F			1-25 (з можливістю повторного слухання курсу)

Критерії поточної оцінки

(«відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»)

Оцінка «5» («відмінно») ставиться, коли студент вільно відтворює навчальний матеріал і володіє ним; знає категоріально-понятійний апарат дисципліни; легко орієнтується в історії становлення науки та теорій, логічно висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших студентів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання;

критично мислить; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань. Опрацював рекомендовану основну й додаткову джерельну базу. Може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання і оцінити результати власної практичної діяльності. Володіє логікою предмета, висловлює власне ставлення до навчального матеріалу. При відповідях може систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати; вміє визначати роль людського фактора; дає характеристику альтернатив розвитку окремих ситуацій; терпимо ставиться до своїх та чужих помилок. Відповідь на «відмінно» чітка, виразна, завершена, у письмовій роботі без помилок.

Оцінка «4» (**«добре»**) ставиться, коли студент має повні знання програмного матеріалу, знає основні ідеї, концепції, теорії, досягнення з дисципліни; аналізує, робить аргументовані висновки, характеризує наукові явища і процеси, вміє порівнювати, пояснювати, узагальнювати та критично оцінювати інформацію, використовуючи різні джерела; вміє виявляти суперечності в позиціях, різні інтереси; рецензує відповіді студентів; зіставляє і систематизує дані і застосовує їх при характеристиці феноменів, явищ, процесів; демонструє знання термінів та понять; встановлює синхронність подій. При оцінці «добре» допускаються незначні неточності, помилки (не більше 1–2) та недостатній досвід у творчому застосуванні умінь і навичок; власне ставлення студента висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності; писемне мовлення добре.

Оцінка «3» (**«задовільно»**) ставиться, якщо студент володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знайомий з основними ідеями, поняттями навчального матеріалу. При цьому аргументація слабка, є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках, наявні помітні прогалини, писемне мовлення спрощене. Має елементарні нестійкі навички виконання завдання.

Оцінка «2» (**«незадовільно»**) ставиться, якщо студент не орієнтується у матеріалі, має фрагментарні знання (менше половини) при загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні уміння та навички навчальної діяльності; під час відповіді допускає суттєві помилки, не володіє навичками порівняння, аналізу, синтезу, структурування тощо.

Критерії оцінювання за національною шкалою:

А - «Відмінно». Теоретичний зміст курсу засвоєний повною мірою, без прогалин, наявні важливі практичні навички роботи з засвоєним матеріалом.

В - «Дуже добре». Теоретичний зміст курсу засвоєний повністю, без прогалин, необхідні практичні навички роботи з засвоєним матеріалом в основному сформовані, основні завдання виконані.

С - «Добре». Теоретичний зміст курсу засвоєний повністю, без прогалин, деякі практичні навички роботи з засвоєним матеріалом сформовані недостатньо, основні завдання виконані.

Д - «Задовільно». Теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але

прогалини не мають суттєвого характеру, необхідні практичні навички роботи з засвоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання завдань виконані, деякі з виконаних завдань, можливо, містять помилки.

Е - «Достатньо». Теоретичний зміст курсу засвоєний частково, окремі практичні навички роботи не сформовані, багато з передбачених програмою навчання завдань не виконані.

ЕХ - «Умовно незадовільно». Теоретичний зміст курсу засвоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програмою навчання завдань не виконані.

Ф - «Безумовно незадовільно». Теоретичний зміст курсу не засвоєний, необхідні практичні навички роботи не сформовані, усі виконані завдання містять значні помилки.

1.5. ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

на 2017-2018 н. р.

<http://www.pu.if.ua/depart/Educational/resource/file/nakazy/2016-2017/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%8F%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4.pdf>

1.6 РОБОЧІ НАВЧАЛЬНІ ПЛАНИ

Робочі навчальні плани ОКР «Бакалавр», «Спеціаліст», «Магістр» спеціальностей «Філософія», «Психологія», «Соціологія», «Релігієзнавство» поміщені в окремих вкладених файлах.

**1.7 АНОТАЦІЇ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ОКР «БАКАЛАВР»
6.020301 «ФІЛОСОФІЯ*» (033 – ФІЛОСОФІЯ*)**

1. Цикл загальної підготовки підготовки

1.1 Обов'язкові дисципліни

Назва дисципліни	Історія української культури
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу загальної підготовки.
Рік семестр	I II
Мета навчальної дисципліни	Формування у студентів системи знань про основні поняття національної культури в генезі світового співтовариства; повернення до витоків українського народу та до загальнолюдських цінностей; орієнтація студентської молоді на переосмислене особистісне відношення до національно-культурних досягнень та особливостей розвитку матеріальної і духовної культури; пізнання не тільки історії української культури, а й усвідомлення глибинних зв'язків зі світовим співтовариством з метою успішної інтеграції у світовий культурний простір, засвоєння нових культурно-етичних цінностей, які є основою сучасної європейської цивілізації, розуміння проблем розвитку вітчизняної культури у сучасному вимірі культурного простору.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	- ключові поняття курсу, структуру та функції культури, її місце у системі світової цивілізації; - уявити значущість історичної етапізації української культури та закономірності її розвитку; - оцінити культурну спадщину українського народу та її місце у світовому культурному надбанні людства; - обґрунтувати існування української культурологічної думки, загальноєвропейський рівень досліджень українських вчених, зрозуміти світоглядні концепції української духовної еліти щодо подальшого розвитку культури українського народу.
вміти	- виділяти систему критеріїв аналізу культурних явищ, орієнтуватися в структурі глобальних проблем сучасності; - зрозуміти суть та призначення культурної спадщини українського народу як осмисленого відображення

	дійсності в процесі її активного засвоєння; - оцінювати ступінь впливу на формування української культури різних історичних періодів суспільних, політичних, ідеологічних, правових, психологічних, економічних факторів; - порівнювати прояви української культури з іншими культурними регіонами світу, знаходити спільні та відмінні риси; - формувати власне ставлення до процесів та стилів української культури, виробити вимогливий підхід до оцінки течій і віянь в сучасній зарубіжній культурі, до проявів різноманітних молодіжних субкультур, вміти висловити власну думку щодо того чи іншого культурологічного явища.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Історії Української культури» складають три змістові модулі (ЗМ): ЗМ 1. Теоретичні засади історії української культури. ЗМ 2. Зміст основних культурологічних пластів розвитку української культури. ЗМ 3. Особливості розвитку сучасної української культури: здобутки та перспективи. ЗМ 1. Теоретичні засади історії української культури Тема 1. Вступ до курсу історії української культури. Сучасні підходи до понять культура, нація, національна культура. Феномен культури: багатозначність і багатогранність. Співвіднесеність існування людини з культурою, соціокультурним середовищем. Еволюція поняття культура. Відомі мислителі, культурологи, філософи про сутність культури. Відображення розвитку культури у типах мислення людини різних культурологічних пластів, у духовній і тілесній красі людини, її світоглядних переконаннях, у розкритті її творчого потенціалу. Теоретичні концепції культурного прогресу. Структура культури, її функціональні прояви. Культура і цивілізація. Співвідношення світової та національної культур. Українська національна культура як цілісна система, її найхарактерніші особливості у вимірі даної категорії. Культурна самобутність українського народу, його

національна самосвідомість. Поняття етнічної та національної культури. Визначення етнічної культури, її складові: обряди, звичаї, міфи, фольклор, релігійні вірування, особливості побуту тощо. Формування менталітету української культури. Універсальні цінності української національної культури: національні символи, національна свідомість, національні інтереси, національна ідея. Поняття «національне відродження», його політико-культурний зміст, цілі. Культурна самоідентифікація особистості.

Тема 2. Особливості розвитку та етапи культурогенезу й антропогенезу українського народу, рівень їх розкриття у сучасній науці.

Витоки української культури. Етнокультурні проблеми походження українського народу. Наукові розвідки з проблем етногенезу й культурогенезу українців. Теорії походження українського народу: автохтонна та міграційна. Дослідження О. Шахматова, М. Грушевського, В. Хвойки, В. Грекова, Б. Рибаківа, М. Брайчевського, М. Чубатого, В. Петрова, Я. Дашкевича та інших науковців щодо позитивного трактування автохтонної теорії. Походження етнонімів «Русь», «Рось», «русини»; перші згадки про назву «Україна» (історичні джерела). Іноетнічні субстрати у східнослов'янських націях. Стародавнє населення України (палеоліт, мезоліт, неоліт). Характеристика трипільської культури (IV–III тис. до н.е.). Утвердження найдавнішої системи світогляду слов'ян. Духовна культура епохи неоліту і бронзи. Кімерійська, скіфська, сарматська культури. Процес етнічного розвитку слов'янства зарубинецької і черняхівської культури. Світосприймання слов'ян. Зародження єдиної давньоруської держави Київська Русь. Культуроантропологічна характеристика українців (Вовк Хведір. Студії з української етнографії та антропології / Х.К. Вовк. – Київ: «Мистецтво», 1995. – 336 с.). Періодизація розвитку українського культурного процесу: від витоків і до проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року. Відкриття нових перспектив перед сучасною українською культурою у її розвитку як єдиної національної культури. Наукові характеристики процесу розвитку української культури у працях вітчизняних учених Ю.П. Богуцького, С.І. Грабовського, М.М. Заковича,

М.В. Поповича, В.О. Шевчука, Л.В. Губерського, В.П. Андрущенко та ін.

Тема 3. Формування та розвиток української культурологічної думки.

Становлення культурології як окремої науки про культуру. Культурологічні концепції А. Данилевського, О. Шпенглера, А. Тойнбі, П. Сорокіна, Б. Малиновського, принципи їх побудови. Розвиток культурології через структуралістські підходи (К. Леві-Строс, М. Фуко), ігрову концепцію (Й. Хейзинга), семіотичний підхід до аналізу функцій культури (Ю. Лотман), ірраціоналістичні уявлення про сутність культури (Ф. Ніцше, А. Бергсон). Праці екзистенціалістів (К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, А. Камю). Психоаналітичний підхід до трактування культури (З. Фрейд) та концепція архетипів (К.Г. Юнг).

Першоджерела української культурологічної думки: первісні релігійні вірування, міфологічний світогляд українців, християнство як культурологічна концепція української спільноти. Розвиток світського культурологічного світогляду: княжа доба, козацька культура. Формування української культурологічної думки в її європейському розумінні (XVI–XVIII ст.). Роль Г. Сковороди у розвитку української культурологічної думки. Виникнення і розвиток концепції культурно-історичного розвитку України в процесі діяльності Кирило-Мефодіївського братства (1846–1847 рр.). Розвиток української культурологічної думки в другій половині XIX ст.

Культурологічні праці видатних діячів української культури (М. Драгоманов, О. Терлецький, І. Франко, М. Грушевський, І. Крип'якевич, Іван Огієнко, М. Марченко і ін.). особливості розвитку української культурології у XX ст. Діяльність українських науковців в еміграції. Сучасні наукові школи українських культурологів, їх значення для подальшого дослідження вітчизняної культури (Я. Ісаєвич, А. Макаров, В. Овсійчук, М. Попович). Культурологічний аналіз та система культурологічних знань, їх роль в організації життєтворчого процесу сучасної людини, в його ціннісно-смысловому наповненні.

Тема 4. Соціокультурні та свідомісні виміри буття

української людини.

Культура як «друга природа людини», як відображення вимірів її життєдіяльності, закладених історичною, соціально-культурною традицією у свідомості, підсвідомому та несвідомому. Людина як суб'єкт і об'єкт культури. Культурні парадигми, що визначають спосіб і форми сприйняття світу українською людиною. Природне, соціальне і культурне в людині, її інші культурологічні характеристики. Антропологема духовності у вимірі суперечливої та складної природи людини. Світогляд як вихідна форма духовного освоєння світу. Самовизначення людини через міфологічний, релігійний, науковий, речовинно-повсякденний, філософський та інші типи світогляду. Культуротворчість як свобода у розумінні сучасної людини. Поняття культурного поля життєдіяльності людини. Класичні типи української людини як прояв у всіх формах духу народу («сковородинська», «шевченківська», «гоголівська»). Соціокультурний вимір української перспективи: основні типи української людини у сучасному культурному просторі («кризова людина», «людина опору», «підприємницька людина», «європейська людина», «людина споживання» тощо). Людський вимір сучасного культурного простору: теорія «людських відносин» (Е. Мейо, Д. Макгрегор, Ф. Херуберг, М. Далтон, Маріо В. Ваттс та ін.). Внесок українських вчених у розробку теорії та методології сталого людського розвитку (І. Курас, Ф. Надольний, В. Пазенок, Л. Губерський, В. Кремень, М. Михальченко та ін.). Проект нової людини – Homo Kulturel.

ЗМ 2. Зміст основних культурологічних пластів розвитку української культури

Тема 5. Феномен культури Київської Русі.

Київська Русь як історико-культурне підґрунтя для розвитку культури українського народу. Яскравість, колоритність, самобутність культури Київської Русі. Становлення Київської Русі як найбільшої країни ранньосередньовічної Європи, Гардаріки – «країни міст». Культура дохристиянської Русі: язичницька релігія, писемність, моральні та правові норми, фольклор, архітектура, скульптура, давньоруські ремісничі мистецтва, високий рівень

духовної культури. Запровадження християнства на Русі: визначення розвитку української культури через ідею цілісності Всесвіту, де першопричиною всього є Бог. Зміна та гармонізація світоглядних орієнтирів, системи цінностей, наповнення духовної культури гуманістичними змістами. Церква та її роль у культурному житті Київської Русі. Монастирі. Освіта. Школи. Бібліотеки. Книжна справа. Літописи. Культова та палацова архітектура. Софіївський собор, Десятинна церква. Фрески та мозаїка. Внесок Ярослава Мудрого в розвиток культури. Пам'ятки літератури («Остромирове Євангеліє», «Ізборник Святослава» 1073 та 107 рр., «Слово про закон і благодать», «Повість временних літ», «Повчання» Володимира Мономаха, «Слово о полку Ігоревім»). Ювелірне мистецтво, ткацтво, килимарство, вишивка. Пісенне і музичне мистецтво. Вплив Київської Русі на розвиток культури сусідніх народів. Галицько-Волинське князівство як продовження розвитку української державності та культури київської доби. Діяльність князів Ярослава Осмомисла, Романа Мстиславича, Данила Галицького. Широкі зв'язки Галицько-Волинської Русі з іншими землями України, державами Східної та Західної Європи. Розвиток архітектури, скульптури, малярства. Іконопис. Освіта і письменство. Галицько-Волинський літопис.

Тема 6. Культурні процеси напередодні та в добу Козаччини.

Суспільно-історичні та культурні процеси у житті українського народу в період з XIV по першу половину XVII ст. (праці М.С. Грушевського). Вплив культури української народності на культурний і суспільний розвиток Литовського князівства. Прийняття Кревської унії. Процес полонізації українського народу. Послаблення позицій православної церкви. Люблінська унія. Складність церковного життя в Україні. Підписання Берестейської церковної унії. Поширення католицизму на українських землях. Виникнення братств, їх поширення в українських землях. Спрямування діяльності братство на утвердження в українській культурі гуманістичних ідеалів просвітництва. Розвиток книгодрукування. Українські першодруки Івана Федорова («Апостол», «Буквар», «Новий Завіт», «Острозька Біблія»).

Відкриття шкіл, бібліотек. Церковно-літературні твори. Пересопницьке Євангеліє. Короткий Київський літопис. Діяльність українських вчених-гуманістів Павла Русина із Кросна, Юрія Котермака (Дрогобича), Станіслава Оріховського-Роксолана. Явище полемічної літератури (Герасим Смотрицький, Стефан Зизаній, Іван Вишенський та ін.). Острозька академія в розвитку освіти й духовного життя України. Козаччина як культурне явище: захист віри, прав і культури українського народу. Лицарська культура Запорізького братства. Особливості пісенно-поетичної творчості козацької доби. Народні думи, балади, історичні пісні. Кобзарство. Образотворче мистецтво, архітектура, музика, театр. Іконопис. Образ козака Мамая. Національні цінності в українській культурі.

**Тема 7. Українська культура доби бароко та
Просвітництва
(друга половина XVII – кінець XVIII ст.).**

Історико-культурна ситуація в Україні другої половини XVII–XVIII ст. Визвольна війна українського народу під проводом Б. Хмельницького. Поділ і роз'єднання українських земель. Зростання значення козацтва, його вплив на національну свідомість українців. Козацько-гетьманська держава. Гетьманська Україна за часів Івана Мазепи, Івана Скоропадського, Кирила Розумовського. Гуманістична спрямованість розвитку української духовної культури. Митрополит Петро Могила. Освіта і наука. Культурно-просвітницька діяльність Києво-Могилянської академії. Розвиток української суспільно-політичної та філософської думки. Діяльність і творчість Ф. Прокоповича і Г. Сковороди.

Українське бароко, його самобутній національний характер. Ораторсько-проповідницька проза, мемуарно-історичні твори, козацькі літописи Самовидця, Г. Граб'янки, С. Величка. Народні думи та пісні про визвольну війну. Розвиток барокової поезії, церковної музики. Поширення хорового (партесно-хорального) співу. Бароко у живопису. Жовківська художня школа (Іван Руткевич, Йов Кондзелевич, Василь Петранович). Богородчанський іконостас. Розвиток парсунного портрета і гравюри. Барокова архітектура. Друга «золота доба» українського мистецтва Івана Мазепи.

Будівничі українського бароко – І. Григорович-Барський, Степан Ковнір, Б. Меретин і ін. Садово-паркове та ужитково-декоративне мистецтво. Гуманістична спрямованість, барокова піднесеність і величність духовної культури українського народу.

Тема 8. Національно-культурне відродження в Україні у період ХІХ ст.

Просвітительські ідеї в культурі України. Розвиток історичної науки, етнографії, народознавства. «Історія Русів». Поширення освіти, відкриття шкіл, народних училищ. Розвиток науки та філософської думки. Зв'язок народного та професійного мистецтва. Формування української класичної літератури. Творчість І. Котляревського, Т. Шевченка. Культурницько-просвітницька діяльність Харківського та Київського університетів. Кирило-Мефодіївське товариство. Діяльність М. Костомарова, М. Драгоманова, П. Куліша. Розвиток українського мовознавства (О. Потебня). М. Лисенко і розвиток української класичної музики. Жанр опери. Становлення українського професійного театру (Харків, Полтава, Київ, Одеса). Архітектура, скульптура, декоративно-прикладне та ужиткове мистецтво. Вплив складних політичних умов у другій половині ХІХ ст. на розвиток української культури: заборона українського друкування, дискримінація української мови, переслідування української інтелігенції тощо. Національно-культурне відродження у Галичині. Заснування у Львові культурно-освітніх товариств («Просвіта», «Наукове товариство ім. Т. Шевченка», «Руська трійця», «Головна Руська Рада»). Культурницько-просвітницька діяльність І. Франка, М. Грушевського, М. Павлика та ін. Проникнення ідей національного відродження в усі сфери духовної культури українського народу.

ЗМ 3. Особливості розвитку сучасної української культури: здобутки та перспективи

Тема 9. Українська культура ХХ століття: визначні феномени, художні течії та стилі.

Культурні явища початку ХХ століття. Успіхи культурної самоорганізації в освіті, релігії, мистецтві, наукових товариствах тощо. Демократизація державних,

соціокультурних інституцій. Особливості національно-культурного відродження (1917–1930 рр.). Розвиток національної освіти. Створення Української академії наук (УАН). Розвиток літературного процесу. Впливи європейського модернізму: символізм, футуризм, кубізм, група «неокласиків». Драматургія, театр. Театр «Березіль» Леся Курбаса. Образотворче мистецтво. Український авангард. Школа М. Бойчука. Абстракціонізм (Василь Кандинський). Скульптура. Музичне мистецтво. Українізація як процес навернення до рідної культури.

Чорна доба «розстріляного відродження». Переслідування та знищення традиційно-звичаєвої культури. Репресії проти української інтелігенції. Розгром української церкви. Ідеологічний диктат, поширення денаціоналізованої масової культури. Громадянський опір комуністичному режимові засобами культури і мистецтва (1957–1987 рр.). Подальший етап національно-духовного оновлення (з 1987 р.). Формування нової генерації творців української культури – шістдесятників. Відродження національної самосвідомості. Діячі української культури в еміграції.

Тема 10. Сучасна українська культура: здобутки та перспективи.

Соціокультурний стан українського суспільства. Рушії культурного життя: вибудова громадянського суспільства; відродження, розвиток і збереження культурної спадщини; пріоритет національних духовних цінностей у загальнолюдському контексті. Артефакти української культури, внесені до Списку визначних пам'яток світової культури. Інтеграція країни у світовий культурний простір: підвищена увага до збереження українських національних традицій, розвиток освіти і науки, національного виховання, мистецтва; утвердження української мови, української книги.

Культура постмодернізму. Постмодерністські риси української літератури. Театр. Кіномистецтво. Постмодернізм в українському живописі. Розмаїття образних систем. Сюрреалізм, соц-арт, конструктивізм, неоромантизм, психоделіка тощо. Проблема типології української національної культури у вимірі сучасної цивілізації.

Тема 11. Трансформація української культури в процесі

	становлення інформаційної цивілізації. Суперечливість впливу інформаційно-комп'ютерної революції на процеси розвитку культури. Формування «екранної культури», її вплив на створення людиною власного образу реальності, на систему цінностей. Невимушений характер телевізійної комунікації, її монологічний характер, вплив на культурологічно-психологічне самовизначення особистості. Розвиток комп'ютерних технологій як культури знакових систем, вихід на діалог з людиною. Мережа Інтернет як підґрунтя планетарної, загальнолюдської культури. Комп'ютерна контркультура, хакерська субкультура. Кіберкультура, особливості світогляду кіберпанків. Поняття гіпертексту, його специфіка. Діалог в комп'ютерній культурі. Комп'ютерні ігри, їх вплив на свідомість та спосіб життя особистості. Поняття віртуальної реальності, її характерні ознаки. Поняття симулякра. Освіта й інформаційно-комп'ютерна культура. Поняття комп'ютерного мистецтва у сучасній культурології. Комп'ютерні технології і нові форми спілкування в українській та світовій культурі. Зміна функціональних проявів культури, змісту духовних процесів. Тема 12. Проблеми соціокультурної долі сучасної української молоді. Культурологічний підхід до осмислення світу молоді. Визначення молоді як соціальної групи. Найхарактерніші риси молодіжної культури. Стель та спосіб життя молоді. Проблема соціалізації молоді. Молодіжні субкультури в Україні, їх відмінність від західних проявів. Молодь і мистецтво. Культура дозволяє молоді. Студентська субкультура. Система цінностей студентства. Культурний контекст вищої школи, вихід на моделювання життєтворчості майбутніх фахівців. Система соціокультурних потреб студентства, їх культуротворче спрямування. Ідентифікація молоді у формах національної культури. Державна молодіжна політика.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	Українська мова (за професійним спрямуванням)
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу загальної підготовки.
Рік	II
семестр	III
Мета навчальної дисципліни	підвищення загального мовного рівня студентів, знайомство з особливостями: офіційно-ділового стилю мовлення як в усній, так і в писемній формах, його практичне застосування у широкій сфері діяльності різних фахівців.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– основні правила оформлення найважливіших документів; – чітко визначати і користуватися двома формами ділового мовлення: усним і писемним, знати їх особливості.
вміти	– добирати відповідні терміни з фаху для оформлення документації; – крім грамотного оформлення ділових паперів необхідно логічно й послідовно подавати стислу інформацію з того чи іншого питання; – правильно вживати пасивні конструкції, що характерні для ділового стилю; – поєднувати числівники з іменниками, знати правила відмінювання і написання прізвищ, що складає певні труднощі в сучасному діловодстві; – дотримуватись норм сучасної літературної мови, не допускати калькування, змішування мов; – логічно формувати думки, дотримуватись послідовності і точності викладу.
Зміст дисципліни	Заява-зобов'язання, доручення, відомість, довідка, наказ, договір, протокол, витяг з протоколу, характеристика, постанова, акт, розпорядження, таблиця, лист, оголошення, список, накладна, запрошення, розписка.
Тривалість	90 год. (2 год. лекцій, 28 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва	Історія України
--------------	------------------------

дисципліни	
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу загальної підготовки.
Рік семестр	I I
Мета навчальної дисципліни	поглиблено вивчити головні події історії України
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– предмет та метод, поняттєвий апарат та концептуальні підходи до аналізу вітчизняної історії; – витоки української нації та її місце у загальнолюдських процесах; – нові напрямки розвитку вітчизняної історичної науки; – конкретних представників політичної еліти України різних історичних епох; – історичну спадщину та сучасний стан розвитку України як самостійної держави; – - шляхи та перспективи розвитку України.
вміти	– аналізувати історичні процеси, події, факти; – брати участь у дискусіях на суспільно-історичні теми; – користуватися категорійно-понятійним апаратом історичної науки, історичними джерелами та довідниковими матеріалами з історії України; – критично оцінювати місце та роль як окремих особистостей, так і політичних організацій та громадських об'єктів у вітчизняній історії та політиці; – визначати якісні зміни статусу України як суб'єкта світової політики.
Зміст дисципліни	Наслідки політичних репресій. Українські землі у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Національне відродження в другій половині XIX ст. Національна революція 1917-1920 років. "Розстріляне відродження". Голодомор та політичні репресії в Україні у міжвоєнний період. Розвиток західноукраїнських земель. Україна в роки Другої світової війни. Національно-визвольний рух у 40-х – 50-х роках. Діяльність ОУН-УПА. Радянізація України у післявоєнний період. Криза тоталітаризму. Дисидентський рух. Перебудова та її наслідки для України. Національно-визвольний рух наприкінці 80-х – на початку 90-х років. Розвал Радянського Союзу. Проголошення державної незалежності України. Суперечності та проблеми сучасного державотворення в Україні.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост.

	роботи)
Форма контролю	залік

1.2. Вибіркові дисципліни

1.2.1. Дисципліни за вибором ВНЗ

Назва дисципліни	Історія релігій
Статус	Дисципліни самостійного вибору вищого навчального закладу циклу загальної підготовки
Рік семестр	I II
Мета навчальної дисципліни	сформувати у студентів основи знань про історію релігій в структурі релігієзнавчих дисциплін.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	- основні підходи до класифікації релігій; - теорії походження релігій; - національні релігії та їх поділ й основну характеристику; - світові релігії (буддизм, християнство, іслам), їх релігійно-світоглядні особливості; - новітні релігії (неорелігії), секти і культи; - основні релігії й конфесії, що існують в Україні; їх культові особливості; - морально-етичні релігійні кодекси, що лягли в основу світського законодавства.
вміти	- розрізняти світові й національні релігії (за ареалом поширення); - дифереціювати релігії за Абсолютом віри, правовим статусом; - виділяти впливи релігійних кодексів на світське законодавство, що існувало та діє сьогодні у різних країнах світу; - основні морально-етичні закони та їх відмінності у різних релігійних конфесіях; - володіти основними релігієзнавчими термінами з дисципліни.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Історія релігій» складають 2 змістових модулів, які охоплюють у сукупності 9 навчальних тем: <u>Змістовий модуль 1. «Історія релігій» у структурі академічного релігієзнавства. Основні релігії та їх</u>

характеристика».

Тема 1. Історія релігій у структурі академічного релігієзнавства. Класифікація релігій. Історія релігій у структурі академічного релігієзнавства. Виникнення релігії. Теологічні й наукові теорії походження релігії. Структура релігії. Функції релігії. Класифікація релігій. Понятійно-категоріальний апарат релігієзнавства. Методи дослідження в релігієзнавстві. Методологічні принципи релігієзнавства. Особливості академічного релігієзнавства. Гуманістична спрямованість релігієзнавства.

Тема 2. Історія розвитку юдаїзму. Основні періоди історичного розвитку юдаїзму (іудаїзму). Іудейське віровчення. Іудейські свята й обряди. Біблійний іудаїзм. Елліністичний іудаїзм. Єврейські свята. Рабиністичний іудаїзм. Талмуд. Хасидизм. Сучасний іудаїзм у світі. Археологія і Біблія. Тора як компендіум мислення стародавнього єврейства. Тора і сучасність. Талмуд як логіка культового розвитку. Хасидизм як особливе в іудаїзмі. Сучасний іудаїзм в Україні.

Тема 3. Історія християнства: етапи розвитку; напрями і конфесії. Історичні умови виникнення християнства. Християнство до Розколу 1054 р. Вселенські собори та їх значення в історії християнства. Розкол церков 1054 року. Християнське віровчення. Символ і основи віри. Християнський культ. Свята і пости. Храми. Таїнства і обряди. Ортодоксальні напрями християнства. Християнство в часи розпаду Римської імперії. Утворення сучасних напрямів християнства. Розкол у християнстві. Особливості календаря християнських свят. Десять заповідей Божих. Заповіді любові. Обов'язки християнина. Учення про Духа Святого. Плоди і дари Духа Святого. Християнські чесноти. Гріхи і чесноти. Богослужіння у християнстві. Християнські свята. Проблема єкуменізму в християнстві. Церкви Вселенського православ'я. Соціально-політичні орієнтації в католицизмі. Католицькі чернецькі ордени: історія і сучасність. Соціальна доктрина католицизму, етапи її розвитку. Історія папства. Понтифікат Папи Іоанна Павла II. Реформація в Європі. Ранній протестантизм. Пізній протестантизм. Протестантські напрями XIX – XX ст.

Тема 4. Історія ісламу та його світоглядні основи. Виникнення і поширення ісламу: основні етапи, їх характеристика. Віровчення ісламу. Ісламські свята й обряди. Система мусульманського права – шаріат. Сучасна соціально-політична доктрина ісламу. Есхатологія ісламу. Соціальна етика ісламу. Свята в ісламі. Фатум і фаталізм згідно ісламу.

Сунітське богослів'я (калам). Школи ісламського права (мазхаби). Приписи і заборони ісламу. Мечеті і богословські школи ісламу. Напрями, течії ісламу.

Змістовий модуль 2. Історія релігій в Україні. Історія неорелігій.

Тема 5. Православ'я в історії України. Давні вірування та запровадження християнства в Україні. Українська автокефальна православна церква: етапи розвитку. Православні конфесії в Україні: УПЦ (МП), УПЦ КП, УАПЦ. Видатні постаті українського православ'я.

Тема 6. Греко-католицизм і римо-католицизм в Україні. Українська Греко-Католицька церква. Протестантизм в Україні. Соціально-історичні передумови поширення ісламу в Україні. Юдаїзм в Україні. Історичний досвід і перспективи автокефалії української церкви. Проблеми християнського екуменізму в Україні. Католицизм в Україні. Видатні постаті українського католицизму.

Тема 7. Протестантизм в Україні: динаміка і тенденції розвитку. Зародження Реформації. Роль у християнстві. Історія протестантизму в Україні. Біблія – основне джерело віри протестантів. Євангелізація. Основні напрями протестантизму в Україні: лютеранство; баптизм, адвентизм. єговізм.

Тема 8. Історія буддизму. Історичні умови зародження і розвитку буддизму. Вчення Буди. Філософська концепція буддизму. Морально-етичний аспект буддизму. Буддійський культ. Махаяна і хінаяна. Тантризм. Поширення буддизму у світі на сучасному етапі. Будда – історична особа. Поширення буддизму в Південно-Східній Азії (за окремими країнами на вибір). Сучасний ламаїзм.

Тема 9. Історія неорелігій. Причини виникнення й умови розвитку нетрадиційних релігій. Види й типи нетрадиційних релігій. Тенденції розвитку нетрадиційних релігій в Україні й за рубежом. Секулярні вчення релігійного характеру: агностицизм, індиферентизм, нігілізм, фаталізм, соціалізм, індивідуалізм, імперіалізм. Релігія людства і космізм. Християнський соціалізм. Нерелігійні вірування: марновірство, хіромантія, яснобачення, спіритизм і окультизм. Феномен видіння та надприродні явища у релігіях. Релігійний фанатизм: сутність та вияви. Особливості релігійної свідомості тоталітарних сект. Неорелігії в Україні у контексті свободи віровизнання. Основні тенденції виникнення і розвитку нетрадиційних релігій. Особливості функціонування новітніх релігій у сучасному світі.

Тривалість	90 год. (18 год. - лекції, 18 год. - семінари, 54 год. - самостійна робота).
Форма контролю	Залік.

Назва дисципліни	ЛАТИНСЬКА МОВА
Статус	Дисципліни самостійного вибору вищого навчального закладу циклу загальної підготовки
Рік семестр	I I
Мета навчальної дисципліни	викладання дисципліни полягає у підготовці майбутніх філологів на основі вивчення латинської мови до сприйняття спеціальних лінгвістичних курсів, розуміння і свідомого користування лінгвістичними термінами, розширення світогляду студентів, розвитку у них граматичного мислення, вироблення наукового підходу, в першу чергу до української мови, ефективнішого засвоєння сучасної європейської мови, що вивчається, отримання інформації з історії культури античного світу, з'ясування місця латинської мови в історії світової культури, читання в оригіналі уривків з творів античних авторів.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– короткі відомості з історії розвитку латинської мови; – фонетику, графіку, лексикологію, словотвір, морфологію, синтаксис латинської мови та основи латинської метрики; – правила морфологічного аналізу та синтаксичного аналізу речень; – наукову термінологію латинського походження; – знати латинські фразеологізми та сентенції (100-120 одиниць); – уривки з текстів римських авторів; – основи перекладу латинських текстів українською мовою; – лексикографічні джерела.
вміти	– читати і писати латинською мовою; – перекладати фрази і тексти міфологічного й історичного змісту; – володіти лексичним і граматичним мінімумом; – використовувати знання з латинської мови в галузі українського мовознавства та літературознавства; – користуватися науковою термінологією латинського походження; – виявляти лінгвальні та екстралінгвальні факти латинського походження, що мають місце в українській мові;

	– доречно використовувати у мовленні латинські фразеологізми та сентенції; – декламувати уривки з історично значущих текстів римських авторів.
Зміст дисципліни	Тема 1. Історія розвитку латинської мови. Періодизація історії латинської мови. Пам'ятки римської писемності. Письмова і народно-розмовна латинська мова (sermo vulgaris) як джерело романських мов. Роль латинської мови у формуванні наукової термінології. Тема 2. Латинський алфавіт. Звукова система латинської мови. Наголос. Латинський алфавіт. Вимова голосних, приголосних, буквосполучень. Поділ слів на склади. Довгота і короткість голосних. Правила наголошування. Вживання великої літери. Тема 3. Дієслово. Граматичні категорії латинського дієслова: особа (persona), число (numerus), час (tempus), стан (genus), спосіб (modus). Дієслівні форми: infinitivus (неозначена форма дієслова), participium (дієприкметник), gerundium (віддієслівний іменник), gerundivum (віддієслівний прикметник), supinum (супін, віддієслівний іменник зі значенням мети при дієсловах руху). Поділ дієслів на чотири дієвідміни. Теперішній час дійсного способу активного і пасивного стану (praesens indicativi activi et passivi). Відмінювання дієслова esse (бути) у теперішньому часі дійсного способу. Утворення наказового способу теперішнього часу. Вираження заперечення у наказовому способі. Наказовий спосіб дієслова esse. Часи системи інфекта дійсного способу (Imperfectum indicativi activi et passivi. Futurum I indicativi activi et passivi). Часи доконаного виду в активі і пасиві. Минулий час доконаного виду дійсного способу активного стану (Perfectum indicativi activi). Види перфекта. Давноминулий час дійсного способу активного стану (plusquamperfectum indicativi activi). Майбутній час доконаного виду активного стану (futurum II indicativi activi). Допоміжне дієслово sum, fui, –, esse у часах системи перфекта. Дієприкметник минулого часу пасивного стану. Часи системи перфекта в пасивному стані. Тема 4. Іменник. Граматичні категорії іменників: рід (genus), число (numerus), відмінок (casus). Основні словникові форми латинського іменника. Поділ іменників на відміни (declinationes). Практичне визначення відмін та основ іменників. Перша відміна іменників (declinatio prima). Винятки з правил про рід. Друга відміна іменників (declinatio

secunda). Правило середнього роду. Винятки з правил про рід. Третя відміна іменників (declinatio tertia). Сигматична та асигматична форма називного відмінка однини. Визначення практичної (словотвірної) основи іменників. Поділ на групи (типи): Classis mixta (Мішаний тип). Classis vocālis (Голосний тип). Classis consōnans (Приголосний тип). Особливості відмінювання іменників III відміни (vis, bos, Iuppiter). Четверта відміна іменників (declinatio quarta). Відмінювання іменника domus. П'ята відміна іменників (declinatio quinta). Винятки з правил про рід. Словосполучення з іменником res та dies.

Тема 5. Прикметник. Ступені порівняння прикметників.

Граматичні категорії прикметника. Словникова форма прикметника. Прикметники першої і другої відміни (на -us, -a, -um та -er, -a, -um). Відмінювання прикметників першої групи. Загальна характеристика прикметників третьої відміни. Прикметники з трьома родовими закінченнями на -er (m), -is (f), -e (n). Прикметники з двома родовими закінченнями на -is (m, f), -e (n). Прикметники з одним родовим закінченням (-r, -s, -x), спільним для трьох родів. Відмінювання прикметників третьої відміни. Узгодження прикметників з іменниками.

Ступені порівняння прикметників: суфіксальні, суплетивні, описові. Відмінювання прикметників у вищому і найвищому ступенях. Синтаксис відмінків при ступенях порівняння. Особливості утворення найвищого ступеня порівняння прикметників. Неправильні ступені порівняння прикметників. Особливості використання та перекладу рідною мовою ступеневих форм.

Тема 6. Займенник.

Розряди займенників: особові, зворотний, присвійні, вказівні, відносні, питальні, неозначені, заперечні. Особливості вживання зворотного і присвійних займенників. Особливості відмінювання займенників. Займенникові прикметники.

Тема 7. Числівник.

Класифікація числівників: кількісні, порядкові, розділові, прислівникові. Утворення числівників. Відмінювання кількісних і порядкових числівників. Узгодження числівників з іменниками. Римський календар. Римські цифри.

Тема 8. Прислівник.

Загальна характеристика прислівників. Утворення прислівників від прикметників I-II і III відмін. Ступені порівняння прислівників, утворених від якісних прикметників.

	Суплетивні ступені порівняння прислівників. Тема 9. Прийменник. Сполучник. Частка. Прийменник. Вживання прийменників зі знахідним та орудно-місцевим відмінком, з обома відмінками. Постпозитивні прийменники <i>causa</i>, <i>gratia</i> з родовим відмінком. Сполучники. Сполучники сурядності та підрядності. Повторювальні та парні сполучники. Питальні, вказівні, підсилювальні, неозначені частки. Заперечення та їх види. Тема 10. Синтаксис. Синтаксис простого речення. Синтаксис пасивної конструкції. Інфінітивні синтаксичні звороти. Орудний незалежний. Синтаксис складного речення. Основні типи підрядних речень.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)
Статус	Дисципліни самостійного вибору вищого навчального закладу циклу загальної підготовки
Рік семестр	I I
Мета навчальної дисципліни	є дати теоретичні уявлення про структуру і можливості сучасної обчислювальної техніки.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– можливості застосування сучасних ПЕОМ в емпіричних дослідженнях; – основні фундаментальні поняття інформатики – алгоритм, програма, змінна, оператор тощо; – основні технічні поняття, пов'язані з організацією сучасних ПЕОМ – процесор, пам'ять, диски тощо; – основні принципи організації сучасного програмного забезпечення – орієнтація на діалог, модальність тощо.
вміти	– самостійно працювати з ПЕОМ – мати навички, необхідні для самостійного освоєння нового програмного забезпечення; – самостійно готувати тексти рукописів за допомогою принаймні одного текстового редактора;

	– читати та при необхідності складати невеликі програми, пов’язані з професійною діяльністю, на одній з мов високого рівня.
Зміст дисципліни	Історія розвитку інформатики та засобів обчислювальної техніки. Поняття алгоритму та програми. Властивості алгоритму. Архітектура сучасних ПЕОМ. Основні поняття операційної системи НЗ/ВОЗ. Робота в середовищі MS/DOS. Основи програмування на одній з мов високого рівня (Бейсик або Паскаль). Побудова арифметичних та логічних виразів. Основні синтаксичні конструкції: присвоєння, умовний оператор, цикли, підпрограми. Робота з файлами. Елементарні поняття комп’ютерної графіки. Підготовка та редагування текстів за допомогою ПЕОМ (на прикладі конкретного текстового редактора). Знайомство з організацією та використанням пакетів програм аналізу даних (на прикладі конкретного пакету).
Тривалість	Всього – 90 год., лабораторні – 30 год., самостійна робота – 60 год.
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ПОЛІТОЛОГІЯ
Статус	Дисципліни самостійного вибору вищого навчального закладу циклу загальної підготовки
Рік	I
семестр	II
Мета навчальної дисципліни	ознайомити студентів з основними досягненнями політології як науки.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– що є об’єктом, предметом і методом політології, володіти її понятійно-категоріальним апаратом; – світові і вітчизняні політологічні школи, концепції і напрямки; – політичні феномени і цінності: політична діяльність, політичний процес, політична влада, політичний режим, політична система, політичне лідерство, політичний конфлікт, політична культура, демократія, консенсус, громадське суспільство; – основні політичні партії, громадські організації і рухи;

	– суть і функції держави в політичній системі суспільства.
вміти	– розпізнавати різні види владних відносин, специфіку політичної влади, її сутність, структуру, характерні ознаки і функції; – орієнтуватися в проблемах поділу влад, формах державного устрою і формах державного правління; – розпізнавати прояви прямої і представницької демократії, сприяти їх утвердженню в сучасному українському суспільстві; – формувати і відстоювати свою життєву (політичну) позицію, чітко розуміти свої громадські права, свободи і обов'язки, відстоювати принципи громадського суспільства і правової держави; – давати раціонально-критичну оцінку діям різних політичних партій і лідерів з позицій загальнонаціональних інтересів; – орієнтуватися в міжнародному політичному житті, геополітичній обстановці, мати уявлення про місце і статус України в сучасному світі; – об'єктивно і критично оцінювати життєво важливу соціальну-інформацію; – готувати повідомлення на політичну тему, брати участь в політичних дискусіях, передвиборчих компаніях, масових і групових політичних опитуваннях; – жити в умовах політичного плюралізму, формувати культуру опозиції, вносити спрямовувати зусилля на гармонізацію людських, міжнаціональних, міжпартійних відносин.
Зміст дисципліни	Політологія як наука про закономірності розвитку і функціонування політичного життя суспільства, механізми політичної влади, управління політичними процесами. Основні етапи розвитку світової і вітчизняної політичної думки. Політика і політичні відносини. Політична влада. Політичний процес. Політична система суспільства, політичний режим. Політичні партії, громадські організації і рухи в соціально-політичному житті суспільства. Особистість і політика. Політична культура. Світовий політичний процес.
Тривалість	Всього – 90 год., лекції – 12 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 60 год.
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ (ФАКУЛЬТАТИВ)
Статус	Дисципліни самостійного вибору вищого навчального закладу циклу загальної підготовки
Рік семестр	I, II I, II, III, IV
Мета навчальної дисципліни	формування в студентів стійкої мотивації щодо збереження свого здоров'я, фізичного розвитку та фізичної підготовки; гармонійний розвиток природних здібностей та психічних якостей; використання засобів фізичного виховання в організації здорового способу життя.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– фізичне виховання і спорт як засіб різнобічного розвитку особистості, підготовки до праці і громадської діяльності; – фізичне виховання як складова частина способу життя; – фізичне виховання у родині; – загальні відомості про будову організму людини і вплив фізичних вправ на функціонування окремих органів та систем; – рухова-активність і спортивне тренування як засіб підтриманню високої працездатності; – засоби оздоровлення, реабілітації, тілобудови і саморегуляції з урахуванням економічних, кліматичних та екологічних умов.
вміти	– біг на короткі дистанції з низького старту із максимальною швидкістю (80-100 м), безперервний біг у рівномірному темпі до 20 хвилин, пересування, на лижах, легкоатлетичні стрибки, подолання вертикальних і горизонтальних перешкод, човниковий біг; – метання різних за вагою і формою снарядів з місця та розбігу, на дальність і в ціль; – гімнастичні і акробатичні вправи, комбінації з декількох елементів, акробатичні комбінації, комплекси вправ з використанням тренажерних пристроїв, вправи з музичним супроводженням (аеробіка, шейпінг тощо). – застосування в умовах гри основних техніко-тактичних дій однієї із спортивних ігор.
Зміст дисципліни	Фізичне виховання як навчальна дисципліна у вищій школі. Наукові основи фізичного виховання. Загартування. Масаж і самомасаж. Гігієнічні основи фізичного виховання і спорту. Особиста і громадська гігієна. Лікарський контроль і самоконтроль у процесі фізичного виховання. Нормування

	здорового способу життя. Основи фізичної підготовки та спортивного тренування. Професійна фізична підготовка. Екологічні основи фізичного виховання. Фізичне виховання як один із важливих засобів у ліквідації недоліків у стані здоров'я громадянина. Рухові дії. Навчання і вдосконалення. Основні засоби розвитку і вдосконалення фізичних та психічних якостей. Сила і швидкісно-силові здібності. Швидкість рухів. Витривалість. Координаційні здібності. Гнучкість. Професійно-фізична підготовка. Методичні знання, уміння і навички.
Тривалість	Всього 124 год. (12 год - практичні).
Форма контролю	

1.2.1. Дисципліни вільного вибору студента

Назва дисципліни	РЕЛІГІЄЗНАВСТВО
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу загальної підготовки
Рік семестр	III V
Мета навчальної дисципліни	Метою викладання навчальної дисципліни «Релігієзнавство» є підвищити рівень світоглядно-гуманітарної культури студентів, розширити і поглибити їх знання про сутність і природу релігії, її структуру і зміст, закономірності виникнення та розвитку, особливості функціонування та еволюції, історію та особливості віровчення, культу і церковно-конфесійної організації різноманітних релігій та релігійних систем (вірувань, конфесій) світу.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	- матеріал, пов'язаний з основами академічного релігієзнавства, його категоріально-понятійним апаратом; - основні відомості про походження, історичний розвиток, віровчення та культ окремих релігій; - історію релігії та Церкви в Україні; - роль релігії в державних і релігійних процесах в глобальному та українському контексті.

вміти	- використовувати вивчений матеріал у практичному застосуванні у поєднанні із вимогами загальнолюдських цінностей та культури; - володіти релігієзнавчою термінологією, якою послуговуються в побутовому, художньому та публіцистичному стилях української мови; - орієнтуватися в релігійному житті України; - розпізнавати небезпечні секти та культи, що руйнують психічне.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Релігієзнавства» складають три змістові модулі (ЗМ): ЗМ 1. Поняття «релігія» та генезис ранніх форм релігій. ЗМ 2. Історія світових релігій. ЗМ 3. Поширення і стан релігій в Україні ХХ – початку ХХІ ст. ЗМ 1. Поняття «релігія» та генезис ранніх форм релігій. Тема 1.1. Релігієзнавство як наука і навчальна дисципліна. Походження і форми релігій. Ранні, етнічні та національні релігії. Релігієзнавство як наука. Предмет, об’єкт, структура і метод релігієзнавства. Основні розділи релігієзнавства. Релігія і вільнодумство в історії суспільства. Релігія в системі суспільної свідомості. Релігія і право як форми суспільної свідомості. Зв’язок релігійних та правових нормативів. Сутність і поняття релігії. Структурні елементи релігії та їх взаємодія. Основні соціальні функції релігії та церкви. Феномен релігії. Наукові підходи в питанні походження та сутності релігії. Типологія релігій. Етнічні і національні релігії. Світові релігії. Нетрадиційні релігії. Теорії походження релігії (міфологічна, антропологічна, монотеїстична, соціологічна та ін.). Джерела знань про витоки релігії. Єдність і багатоманітність джерел релігії. Умови формування первісності релігії. Гносеологічні, соціальні, історичні, психологічні, аксіологічні чинники процесу становлення релігії. Виникнення культових дій. Ранні форми вірувань та їх еволюція. Вихідне багатобожжя. Первісні вірування. Виникнення та загальна характеристика первісних форм релігії. Міф та міфологія як світоглядне підґрунтя релігії. Ранньоісторичні форми релігії та

родоплемінні культи: фетишизм, магія, анімізм, тотемізм, землеробський культ, шаманізм, язичництво. Первісна релігія і світові релігії. Характерні ознаки етнічних і національних релігій. Релігійні уявлення Давнього Єгипту. Зороастризм (маздеїзм, вогнепоклонництво). Релігійні уявлення античної Греції і Риму. Індуїзм, джайнізм, сикхізм – національні релігії індійців. Китайські національні релігії – даосизм, конфуціанство. Синтоїзм – національна релігія японців. Юдаїзм як релігія єврейського народу: священні книги, догматика, течії.

ЗМ 2. Історія світових релігій.

Тема 2.1. Буддизм: історія та сучасність. Соціально-історичні передумови виникнення і розвитку буддизму. Філософська основа буддизму. Морально-етичні принципи. Будда і його вчення про чотири благородні істини. Основні напрями буддизму: хінаяна і махаяна. Ранньобуддійські общини (сангхи). Поширення раннього буддизму. Світоглядні основи буддизму: сангха, карма, сансара, нірвана. Заповіді буддизму – 36 правил. Вірування і культ буддизму. Буддійський пантеон. Роль чернецтва у поширенні основних напрямів релігійної філософії буддизму: хінаяни, махаяни та їх уявлення про колесо сансари. Буддизм у Китаї та Японії. Ламаїзм. Дзен-буддизм: виникнення та поширення. Культурно-історичне значення буддизму та його поширення в світі сьогодні.

Тема 2.2. Загальна характеристика християнства. Православ'я. Історичні передумови виникнення християнства. Епоха формування християнства. Соціально-історичні причини виникнення християнства, його ідейні джерела. Еволюція християнства. Християнські догматика і культ. Морально-етична доктрина християнства. Біблія: історія формування та структура. Святі книги християн – Біблія: Старий і Новий Заповіт. Поняття про переказ і традицію. Загальна характеристика віровчення християнства. Джерела християнського віровчення. Євангельські та історичні свідчення про Ісуса Христа. Ісус Христос – засновник християнської Церкви. Формування церковної організації. Вчення ранніх християн. Секти і ересі. Християнська громада і держава. Перетворення християнства на державну, панівну релігію Римської імперії. Твори Отців і Вчителів Церкви та їх роль у поширенні й еволюції християнства. Формування догматики і культу християнства на перших Вселенських соборах. (Апостольський і Нікейсько-Константинопольський

символи віри). Ранній розкол християнства (утворення самостійних орієнтальних Церков: Вірменської, Ефіопської, Коптської, Сирійської, Малабарської) на III і IV Вселенських соборах. Великий розкол у християнстві 1054р.: поділ на Західну і Східні Церкви.

Світове православ'я. Православне віровчення і його культові особливості. Великий церковний розкол християнства та його історичні наслідки. Історія виникнення православ'я: причини і наслідки. Запровадження християнства у Київській Русі. Структура православної церкви. Виникнення старообрядництва, його основні згоди і напрями. Модернізм у сучасному православ'ї. Сучасний стан українського православ'я. Регіони поширення. Вплив православ'я на розвиток загальнолюдської та національних культур різних народів.

Тема 2.3. Католицизм. Протестантизм. Римо-Католицька Церква: віровчення, культ і організація. Ватикан, інститут папства. Католицьке віровчення. Основні засади християнської моральної доктрини. Культова практика Католицької Церкви. Католицьке церковне право. Соціальна доктрина Католицької Церкви. II Ватиканський Собор, оновлення католицизму. Екуменічний рух у католицизмі – взаємне зняття анафем католицькими і православним першоієрархами в 1962 р. Католицько-православний діалог. Історія Східних Католицьких Церков. Східна політика Ватикану. Католицизм в Україні: історія і сучасність. Українська Греко-Католицька Церква: генеза та ідентичність.

Передумови виникнення протестантизму Реформація: соціально-історичний контекст. Соціально-економічні, політичні, релігійні передумови поширення Реформаційного руху. Особливості віровчення і культу протестантизму. Догматика, обряди та діяльність лютеранства, кальвінізму, англіканства, анабаптизму. Основні напрями протестантизму. Ранній протестантизм. Формування лютеранства, кальвінізму, цвінгліканства як протестантських християнських течій. Виникнення (1611р.) баптизму як відгалуження англіканства. Сучасний баптизм. Віровчення і культова практика баптизму. Історична еволюція баптизму. Пуритани – послідовники ідей кальвінізму в Англії. Пізній протестантизм. Пресвітеріанська церква. Виникнення нових гілок анабаптизму. Реформатські церкви та їх ідеологія. Неопротестантизм. Методизм. П'ятидесятництво. Протестантизм в Україні.

Тема 2.4. Іслам. Соціально-історичні причини та ідейні джерела виникнення і поширення ісламу. Коран – священна книга мусульман. Життя Магомета і поширення його вчення. Коран і Сунна як джерела віровчення ісламу. Догматика і культ ісламу. Мусульманське право – Шаріат як вчення про теократичну державу, його структура та джерела. Мусульманські свята, звичаї та обряди. Основні напрями і релігійно-політичні течії ісламу. Сучасна ситуація в ісламі. Вплив мусульманської ідеології в арабському світі. Зростання впливу ісламу в постколоніальний період. Наслідки сучасної політизації ісламу та ісламізація політики в світі. Фундаменталізм.

ЗМ 3. Поширення і стан релігій в світі і в Україні у XIX – на початку XXI ст.

Тема 3.1. Неорелігії. Історія релігій в світі та в Україні. Особливості функціонування релігій в світі і в Україні. Причини виникнення нових релігійних рухів. Проблема класифікації нових релігійних рухів. Палітра нетрадиційної релігійності в світі і у сучасній Україні. Особливості і передумови поширення нетрадиційних релігій. Неохристиянство, релігії орієнталістського напрямку, синтетичні та езотеричні об'єднання. Неоязичництво. Сасантологічні рухи. Віровчення та культова практика нових релігійних рухів. Новоапостольська церква (1832) та її діяльність і догматична основа. Адвентисти сьомого дня. Мормони – Церква Ісуса Христа останніх днів (мормони). Свідки Єгови. Методизм. Вплив процесу відродженням релігії та церкви в суспільному і громадському житті України на поширення неорелігій. Віронавчальні особливості нетрадиційних релігій та суспільно-обрядові передумови їх поширення в Україні. Засади і особливості культової діяльності неорелігій в Україні. Прогноз розвитку неорелігійного процесу в світі.

Географія світового поширення православ'я, католицизму, греко-католицизму, протестантизму і новітніх релігій. Історично-географічні аспекти поширення релігій в Україні. Географічна карта релігій в Україні. Суспільно-політичні передумови сучасної релігійної ситуації в світі і в Україні. Українське язичництво. Прийняття й поширення християнства в Україні: особливості, віхи історії. Стан і тенденції зміни релігійної мережі в роки незалежності України. Відродження українського православ'я і внутрішньо православні колізії. Католицизм на українських землях.

	Український протестантизм. Мусульмани в незалежній Україні. Тенденції розвитку нових релігійних течій і рухів. Проблеми релігійного життя в Україні: міжконфесійні відносини. Конфесії України в контексті міжнародних релігійних реалій. Екуменічні процеси у світі та Україні.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи).
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ФІЛОСОФІЯ МИСТЕЦТВА
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу загальної підготовки
Рік семестр	IV VI
Мета навчальної дисципліни	ознайомлення студентів з історією мистецтва та його видами. Мистецька культура та її взаємини з світоглядними орієнтаціями. Витоки мистецтва та його основні світоглядні орієнтації. Образ і символ у мистецтві. Культове мистецтво минулого і сьогодення. Наслідки секуляризації мистецтва. Взаємини релігії та мистецтва в українській культурі. У курсі аналізується історичний розвиток світового та українського мистецтва.
Завдання	– з'ясувати сутність мистецтва, його витоки, функції та структуру, вплив на формування філософських вчень та систем; – розглянути історіософію мистецтва як невід'ємну, органічну складову світової філософії та з'ясувати її особливості; – простежити процес розвитку філософської думки щодо мистецтва в різних філософських течіях і школах; – засвоїти зміст найважливіших класичних та авангардних зразків світового мистецтва та їх осмислення у філософії. Після закінчення курсу студент повинен
знати	- загальні відомості теорії й історії мистецтва; - особливості культурних епох, їх духовні цінності та пріоритети; - досягнення в різних галузях мистецтва;

	- художні стилі та шедеври світового та українського мистецтва; - провідних діячів науки і культури, які визначають характер та особливості мистецтва тієї чи іншої епохи.
<i>вміти</i>	- аналізувати явища духовного життя, усвідомлювати природу різних жанрів художньої творчості і видів мистецтва, орієнтуватися у багатому світі культури - розрізняти світобачення і світорозуміння кожної культурно-історичної епохи; - збагачувати власну духовну культуру шляхом самоосвіти, творчо працювати над прирощенням і вдосконаленням культурно-освітніх знань. - отримані знання у власній науковій діяльності та повсякденному житті.
<i>Зміст дисципліни</i>	Тема 1. Історія мистецтва як теоретична дисципліна. Мистецтво первісного світу. Мистецтво Близького Сходу (Єгипет, Месопотамія, Елам). Поняття «мистецтво» та різні підходи до його трактування. Структура мистецтва як частини культури. Мистецтво епохи палеоліту. Мистецтво епохи мезоліту та неоліту. Мистецтво Трипілля-Кукутені. Мистецтво епохи ранньої бронзи. Мистецтво епохи заліза. Тема 2. Егейське мистецтво. Грецьке мистецтво. Мінойське мистецтво. Мікенське мистецтво. Грецьке архаїчне і класичне мистецтво. Еліністичне мистецтво. Тема 3. Етруське мистецтво. Римське мистецтво. Етруське мистецтво. Римське мистецтво. Тема 4. Ранньохристиянське мистецтво. Візантійське мистецтво. Ранньохристиянське мистецтво. Візантійське мистецтво. Тема 5. Романське мистецтво. Готичне мистецтво. Дороманське мистецтво. Романське мистецтво. Готичне мистецтво. Тема 6. Мистецтво Кватроченто. Мистецтво італійського Відродження. Джотто ді Бондоне. Філіппо Брунеллескі. Донателло Мазаччо. Андреа Вероккйо. Сандро Боттічелі. Тема 7. Мистецтво високого Відродження. Північне Відродження. Леонардо да Вінчі. Рафаель. Мікеланджело Буонаротті. Джорджоне. Тіціан. Ян ван Ейк. Пітер Брейгель. Альбрехт Дюрер. Тема 8. Мистецтво Західної Європи в XVII ст. Мистецтво барокко (Караваджо, брати Караччі, Лоренцо Берніні. Мистецтво Фландрії (Рубенс, Снейдерс, ван Дейк,

	Йордане). Мистецтво Іспанії (Ель Греко, Хусепе Рібера, Сурбаран, Дієго Веласкес). Мистецтво Голландії (Рембрандт). Мистецтво Франції (Нікола Пуссен). Тема 9. Мистецтво Нового часу. Неокласицизм. Галантна культура Мистецтво Франції (Ватто, Буше, Фальконе). Мистецтво Англії (Хогарт, Гейнсборо). Мистецтво Італії (Канале, Канові, Гварді). Мистецтво неокласицизму (Жан-Луї Давід, Енгр, Делакруа, Курбе). Тема 10. Імпресіонізм. Постімпресіонізм. Гойя. Імпресіонізм як культурне явище. Едуард Мане. Едгар Дега. Клод Моне. Огюст Ренуар. Постімпресіонізм (Жорж Сьора, Поль Сезанн, Поль Гоген, Вінсент Ван-Гог). Огюст Роден. Франсіско Гойя. Тема 11. Мистецтво модернізму. Модернізм. Футуризм. Кубізм. Дадаїзм. Сюрреалізм. Тема 12. Сучасне мистецтво. Політика і мистецтво (соціалістичний реалізм, арійське мистецтво). Постмодернізм. Гламурне мистецтво і масова культура. Тема 13. Мистецтво ісламу. Мистецькі традиції доісламської Аравії. Класичне ісламське мистецтво. Мистецтво ісламського Відродження. Мистецтво сучасного Ірану. Тема 14. Мистецтво Індії та Далекого Сходу. Мистецтво Індії епохи Вед. Мистецтво буддизму. Китайське мистецтво. Японське і Корейське мистецтво. Тема 15. Мистецтво Київської Русі. Джерела вивчення мистецтва Київської Русі. Архітектура Київської Русі. Образотворче мистецтво. Декоративно-прикладне мистецтво. Музика. Мистецтво Галицької Русі. Тема 16. Мистецтво України доби барокко. Передумови і труднощі культурного піднесення XVI-XVIII ст. Феномен козацьких соборів. Бароковий портрет. Феномен портрету Козака Мамає. Українська музика (Максим Березовський, Артемій Ведель). Вертеп. Тема 17. Українське мистецтво XIX ст. Сучасне українське мистецтво. Мистецтво Прикарпаття. Український театр корифеїв. Українська музика (Микола Лисенко). Образотворче мистецтво (В. Тропінін, Т. Шевченко, А. Куїнджі, М. Пимоненко, С. Васильківський). Українське мистецтво XX ст. (театр, образотворче мистецтво). Регіональна особливість мистецтва Івано-Франківщини. Тема 18. Історія мистецтва і філософські дисципліни. Методологічні основи аналізу мистецтва. Мистецтво і естетика. Філософія мистецтва як методологія.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост.

	роботи
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ФІЛОСОФІЯ ПСИХОЛОГІЇ
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу загальної підготовки
Рік семестр	III V
Мета навчальної дисципліни	Ознайомити студентів з основними аспектами філософії психології.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	- основні проблеми філософії психології; - основних представників філософії психології; - основні поняття філософії психології.
вміти	- орієнтуватись в основних проблемах філософії психології; - аналізувати твори представників філософії психології; - оперувати основними поняттями філософії психології.
Зміст дисципліни	Тема 1. Предмет, завдання і роль філософії психології в суспільстві Тема 2. Природа, людина і суспільство. Тема 3. Співіснування і взаємодоповнення різних способів пізнання світу. Проблеми наукового пізнання Тема 4. Філософія як теорія та методологія психологічної науки Тема 5. Світоглядні ідеї та стратегічні установки духовних і матеріальних технологій відтворення людського життя. Вірування як психологічний чинник людської поведінки Тема 6. Методологічний характер категорії спілкування як способу пізнання і розвитку. Реальний образ людини як функціональний інструмент соціальної взаємодії. Тема 7. Культура та її виміри. Кроскультурне освоєння світу як соціально-психологічний феномен Тема 8. Мова, творчість і довголіття як соціокультурний

	феномен.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ЦІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу загальної підготовки
Рік семестр	III VI
Мета навчальної дисципліни	допомогти студентам зорієнтуватись у базових цінностях, на яких ґрунтується європейська цивілізація.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– історію становлення європейської цивілізації та її основних цінностей; – природу цінностей та перелік основних цінностей ЄС, що зафіксований у Лісабонській угоді та Хартії основних прав ЄС; – результати останніх соціологічних досліджень щодо ціннісних пріоритетів членів ЄС.
вміти	– визначати походження тієї чи іншої європейської цінності; – самостійно аналізувати ціннісну ситуацію у ЄС, користуючись даними соціологічних досліджень; – вести конструктивний діалог з приводу ключових проблем ціннісної орієнтації Європи; – орієнтуватись у філософських засадах основних європейських цінностей; – використовувати здобуті знання для реалізації стратегічної мети України – вступу в ЄС.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Цінностей європейської цивілізації» складають сім змістових модулів (ЗМ): ЗМ 1. Головні етапи історії європейської цивілізації ЗМ 2. Поняття «цінності». Базові європейські цінності ЗМ 3. Людина та її гідність як базові європейські цінності ЗМ 4. Свобода в системі європейських цінностей

ЗМ 5. Значення справедливості у розвитку європейської цивілізації

ЗМ 6. Толерантність та її місце у системі європейських цінностей

ЗМ 7. Україна та європейські цінності

ЗМ 1. Головні етапи історії європейської цивілізації

Поняття цивілізації. Основні характеристики європейської цивілізації. Історія Стародавньої Греції як важливий етап розвитку європейської цивілізації. Значення давньогрецької науки, філософії, мистецтва, політичного життя для історії Європи. Характерні риси республіканського устрою Стародавнього Риму. Велике переселення народів у IV-VII ст. та Падіння Західної Римської імперії. Наслідки культурного впливу римської цивілізації в історії Європи. Поява християнства та його значення для майбутнього Європи. Зародження капіталістичних відносин та початок наукової революції, Високе Відродження та Реформація, виникнення перших національних держав та Великі географічні відкриття, як важливі етапи розвитку європейської цивілізації. Новий час: поява буржуазних республік і основ цивільного, громадянського суспільства. «Весна народів» 1848-1849 рр. в Європі, як зміна суспільних порядків революційним шляхом. Значення Просвітництва, як одного з провідних етапів розвитку суспільства Нового часу. Робітничий та соціалістичний рух у країнах Європи.. Значення Першої світової війни 1914-1918 рр. для складання нової геополітичної ситуації в Європі та світі. Виникнення тоталітаризму в Європі, як виклик часу. Наслідки Другої світової війни 1939-1945 рр. для європейської цивілізації. Створення ООН 26 червня 1945 р. та розвиток системи безпеки і співпраці між державами з різними соціальними системами, як крок до нової Європи. Революції 1989 р. в Угорщині, Чехословаччині, Румунії, Болгарії та крах всіх комуністичних урядів у Східній Європі. Створення Європейського економічного співтовариства у 1957 р. та його еволюція до загальноєвропейського інтеграції і утворення у 1993 р. Європейського Союзу, основні принципи його існування. Характерні риси постіндустріального та інформаційного суспільства у Європі.

ЗМ 2 . Поняття «цінностей». Базові європейські цінності

Поняття «цінностей». Аксиологія як наука про цінності. Проблема природи цінностей. Ціннісний релятивізм та об'єктивізм. Система ціннісних орієнтацій. Види цінностей:

внутрішні та інструментальні, матеріальні та духовні, позитивні та негативні тощо. Значення цінностей в розвитку людини та суспільства.

Проблема європейської ідентичності та її значення для політико-соціальних процесів у ЄС. Дебати про християнське коріння Європи. Перспектива членства Туреччини у ЄС, глобалізація та еміграція як важливі каталізatori дискусії про європейську ідентичність. Основні позиції у дискусії про європейську ідентичність: комунітаристи, ліберали та республіканці, конструктивісти. Позиція європейських лідерів щодо проблеми європейської ідентичності. Базові європейські цінності: людина, її гідність і права, свобода, демократія, рівність, солідарність, справедливість, толерантність, верховенство права. Хартії основних прав ЄС та Лісабонська угода про основні європейські цінності.

Європейські цінності у світлі соціологічних досліджень (EVS, WVS, Європейське соціальне дослідження, Євробарометр).

ЗМ 3. Людина та її гідність як базові європейські цінності

Становлення ідеї особистості в історії Європи. Лісабонська угода та Хартія основних прав ЄС про людину та її гідність. Гуманізм. Гідність як таке особливе відношення людини до себе та відношення до неї оточуючих, в якому визнається цінність особистості. Утвердження в ідеї гідності рівності усіх людей в моральному плані. Презумпція гідності. Усвідомлення людиною власної гідності як важлива форма самосвідомості та самоконтролю. Законодавчі гарантії захисту людської гідності в ЄС. Загальна декларацію прав людини. Історія становлення ідеї прав людини.

Індивідуалізація як одна з головних тенденцій ціннісних змін у Європі останніх десятиліть. Ознаки індивідуалізації: зростаюче посилення уваги до персональної автономії та свободи, деуніфікація колективних стандартів, фрагментація приватних цілей і пріоритетів. Причини індивідуалізації. Ліберальний егоїзм як «побічний» продукт процесу індивідуалізації. Втрата соціальних зв'язків, як наслідок «культури нестримного індивідуалізму» (Фукуяма) і її наслідки: зростання злочинності, розбиті родини, батьки, які нездатні виконувати свої обов'язки, сусіди, байдужі одне одному, громадяни, які не хочуть брати участі в громадському житті.

Людська гідність і проблема тортур, евтаназії, абортів.

ЗМ 4: Свобода в системі європейських цінностей

Поняття свободи: філософський аналіз. Дискусія про

свободу волі. Детермінізм та його різновиди. Метафізичний лібертаріанізм. Відповідальність як невід'ємна сторона свобода. Внутрішня та зовнішня відповідальність. Міра відповідальності. Феномен втечі від свободи (Е.Фром).

Лібералізм як філософський напрям та політична течія. Історія лібералізму. Розмаїтість варіантів лібералізму. Основні риси ліберальної думки: індивідуалізм, егалітаризм, меліоризм, універсалізм (Джон Грей). Основні ознаки лібералізму як політичного руху: демократія, конституціоналізм, права людини, вільні та відкриті вибори, приватна власність, вільний ринок, відокремлення Церкви від держави. Значення добробуту громадян та вільного ринку для розвитку ліберального суспільства. Альянс лібералів та демократів за Європу, як провідна група Європарламенту, що репрезентує інтереси європейських лібералів. Критика лібералізму. Ісаа Берлін як один із головних представників сучасної ліберальної політичної філософії. Ідеї І. Берліна про позитивну та негативну свободу.

Значення свободи для становлення і розвитку громадянського суспільства. Громадянське суспільство як сфера добровільних колективних дій навколо спільних інтересів, цілей і цінностей. Головні інституційні форми громадянського суспільства: недержавні громадські організації, професійні асоціації, профспілки, групи взаємодопомоги і т.п. Хартія основних прав ЄС про право на свободу об'єднань громадян на різних рівнях, зокрема у політичних, професійних та громадянських справах. Значення розвитку громадянського суспільства для історії європейських країн. Роль громадянського суспільства в збереженні політичних та громадянських свобод.

ЗМ 5. Значення справедливості у розвитку європейської цивілізації

Ідея справедливості: філософський аналіз. Дискусії навколо справедливого соціально-економічного розподілу в європейській науковій літературі. Основні підходи до справедливого соціально-економічного розподілу: егалітаризм, меритократизм, лібертаріанізм. Основні види справедливості: відплатна, розподільча, обмінна. Зрівняльна та відплатна справедливість. Значення розподільчої справедливості для сучасних європейських країн. Справедливість як рівність (життєвих шансів).

Теорія справедливості Джона Ролза як продовження теорії суспільного договору. Процедурність теорії Ролза. Завіса незнання. Перший принцип справедливості: «Кожен має рівне право на свободу, фундаментальним чином сумісну

з такою ж свободою інших людей». Другий принцип: «Економічна і соціальна нерівність, справедливі тільки тоді, коли несуть загальну користь і компенсують втрати найменш захищених членів суспільства». Теорія Джона Ролза та соціальна політика європейських держав.

Історія становлення ідеї соціальної держави та її втілення в соціально-економічній практиці європейських країн. Держава загального добробуту як справедливий розподіл та забезпечення добробуту кожного члена суспільства. Основні характеристики соціальної держави: високі витрати на заробітну плату, збалансована система доходів населення, розвинута система соціального захисту, суттєва доля витрат на медицину та освіту. Критика соціальної політики ЄС.

Проблема міжнародної справедливості у діяльності ЄС: розрив між багатими та бідними країнами, допомога слабо розвиненим країнам, експорт робочої сили в країни «третього світу», вимоги до третіх країн щодо проведення демократичних, ліберальних реформ. Проблема суб'єкта-гаранта міжнародної справедливості.

ЗМ 6: Толерантність та її місце у системі європейських цінностей

Толерантність як принцип, що передбачає вміння терпимо, спокійно без ворожості сприймати чужий спосіб життя, поведінку, звичаї, почуття, думки, ідеї, вірування. Хартія основних прав ЄС та Лісабонська угода про толерантність. Глобалізація, міжкультурний діалог та проблема толерантності. Мультикультуралізм як ідеологія, що обґрунтовує політику, яка спрямована на розвиток і збереження у певній країні, або ж у світі в цілому культурних відмінностей. Реалізація ідеї мультикультуралізму в європейських країнах. Біла книга з міжкультурного діалогу (Рада Європи, 2008).

Толерантність до різних приватних інтересів. Конфлікт у громадянському суспільстві, його значення для демократичного розвитку країни. Основні площини конфлікту у громадянському суспільстві: між владою і громадянами (вертикальний зріз) та між самими громадянами чи їх об'єднаннями (горизонтальний вимір). Толерантність як прагматична відповідь на факт різноманіття (Ролз). Становлення ідеї толерантності в історії Європи. Європейська Рада з толерантності і примирення.

Нетерпимість (ксенофобія) та її причини. Соціологічні дані про рівень толерантності та нетерпимості в сучасній Європі. Проблема меж толерантності.

	Криза політики мультикультуралізму в сучасній Європі та її причини. Основні засади політики інтеркультуралізму: збереження культурної різноманітності в тій мірі, в якій вона не суперечить правам людини та посилення інтеграційних процесів у сфері культури. ЗМ 7. Україна та європейські цінності Україна та Європа: сторінки історії. Виправданість європейського вектору розвитку України. Чому Україні потрібні ліберальні цінності? Стан дотримання прав людини в Україні. Становлення громадянського суспільства в Україні: проблеми та перспективи. Рівень демократії в Україні. Нетерпимість в українському суспільстві.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	СУЧАСНА ПОЛІТИЧНА ІСТОРІЯ
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу загальної підготовки
Рік семестр	III VI
Мета навчальної дисципліни	формування у студентів знань про найважливіші періоди і події в політичній історії сучасного світу.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– основний понятійно-категоріальний апарат з політичної історії сучасного світу; – наукову періодизацію і характеристику основних етапів політичної історії сучасного світу – основні тенденції розвитку політичної історії світу у конкретний історичний період; – особливості прояву світових тенденцій розвитку політичної історії на внутрішньодержавному рівні конкретних країн; – місце і роль в політичній історії країн світу політичних партій, рухів та їх лідерів; – вплив загальносвітових і європейських тенденцій розвитку політичної складової суспільного життя на розвиток національної політичної системи України;

вміти	– володіти основними поняттями та категоріями, які характеризують політичний розвиток країн світу; – осмислювати практичну діяльність політичних партій, рухів та їх лідерів в конкретних країнах світу у різні історичні періоди розвитку; – виділяти основні тенденції еволюції політичного устрою країн світу у конкретний історичний період розвитку; – аналізувати основні тенденції розвитку філософсько-політичної доктрини у сучасному світі; – використовувати довідкову інформацію і комунікативні засоби обробки спеціальної інформації задля оцінки політичної ситуації в окремих країнах і регіонах світу.
Зміст дисципліни	Структуру змісту навчальної дисципліни «Сучасна політична історія» складають наступні теми: Тема 1. Політична історія сучасного світу як навчальна дисципліна. Тема 2. Основні тенденції політичного розвитку країн світу під час Першої світової війни (1914-1918 рр.). Тема 3. Міжвоєнний період світової історії: суспільно-політичні трансформації (1918-1939 рр.). Тема 4. Основні тенденції політичного розвитку країн світу під час Другої світової війни (1939-1945 рр.). Тема 5. Геополітичні зміни у післявоєнному світі. Політика «Холодної війни». Тема 6. Основні тенденції політичного розвитку держав світу наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ПРАВОЗНАВСТВО
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу загальної підготовки
Рік семестр	III VI
Мета навчальної дисципліни	розкриття причин виникнення, сутності держави і права, принципів, закономірностей та механізмів походження, розвитку і функціонування цих інституцій та інших державно-правових явищ.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен

знати	– концепції походження держави і права; – поняття та ознаки держави та права, їх функції; – форму держави та її елементи: форми державного правління, державного устрою, державного режиму; – сутність та соціальну цінність права, його форми (джерела), функції; – систему та структуру права і законодавства; – сутність правомірної поведінки, правопорушення та юридичної відповідальності; – зміст законності і правопорядку; – основні галузі права в Україні.
вміти	– володіти аргументувати засвоєні теоретичні положення дисципліни з використанням юридичних термінів, понять і категорій; – розрізняти окремі типи, форми держави та характерні їм функції; – здійснювати аналіз і тлумачення норм права, нормативно-правових актів; – визначати на конкретному прикладі окремі елементи механізму правового регулювання суспільних відносин; – самостійно визначати предмет правового регулювання; – самостійно проводити пошук необхідних нормативно-правових актів і наукових джерел; – обирати і застосовувати в процесі дослідження галузей та інститутів права необхідні загальнонаукові і спеціальні методи.
Зміст дисципліни	Структуру змісту навчальної дисципліни «Правознавство» складають наступні теми: Тема 1. Держава: основні поняття Тема 2. Право: основні поняття Тема 3. Основи конституційного права Тема 4. Судустрій та правоохоронні органи Тема 5. Основи трудового права Тема 6. Основи цивільного права Тема 7. Основи сімейного права Тема 8. Основи адміністративного права. Тема 9. Основи кримінального права Тема 10. Основи міжнародного права Тема 11. Основи екологічного права Тема 12. Вирішення господарських спорів. Розгляд цивільних, адміністративних, кримінальних справ.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма	залік

контролю	
-----------------	--

Назва дисципліни	ЕКОЛОГІЯ
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу загальної підготовки
Рік семестр	III VI
Мета навчальної дисципліни	набуття студентами знань із різноманітних проблем у сфері природокористування та охорони навколишнього середовища
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– концепції основні термінологічні визначення, поняття, положення загальної екології; – найголовніші закони екології; – типи взаємовідносин між організмами, екосистеми; – техногенний вплив на атмосферу, гідросферу, літосферу; – основні джерела антропогенного забруднення; – проблеми відходів людської діяльності; – демографічні проблеми і можливості біосфери; – методи контролю і моніторингу природного середовища, – методи розрахунків забруднюючих речовин; – вплив забруднення природного середовища на здоров'я людини, рослинний, тваринний світ; – інженерні методи зниження викидів забруднюючих речовин в навколишнє середовище; – стан навколишнього природного середовища в Україні; – правові та міжнародні аспекти охорони навколишнього природного середовища; – еколого-економічні положення природокористування; – основи екологічного управління; – проблеми гармонійного розвитку України – стратегію і тактику збереження стабільного розвитку життя на Землі.
вміти	– володіти ідентифікувати забруднення навколишнього середовища; – прогнозувати наслідки забруднення середовища для різних екосистем; – розрахувати ймовірні економічні збитки забруднення навколишнього середовища;

	– визначити нормативні вимоги до показників забруднення; – визначити нормативні вимоги до джерел забруднюючих викидів; – визначити та обґрунтувати основні напрямки до зниження негативного впливу забруднення.
Зміст дисципліни	Структуру змісту навчальної дисципліни «Екологія» складають наступні теми: Тема 1. Мета та завдання курсу. Основні визначення, терміни. Напрямки сучасної екології. Методи досліджень в екології. Тема 2. Структура природного середовища. Тема 3. Вплив діяльності людини на довкілля Тема 4. Охорона навколишнього природного середовища. Тема 1. Мета та завдання курсу. Основні визначення, терміни. Напрямки сучасної екології. Методи досліджень в екології. Тема 2. Структура природного середовища. Атмосфера, гідросфера, літосфера, природні ресурси. Поняття про біосферу. Екологічні фактори. Кругообіг речовин у біосфері. Екосистеми та їх місце в організації біосфери. Ланцюги живлення та піраміди мас, енергії. Класифікація екосистем. Екологія популяцій. Ознаки популяцій та її структура. Гомеостаз популяцій. Динаміка популяцій. Основні екологічні закони. Тема 3. Вплив діяльності людини на довкілля Техносфера. Основні джерела та параметри антропогенного забруднення довкілля. Радіоактивне, шумове, електромагнітне, хімічне забруднення. Забруднення літосфери, гідросфери, атмосфери. Забруднення довкілля в Україні. Вплив діяльності людського суспільства на геологічне середовище. Агросфера. Основні забруднювачі ґрунтів. Сучасний стан ґрунтів України. Демографічні проблеми і можливості біосфери. Демографічні проблеми в Україні. Урбанізація та її негативні наслідки. Проблема відходів людської діяльності. Тема 4. Охорона навколишнього природного середовища. Основні методи визначень забруднення. Аерокосмічні методи. Біомоніторинг. Використання комп'ютерних технологій для моніторингу довкілля. Контроль і моніторинг природного середовища в Україні.

	Методи управління природоохоронною діяльністю. Методи захисту довкілля від антропогенного впливу. Природоохоронна діяльність підприємств. Технологічні методи, очищення викидів. Правові аспекти охорони довкілля. Організація служб охорони навколишнього природного середовища в Україні. Правові та міжнародні аспекти охорони довкілля. Тема 5. Еколого-економічні основи природокористування Визначення антропогенного впливу та розрахунки збитків від забруднення довкілля. Екологічний аудит підприємства. Еколого-економічні показники виробничих процесів. Розрахунок економічного ефекту від впровадження заходів з охорони довкілля .
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДЕБАТІВ
Статус	Дисципліна вільного вибору студента циклу загальної підготовки
Рік семестр	III VI
Мета навчальної дисципліни	Сформувати у студентів високий, теоретично обґрунтований та практично випробуваний рівень культури здійснення дискусій, суперечок, полеміки, дебатів, відкритих обговорень та інших комунікативних практик, що передбачають формулювання та застосування релевантної, обґрунтованої та логічно виваженої аргументації, здатність коректно, критично та адекватно здійснювати контраргументацію, контент-аналіз думки опонента, знаходження конструктивних та компромісних рішень на основі здійснених суперечок.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– основи теоретичної побудови аргументації – функції, роль і значення дебатів та іншої полеміки у структурі наукового та суспільного знання; – генезу і розвиток комунікативних практик, що спрямовані на створення полемічного середовища; – фундаментальні правила, закони, принципи як вільних

	дебатів, так і жорстко регламентованих форм спортивно-інтелектуальних дебатів (оксфордські, американські формати дебатів); – термінологію дебатної діяльності;
вміти	– володіти термінологією, яку використовують у дебатних технологіях; – визначити роль, функції, значення релевантної аргументації та контраргументації у науковому та суспільному середовищі; – орієнтуватися в основних методологічних і світоглядних функціях і проблемах, пов'язаних із утворенням полемічного комунікативного середовища; – застосовувати на практиці теорію аргументації; – формулювати релевантні, коректні, виважені та логічно обґрунтовані аргументи до будь-якої дебатної чи полемічної теми; – коректно та критично наводити контраргументацію до будь-якої думки можливого опонента; – здійснювати структурний, логічний аналіз та контент-аналіз промов будь-якого рівня складності; – використовувати попередньо одержані знання із всесвітньої (загальної) історії, історії філософії, етики, естетики, аксіології, методології наукового пізнання, філософії науки, соціології та інших дисциплін для формулювання та наведення аргументації; – вміти сформулювати дебатну промову на будь-яку задану тему; – працювати у команді, що готує дебатну промову; – застосовувати у повсякденній та науковій практиці знання, набуті протягом вивчення правил політичного та наукового дебатування;
Зміст дисципліни	Місце і роль полемічних комунікативних практик у структурі наукового знання, суспільної та політичної взаємодії, повсякденного життя. Теоретичний та практичний вимір дебатування. Фундаментальні поняття та категорії полемічної сфери. Дебати, риторика, комунікація, дискусія, суперечка, суперечність, антиномія, апорія, антагонізм, політичні\спортивні\інтелектуальні дебати, відкрите обговорення, наукова дискусія, полеміка, критика, аналіз, контент-аналіз. Теорія аргументації та її логічні та історичні корені. Логічна структура аргументу, внутрішня несуперечливість, само тотожність, адекватність, релевантність, посилення аргументу, сфери пошуку аргументації, способи побудови аргументу. Побудова аргументації «від зворотнього», позитивна, негативна

	аргументація, пошук суперечностей, усунення протиріч у аргументі. Правила спортивно-інтелектуальних дебатів за оксфордським\американським взірцем, за форматом «Карла Поппера», судових дебатів, політичних дебатів. Фундаментальна термінологія та понятійний апарат дебатної практики. Кейс, аргумент, контраргумент, контркейс, звуження, резолюція, дефініція, пункт інформації, розширення, статус-кво, статус-фьючер, суб'єкти резолюції, відбиття, харм, способи пошуку аргументації, рольові моделі, аналіз, клеш, зіткнення точок зору, гра за уряд (проп), гра за опозицію (оп), аналіз за суб'єктами, аналіз за клешами, аргументи від цінностей, від утилітаризму, від рольових моделей. Правила та структура світових та українських дебатних змагань, їх місце у суспільній практиці. Шкільні, університетські дебати, способи входження у дебатне середовище, менеджмент проведення дебатних турнірів та шкіл.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ОСНОВИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу загальної підготовки
Рік семестр	IV VII
Мета навчальної дисципліни	розкрити передумови виникнення менеджменту, розвиток управлінської думки та становлення її в Україні; сформулювати систему знань про сутність і зміст маркетингу як філософії підприємницької діяльності в умовах ринкової економіки та конкуренції.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен

знати	– суть менеджменту та управління; – історію становлення управлінської думки; – особливості американського та японського підходів до управління; – види конфліктів та їх подолання; – види контролю і мотивації; – функції процесу управління; – управління маркетингом. – сутність маркетингу, його основні концепції; – основні маркетингові категорії; – характеристику сучасного маркетингу та його основні види; – сутність комплексу маркетингу; – основні методи здійснення маркетингових досліджень і вимоги до них; – основні цінові стратегії та маркетингову політику ціноутворення.
вміти	– основні методи здійснення маркетингових досліджень і вимоги до них; – нормувати час на виконання завдань; – визначати показник економічної ефективності праці; – приймати ефективні рішення; – розв'язувати конфліктні ситуації; – застосовувати основні методи маркетингу в дослідженнях; – екстраполювати маркетингові категорії та методи в соціальні дослідження.
Зміст дисципліни	Суть менеджменту та управління. Цілі і завдання менеджменту. Предмет науки та методи її пізнання. Історичні передумови виникнення менеджменту. Становлення перших теорій управління. Наукові основи управління та його розвиток в Україні. Цілі та функції менеджменту. Організація і менеджери. Планування як функція менеджменту: суть планування; методи, розробки планів; стратегічне і бізнес-планування. Стратегічний менеджмент. Організація взаємодії як функція менеджменту. Організація трудового процесу та реалізація трудової активності менеджера. Теорія і практика мотивації. Контроль як функція менеджменту. Основи делегування особистості в управління. Методи управління трудовим колективом. Трудовий колектив. Управління конфліктами. Природа організаційних змін та управління ними. Управління стресами. Соціальна відповідальність та соціальна етика в менеджменті. Управлінські рішення, їх суть, види. Процес, методи прийняття рішень, організація і контроль їх виконання. Лідерство в менеджменті і керівництво в організації. Основні принципи японської та

американської систем управління. Організація управлінської праці. Управління робочим часом. Внутрішньоорганізаційний обмін інформацією. Ділова кар'єра та її організація. Управління маркетингом. Психологія менеджменту. Оцінка управління, його економічна ефективність.

Сутність маркетингу та його визначення. Основні підходи до визначення маркетингу. Основні передумови виникнення маркетингової діяльності. Еволюція концепцій маркетингу. Основні функції маркетингу. Потреба як основна ідея маркетингу. Ієрархія потреб А. Маслоу. Цінності, основні види. Запити. Попит. Основні види попиту. Товар. Класифікація товарів. Вартість і задоволення. Функціональне задоволення. Психологічне задоволення. Маркетингова комунікація, розподіл і ринок. Концепція сучасного маркетингу. Послідовність: потреба-бажання-попит-обмін. Суб'єкти маркетингу. Їх класифікація. Основні види маркетингу: за цілями обміну, сферами застосування, територіальними ознаками, ступенями ринкової орієнтованості, видами діяльності, особливостями суб'єктів, охоплення сегменту, видами попиту (конверсійний, стимулюючий, креативний, ремаркетинг, синхромаркетинг, підтримуючий, демаркетинг, протидіючий). Зовнішнє маркетингове середовище: мікросередовище та макросередовище. Складові зовнішнього середовища. Внутрішнє середовище. Складові внутрішнього середовища. Дослідження ринку та попиту. Поняття ринку. Кон'юнктурні дослідження. Основні показники, що характеризують ринок. Типи ринків. Мета маркетингових досліджень. Об'єкти маркетингового дослідження. Основні напрями маркетингових досліджень. Вимоги до маркетингових досліджень. Процедура маркетингових досліджень. Сегментування споживчого ринку. Оцінювання привабливості сегменту. Маркетингові інформаційні системи. Класифікація маркетингової інформації. Загальна оцінка вторинної та первинної інформації. Маркетингова інформаційна система. Елементи цієї системи. Види маркетингових досліджень. Кабінетні та польові дослідження. Групи маркетингових методів дослідження. Методи ціноутворення. Методи, орієнтовані на витрати, попит, конкурентів. Етапи процесу ціноутворення. Цінові стратегії. Стратегії, пов'язані з виведенням нового товару на ринок. Стратегії ціноутворення в межах товарної номенклатури. Встановлення остаточної ціни. Варіанти коригування цін. Сутність і зміст методів непрямого ціноутворення.

Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік
Назва дисципліни	ЕТИКА ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ
Статус	Гуманітарні та соціально-економічні дисципліни (вибіркова частина)
Рік семестр	IV VII
Мета навчальної дисципліни	розкрити основні морально-етичні принципи і норми сучасної комунікативної теорії у сфері ділового та повсякденного спілкування.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– історію становлення європейської цивілізації та її основних цінностей; – структуру та функції спілкування; – етичні критерії ділового та повсякденного спілкування; – технологію взаєморозуміння; – принципи ведення переговорного процесу; – вербальні та невербальні засоби спілкування; – особливості службового етикету.
вміти	- аналізувати життєві ситуації з точки зору комунікативних принципів і норм; - розкрити основні форми та методи ведення діалогу; - використовувати вербальні та невербальні засоби у сфері міжособистісних стосунків; - дотримуватись основних етикетних норм і правил у діловому та повсякденному спілкуванні.
Зміст дисципліни	Моральні передумови ділового та повсякденного спілкування. Психологічна природа спілкування. Взаємодія та взаєморозуміння у спілкуванні. Морально-психологічні особливості публічного виступу. Індивідуальна бесіда як форма спілкування. Діалог як спосіб досягнення взаєморозуміння між партнерами. Колективне обговорення ділових проблем. Вербальні засоби спілкування та мовленнєвий етикет. Невербальні засоби спілкування та культура поведінки. Етикетні норми і правила в діловому спілкуванні.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу загальної підготовки
Рік семестр	III V
Мета навчальної дисципліни	сприяти формуванню в студентів цільних системних уявлень про структуру та зміст найбільш важливих та актуальних питань розвитку інформаційного суспільства, їх взаємозв'язок з напрямками соціально - економічного, науково-освітнього і культурного розвитку України, а також забезпечення її національної безпеки.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	передумови формування, методологічні основи, історичний генезис теорій інформаційного суспільства; – зміст основних теоретичних концепцій інформаційного суспільства; – оцінку цих теорій в інших концепціях; – суть і значення інформації в розвитку сучасного інформаційного суспільства, усвідомлювати небезпеки і загрози, що виникають в цьому процесі; – соціально-історичні передумови виникнення і розвиток сучасних інформаційно-комунікативних технологій; – основні напрями дії новітніх ІКТ на виробничо-технологічний базис сучасного суспільства; – форми і механізми впливу ІКТ на політичні і правові стосунки; етичні проблеми розвитку сучасних ІКТ; – соціокультурні і соціально-психологічні аспекти розвитку ІКТ; – основні напрями державної політики у сфері розвитку інформаційного суспільства; – сучасне становище, тенденції та найбільш важливі проблеми розвитку глобального інформаційного суспільства як якісно нової стадії розвитку цивілізації; – стан, основні напрями і проблеми розвитку інформаційного суспільства в Україні та очікувані соціально-економічні та гуманітарні наслідки цього розвитку; – роль і місце України в інформаційному розвитку світової спільноти.
вміти	використати методологію теорій інформаційного суспільства для аналізу актуальних громадських проблем; – виявляти можливості і перспективи використання нових інформаційних технологій і їх вплив на соціальні процеси; – використати знання про соціальну детерміновану ІТ/ІКТ у своїй професійній діяльності: в процесі проектування конкретних інформаційних, експертних систем, баз даних; – використати знання правових і етичних норм у процесі оцінювання

	наслідків своєї професійної діяльності, під час розроблення і здійснення соціально-значущих проєктів;
Зміст дисципліни	Тема 1. Інформаційне суспільство як новітня стадія цивілізаційного розвитку. Визначення сенсу терміну. Характерні риси інформаційного суспільства. Генеза концепції інформаційного суспільства. Інформаційний обмін та шлях його еволюції. Критерії інформаційного суспільства. Інформаційна культура та типи інформаційного суспільства. Поняття «економіка знань». Еволюція інформаційного обміну в суспільстві. «Інформаційні революції» та їх суть. «Інформаційне суспільство» в Україні. Тема 2. Інформатизація суспільства в контексті соціально-технологічної революції. Специфіка поняття «інформатизація». Основні види інформатизації. Окінавська Хартія та її вплив на подальше становлення глобального інформаційного суспільства. Актуальні проблеми правового регулювання відносин в умовах інформаційного суспільства. Тема 3. Специфіка глобального інформаційного суспільства. Поняття «глобальне суспільство». Витоки ідеї глобального суспільства з огляду на світові вчення. Структура глобального суспільства. Можливі напрямки розвитку глобального суспільства. Тема 4. Становлення концепції інформаційного суспільства в епоху постіндустріалізму. Типологія стадій розвитку суспільства. Характеристика визначних рис постіндустріалізму. Порівняльний аналіз підходів у постіндустріальному та у інформаційному суспільствах. Тема 5. Футурологічні концепції інформаційного суспільства. Розкриття змісту поняття «футурологія». Основні напрямки футурологічних концепцій. Вплив футурологічних теорій на науково-технічний прогрес. Концепція «електронного суспільства» Маршалла Маклюєна. Футурологічна концепція Елвіна Тоффлера. Тема 6. Розвиток мережевого суспільства. Ознаки мережевого суспільства. Проблеми розвитку мережевого суспільства. Концепція інформаціоналізму Мануель Кастельс. Нові форми ідентичності, стратифікації та підприємництва у мережевому суспільстві. Електронний бізнес і нова економіка. Тема 7. ЮНЕСКО та теорія розвитку суспільств знань. Розробка нової стратегії міжнародного співробітництва в побудові глобального інформаційного суспільства в XXI столітті. Другий міжнародний конгрес ЮНЕСКО «Освіта й інформатика» та його висновки та перспективи 10. Інформаційна нерівність як глобальна проблема розвитку цивілізації. Роль ООН і ЮНЕСКО в розв'язанні

	інформаційних проблем. Всесвітні зустрічі на вищому рівні щодо інформаційного суспільства й їх підсумки. Тема 8. Людський потенціал та інноваційна економіка в інформаційному суспільстві. Визначення поняття «людський потенціал». Роль людського потенціалу у розв'язанні соціально-економічних проблем розвитку сучасного суспільства. Індекс розвитку людського потенціалу. Людський потенціал як національне багатство. Мережеві економічні та соціальні структури в інформаційному суспільстві. Інформаційна нерівність як глобальна проблема сучасності. Тема 9. Соціальні суперечності інформаційного суспільства. Структура зайнятості населення та нові професії в інформаційному суспільстві. Інформаційна нерівність як глобальна проблема сучасності. Освітня нерівність – новий тип соціального розшарування суспільства. Технократія в інформаційному суспільстві. Інтелектуальна нерівність і нові форми експлуатації. Деградація капіталізму в інформаційному суспільстві. Міграція та урбанізація в інформаційному суспільстві. Тема 10. Інформаційний спосіб життя: суспільство і особистість в умовах інформатизації. Відмінні риси інформаційного способу життя. Зміна фізичного, психічного та соціального обліків людини. Вплив інформатизації на різні аспекти людської діяльності. Принципи, котрі обумовлюють якість життя в інформаційному суспільстві. Основні соціальні проблеми в умовах глобальної інформатизації. Електроніка та електронна культура особистості. Чинники економіки інформаційного життя.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самостійної роботи)
Форма контролю	залік
Назва дисципліни	СОЦІОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу загальної підготовки
Рік	III
семестр	V
Мета навчальної дисципліни	виявлення та висвітлення проблем соціології управління як галузі наукового знання, дослідження специфіки соціальних відносин у процесі управління та ознайомлення з

	соціологічними підходами аналізу управлінських процесів.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– зміст понять і категорій соціології управління; – основні етапи розвитку соціології управління; – мати уявлення про головні проблеми соціології управління й теоретико-методологічні підходи до вивчення специфіки соціальних відносин у процесі управління.
вміти	– використовувати методи соціології управління для аналізу проблем управління й управлінських ситуацій; – обирати та застосовувати соціальні технології при реалізації управлінських рішень; – застосовувати методи та методики соціології управління в інформаційно-аналітичному і технологічному забезпеченні діяльності органів влади.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Соціології управління» складають 9 тем: Тема 1. Соціологія управління як наука та навчальна дисципліна. Соціальна природа управління. Зміст та специфіка соціального управління. Підходи до визначення предмету соціології управління Є.М. Бабосова, Ж.Т. Тощенка, В.В. Щербини, М.В. Удальцової, Т.П. Галкіної, А.І. Кравченка та інших дослідників. Об'єкт і предмет соціології управління. Основні задачі та функції соціології управління. Співвідношення соціального менеджменту і соціології управління. Інтегративний характер соціології управління по відношенню до інших галузевих соціологій. Актуальні проблеми сучасної соціології управління. Тема 2. Сутність, зміст та принципи соціального управління. Суб'єкт та об'єкт соціального управління, цілі управління. Вимоги конкретності, реальності, контрольованості, яким повинні відповідати цілі. Сутність і роль цілепокладання в процесі управління. Управлінські відносини як предмет аналізу соціології управління. Принципи соціального управління як правила, основні положення й норми поведінки, якими керуються органи управління в соціальних умовах, що склалися в суспільстві. Закони управління, що виражають важливі внутрішні стійкі риси, особливості процесу управління: закон необхідної розмаїтості, закон спеціалізації управління, закон інтеграції управління, закон пріоритетності соціальних цілей, закон зростаючої суб'єктивності й інтелектуальності в управлінні. Методи соціального управління: соціальні (методи

соціального нормування, соціального регулювання, морального стимулювання); соціально-психологічні, економічні, організаційно-адміністративні, наукові методи управління (моделювання соціальних процесів, прогнозування). Самоврядування як метод управління. Функції соціального управління.

Тема 3. Історичний аспект розвитку соціології управління як науки. Передумови виникнення соціології управління. Періодизація основних етапів розвитку управління як науки. Особливості донаукового етапу розвитку соціології управління. Класичний етап розвитку соціології управління. Вплив наукових здобутків О. Конта, Е. Дюркгейма, М. Вебера, К. Маркса на становлення і розвиток соціології управління. Основні характеристики сучасного етапу розвитку соціології управління: концепції, представники. Класична школа управління: Ф. Тейлор, А. Файоль. Концепція людських відносин: Е. Мейо, А. Маслоу, Ф. Герцберг, Д. Макгрегор. Сутність емпіричної школи управління, її представники: Л. Ньюмен, Е. Дейл, С. Девіс, П. Друкер, Г. Кунц, Р. Фелк, Г. Лівітт та ін. Системний та ситуативний підходи до управління. Внесок у розвиток управлінської думки представників структурно-функціонального аналізу Т. Парсонса і Р. Мертон. Розвиток вітчизняної соціології управління: персоналії, основні ідеї. Радянський етап розвитку соціології управління. Проблематика досліджень соціології управління в сучасному українському суспільстві.

Тема 4. Управлінський цикл, його структура. Сутність управлінського рішення. Внутрішні та зовнішні обмеження, які необхідно враховувати при підготовці рішення. Особливості прийняття індивідуального та колегіального управлінського рішення. Переваги і недоліки групового та індивідуального ухвалення рішення. Фактори, які впливають на процес прийняття рішення (інформаційні, мотиваційні, характерологічні, технологічні). Принципи прийняття ефективних рішень. Здійснення соціального контролю й оцінка ефективності управління як завершальні стадії управлінського циклу. Способи здійснення соціального контролю. Функції та різновиди соціального контролю. Критерії оцінки ефективності управління. Визначення соціального інституту як соціального феномену. Універсальні та специфічні функції соціальних інститутів. Критерії класифікації та різновиди соціальних інститутів. Держава як головний інститут управління. Основні функції сучасної

держави. Специфіка діяльності інститутів державного та муніципального управління. Сфера діяльності інститутів менеджменту. Інститути управління соціальним захистом населення як специфічні інститути соціального управління.

Тема 5. Соціальні інститути управління. Визначення соціального інституту, класифікація соціальних інститутів. Держава як головний інститут управління. Специфіка діяльності інститутів державного управління. Діяльність інституту муніципального управління. Інститути соціального управління. Роль інститутів муніципального управління в сучасному українському суспільстві. Ознаки бюрократизації апарату державного управління. Держава як суб'єкт управління, її функції. Громадянське суспільство як суб'єкт управління. Самоуправління: форми та методи реалізації.

Тема 6. Соціальна організація як об'єкт і суб'єкт управління. Характеристики організації як соціального феномену. Неформальні та формальні типи організацій. Види організацій (трудова, виробнича, соціальна). Ієрархічний та координаційний принцип управління. Форми управління в організації (пірамідальна організаційна структура управління, лінійна організаційна структура управління, матрична організаційна структура управління, організація конгломератного типу). Умови ефективного функціонування організації. Сутність вимог організації до індивідів, які входять до її складу, та вимог індивіда до організації. Визначення соціальної організації, її елементи.

Тема 7. Проблеми ієрархії та влади в управлінні організаційними. Значення ієрархії та влади в процесах управління. Характеристики, через які розкривається сутність влади. Фактори, через які визначається сила влади. Система розподілу прав і відповідальності за рівнями ієрархії в практиці управління організаціями. Форми влади: влада, заснована на примусі; влада, заснована на винагороді; експертна влада; еталонна влада; законна (легітимна) влада. Переваги та недоліки існуючих у суспільстві форм влади. Типи соціального управління (тоталітарний, авторитарний, ліберальний, демократичний). Стилі керівництва в організаційних структурах (авторитарний, демократичний, ліберальний). Переваги й недоліки різних типів соціального управління та різних стилів керівництва організацією.

Тема 8. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності. Функції соціально-управлінської інформації.

	Класифікація соціально-управлінської інформації. Вимоги до якості соціальної управлінської інформації. Соціальна інформація, управлінська інформація, внутрішня інформація, зовнішня інформація, пряма інформація, зворотна інформація, інформаційне забезпечення, процес управління якістю соціальної управлінської інформації, інформаційні технології. Тема 9. Управлінська культура. Поняття культури. Роль культурного чинника у вирішенні сучасних проблем управління суспільством. Соціологічний погляд на культуру як ціннісно-нормативну систему, яка впорядковує і регулює життєдіяльність суспільства на всіх рівнях соціальної ієрархії. Загальнопоняттєвий підхід до аналізу управлінської культури, механізм її формування. Типи управлінської культури (адміністративно-командна; інформаційно-аналітична; соціально орієнтована). Внутрішньо-організаційний підхід до аналізу управлінської культури. Типологія організаційної культури Г. Хофштеда. Типологія організаційної культури Т. Дейла. Типологія організаційної культури Р. Акоффа. Особистісний підхід до аналізу управлінської культури. Основні норми культури управління.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік
Назва дисципліни	ЕКОНОМІКА
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу загальної підготовки
Рік семестр	IV VII
Мета навчальної дисципліни	полягає в формуванні у студентів навичок економічного мислення, ринкової поведінки, економічної культури.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	— основні поняття з теорії економіки; — економічні концепції провідних економічних шкіл та напрямки економічної теорії; — зміст та механізм дії економічних законів, тенденцій та явищ в економіці; — законодавство України, що регулює базисні економічні відносини.
вміти	— пояснювати економічну природу економічних явищ

	та процесів; – аналізувати економічну ситуацію та робити висновки; – самостійно приймати економічні рішення; – моделювати прості економічні процеси.
Зміст дисципліни	Структуру змісту навчальної дисципліни «Економіка» складають наступні теми: Тема 1. Економічна теорія як наука Основні етапи розвитку економічної науки. Предмет, структура та функції економічної теорії. Методи пізнання економічних явищ і процесів та їх класифікація. Рівні використання економічних законів. Тема 2. Економічні потреби суспільства. Економічні інтереси Загальна характеристика економічних потреб суспільства. Економічні інтереси, їхня класифікація та взаємодія. Економічний закон зростання потреб. Тема 3. Економічні системи суспільства. Відносини власності Економічна система, її сутність цілі і основні структурні елементи. Власність в економічній системі. Типи власності. Місце і роль людини в економічній системі. Тема 4. Закономірності та особливості розвитку перехідних економік Загальні закономірності трансформаційних перетворень. Лібералізація економіки. Вплив держави на економіку трансформаційного типу. Структурна перебудова економіки України. Тема 5. Суспільне виробництво та проблема економічного вибору Сутність і структура суспільного виробництва. Економічна ефективність, виробнича ефективність, соціальна ефективність виробництва та її показники. Закон вартості, його сутність та функції. Тема 6. Ринкова економіка: суть, структура та інфраструктура Поняття ринку. Основні принципи та функції ринку. Ринкова інфраструктура та її функції. Модель кругообігу ресурсів, продуктів і доходів. Тема 7. Економічна природа попиту й пропозиції. Теорія ринкової рівноваги. Модель поведінки споживача Попит. Закон попиту. Пропозиція. Закон пропозиції. Взаємодія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага Корисність товару та її властивості. Принципи спадної граничної корисності.

	Тема 8. Конкуренція і монополія у ринковій економіці. Економічні основи і сутність конкуренції. Закон конкуренції. Економічний закон конкуренції, його функції. Суть та основні причини виникнення монополії. Тема 9. Підприємство та підприємницька діяльність Сутність підприємництва та основних організаційно-правових форм. Поняття підприємства, види підприємств та їх об'єднань. Інноваційні моделі підприємницької діяльності. Тема 10. Капітал. Витрати виробництва й прибуток Поняття капіталу. Структура авансового капіталу. Витрати виробництва та їх класифікація. Ефективність підприємницької діяльності. Визначення точки беззбитковості.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самостійної роботи)
Форма контролю	залік

2. ЦИКЛ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

2.1. Обов'язкові дисципліни

2.1.1. Теоретична підготовка

Назва дисципліни	МІФОЛОГІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	I I
Мета навчальної дисципліни	сформувати у студентів комплексні знання про історичні форми міфології та філософські системи та ідеї, що розвивались у культурах Давнього Сходу.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– сутність міфології та її історичні форми, вплив на формування пізніших філософських вчень та систем; – причини появи та умови розвитку філософії у Стародавніх Індії, Китаї та Японії; – особливості і зміст філософії Стародавнього Сходу як сворідного типу світогляду; – основні напрямки давньосхідної філософії та імена їх представників; – внесок мислителів Стародавніх Індії, Китаї та Японії у питання онтології, гносеології, аксіології, антропології, методології, соціальної філософії, філософії історії, філософії

	релігії, етики та інших філософських сфер; – вплив, який здійснила східна філософія на суспільне життя; – місце філософських надбань періоду в світовій філософії; – понятійний та категоріальний апарат курсу.
вміти	– аналізувати сутність та основні риси міфології як історичного типу світогляду; – аналізувати різні міфологічні уявлення як способи пояснення світу та місця людини у ньому; – пояснити причини появи та умови розвитку філософії у Стародавніх Індії, Китаї та Японії; – орієнтуватись в різноманітних філософських напрямках Стародавніх Індії, Китаї та Японії; – давати характеристику основним положенням філософських вчень, визначати найсуттєвіші із них; – аналізувати сильні та слабкі сторони філософських вчень, встановлювати новизну теоретичних досліджень; – показати зв'язки філософії країн Стародавнього Сходу з міфологією та релігійною традицією, наступними періодами світової філософії; – користуватись категоріальним та понятійним апаратом філософії Стародавнього Сходу; – працювати із загальною, спеціальною та методичною науковою літературою з курсу; – застосовувати отримані знання у власній науковій діяльності та повсякденному житті.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Міфологія та філософія Стародавнього Сходу» складають 2 змістових модулі (ЗМ), які вміщують 12 тем: Змістовий модуль 1. Міфологія Тема 1. Поняття міфу. Міфологія як світоглядне явище.. Тема 2. Тлумачення міфології в історії філософії Тема 3. Специфіка давньо-єгипетської міфології Тема 4. Релігія та міфологія Стародавньої Месопотамії Тема 5. Особливості та зміст китайської міфології Тема 6. Осмислення давньогрецької міфології Тема 7. Скандинавська та слов'янська міфологія. Змістовий модуль 2. Філософія Стародавнього Сходу Тема 8. Зародження та особливості філософії Стародавнього Сходу Тема 9. Ортодоксальні школи індійської філософії Тема 10. Неортодоксальні школи стародавньої Індії Тема 11. Філософія Давнього Китаю Тема 12. Філософія Давньої Японії
Тривалість	180 год. (24 год. лекцій, 36 год. семінарів, 120 год. самост.

	роботи
Форма контролю	Екзамен

Назва дисципліни	АНТИЧНА ФІЛОСОФІЯ
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	I II
Мета навчальної дисципліни	ввести студентів у культурно-історичну та теоретичну ситуацію зародження, формування та становлення фундаментальних проблем європейської філософії, котре мало місце у античній (давньогрецькій та давньоримській) філософії, дослідити особливості створення основного робочого інструментарію філософії (становлення основних проблем, понять, визначень та категорій), дослідити основні способи та методи розгортання філософської проблематики у добу античності, визначити взаємозв'язок теоретичних проблем античної філософії із суспільним, політичним та історичним буттям та з іншими формами духовної діяльності людини (міфологія, релігія, наука, творчість). Велика увага приділяється роботі із першоджерелами як фаховій компетенції майбутніх спеціалістів-філософів. Звертається увага на особливості існування філософського тексту як унікальної та специфічної форми концентрації проблем та смислів. Також робиться акцент на внутрішній взаємопов'язаності, неперервності та стратегічній спрямованості історії філософії, котра розуміється як процес живого, конкретного становлення та розвитку людської думки.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– основні культурно-історичні, суспільні та географічні передумови, особливості та джерела античної філософії; – головні етапи становлення та розвитку філософської проблематики у добу античності; – фундаментальні теоретичні, практичні та методологічні проблеми та тематичні рубрики, що формуються впродовж розвитку античної філософії; – структуру та особливості впливів та імпульсів античної філософії на подальший розвиток філософської проблематики та європейської культури і історії загалом.
вміти	– аналізувати ситуацію зародження філософії у античності

	як автономної, специфічної форми духовно-інтелектуальної діяльності людини; – опрацьовувати, аналізувати та інтерпретувати фундаментальні філософські тексти вказаного періоду; – порівнювати різні філософські концепції, сформовані у досліджуваній період та фіксувати увагу на їх різноманітних інтерпретаціях, взаємовпливах та внутрішніх суперечностях; – адекватно оперувати онтологічними, софістичними та логічними системами розгортання думки, сформованими у античній філософії.
Зміст дисципліни	Тема 1. Передумови виникнення, джерела та особливості античної філософії. Етапи розвитку та особливості античної філософії. Феномен античної філософії в європейській культурі. Передумови та чинники формування античної філософії. Антична філософія як одне з джерел становлення філософської думки Київської Русі. Тема 2. Зародження і розвиток античної філософії: іонійський період. Космоцентризм як парадигма античної філософії. Натурфілософія Фалеса. Вчення Анаксимандра про апейрон як субстанційний і генетичний початок буття. Тлумачення субстанції світу Анаксименом. Філософська концепція Геракліта. Тема 3. Вчення про буття у філософії Піфагора та елеатів. Піфагор і піфагорійці: тлумачення буття як чисельно-кількісної упорядкованості світу. Вчення Ксенофана і Парменіда про «єдине» буття. Онтологічний і гносеологічний сенс апорій Зенона. Тема 4. Плюралістична тенденція філософського осягнення світу. Школа еволюціонізму Емпедокла. Вчення про «корені» буття. Філософія Анаксагора. Ноологія. Атомістична концепція буття Левкіппа і Демокріта. Тема 5. Філософія софістів. Загальна характеристика філософії і діяльності софістів. Онтологія і гносеологія Протагора. Філософія Горгія та інших «старших» і «молодших» софістів Тема 6. Сократ. Життєва доля та зміст філософського вчення. Етичний антропологізм. Метод суб'єктивної діалектики. Майєвтика. Сократичні школи. Тема 7. Платон. Концепція буття («теорія ідей»). Теорія пізнання. Діалектика. Вчення про людину. Етика і естетика. Вчення про суспільство і державу. Соціальна утопія. Тема 8. Аристотель. Філософське вчення Аристотеля

	– вершина античної філософії. Критика «теорії ідей» Платона. Онтологія. Поняття сутності (субстанції), матерії і форми. Першооснови (причини) буття. Фізика, космологія і психологія. Гносеологія і логіка. Класифікація наук. Практична філософія: етика і політика. Тема 9. Елліністично-римська філософія. Особливості античної філософії доби еллінізму. Епікуреїзм: апологія задоволення. Стоїцизм: пізньоантичний ідеал мудреця. Античний скептицизм. Філософія Стародавнього Риму. Тіт Лукрецій Кар. Філон Олександрійський: синтез юдаїзму та античної філософії. Неоплатонізм.
Тривалість	180 год. (24 год. лекцій, 26 год. семінарів, 120 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	НІМЕЦЬКА КЛАСИЧНА ФІЛОСОФІЯ
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	III V
Мета навчальної дисципліни	розкрити зміст та сутність німецької класичної філософії, що виступає необхідною умовою для оволодіння філософією, для розвитку здібностей теоретичного мислення. В історії філософії загалом та в німецькій класичній, зокрема, сконцентований величезний теоретичний досвід людства, досвід розвитку духовної культури у формах найвищого синтезу, вона є найкращою школою формування логічного філософського мислення, вершиною людського духу.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– соціально-економічні та теоретичні витоки німецької класичної філософії; – представників німецької класичної філософії та їх основні праці; – термінологію німецької класичної філософії (основні категорії та поняття); – основні ідеї, поняття, які розроблялися представниками німецької класичної філософії; – специфіку німецької класичної філософії, її унікальність; – основні напрямки розвитку німецької класичної філософії; – основні ідеї, поняття, які розроблялися представниками німецької класичної філософії;

	– значення німецької класичної філософії для сучасної історії філософії, зокрема, та філософії, загалом; – подальша історична доля німецької класичної філософії; – в чому і коли проявилася криза німецької класичної філософії.
вміти	– здійснювати критичний аналіз основних ідей німецької класичної філософії; – розкривати слабкі та сильні сторони філософських вчень представників німецької класичної філософії; – визначати значення, роль та вплив німецької класичної філософії для сучасної філософії; – конспектувати твори німецьких філософів, користуватися бібліографією; – виокремлювати сильні та слабкі сторони філософських вчень представників німецької класичної філософії.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Німецької класичної філософії» складають п'ять змістових модулів (ЗМ): ЗМ 1.1. Генеза німецької класичної філософії. ЗМ 1.2. Філософія І. Канта. ЗМ 2.1. Філософія Й. Фіхте. ЗМ 3.1. Філософія Ф. Шеллінга ЗМ 4.1. Філософія Г. Гегеля. ЗМ 5.1. Філософія Л. Фейєрбаха. ЗМ 1. Генеза німецької класичної філософії Тема 1.1. Німецька класична філософія: джерела розвитку і суттєві риси. Соціально-економічні та політичні процеси у країнах Європи та їх вплив на Німеччину. Соціально-економічні умови та ідейні витоки виникнення і розвитку класичної німецької філософії кінця XVIII – початку XIX ст. Загальна характеристика німецької класичної філософії. Порівняльна характеристика «філософських революцій» у Франції, Англії, Німеччині. Особливості «філософської революції» у Німеччині. Теоретичні витоки німецької класичної філософії. Вплив розвитку природознавства на німецьку класичну філософію. Значення німецької класичної філософії. Тема 1.2. Філософська система І. Канта. Основні віхи життя і творчості І. Канта. Докритичний період творчості філософа. Критичний період у творчості І. Канта. Основні філософські праці цього періоду (загальна характеристика). Теорія пізнання І. Канта. Революційний переворот, здійснений І. Кантом у гносеології. Матеріалістичні тенденції у гносеології І. Канта. Вчення І. Канта про апріорні форми пізнання (апріорні форми споглядання). Вчення І. Канта про

апріорні форми пізнання (апріорні форми розсудку). Вчення І. Канта про розум. Співвідношення розсудку і розуму. Вчення І. Канта про апріорні форми пізнання (апріорні форми розуму). Антиномії чистого розуму. І. Кант про «річ у собі» і «річ для нас». І. Кант про «світ сутностей» і «світ явищ», ноуменальний і феноменальний світи, про трансцендентальне і трансцендентне. Критика кантівського агностицизму. Загальні принципи побудови етики І. Канта. Автономія моральності. Поняття імперативу. Гіпотетичні та категоричний імперативи. Суть категоричного імперативу. Проблема свободи у філософії І. Канта. Мораль і релігія у філософії І. Канта. Філософія історії І. Канта. Вчення І. Канта про державу і право. Вчення І. Канта про революцію. Значення філософії І. Канта.

ЗМ 2. Філософія Й. Фіхте

Тема 2. Філософська система Й. Фіхте. Життя і творчість Й. Фіхте. Філософія як науковчення у Й. Фіхте. Суть суб'єктивний ідеалізм Й. Фіхте. Співвідношення проблем теоретичної і практичної філософії Й. Фіхте. Вихідна інтелектуальна інтуїція Й. Фіхте. Три основоположення філософії Й. Фіхте та їх діалектика. Етика діяння та свободи у Й. Фіхте. Розвиток національної ідеї у філософії Й. Фіхте. Діалоги про патріотизм. Філософія історії, права, держави. Головні епохи людського земного життя. Поняття «світового плану», його суть. Співвідношення розуму та свободи у різні епохи. Характеристика «сучасної епохи» (право, мораль, світогляд, віровчення, наука). Й. Фіхте про рід та індивіда в історії. Й. Фіхте про релігію. Система Й. Фіхте та її відношення до критичної філософії. Значення філософії Й. Фіхте.

ЗМ 3. Філософія Ф. Шеллінга

Тема 3. Філософська система Ф. Шеллінга. Основні віхи життя і творчості Ф. Шеллінга. Система трансцендентального ідеалізму Ф. Шеллінга. Натурфілософія Ф. Шеллінга. Філософія міфології та філософія одкровення Ф. Шеллінга. Проблема свободи у філософії Ф. Шеллінга. Аналіз філософських систем Ф. Бекона та Р. Декарта. Аналіз філософських систем І. Канта та Й. Фіхте. Філософія мистецтва Й. Шеллінга. Історична заслуга філософії Ф. Шеллінга.

ЗМ 4. Філософія Г. Гегеля

Тема 4. Філософська система Г. Гегеля. Життя і творчість Г. Гегеля. Ранні праці Г. Гегеля, їх спрямованість. Вихідні принципи «Феноменології духу». Вчення Г. Гегеля про суб'єктивний дух. Вчення Г. Гегеля про об'єктивний дух.

	Вчення Г. Гегеля про «Абсолютний дух». Мистецтво, релігія, філософія. Пізнання як діалектичний взаємоперехід суб'єктивного і об'єктивного: «досвід свідомості». Принцип історизму. Істина і заблудження. Проблема свідомості у «Феноменології духу». «Абсолютне знання». Співвідношення мистецтва, релігії, філософії. Структура гегелівської системи. Принцип тотожності мислення і буття як основний принцип системи. Принцип сходження від абстрактного до конкретного у Г. Гегеля. Принцип збігу логічного й історичного у Г. Гегеля. Вчення Г. Гегеля про протиріччя. Діалектика Г. Гегеля. Система і метод у філософії Г. Гегеля. Вчення Г. Гегеля про поняття. Ідея, «Абсолютна ідея» як діалектичний метод у філософії Г. Гегеля. Співвідношення теорії пізнання, логіки і діалектики у Г. Гегеля. Філософія історії Г. Гегеля. Загальна характеристика філософії історії Г. Гегеля. Періодизація всесвітньої історії у вченні Г. Гегеля. Історична заслуга та значення вчення Г. Гегеля. ЗМ 5. Філософія Л. Фейєрбаха Тема 5. Філософія Л. Фейєрбаха. Життя і творчість Л. Фейєрбаха. Специфічні риси філософії Л. Фейєрбаха. Антропологічний принцип філософії Л. Фейєрбаха. Л. Фейєрбах про завдання та предмет «нової філософії». Критика Л. Фейєрбахом ідеалістичної філософії. Критика філософії Г. Гегеля. Критика Л. Фейєрбахом вульгарного матеріалізму. Матеріалістичне розуміння природи. Теорія пізнання у філософії Л. Фейєрбаха. Розвиток сенсуалізму. Соціальні та етичні погляди Л. Фейєрбаха. Критика Л. Фейєрбахом релігії. Погляди Л. Фейєрбаха на роль релігії у житті суспільства. Релігія у перспективі епох. «Релігія людини». Етика Л. Фейєрбаха, його «комунізм» і «любов». Історична доля філософії Л. Фейєрбаха.
Тривалість	90 год. (16 год. лекцій, 18 год. семінарів, 56 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	СЛОВ'ЯНСЬКА ФІЛОСОФІЯ
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	III VI
Мета навчальної	ознайомити студентів з особливостями слов'янської філософії

дисципліни	
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– основні особливості та етапи розвитку слов'янської філософії; – провідних представників слов'янської філософії; – провідні тенденції сучасного розвитку слов'янської філософії;
вміти	– самостійно аналізувати соціокультурне життя на прикладі творчості представників слов'янської філософії; – використовувати отримані теоретичні знання на практиці; – дискутувати на актуальні для слов'янської філософії теми
Зміст дисципліни	Філософські ідеї в культурі Московської Русі. Філософія в Росії XVIII ст. «Слов'янофіли» і «західники» як предтеча розвитку філософської думки в Росії. Російська релігійна філософія. «Конкретний ідеалізм» С.М. Трубецького. Філософія російського космізму. Філософська система В. Соловйова. Релігійно-філософські системи В.В. Розанова та Д.С. Мережковського. «Релігійний матеріалізм» С.М. Булгакова. «Конкретна метафізика» П. Флоренського. Християнський екзистенціалізм М. Бердяєва. Християнський екзистенціалізм Лева Шестова. Система теокосмічної всеєдності С.Л. Франка. Інтуїтивізм ієрархічний персоналізм М.О. Лоського. О.І. Ільїн філософія духовного досвіду. В.Е. Ерн боротьба за логос. Євразійство – соціальна філософія і історіософія. Філософія «вищого синтезу» О.Ф. Лосєва
Тривалість	90 год. (20 год. лекцій, 18 год. семінарів, 52 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	ЗАРУБІЖНА ФІЛОСОФІЯ XIX-XX СТ.
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	III VI
Мета навчальної дисципліни	розкрити зміст та сутність зарубіжної філософії XIX-XX ст., окреслити визначальні риси сучасного філософського мислення, методології, усвідомити місце та роль сучасної зарубіжної філософії в контексті світоглядного знання, засвоїти її найбільш значущі світоглядні ідеї, основний спектр гуманістичних учень.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен

знати	– соціокультурні, соціально-економічні, соціально-політичні та теоретичні витоки зарубіжної філософії XIX-XX ст.; – представників зарубіжної філософії XIX-XX ст. та їх основні праці; – термінологію зарубіжної філософії XIX-XX ст. (основні категорії та поняття); – основні ідеї, поняття, які розроблялися представниками зарубіжної філософії XIX-XX ст.; – специфіку зарубіжної філософії XIX-XX ст.; – основні напрямки розвитку зарубіжної філософії XIX-XX ст.; – значення зарубіжної філософії XIX-XX ст. для сучасної історії філософії, зокрема, та філософії, загалом.
вміти	– здійснювати критичний аналіз основних ідей зарубіжної філософії XIX-XX ст.; – розкривати слабкі та сильні сторони філософських вчень представників різних течій та напрямків зарубіжної філософії XIX-XX ст.; – визначати значення, роль та вплив зарубіжної філософії XIX-XX ст.; – конспектувати твори основних представників зарубіжної філософії XIX-XX ст., користуватися бібліографією; – виокремлювати сильні та слабкі сторони філософських вчень представників зарубіжної філософії XIX-XX ст.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Зарубіжної філософії XIX-XX ст.» складають 14 тем: Тема 1. Історико-філософський процес у Європі XIX – поч. XXI ст. Соціо-культурні умови виникнення та розвитку сучасної зарубіжної філософії. Занепад класики і утвердження неокласичного типу філософування. Принцип ірраціоналізму. Вихідні ідеї філософії Артура Шопенгауера, Людвіга Фішера та Сьорена Кіркегора. Ідеї розроблення «наукової філософії» у європейській філософії (Огюст Конт, Жюль Анрі Пуанкаре, Карл Маркс). Тема 2. Неокласична філософія. Особливості неокласичної філософії. Неокантіанство. Неогегельянство. Тема 3. Філософія позитивізму. Класичний позитивізм (Огюст Конт, Джон Міль, Герберт Спенсер). Емпіріокритицизм (Ернст Мах, Річард Авенаріус). Неопозитивізм (Мориц Шлік, Рудольф Карнап, Альфред Тарський, Бертран Рассел, Людвіг Вітгенштейн). Постпозитивізм (Карл Поппер, Томас Кун, Імре Лакатос, Пол Фейєрабенд). Тема 4. Прагматизм. Прагматизм Чарльза Пірса. Філософія Вільяма Джеймса. Інструменталізм Джона Дьюї.

Біхевіористський прагматизм Джорджа Герберта Міда.

Тема 5. Філософія життя. Поняття філософії життя. Фрідріх Ніцше та ідеї «філософії життя». Життя як культурно-історична реальність (Вільгельм Дільтей, Георг Зіммель, Освальд Шпенглер, Арнольд Дж. Тойнбі). «Життєвий порив» Анрі Бергсона. Альберт Швейцер: «благоговіння перед життям».

Тема 6. Психоаналітична філософія. Психоаналітична філософія Зігмунда Фрейда. Аналітична психологія Карла Юнга. Соціологізуючий психоаналіз Альфреда Адлера. Теорія оргоне Вільгельма Райха. Гуманістичний психоаналіз Еріха Фромма.

Тема 7. Феноменологія і герменевтика. Поняття феноменології. Феноменологія Едмунда Гусерля. Поняття герменевтики. Герменевтика Фрідріха Шлейєрмахера. Буття і мова у філософській герменевтиці Мартіна Хайдеггера. Герменевтика Ханса Гадамера. Гносеологічна герменевтика Поля Рікера.

Тема 8. Персоналізм. Поняття персоналізму. Російський персоналізм (Микола Бердяєв, Лев Шестов, Микола Лосський). Французький персоналізм. (Жан Лакруа, Емманюель Муньє, Моріс Недонсель, Шарль Ренув'є, Поль Ріккер). Американський персоналізм (Джосайя Ройс, Бенджамін Боун, Джон Хауісон, Ральф Флюелінг, Едгар Брайтмен). «Діалогічний персоналізм» Мартіна Бубера.

Тема 9. Філософія екзистенціалізму. Поняття екзистенціалізму. Релігійний екзистенціалізм. Атеїстичний екзистенціалізм.

Тема 10. Філософська антропологія. Поняття філософської антропології. Цінності буття людини в антропології Макса Шелера. Людина як «незавершена» істота у філософії Арнольда Гелена. «Ексцентрична людина» Хельмута Плеснера. Філософська антропологія Еріха Ротхакера. Філософсько-педагогічна антропологія Отто Больнова.

Тема 11. Релігійна філософія кінця XIX – першої половини XX ст. Неотомізм (Етьєн Жільсон, Жак Марітен, Юзеф Бохенський, Кароль Войтила). Християнський еволюціонізм П'єраТейяра де Шардена. Неопротестантизм (Карл Барт, Рудольф Бультман, Пауль Тілліх, Ернст Трельч).

Тема 12. Неомарксизм (франкфуртська школа). Поняття неомарксизму. «Негативна діалектика» Теодора Адорно. «Критична теорія суспільства» Макса Хоркхаймера. «Одномірне суспільство» Герберта Маркузе. Теорія комунікації Юргена Хабермаса. Гуманістична етика Еріха

	Фромма: бути людиною. Любов та її значення в житті людини та суспільства. Тема 13. Структуралізм і постструктуралізм. Поняття структуралізму. Теорія знака Фердинанда де Сосюра. Структурна антропологія Клода Леві-Стросса. Мова як породження сенсу у філософії Ролана Барта. Структурний психоаналіз Жака Лакана. Філософія постструктуралізму Мішеля Фуко. Тема 14. Постмодернізм. Модернізм і постмодернізм. Філософія Жана-Франсуа Ліотара. Філософський постмодернізм Жана Бодріяра. Філософія мистецтва Жилья Делеза. Принцип деконструкції Жака Дерріди.
Тривалість	90 год. (20 год. лекцій, 18 год. семінарів, 52 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	III V
Мета навчальної дисципліни	визначити роль української філософії в розвитку української культури, окреслити основні її особливості як формоутворення світової філософської думки, визначити етапи розвитку, розглянути її провідних представників, виявити провідні тенденції сучасного розвитку.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– які особливості притаманні українській філософії та українському світогляду загалом; – основні періоди розвитку філософських ідей у духовній культурі українців; – зміст основних теоретичних концепцій, вироблених вітчизняними мислителями; – місце філософських надбань української філософії в світовій філософії; – понятійний та категоріальний апарат курсу.
вміти	– на основі опрацьованих творів українських мислителів та критичної літератури давати характеристику їхнім філософським концепціям; – здійснювати порівняльну характеристику ідей українських мислителів, в тому числі із теоретичними моделями зарубіжної філософії;

	– застосовувати набуті знання під час здійснення власної усвідомленої, цілеспрямованої, активної діяльності, спрямованої на зміну, розвиток чи збереження умов суспільного та індивідуального буття.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Історія української філософії» складають 2 змістових модулі (ЗМ), які вміщують 9 тем: Змістовий модуль 1. Історія української філософської думки до середини XVIII століття Тема 1. Генеза та особливості розвитку української філософії. Українська філософія як органічна складова української духовної культури і специфічне формоутворення світової філософії. Періодизація історії української філософії. Соціокультурні чинники становлення української філософії. Духовні джерела філософії України. Передфілософські уявлення давніх слов'ян як джерело праукраїнської онтології та антропології. Роль християнства у становленні українського філософського мислення. Етноментальні особливості української філософії в контексті національного характеру українського народу. Тема 2. Філософська думка Київської Русі Особливості філософствування в добу Київської Русі. Відношення до мудрості та філософії. Проблема пізнання Співвідношення віри і розуму (Клим Смолятич, Кирило Турівський та інші). Тлумачення світу і Бога. Погляди на історію та відношення до власної землі («Слово про Закон і Благодать» митрополита Іларіона, «Повість минулих літ», «Слово о полку Ігоревім» тощо). Тлумачення сутності людини. Проблема душі і тіла, їх взаємозв'язку. Індивідуально-особистісне та соціальне начала в людині. Морально-етичні погляди києворуських любомудрів («Повчання» Володимира Мономаха, «Слово» Данила Заточеника). Образ святого як етичний ідеал (Києво-Печерський патерик, «Повість минулих літ» тощо). Естетична свідомість києворуської доби. Тема 3. Українська філософська думка доби Відродження (друга половина XIV – початок XVI століть) Особливості становлення ренесансного гуманізму в Україні. Творчість Ю.Дрогобича та П.Русина. Морально-етичні та соціально-філософські погляди Станіслава Оріховського. Розвиток гуманістичних та реформаційних ідей ідеї у творчості провідних діячів Острозького культурно-освітнього центру (Г.Смотрицький, Х.Філалет, В.Суразький, Клірик

Острозький, Д.Наливайко та інші). Полемічна творчість І.Вишенського та Й.Княгиницького.

Розвиток реформаційних і гуманістичних ідей у братських школах. Філософські погляди представників Львівської братської школи (С.Зизаній, К.-Т.Ставровецький, Й.Борецький, Ю.Рогатинець). Ідеї гуманізму та реформації у творчості діячів Київського братства (І.Копинський, М.Смотрицький, К.Сакович, Х.Євлевич). Гуманістичний світогляд мислителів Києво-Печерського філософського гуртка (Л.Зизаній, З.Копистенський, П.Беринда, Є.Плетенецький).

Тема 4. Філософія у Києво-Могилянській академії

Києво-Могилянська академія в контексті культури українського Бароко. Своєрідність викладання філософії в навчальному закладі. Основні філософські персоналії Києво-Могилянської академії: загальна характеристика.

Онтологічна проблематика. Відношення до Бога і світу. Вчення про матерію.

Питання пізнання та логіки в навчальних курсах академії. Проблема співвідношення знання і віри, науки і релігії.

Тлумачення сутності людини, співвідношення душі і тіла у творчості професорів Києво-Могилянської академії (Т.Прокопович, І.Гізель, Г.Кониський, Д.Туптало та інші).

Морально-етичні координати людського буття у вченнях києво-могилянців. Концепції вдосконалення людини.

Суспільно-політичні ідеї. Погляди на державу.

Змістовий модуль 2. Українська філософська думка кінця XVIII – початку XXI століть.

Тема 5. Філософія Просвітництва в Україні (кінець XVIII – початок XIX століть)

Сутність Просвітництва і його місце у філософській думці України.

Соціально-філософські погляди В.Каразіна, І.Ризького, І.Шада, П.Лодія, Я.Ковельського, О.Духновича.

Г.Сковорода – засновник української класичної філософії. Особливості філософського світогляду мислителя. Екзегетика і символізм. Проблема світу і Бога у творчості Г.Сковороди. Вчення про дві натури і три світи. Людина як «мікросвіт». Концепція самопізнання. Кордоцентризм. Вчення Г.Сковороди про щастя. Ідеї «нерівної рівності» та «сродності». Проблема виховання. Тлумачення соціального зла та шляхів його подолання у творах Г.Сковороди.

Тема 6. Академічна філософія в Україні XIX – початку XX століть

Поліфонічність тлумачення буття і пізнання в

професійно-академічній філософській думці: позитивізм В.Лесевича, панпсихізм О.Козлова та О.Гілярова, неокантіанстві Г.Челпанова. Думки О.Новицького, С.Гогоцького та П.Ліницького про предмет, завдання і розвиток філософії.

Філософська позиція П.Юркевича стосовно матеріалізму та ідеалізму. Вчення про ідею. Поняття буття. Вчення П.Юркевича про серце та його значення в духовному житті людини.

Філософія мови О.Потебні. Філософія права та методологія Б.Кістяківського. Філософські ідеї В.Вернадського. Концепція ноосфери.

Тема 7. Українська філософська думка доби Романтизму.

Романтизм як філософська концепція світобачення, світоглядна основа нового українського письменства. Особливості українського романтизму. Антропоцентризм та україноцентризм світогляду українських романтиків.

Світоглядні позиції М. Гоголя. Вчення про душу людини. Соціальна концепція.

Філософські погляди мислителів Кирило-Мефодіївського товариства. Антропоцентризм філософії Т.Шевченка. “Хутірська” філософія П.Куліша. Історіософська та етнософська концепції М.Костомарова.

Роль «Руської трійці» (М. Шашкевича, Я. Головацького та І. Вагилевича) у національному відродженні на західноукраїнських теренах.

Тема 8. Філософські погляди українських мислителів останньої чверті XIX – першої третини XX століть

Соціально-культурне тло існування української філософської думки останньої чверті XIX – першої третини XX століть. Громадівці і покоління «Молодії України».

Соціально-філософські ідеї М.Драгоманова. Питання прогресу людства. Проблема співвідношення соціального та національного. Світоглядні позиції М.Павлика і В.Стефаніка. Соціально-філософські та праксеологічні погляди С.Подолінського. Історіософія М.Грушевського.

Філософські ідеї Т.Зіньківського, Б.Грінченка, М.Міхновського.

Еволюція філософських поглядів І.Франка. Ставлення І.Франка до марксизму та соціалізму. Проблема поступу та його рушійних сил. Національне питання у творчості І.Франка. Проблема провідника нації.

Проблема емансипації людської особистості у творчості Лесі Українки. Етика «конкордизму» В. Винниченка.

	Проблема нації та її поступу у філософії чинного націоналізму Д.Донцова. Консервативні історіософія та державницькі погляди В.Липинського. Тема 9. Шляхи української філософії з 30-х років XX століття Розвиток української філософії в діаспорі. Філософські погляди Д.Чижевського. Проблема загально-людського та національного у філософії. Філософські ідеї О.Кульчицького. Етнопсихологія І.Мірчука, В.Яніва, І.Лисяка-Рудницького. Філософська антропологія М.Шлемкевича. Розвиток філософії в Радянській Україні. Філософія «Розстріляного відродження»: М.Хвильовий, В.Юринець, П.Демчук, та інші. Філософія представників Київської антропологічної школи: П.Копнін, В.Шинкарук, І.Бичко та ін. Розробка філософських проблем у незалежній Україні: загальні тенденції та імена.
Тривалість	90 год. (18 год. лекцій, 18 год. семінарів, 54 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	ОНТОЛОГІЯ
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	I II
Мета навчальної дисципліни	Вивчити фундаментальні закони і закономірності, загальні принципи буття, його структуру та сутнісні властивості явищ буття, засвоїти основні теорії розвитку буття, його форми, фундаментальні основи природного та соціального буття; сформулювати онтологічну методологію щодо розгляду найважливіших проблемних питань філософії, оскільки онтологія перебуває в основі формування всієї філософської проблематики, бо кожна філософська дисципліна у своїх фундаментальних питаннях завжди торкається питання витоків, першооснов, першопричин, сутності, що є предметом розгляду онтології.
Завдання	Основними завданнями вивчення дисципліни «онтологія» є: формування у студентів знань стосовно специфіки предмета та об'єкта онтології, значення онтології як метатеорії філософських наук, основних онтологічних концепцій,

	засвоєння та розуміння фундаментальних категорій онтології, основних етапів розвитку онтології, основних онтологічних течій та напрямків та засвоєння студентами основних концепцій формування і розвитку буття на основі опрацювання першоджерел онтологічної думки. Завдання навчальної дисципліни «онтологія» – це дослідження сутності явища, яка проявляється в істині. Онтологія завжди спрямована на пошук істини або істинного знання, але істина завжди пов'язана з першопричиною явища. Звідси пошук істини є також онтологічний, тому що знати істину – це знати першооснову явища. Після закінчення курсу студент повинен:
знати	– специфіку предмета та об'єкта онтології; – специфіку і значення онтології як метатеорії філософських наук; – основні онтологічні концепції; – основні теоретичні положення курсу онтології; – визначення фундаментальних категорій онтології; – першоджерела онтологічної думки; – основні проблемні питання онтології; – основні концепції розвитку буття; – основні етапи розвитку онтології; – особливості співвідношення теорій буття та пізнання; – основні онтологічні течії та напрями; – основні онтологічні категорії та їх зміст; – концепції буття, матерії, духу, людини, суспільства, культури, свідомості, простору і часу.
вміти	– застосовувати знання у галузі онтології у своїй професійній діяльності; – прогнозувати можливий розвиток соціальних та природних процесів; – застосовувати методологічні підходи онтології у тлумаченні філософських проблем; – синтезувати набуті знання у галузі онтології у цілісне світосприйняття; – формувати власну позицію щодо актуальних проблем онтології.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Онтологія» складають чотири змістові модулі (ЗМ): ЗМ 1. Проблема буття та особливості онтології як науки. ЗМ 2. Структура буття та особливості основних форм буття. ЗМ 3. Написання есе. ЗМ 4. Написання реферату. ЗМ 1. Проблема буття та особливості онтології як науки

Тема 1. ПРЕДМЕТ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ОНТОЛОГІЇ У ЇЇ ІСТОРИЧНОМУ РОЗВИТКУ. Проблема точності філософських знань. Проблема системності філософських знань. Онтологія як підґрунтя забезпечення системності філософських знань Проблема об'єкта онтології і філософії. Проблема предмета онтології і філософії.

Тема 2. ОНТОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМАТИКА У СТРУКТУРІ ФІЛОСОФІЇ. Історичний розвиток онтологічної проблематики. Поняття онтології. Значення онтології та її критика. Співвідношення діалектики та онтології як теорій буття та пізнання. Онтологія і метафізика. Онтологія і діалектика. Онтологія і соціальна філософія. Онтологія та філософська антропологія. Онтологія як фундаментальна частина філософії. Структура філософії та онтологія.

Тема 3. КАТЕГОРІЯ БУТТЯ ТА ЇЇ ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК. Поняття буття: етимологічний аналіз. Буття як істина. Буття як субстанція. Буття як єдність всіх систем буття. Категорія буття у її історичному розвитку. Основні проблемні питання онтології у контексті категорії «буття». Онтичне і онтологічне визначення буття.

Тема 4. СПІВВІДНОШЕННЯ КАТЕГОРІЙ БУТТЯ І НЕБУТТЯ. Проблема єдності буття і небуття. Онтологічний аспект співвідношення категорій буття і небуття. Гносеологічний аспект співвідношення категорій буття і небуття. Логічний аспект співвідношення категорії буття і небуття. Проблема гіпостазування понять.

Тема 5. БУТТЯ ТА ЙОГО СУТНІСТЬ. Відмінність буття і сутність явища. Проблема першооснови буття. Проблема субстанції. Історичний розвиток поняття субстанції. Субстанція як першооснова речей. Субстанція як самодостатнє і само тотожне буття. Буття матерії та буття Бога як буття субстанції. Субстрат і акциденція.

Тема 6. ЗАКОНОМІРНОСТІ БУТТЯ ТА ЙОГО ЗАКОНИ. Поняття закону у бутті. Історичний розвиток поняття закону. Поняття закономірності явищ. Співвідношення закону та закономірності явищ. Єдність законів буття. Співвідношення природних та суспільних законів.

Тема 7. БУТТЯ ЯК СИСТЕМА. Поняття системи. Основні принципи системи. Основні властивості системи. Збіг початку і принципу системи. Співвідношення систем буття. Проблема відкритості та закритості систем буття. Проблема можливості існування системи всіх систем.

Тема 8. ОСНОВНІ ТЕОРІЇ РОЗВИТКУ БУТТЯ. Категорія процесу. Процесійність буття як основна характеристика

буття. Історичний шлях теорій розвитку буття. Метафізика як теорія розвитку буття. Діалектика як теорія розвитку буття. Еволюція як теорія розвитку буття. Еманація як теорія розвитку буття. Креація як теорія розвитку буття. Метаморфоза як теорія розвитку буття. Синергетика як теорія розвитку буття.

ЗМ 2. Структура буття та особливості основних форм буття.

Тема 9. ОСНОВНІ ФОРМИ БУТТЯ. Буття природи та його особливості. Буття суспільства та його особливості. Буття людини та його особливості. Буття духу та його особливості. Буття культури та його особливості. Співвідношення основних форм буття. Людина як єдність всіх форм буття.

Тема 10. СПІВВІДНОШЕННЯ МАТЕРІЇ ТА ДУХУ В БУТТІ. Поняття матерії та її основні форми. Проблема матеріальної єдності та множинності світу. Рух і спокій. Співвідношення руху, зміни і розвитку. Співвідношення матерії і духу, буття та мислення. Детермінізм та свобода у природних системах.

Тема 11. ПРОСТІР І ЧАС ЯК КАТЕГОРІЯ БУТТЯ І ПІЗНАННЯ. Поняття простору. Поняття часу. Основні концепції простору. Основні концепції часу. Фундаментальні властивості простору. Фундаментальні властивості часу. Основні види простору. Основні види часу. Взаємодія простору і часу у явищах буття.

Тема 12. СВІДОМІСТЬ У СТРУКТУРІ БУТТЯ. Поняття свідомості та проблема її походження. Співвідношення свідомості і психіки. Свідомість, мислення і мова. Психіка, свідомість, душа, дух. Проблема їх єдності у людині. Функції та властивості свідомості. Свідомість та самосвідомість. Суспільна та індивідуальна свідомість. Свідомість та можливість парапсихологічних явищ. Проблема побудови штучного інтелекту. Віртуальна реальність.

Тема 13. БУТТЯ ЛЮДИНИ. Категорія життя та проблема походження життя. Основні теорії походження людини. Структура людини. Проблема виникнення та функціонування людської душі. Співвідношення тіла і душі. Співвідношення душі і духу. Людина у системі буття. Сутнісні ознаки людини.

Тема 14. БУТТЯ СУСПІЛЬСТВА. Співвідношення суспільства і природи. Теорії походження суспільства. Сутнісні ознаки суспільного буття. Суспільне буття та його основні чинники. Феноменологічний зміст суспільного буття. Інформаційний зміст суспільного буття.

Тема 15. БУТТЯ КУЛЬТУРИ. Буття культури як культуротворчий процес. Культура як духовна діяльність

	людини. Феноменологічний зміст культурних явищ. Онтологічний вимір культури. Буття культури як співвідношення матеріальної та духовної діяльності людини. Предметність культури та її вплив на людину. Тема 16. БУТТЯ БОГА ЯК ОНТОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА. Проблема Буття Бога та його властивостей в історичному аспекті. Бог як онтологічна проблема. Буття Бога та його сутність. Основні властивості Бога. Проблема пізнання Бога та докази його існування. Бог як об'єктивна істина, добро, цінність, істина як благо. Проблема теодицеї.
Тривалість	180 год. (24 год. лекцій, 30 год. семінарів, 120 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	ДІАЛЕКТИКА І МЕТАФІЗИКА
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	II III
Мета навчальної дисципліни	Вивчити діалектичні та метафізичні підходи до природних та суспільних явищ у їх порівняльному аспекті, розкрити сутнісні властивості явищ з точки зору діалектичної та метафізичної методології, основних законів діалектики і метафізики, основних метафізичних та діалектичних теорій буття та його пізнання, фундаментальних основ природного, духовного, людського та соціального буття, з'ясувати найбільш загальні закономірності, першооснови та першопричини розвитку явищ у діалектичному та метафізичному контекстах, ознайомити студентів з різноманітними системами та історією становлення діалектики і метафізики як теорій буття і пізнання, сприяти формуванню у студентів знань із фундаментальних процесів буття.
Завдання	Основними завданнями вивчення дисципліни «діалектика і метафізика» є: формування у студентів знань стосовно специфіку предмета та об'єкта діалектики і метафізики, значення діалектики і метафізики як основних парадигм осмислення дійсності, їх співвідношення, засвоєння основних концепцій, засвоєння та розуміння фундаментальних категорій діалектики і метафізики, основних етапів розвитку діалектики і метафізики, їх основних течій та напрямків та

	засвоєння студентами основних діалектичних та метафізичних концепцій на основі опрацювання першоджерел. Після закінчення курсу студент повинен:
знати	– специфіку предмета та об'єкта діалектики і метафізики; – специфіку і значення діалектичного та метафізичного осмислення природних та соціальних систем; – діалектичні та метафізичні концепції різних історичних епох; – основні теоретичні положення курсу діалектики і метафізики; – основні філософські проблеми діалектики і метафізики; – визначення фундаментальних категорій діалектики і метафізики та їх специфіку; – першоджерела діалектичної та метафізичної думки; – основні течії діалектики і метафізики; – основні концепції утворення та розвитку діалектичних та метафізичних систем; – основні етапи розвитку діалектики і метафізики; – особливості співвідношення діалектичних та метафізичних законів, принципів, систем пояснення буття; – основі закономірності розвитку діалектики і метафізики як філософських дисциплін.
вміти	– застосовувати знання про сутність діалектичних та метафізичних процесів у своїй професійній діяльності; – аналізувати системи буття на основі знань з діалектики та метафізики; – прогнозувати можливий розвиток соціальних процесів у контексті діалектичних та метафізичних закономірностей; – усувати проблемні ситуації, які виникають у життєдіяльності на основі знань з діалектики і метафізики; – аналізувати особливості сучасних суспільно-політичних процесів на основі знань з діалектики і метафізики; – синтезувати набуті знання у галузі діалектики і метафізики у цілісне світосприйняття; – формувати власну позицію щодо актуальних проблем сьогодення; – здійснювати філософсько-методологічний аналіз основних наукових концепцій з позицій діалектики та метафізики.
Зміст дисципліни	Структуру змісту курсу «Діалектика і метафізика» складають чотири змістові модулі (ЗМ): ЗМ 1. Предмет і проблематика діалектики і метафізики. ЗМ 2 Діалектика і метафізика як методологія пізнання. ЗМ 3. Написання есе. ЗМ 4. Написання реферату.

ЗМ 1. Предмет і проблематика діалектики і метафізики

Тема 1. Діалектика і метафізика у структурі філософії.

Етимологічний аналіз понять «діалектика» і «метафізика». Розуміння діалектики як мистецтва сперечатися та вести бесіду. Діалектика як діалог. Діалектика як спосіб пізнання істини. Майєвтика, іронія та пригадування як складові діалектичного методу в античності. Місце діалектики та метафізики у структурі філософського знання. Діалектика у структурі семи вільних мистецтв та діалектика у структурі «трівіуму». Онтологічний та гносеологічний аспекти діалектики. Сутнісний зміст діалектики. Діалектика як вчення про необхідність протилежностей у формах буття. Діалектика як вчення про постійний рух і якісний розвиток форм буття. Діалектика як вчення про загальний зв'язок всього існуючого. Сутнісний зміст «метафізики» в Аристотеля та А.Родоського. Метафізика як «перша філософія». Розповсюдження метафізики на все, що взагалі існує, у тому числі і на саму себе. Підпорядкування буття і дійсності розуму і логосу у класичній раціоналістичній метафізиці. Метафізика як свій власний предмет дослідження. Метафізика та її метод. Метод метафізики як необхідність постановки питання про сутність явища. Проблема появи метафізичних суджень та проблема постановки метафізичного питання. Проблема виникнення метафізичних питань взагалі. Проблеми виникнення метафізичних понять. Свідомість як об'єкт дослідження у метафізиці. Зв'язок філософських питань із діалектикою та метафізикою. Об'єкт вивчення діалектики та метафізики. Предмет вивчення діалектики та метафізики. Розвиток як предмет діалектики. Проблематичність розвитку природи і духу у контексті метафізики. Вплив діалектики та метафізики на світогляд..

Тема 2. Історична генеза предмету та об'єкту діалектики та метафізики. Стихійна діалектика античності. Геракліт (530-470 до н.е.), Зенон Елейський (490-430 до н. е.), Сократ (469-399) та Платон (427-347 до н.е.) як засновники діалектики. Онтологічний зміст діалектики та метафізики Геракліта та Зенона. Діалектика елейців. Діалектика чисел піфагорійців. Співвідношення діалектики і метафізики у вченнях Сократа та Платона. Метафізика Аристотеля (384-322 до н.е) та його критика діалектичних принципів. Співвідношення логіки та метафізики в Аристотеля. Гносеологічний зміст діалектики Сократа та Платона. Діалектика Єдиного у неоплатонізмі. Схоластична діалектика у середньовічній філософії та метафізичні принципи пояснення божественного буття. Обожнення людини як діалектичний принцип патристики

Отців Церкви (Григорій Богослов) та християнських містиків (Майстер Екхарт). Апофатична діалектика християнства (Бог як все і як ніщо). Діалектика «мінімуму» та «максимуму» Николая Кузанського (1401-1464). Людина як мікрокосмос у діалектиці Н.Кузанського. Пафос єдності і безкінечності як визначальна риса пояснення бога у негативній теології та пантеїзмі Н.Кузанського. Ототожнення Бога та природи, ідеї всезагального зв'язку і саморуху природи у пантеїстичній діалектиці Д.Бруно (1548-1600). Діалектика троїчності Бога у Якоба Бьоме (1575-1624). Ствердження і заперечення як властивості Бога. Антропологічна діалектика добра і зла, свободи волі і необхідності. Троїчність людини як волі Бога, власної волі та волі життя. Діалектика і метафізика у філософії Нового часу. Антиномічна та трансцендентальна діалектика І.Канта (1724-1804) та його критика метафізики. Критика метафізики у контексті позитивізму та його різновидів. Критика метафізики у постмодернізмі. Суб'єктивна діалектика Й.Фіхте (1762-1814). Об'єктивна діалектика В.Шеллінга. Діалектика системи суб'єктивних відношень у вченні Фойєрбаха (1804-1872). Діалектичний метод та метафізична система Г.Гегеля (1770-1831). Діалектика духу Г.Гегеля та С.К'єркегора (1813-1855). Екзистенційна діалектика С. К'єркегора. Діалектика світів та їх природи у Г.Сковороди (1722-1794). Критика метафізики у позитивізмі. Заперечення важливості метафізичних проблем та зведення їх до логіко-гносеологічних проблем у позитивізмі. Діалектика, логіка та теорія пізнання, їх співвідношення у марксистській діалектиці. Розуміння діалектики як загальної теорії розвитку буття та методології його пізнання. Перенесення діалектичних принципів мислення на буття. Діалектика буття і ніщо екзистенціалізму. Сучасні концепції діалектики. Концепція трагічної діалектики Артура Ліберта (1878-1948). Критика формалізму раціоналістичних систем як логічної конструкції. Формально-логічна законність законів діалектики. Діалектика як сфера дії розуму і рух думки. Діалектика як гра духу. Напруга і боротьба у світі понять та ідей. Принципове вирішення і зняття боротьби і напруги без залишку у сфері духу. Напруга у царстві розуму завдяки розуму та її абсолютне подолання розумом. Діалектика «незняття» протилежностей А.Ліберта. Нерозв'язаність і невичерпність антиномій, які руйнують буттєву гармонію. Діалектика як намагання раціоналізувати дійсність. Підміна діалектики життя діалектиці понять і думки. Неспівмірність діалектики життя як реальності із життям понять. Трагічна діалектика життя. Життя як

сукупність протиріч, неспокою та напруги. Необхідність зв'язку між формальним раціоналізмом діалектики та ірраціональними проблемами життя. Діалектика як реальна життєва сила, як життя і доля. Діалектика як творча рухома основа як норма і постулат життя. Страх – як основна категорія трагічної діалектики А.Ліберта. Страх як метафізичне першопереживання. Трагічний настрій і героїзм у контексті метафізичного страху. Героїзм як мужність і свобода. Страх як заперечення раціоналістичної надії на гармонію, єдність і завершальну ціль. Повнота життя, потужність, творча сила, смерть у трагічній діалектиці А.Ліберта. Неминучість смерті (природа долі) як сутність трагічної діалектики. Діалектика як показник людського життя і символ долі. Несумісність діалектики з об'єктивним буттям, природою, наукою, розумом і логікою. Суб'єктивізація та антропоморфізація діалектики. Суть діалектики Жана Валя (1888-1974) як діалектики людського духу. Діалектика не як об'єктивна логіка понять і універсальний рух дійсності на шляху самопізнання «абсолютного духу», а опис конкретного людського життя і протиріч суб'єктивної свідомості. Категорія «нешасної свідомості» як постійний конфлікт у кожному стані свідомості людини. Динаміка «нешасної свідомості» як діалектика. Екзистенційна діалектика Александра Кожева (1902-1968). Відмінність діалектики природи і людської реальності. Суттєва відмінність буття людини та буття природи. Принцип ідентичності і постійності у природі та принцип вічного руху і заперечення людського буття. Діалектичність людини і недіалектичність природи. Діалектика тільки як метод пізнання екзистенційних станів та соціальної історії. Трагічна діалектика людського духу в екзистенційному вимірі. Екзистенційна діалектика Жана Іпполіта (1907-1968). Спекулятивна діалектика понять та екзистенційна діалектика людини. Екзистенційна діалектика Моріса Мерло-Понті (1908–1961). Діалектика як сфера людського досвіду. Діалектика як взаємодія і саморозвиток суб'єктів. Діалектика як історичний розвиток. Заперечення діалектики природи. Екзистенційно-феноменологічна діалектика Жана-Поля Сартра (1905 – 1980). Діалектика людської душі. Конфлікт як фундаментальна структура людських відносин. Діалектика буття і ніщо. Категорія «заперечення» (негації) як основа екзистенційної діалектики. Буття світу як «феномен буття» - буття світу як сконструйований свідомістю світ. Діалектика світу (трансцендентного) та свідомості. Дорефлексивне cogito як нерозривна єдність В-собі і Для-себе буття. Екзистенційна

діалектика буття і свідомості. В-собі буття як матеріальне буття, зовнішній світ, так як він даний свідомості. В-собі буття як щось мертво, аморфне, самотожне, не приховане в собі, без джерела зміни, розвитку, протиріччя. В-собі буття як царство антидіалектики. Для-себе буття як людська реальність, як свідомість, *cogito*. Для-себе буття як абсолютна протилежність до буття В-собі. Мінливість, текучість, рухливість, динамічність Для-себе буття. Для-себе буття як вічна постановка питання про своє буття. Саморозірваність і суперечливість Для-себе буття. Відсутність ідентичності, щільності, масивності в Для-себе бутті. Для-себе буття як антипод до буття В-собі. Для-себе буття як «ніщо», «небуття», «діра» у бутті, знаходження світу поза свідомістю. Активність Для-себе буття. Визначеність В-собі буття через свою протилежність. Конструювання В-собі буття свідомістю («ніщо»). Діалектика підсвідомого та свідомого у Зігмунда Фройда (1886-1939). «Діалектичний гуманізм» Еріха Фромма (1900-1980) як формування критичної свідомості, яка знімає конфліктність співвідношення індивідуального (психічного) та соціального. Соціальні суперечності як етичні суперечності. Нагativна діалектика Герберта Маркузе (1898-1979). Діалектика особливого і загального у суспільстві. Світ як відчуження. Життя людини у чужому світі під тягарем мертвих речей і законів. Вирішення суперечностей у суспільстві не як боротьба і революція, а як примирення, інтеграція, поглинання, переміщення назовні і згладжування суперечностей – моральний аспект діалектики суспільства через соціальні інститути. Фатальність і невирішуваність суперечностей між людиною і суспільством, між свободою та екзистенцією. Негативна діалектика Теодора Адорно (1903-1969) та Макса Горькаймера (1895-1973) як діалектика духу та обґрунтування неґації як можливості лише суб'єктивної неґації. Діалектика практичної діяльності суб'єкта. Діалектика міфології і просвітництва. Перетворення сучасної освіти в міфологію. Діалектична антропологія як антропологічна єдність людини. Необхідність подолання залежності людини від природи як двигун суспільного розвитку. Відчуження людини і природи внаслідок НТП. Неподоланність суперечностей між людиною і природою, між людиною та цивілізацією та репресивна сила раціональності. Оволодіння природою як інструменталізація людини і її розуму. Конфронтація між речами та поняттями про них, особливо абстрактними поняттями. Діалектика і герменевтика. Герменевтична діалектика як техніка перетворення реальної суперечки про реальні проблеми в суперечку про слова,

«значення» вживаних слів, перетворення реальної проблеми і протиріччя реального життя – в схоластично-лінгвістичну проблему, в протиріччя між різними значеннями одного і того ж слова, а вирішення протиріч як пошук нових «несуперечливих» слів. Діалектика “інтегрального (нового) раціоналізму” Гастона Башляра (1884-1962). Наука як діалектичний творчий процес, який руйнує застарілі принципи і традиції та замінює їх новими. Діалектика розуму і досвіду. Можливість діалектики тільки на рівні абстрагованого теоретичного раціоналізму. Діалектика можлива лише на основі аксіом і не може бути застосована до емпіричної реальності. Принцип доповнюваності суперечностей і протилежних характеристик в діалектиці Г.Башляра як вирішення діалектичної суперечності. Діалектика нового раціоналізму як пошук причинних зв'язків не в явищах і законах матеріального світу, а у відірваному від них раціональному мисленні, здатному робити висновки вищих порядків абстракції. Наукові поняття як продукти діалектичного раціоналістичного мислення. Науковий феномен як абстрактний уявний конструкт, який залежно від свого змісту є початковим феноменом (первинною, найбільш загальною і тому бідною абстракцією), з якою починається процес створення наукової теорії, і кінцевим її результатом: якнайповнішим і багатішим феноменом, нематеріальним об'єктом, який у своєму русі створює нові уявні конструкти. Новий науковий детермінізм як абстрактний та математизований детермінізм. Мозок людини як дійсне місце людської еволюції та життєвого пориву. Діалектика і метафізика як світоглядні підходи до пізнання дійсності. Перспективи діалектики та метафізики у сучасній науковій картині світу.

Тема 3. Категорії та принципи діалектики та метафізики.

Логічний апарат діалектики та метафізики як співвідношення їх основних категорій та принципів. Основні категорії діалектики та їх особливість. Субстанційні та співвідносні (парні) категорії діалектики. Матерія, зв'язок, взаємодія, відношення, кількість, якість, властивість, міра, стрибок, відмінність, суперечність, протилежність, антагонізм, заперечення як субстанційні категорії діалектики та її логічна основа. Органічний зв'язок парних категорій діалектики. Необхідність взаємної наявності двох парних категорій для з'ясування сутності іншої. Об'єктивні, закономірні, суттєві, внутрішні, загальні і повторювані зв'язки між співвідносними категоріями діалектики. Сутність і явище як категорії діалектики. Сутність і явище, їх діалектика Форма і зміст.

Можливість і дійсність. Необхідність і випадковість як категорії діалектики. Одиичне, особливе, загальне та їх діалектика. Абстрактне і конкретне. Історичне та логічне. Єдність історичного і логічного та її значення для побудови діалектики як логіки. Частина і ціле. Діалектика категорій. Принцип тотожності як умова діалектичного розвитку. Розвиток як закон пізнання і діяльності. Принцип переходу як умова діалектичного процесу. Принцип матеріальної єдності (матеріалістичного монізму) світу як підґрунтя діалектики. Принципи загального зв'язку і загального розвитку явищ у світі як основи діалектики. Діалектична концепція розвитку як вчення про суперечності, протилежності, їх єдність і боротьбу. Поняття боротьби протилежностей в діалектиці. Тотожність протилежностей як закон пізнання. Принцип розвитку у вимірі чуттєвого споглядання, розсудку і розуму. Метафізика як заперечення принципу розвитку явищ. Принцип відповідності діалектики буття та діалектики мислення як основа діалектичної гносеології. Принцип наявності суперечностей та протилежностей як логічна основа діалектики. Принцип самосуперечності всього існуючого. Принцип універсальної єдності світу як підґрунтя метафізики. Поняття субстанції (першооснови) буття як підґрунтя метафізики. Проблема виникнення метафізичного питання про першопочаток як питання без попередніх посилань та його передумови. Питання про субстанцію буття як повернення свідомості на саму себе. Свідомість у метафізиці як свій власний предмет. Перетворення питання про субстанцію на питання про можливості постановки цього питання. Онтична та логічна умови постановки питання про субстанцію. Трансцендентальна та трансцендентна умови постановки питання про субстанцію. Трансцендентальні умови та можливості людської антропології у постановці метафізичних питань. Трансцендентні умови постановки питання про субстанцію у контексті безрефлексивного та інтуїтивного розуміння цілісності, єдності, гармонійності та раціональності буття як способу прояву трансцендентного начала. Проблема субстанції як горизонт метафізичного запиту. Проблема сутності субстанції. Діалектичне та метафізичне розуміння субстанції буття. Діалектична субстанція як протилежність начал. Постановка питання про первинність матерії і духу як можливість діалектичного матеріалізму та діалектичного ідеалізму. Вплив діалектичних та метафізичних принципів на системне осмислення буття. Поняття діалектичної та метафізичної системи. Проблема об'єктивації метафізичних та діалектичних понять та проблема їх гіпостазування.

Діалектика і формальна логіка. Критика формальної логіки у контексті діалектичних категорій. Формально-логічна та діалектична суперечність. Суперечність діалектичних категорій та формально-логічних законів. Формальна логіка та необхідність метафізичних основ буття для її реалізації. Метафізична логіка та формальна логіка.

Тема 4. Метафізичні та діалектичні закони та теорії розвитку та пізнання буття. Метафізичні теорії становлення буття. Діалектичні теорії становлення буття. Метафізичні теорії пізнання буття. Діалектичні теорії пізнання буття. Діалектичні та метафізичні закони. Поняття закону в контексті діалектики і метафізики. Закон єдності і боротьби протилежностей. Закон переходу кількісних змін у якісні. Закон заперечення заперечення. Діалектичні закони як основа емпіричного пояснення дійсності. Діалектичні закони та їх претензія на універсальність пізнання буття. Закон тотожності у метафізиці як тотожності існуючого до своєї сутності. Закон фінальності у метафізиці як спрямування системи до своєї цілі. Проблема цілі у метафізиці. Закон причинності як розуміння того, що з нічого ніщо не виникає, і має з необхідністю бути основна причина буття, яка має поза часові та поза просторові характеристики.

ЗМ 2. Діалектика і метафізика як методологія пізнання

Тема 5. Форми діалектичних та метафізичних процесів. Перехід, зняття та становлення як форма діалектики в сфері буття. Вічність, незмінність, стабільність як основи метафізичних процесів у сфері буття. Поняття переходу, взаємопереходу, становлення у діалектиці. Поняття універсальної основи буття та єдності буття в метафізиці. Категорії якості, кількості, міри у діалектиці і метафізиці. Якісна і кількісна визначеність буття в діалектиці і метафізиці. Міра як єдність якості і кількості в діалектиці. Взаємоперехід кількості і якості та його умови в діалектичних процесах. Якісна і кількісна нескінченність буття в діалектиці. Якісна скінченність буття в метафізиці. Поняття неперервності, перервності та стрибка у діалектиці. Рефлексія та саморефлексія як форма діалектики та метафізики у сфері пошуку істини та сутності. Сутність як рефлексія у метафізиці. Відображення та зняття як форми пізнання в діалектиці. Внутрішня і зовнішня рефлексія у діалектиці і метафізиці. Розвиток як форма діалектичних процесів у сфері природних та суспільних явищ. Поняття дійсності як єдності буття і сутності. Поняття зміни та руху у діалектиці. Рух і розвиток. Логічна структура принципу розвитку. Заперечення та самозаперечення в діалектиці. Формальне та діалектичне

заперечення. Принцип “зняття” та його особливості. Розвиток як перехід в протилежність. Проблема пошуку загальних критеріїв розвитку явищ. Форми прояву розвитку: лінійна, кругова, тріадична, спіралевидна. Розсудок і розум в контексті поняття розвитку. Розсудок і розум у контексті метафізичних систем. Трансценденталізм як форма метафізичного процесу. Вічність, стабільність та непорушність першооснов буття в метафізиці. Буття як завершений процес в метафізичних системах.

Тема 6. Діалектика і метафізика як методологія пізнання та реальне відображення процесів буття. Діалектика і метафізика як теорія і метод. Діалектика та метафізика і методи наукового пізнання. Розуміння діалектики як розуміння сутності метафізики. Універсальність діалектики і метафізики. Діалектика як «зняття» протилежностей у структурі абсолютності світової єдності. Діалектика як інструмент на службі гармонії і світової єдності субстанції. Діалектика як одночасно метод понятійно-конструктивного пізнання і дослідження предмета та реальність, яка пізнається цим методом. Діалектика як ідеальний та реальний рух духу. Дух як одночасно досконала реальність та досконала ідеальність. Діалектичний ідеалізм та діалектичний матеріалізм. Структура діалектичного та метафізичного методів. Діалектика як емпірична та описова методологія. Можливість застосування діалектики до пояснення світу в цілому. Футурологічний потенціал діалектики і метафізики у природничих та гуманітарних науках. Можливість пояснення світу в цілому на основі метафізичної методології. Проблема можливості «Чистої метафізики» (І.Кант). Аксіоматичність метафізичних зрозуміти. Проблема істинності метафізичних суджень. Розвиток метафізики «як забуття буття» (М. Гайдеггер). Опозиція діалектики та метафізичного агностицизму та догматизму. Включення діалектики у склад логіки та розгляд діалектики як логіки і теорії пізнання. Метафізика як спекулятивна методологія. Орієнтація метафізичного методу на пошук універсальних, вічних та незмінних першооснов буття. Необхідність протилежностей як основа діалектичного методу. Дуалістична та тріадична діалектика. Діалектичний метод як вимога пошуку протилежностей. Протилежності як внутрішній принцип розвитку буття. Принцип розвитку як сутнісний зміст діалектичного пояснення дійсності. Поняття діалектичної та метафізичної системи філософського знання. Основні діалектичні та метафізичні принципи побудови системи філософського знання. Світоглядні відмінності діалектичного

та метафізичного осмислення буття. Метафізика як альтернатива діалектичного методу. Метафізичний принцип збіг качану і принципу системи та діалектичний принцип розвитку системи. Суперечність між метафізичними основами системи і діалектичними принципами її розвитку. Альтернативи діалектики і метафізики. Співвідношення діалектичних та метафізичних методологічних характеристик осмислення буття. Еклектика, софістика, релятивізм, догматизм у контексті їх співвідношення до діалектики і метафізики. Проблема застосування діалектичного та метафізичного методів в науковій діяльності і практиці : передумови, умови, форми і межі. Методологічний зв'язок діалектика та метафізики з методи наукового пізнання. Неможливість використання у метафізиці емпіричних результатів для обґрунтування теорії. Неможливість для метафізики інших методів крім свого власного методу. Демаркаційна лінія між метафізикою, діалектикою і наукою. Проблема метафізичних заблуджень. Неможливість методу фальсифікації у метафізиці. Необхідність включення метафізичних допущень в структуру наукових теорій (До.Поппер). Залежність наукової теорії від метафізичної установки (А.Агассі). Неможливість будь-якої науки, крім метафізики, досліджувати саму собі та свої сутнісні засади.

Тема 7. Діалектичні та метафізичні різновиди форм буття.

Діалектика буття і небуття. Діалектика буття і ніщо. Діалектика кінцевого і безкінечного. Діалектика буття і мислення. Діалектика матерії та духу, матеріального та ідеального. Діалектика іманентного і трансцендентного. Діалектика матерії. Діалектика природи і суспільства. Діалектика людини і суспільства. Діалектика екзистенційного і логічного. Діалектика історичного і логічного. Тріадична діалектика божественного буття. Екзистенційна діалектика божественного і людського. Екзистенційна тріадична діалектика людського буття. Екзистенційна діалектика людського страждання. Діалектика тіла і душі. Діалектика біологічного і соціального у людині. Діалектика душі і духу. Діалектика людських почуттів. Діалектика духу. Діалектика ідеального. Рефлексія як відображення діалектики матерії та духу. Саморефлексія як відображення діалектики духу. Діалектика відчуттів, розсудку і розуму. Діалектика істини та хибі. Діалектика суб'єкта і об'єкта, суб'єктивного і об'єктивного. Діалектика інтуїтивного і логічного. Діалектика віртуального та дійсного. Діалектика добра і зла. Діалектика естетичного, етичного та релігійного. Діалектика гуманного та ксенофобського. Діалектика свободи і необхідності.

	Метафізика як наука про божественну праоснову всього існуючого (Аристотель). Бог як предметне поле метафізики та метафізичний феномен. Співпадіння сутності та існування в Богові. Метафізика як філософська теологія (Т.Аквінський). Субстанція як предмет метафізики та основне метафізичне явище. Сутність та причина речей як метафізичні феномени. Мета та ціль як метафізичний феномен. Душа як метафізичний феномен. Свідомість як метафізичний феномен. Проблема реалізму та номіналізму універсалій у метафізичному аспекті. Тема 8. Антропологічні виміри діалектики та метафізики. Людина як діалектичний та метафізичний феномен у контексті буття. Мінливість людської природи, її ріст і розвиток та постійність антропологічних якостей людини. Універсальність і незмінність генетичної природи людини. Людина як творець діалектики і метафізики. Гуманістичний потенціал діалектики та метафізики. Відображення у діалектиці і метафізиці людської природи та природи фундаментальних запитів людського духу. Пошук людиною істини у контексті діалектики і метафізики. Діалектика людського духу та метафізичний вимір його основних фундаментальних питань. Діалектика і метафізика як відображення людської антропології та пошук можливостей подолання людських проблем. Діалектика людської праці. Діалектика мови. Діалектика мислення. Питання першооснови, мети і смислу дійсності як пошук людиною себе. «Вічний» характер діалектичних і метафізичних проблем. Людина як суб'єкт і об'єкт діалектики та метафізики. Діалектика і метафізика у контексті створення філософських систем. Діалектика і метафізика як творчість. Діалектика і метафізика у контексті культури. Діалектика і метафізика культур створених людиною.
Тривалість	90 год. (14 год. лекцій, 18 год. семінарів, 58 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	ГНОСЕОЛОГІЯ ТА ЕПІСТЕМОЛОГІЯ
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	III V
Мета навчальної	пояснити студентам місце і роль гносеологічної та епістемологічної проблематики в контексті філософії, головні

дисципліни	риса найважливіших гносеологічних напрямків і позицій, структуру пізнавального процесу та умови пізнавальної діяльності.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– особливості гносеологічного підходу до дійсності; – риси провідних гносеологічних позицій; – найважливіші категорії теорії пізнання; – структуру пізнавальної діяльності та зв'язки між її елементами.
вміти	– застосовувати одержані знання у навчальній та професійній діяльності; – інтегрувати їх в інші галузі філософських досліджень; – відрізнити гносеологічний підхід до об'єкта філософського дослідження від інших підходів.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Гносеології та епістемології» складає один змістовий модуль (ЗМ): ЗМ 1. Гносеологія та епістемологія ЗМ 1. Гносеологія та епістемологія Тема 1. Предметна диференціація гносеології та епістемології. Труднощі термінологічного розрізнення «гносеології» та «епістемології». Необхідність епістемологічного підходу до дійсності. Найважливіші підходи до знання. Гносеологізм та епістемологізм, пізнання та знання. Визначення знання, його типологія та характеристики. Тема 2. Пізнання як суб'єкт-об'єктне відношення. «Пізнання», «суб'єкт», «об'єкт» як система категорій. Визначення процесу пізнання. Поняття об'єкта пізнання. Поняття та історична генеза суб'єкта. Тема 3. Класифікація та характеристика видів пізнання. Підстави диференціації видів пізнання. Екстрасенсивне пізнання. Життєво-досвідне та ігрове пізнання. Міфологічне та релігійне пізнання. Художньо-образне та філософське пізнання. Тема 4. Рівні та форми пізнання. Чуттєвий рівень пізнання. Раціонально-логічний рівень пізнання. Синтезувальний рівень пізнання. Тема 5. Особливості наукового пізнання. Критерії розмежування наукового та позанаукового пізнання. Поняття та різновиди ненаукового пізнання. Процесуальні риси наукового пізнання та критерії науковості. Рівні, форми, завдання, результати та методи наукового пізнання. Види наукового знання. Співвідношення природничо-наукового та соціогуманітарного пізнання.

	Тема 6. Вплив соціокультурних факторів на наукове пізнання. Рівні соціокультурного впливу. Соціальний характер наукової раціональності. Особливості соціокультурного впливу на поведінку дослідника, зміст наукових тверджень та стандарти науковості. Фактори соціальної детермінації істини. Поняття «соціально узаконена істина». Тема 7. Істина як цінність пізнавальної діяльності. Класичні теорії істини. Некласичні теорії істини. Форми вираження істини у знанні. Критерії істини. Тема 8. Свідомість як предмет філософського осмислення. Головні ознаки (прояви) свідомості. Теорії походження свідомості. Структура свідомості. Поняття самосвідомості. Класичний та неklasичний підходи до «Я». Підходи до мовно-мисленнєвого відношення.
Тривалість	90 год. (16 год. лекцій, 18 год. семінарів, 56 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	ФІЛОСОФСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ
Статус	дисципліна фундаментальної та природничо-наукової підготовки
Рік семестр	IV VIII
Мета навчальної дисципліни	вивчення теорії та історії філософської антропології, котре здійснюється в процесі освоєння основних розділів програми.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	- предмет, історичну генезу філософської антропології; - основні теорії антропогенезу; - джерела та можливості подальшого розвитку людини; - головні напрямки та теоретичні моделі антропологічних особливостей людини; - закони розвитку людини у спільноті; - визначення природи і сутності людини, загальні закономірності її функціонування; - об'єктивні закони існування людини як біологічної та соціальної істоти; - надбання філософської рефлексії щодо людини провідних

	філософських напрямків та шкіл, основні етапи цієї рефлексії, особливості розвитку філософського дискурсу про людину; - основний корпус текстів зарубіжних і українських філософів щодо проблем людини, її сутності, природи та генези; - методики аналізу феномену людини представниками різних філософських шкіл та напрямків; - основні напрями розвитку рефлексії про людину у філософії, соціології, культурології, нові оригінальні концепції та інтерпретації.
вміти	- вміти застосовувати знання філософської антропології в аналізі явищ і процесів суспільного буття людини; - аналізувати закономірності суспільного розвитку, процеси соціалізації людини та моделювати можливе протікання суспільно-політичних ситуацій. - розуміти філософську антропологію як філософський дискурс через призму біологічного і соціального феномену людини; - знати основні антропологічні теорії, які розвивалися у процесі розвитку світової філософії; - фахово аналізувати актуальні та суперечливі питання, що затркують проблему сутності та природи людини та коментувати важливі соціоантропні зміни; - застосовувати отримані знання при практичному аналізі провідних тенденцій в сучасному гуманітарному просторі; - пропонувати власне вирішення актуальних антропофілософських проблем.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Філософії культури» складають чотири змістових модулі : 1. Філософська антропологія як наука. 2. Буття людини 3. Людина і культура 4. Людське буття у філософському вимірі Модуль 1. Антропоцентризм у сфері гуманітарного пізнання Змістовий модуль 1. Філософська антропологія як наука. Тема 1. Філософська антропологія як теоретична дисципліна. Спроба систематики Поняття філософської антропології. Прагматична антропологія (за І. Кантом). Філософська антропологія як самостійна галузь філософського знання. Антропоцентризм в системі конкуруючих світоглядних настанов (теоцентризм, логоцентризм, космоцентризм, соціоцентризм,

антропоцентризм). Філософування про людину. Антропологічний переворот Сократа у філософії. М. Шелер про типологізацію антропологічних настанов у філософській думці і дискусія з ним Е. кассіра. Філософська антропологія як особливий метод мислення.

Тема 2. Людина як особливий рід сущого

Поняття людини як унікального творіння всесвіту як аксіома. Пошуки особливості унікальності людини. Тілесність (позитивна і негативна інтерпретація). Розум (позитивна і негативна інтерпретація). Соціальність, дар спілкування (позитивна і негативна інтерпретація). Унікальність людини як відкритості, незавершеності як творіння. Людина як точка перетину двох світів.

Тема 3. Тасмниця антропогенези. Теорії походження людини

Міфологічні та теологічні теорії походження людини. Діяльнісно-трудова теорія походження людини. Праця Ф. Енгельса «Роль праці в процесі перетворення мавпи в людину». Біологічно-психологічна теорія походження людини. Психоаналітична теорія походження людини, тотем, табу і поняття совісті. Символічна, ігрова теорія походження людини. Проблема походження людини в сучасній антропології.

Тема 4. Ідея «ноосфери» П. Тейяра де Шардена і В. Вернадського

Поняття «ноосфери» і «людського розуму» як геологічної сили. Праця П. Тейяра де Шардена «Феномен людини». Праця В. Вернадського «Про ноосферу». Послідовники концепції ноосфери (М. Моїсеєв, О. Бердник, Є. Богат). Поняття «екології ноосфери».

Змістовий модуль 2. Буття людини

Тема 5. Природа і сутність людини

Нетотожність поглядів природи і сутності людини. Сократівське і платонівське розуміння сутності і природи людини. Арістотелівське вчення про людину як суспільну істоту. Зумовлене природою і набуте в людині. Поняття єдності людської природи. Людська природа як об'єкт уваги філософської антропології. Визначення Е. Фромма людини екзистенційно (через спосіб існування). Людина як єдина істота, для якої власне існування є проблемою.

Тема 6. Людина як мікрокосм. Людина і техніка

Поняття «мікрокосм» («малий всесвіт»). Демокріт про людину як мікрокосм. Натуралістичні концепції мікрокосму людини (людина як високоорганізована тварина). Людина як мікрокосм, що відлучений від макрокосму (античність,

гуманізм Відродження). Людина як підпорядкований мікрокосм у технізованому світі, поняття «людина-машина». Феномен «страху перед технікою».

Тема 7. Людина як макрокосм. Містичність і інтуїція. Метафізика людини

Вчення про людину як макрокосм, що тимчасово «вкинута» у тварний мікрокосм (з певною місією). Містика як форма універсального осягнення буття. Праця У. Джеймса «Багатоманітність містичного досвіду». Ознаки містичного досвіду: цілісність, універсальність; інтуїтивність. Містичні практики традиційних і нетрадиційних релігій. Оккультизм про космічність людини (Адам Кадмон, Пуруша). Світська, натуралістична концепція макрокосмічності людини.

Тема 8. Проблема буття людини

Буття людини як специфічний спосіб унікального, неповторного існування. Витоки ідеї буття людини. Романтизм про буття людини. Філософія життя про буття людини. Ф. Ніцше та його ідея «вічного повернення». Концепція М. Хайдеггера про «кінець буття» людини. К. Ясперс про протистояння людини як об'єкта пізнання і досвіду і людини як свідомості, екзистенції, свободи. Вчення Ж.-П. Сартра про «буття-для-себе», «буття-для-іншого», «буття-в-собі». М. Бердяєв про вирішення таємниці буття в акті віри. С. Франк про «буття як неосяжне».

Модуль 2. Основні феномени людського буття

Змістовий модуль 3. Людина і культура

Тема 9. Людина як істота, котра говорить.

Поняття мови, мовлення. Мова і мислення. Семантика та семіотика. Е. Кассінер про людину як символічну істоту. Проблема походження людської мови. Генеалогічна та типологічна класифікації мов. Штучні мови. О. Потебня про роль мови у світоорієнтації людини.

Тема 10. Людина як творець культури

Поняття «культури». Людина як творець штучного світу, «другої природи». Поняття культури як пайдейї і культури як дидактики. Культура як екзегетика і герменевтика. Культура і філософія культури.

Тема 11. Антропологічний вимір міфу

Міф і міфологія. Міфологічні системи. Людина в системі міфологічного осягнення світу. Роль міфу в пізнанні психічної реальності людини. Сучасна політична та рекламна міфологія. Місце міфу в сучасній системі культури.

Змістовий модуль 4. Людське буття у філософському вимірі

Тема 12. Гра як один з основних феноменів людського

	буття Праця Й. Хейзінги «Homo ludens». Агональний характер буття людини. Гра і спорт. Гра в системі народної традиції. Гра і сучасні форми субкультур. Тема 13. Свобода як сутнісна характеристика людського буття Поняття «волі», «свободи» та «сваволі». Свобода і доля. Свобода та необхідність. Свобода і обов'язок. Свобода і героїзм. Основні свободи та права людини. Свобода і традиція. Свобода і новаторство. Свобода і творчість. Тема 14. Стать і людина. Андрогінність людини в культурі Поняття «статі». Чоловіче і жіноче. Праця О. Вейнінгера «Стать і характер». Перша і друга статі. «Третя статі». Проблема фемінізму та гендерних студій. Любов і ерос. Тема 15. Смерть як таємниця людського буття Страх перед смертю. Людина як «істота-для-смерті». Спроби «втечі від смерті». Прийняття феномену смерті в різних культурах. Ідея реінкарнації та метемпсихозу. Спроби «приручення смерті» сучасною цивілізацією. Філософське осмислення феномену смерті. Смерть як надія на безсмертя. Тема 16. Самогубство як філософська проблема «Чи варте життя того, щоб його прожити?» (А. Камю). Безсенсовість, абсурдність життя (за працею А. Камю «Міф про Сізіфа»). Самогубство як «погодженість із власними межами». Мужність продовження абсурдності життя. Інстинкт самозбереження. Філософське самогубство. Тема 17. Метаантропологія як філософська антропологія. Людина в ситуації Постмодерну Метаантропологія як вчення про глобальні можливості і перспективи еволюції людини і людства. Людина між метафізикою і метаісторією. Футурантропологія. Трансгуманізм.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	Соціальна філософія
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	III VI

<u>Мета</u> навчальної дисципліни	Розкрити суть співвідношення людини та суспільства, що складає зміст предмету соціальної філософії, та сформулювати у студентів інтерес та здатність осмислювати процеси суспільного розвитку та поглиблювати набуті знання про людину і суспільство у їх співвідношенні, сформулювати здатність орієнтуватися у сучасному динамічному глобалізованому світі, готовність до збереження й поширення кращих традицій українського народу в поєднанні з розвитком і утвердженням загальнолюдських цінностей.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен:
<i>Знати</i>	- основне коло питань виникнення і розвитку соціальної філософії, виокремлення її в окрему галузь філософських знань, специфіку предмету соціальної філософії та значення соціально-філософських ідей, висловлених зарубіжними і вітчизняними мислителями, зміст основних положень про співвідношення людини і суспільства, про структуру суспільства, основні сфери суспільного життя, характер суспільних відносин, про розвиток суспільства та основні засади його функціонування, про взаємозалежність і взаємодію суспільства та особистості.
<i>Вміти</i>	- аналізувати тексти філософських творів та уривків праць українських та зарубіжних мислителів стосовно виокремлення соціально-філософських ідей та пояснювати їх значення для соціального пізнання, давати визначення основних категорій соціальної філософії, розкривати вузлові питання виникнення, функціонування та розвитку суспільства, взаємозв'язку основних сфер суспільного життя, самостійно формулювати й висловлювати думки щодо дискусійних питань співвідношення людини і суспільства та складних суперечливих соціальних процесів, аргументовано захищати власну думку та толерантно відноситись до поглядів інших авторів, критично переосмислювати набуті знання та спрямовувати їх на духовне збагачення своєї особистості, на гуманізацію суспільних відносин.
<i>Зміст</i> дисципліни	Структуру змісту «Соціальна філософія» складає два змістових модулі (ЗМ): 1. Предмет соціальної філософії та її історичний розвиток. 2. Соціально-філософський аналіз людини і суспільства. Тема 1. Соціальна філософія: предмет, функції, проблеми. Онтологічний, гносеологічний, аксіологічний аспекти соціального пізнання. Об'єкт, предмет, основні категорії соціальної філософії. Функції соціальної філософії та її місце

в системі філософських і гуманітарних наук. Соціально-філософська проблематика та структура курсу «Соціальна філософія».

Тема 2. Генеза соціальної філософської думки.

Проблема періодизації історії соціальної філософії. Початки соціально-філософської думки та зміна парадигми її розвитку. Проблема суспільства і людини у німецькій класичній філософії. Соціальна філософія в другій половині XIX – початку XX ст. Конститування соціальної філософії в XIX ст. як окремої галузі філософських знань. Соціально-філософське учення О. Конта та теорія суспільства Г. Спенсера. Основні напрями розвитку соціальної філософії в XX ст. Множинність сучасних соціально-філософських учень та проблема їх систематизації.

Тема 3. Соціально-філософська думка України.

Витоки соціально-філософської думки України. Соціально-філософські ідеї Г. Сковороди. Українські мислителі XIX ст. про людину, суспільство та засади суспільного життя. Соціально-філософська концепція І. Франка. Соціальна філософія в Україні XX – поч. XXI ст.

Змістовий модуль 2: Соціально-філософський аналіз людини і суспільства

Тема 4. Людина як об'єкт соціально-філософського аналізу. Природа та життя як передумови людського буття. Концепції походження людини. Людина як біосоціальна та духовна істота. Сутність людини та проблема її визначення. людина як суб'єкт суспільно-історичної діяльності.

Тема 5. Суспільство – фундаментальна категорія соціальної філософії. Основні концепції суспільства. Поняття суспільства та проблема його визначення. Суспільство як соціальна реальність. Соціальність та спосіб його існування. Соціальні закони та їх специфіка.

Тема 6. Суспільство як соціальна система та основи її самоорганізації. Суперечливість системи «людина – суспільство». Практично-предметна діяльність як спосіб буття людини та суспільства. Суспільне виробництво як цілісний процес. Праця – основа саморозвитку людини та самоорганізації суспільства.

Тема 7. Структура суспільства та основні сфери суспільного життя. Базисні компоненти суспільства як соціальної системи. Суспільні відносини та їх типи. Суб'єкти суспільних відносин. Суспільне життя та його основні сфери. Системно-структурні зв'язки основних сфер суспільного життя. Функціонування суспільства як системи. Суспільне життя та проблема визначення поняття «сфера суспільного

	життя». Основні сфери суспільного життя: матеріальна та економічна сфери; соціальна та політична сфери; Духовна сфера суспільства та її особливості. Тема 8. Розвиток суспільства. Поняття соціального процесу та суспільного розвитку. Типи соціальних процесів. Джерела та рушійні сили розвитку суспільства. Суспільний прогрес і проблема його критеріїв. Тема 9. Природна основа суспільства: внутрішній зовнішній аспекти. Природні початки первинних елементів суспільства. Природне в основних сферах суспільства. Суперечливість взаємодії суспільства і природи. Тема 10. Особистість і суспільство у аксіологічному вимірі. Особистість як суб'єкт суспільної діяльності та розвитку суспільства. Типи особистостей. Поняття цінності. Види і типи цінностей. Роль цінностей в житті суспільства та особистості і проблема формування та зміни ціннісних орієнтацій у сучасному українському суспільстві. Тема 11. Суспільство і людство: культурологічний, цивілізаційний та глобалізаційний аспекти. Соціально-філософський аналіз культури та її сутності. Цивілізація та цивілізаційні засади функціонування та розвитку суспільства. Глобалізація сучасного світу та шляхи розв'язання глобальних проблем людства. Проблема майбутнього людства та соціальне прогнозування.
Тривалість	180 год. (30 год. лекцій, 36 год. семінарів, 114 год. самост. роботи)
Форма контролю	Екзамен

Назва дисципліни	ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	I I
Мета навчальної дисципліни	З'ясування місця філософії в системі людського пізнання та духовної діяльності; окреслення ролі філософського знання в життєвому самовизначенні людини, співвідношення філософії з іншими сферами інтелектуальної діяльності; осмислення провідних характерних особливостей філософського мислення; розкриття змісту, структури та функцій; ознайомлення зі специфікою вивчення нормативних навчальних дисциплін з філософії.

Завдання	Після закінчення курсу студент повинен:
знати	– Структурні компоненти навчального процесу і учбової діяльності; – Закономірності і принципи вузівського навчання; – Особливості курсово-семестрової системи організації навчання та кредитно-модульної системи; – Вимоги до вивчення основних фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін з філософії, причини неуспішності в учінні.
вміти	– Працювати на лекційних і семінарських заняттях, організовувати самостійну роботу; – Володіти методами вивчення літературних джерел з філософії і виконувати наукові роботи; – Користуватись Інтернетом і бібліографічною картотекою для пошуку необхідної навчально-методичної літератури; – Систематизувати матеріал, пов'язувати його у цілісну систему знань, виявляти міжпредметні зв'язки, поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Вступу до спеціальності» складають наступні теми: Тема 1. Організація навчання у сучасній вищій школі у світлі Болонської хартії європейських університетів. Тема 2. Форми організації навчання у вищій школі. Тема 3. Культура навчальної діяльності студентів. Тема 4. Види наукової діяльності. Тема 5. Контроль і оцінка знань студентів. Тема 6. Форми і методи самостійної роботи студентів. Тема 7-8. Методика роботи з навчальною літературою та першоджерелами. Тема 9. Методичні особливості вивчення фундаментальних ат професійно-орієнтованих дисциплін з філософії. Тема 10. Методичні особливості виконання наукових робіт з філософії.
Тривалість	90 год. (16 год. лекцій, 18 год. семінарів, 56 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ВСТУП ДО ФІЛОСОФІЇ
-------------------------	---------------------------

Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	I I
Мета навчальної дисципліни	знайомство з основними постатями, поняттями та проблемами філософії.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– зміст основних понять філософії; – основні проблеми філософського знання та основні варіанти їх вирішення; – основні напрямки, школи філософії; – загальні засади поглядів найвідоміших філософів; – базові принципи методології філософських досліджень.
вміти	– вести на початковому рівні діалог щодо основних проблем філософії; – доречно використовувати базову філософську термінологію; – користуватись основами аналітичного методу при осмисленні філософських проблем; – визначати походження базових філософських ідей.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Вступу до філософії» складають п'ять змістових модулів (ЗМ): ЗМ 1. Що таке філософія? ЗМ 2. Проблеми буття, матерії, свідомості ЗМ 3. Проблема пізнання у філософії ЗМ 4. Проблема правильного життя ЗМ 5. Основні постаті античної філософії ЗМ 6. Основні постаті середньовічної філософії ЗМ 7. Основні постаті філософії Нового часу ЗМ 8. Основні постаті та течії сучасної філософії ЗМ 1. Що таке філософія? Філософія як соціокультурний феномен. Характерні риси філософського мислення. Світогляд та його види. Історичні типи світогляду. Філософія як форма світогляду. Функції філософії. Специфіка аналітичного методу філософії. ЗМ 2: Проблеми буття, матерії, свідомості Онтологія як вчення про буття. Проблема розуміння буття в історії філософії. Головні характеристики буття. Проблема об'єктивності реальності. Сучасне наукове бачення проблеми походження та сутності всього існуючого. Форми буття (буття природи, людини, духовного, соціального). Поняття субстанції буття та розмаїття підходів до її осмислення (монізм, дуалізм, плюралізм). Поняття «світу». Проблема «віртуальної реальності». Формування наукового

розуміння матерії. Сучасні уявлення про структуру матерії. Форми руху (фізичний, хімічний, органічний, соціальний). Проблема відносності руху, простору і часу. Трактатування Б. Расселом проблеми матерії та свідомості. Проблема свідомості у філософії. Специфіка свідомості та складність її дослідження. Основні концепції походження свідомості. Поняття відображення та його види. Структура свідомості та її головні ознаки. Свідомість і мова. Поняття, структура і функції самосвідомості.

ЗМ 3. Проблема пізнання у філософії

Гносеологія як філософська теорія пізнання. Ключові проблеми гносеології. Гносеологічний оптимізм та агностицизм. Пізнання як цілеспрямоване, активне відображення дійсності у свідомості людини. Види пізнання. Суб'єкт та об'єкт пізнання. Принципи пізнання. Рівні пізнання: чуттєвий, раціональний. Форми чуттєвого пізнання: відчуття, сприйняття та уявлення. Форми раціонального пізнання: поняття, судження, умовивід. Інтуїтивне пізнання. Проблема істини у філософії. Діалектика об'єктивного і суб'єктивного в істині. Конкретність істини. Абсолютна і відносна істина. Критерії істини. Наукове пізнання, його становлення та значення в історії людства. Рівні наукового пізнання (емпіричний і теоретичний). Головні етапи наукового пізнання: постановка проблеми, збір фактів, висування та перевірка гіпотези, побудова теорії. Методи наукового пізнання. Складнощі у науковому пізнанні.

ЗМ 4. Проблема правильного життя

Моральний універсалізм (Сократ, етика дискурсу, Джон Ролз) та релятивізм (софісти, постмодерністи, комунітаристи). Основні напрямки нормативної етики (етика чеснот, деонтологічна етика, консеквенталізм).

ЗМ 5. Основні постаті античної філософії

Проблема людини, знань, законів у філософії софістів. Критика Сократом філософії софістів та його погляди на головні філософські проблеми. Філософська система Платона («теорія ідей», теорія пізнання, вчення про державу). Філософія Аристотеля (критика «теорії ідей» Платона, уявлення про речі як поєднання форми і матерії, думки про найкращий державний устрій). Логіка та етика Аристотеля.

ЗМ 6. Основні постаті середньовічної філософії

Філософія періоду патристики. Августин Блаженний як головний представник патристичної філософії (теорія пізнання, погляди на Бога та людину, вчення про «град Земний» і «град Небесний», вирішення проблеми зла). Головні особливості філософії періоду схоластики. Філософія

	Томи Аквінського: розмежування сфер віри і знання, погляд на буття та проблему універсалій, докази існування Бога. Вплив філософії Аристотеля на формування поглядів Томи Аквінського. Значення томізму в історії католицької Церкви. ЗМ 7. Основні постаті філософії Нового часу Філософія Ф.Бекона: нові завдання науки та філософії, вчення про «ідоли», три шляхи отримання знання, принцип емпіризму та індуктивний метод як основа наукового пізнання. Філософія Р.Декарта: прихильність до дедукції та пошук аксіом пізнання; спростування претензій філософії, чуттєвих даних та логіки на обґрунтоване знання; постановка питання про реальність всього існуючого. Дедуктивно-раціоналістичний метод Декарта. Політична філософія Дж.Локка. І.Кант як родоначальник німецької класичної філософії: докритичний та критичний періоди його творчості. Проблема пізнання як головна тема філософії Канта: апріорне та апостеріорне знання, світ явищ та світ сутностей («речей у собі»), ступені пізнавального процесу (чуттєвість, розсудок, розум), «коперніканський переворот». ЗМ 8. Основні постаті та течії сучасної філософії Філософія А.Шопенгауера: вчення про волю як основу реальності, концепція песимізму, життя як страждання, шляхи досягнення щастя. Вплив буддизму на філософію А.Шопенгауера. Філософія Ф.Ніцше: поняття волі до влади, вчення про надлюдину, критика християнства. Філософія екзистенціалізму (Ж.П.Сартр, А.Камю). Поняття екзистенції. Смысл життя, свобода, смерть як головні проблеми екзистенціалізму. Релігійний та атеїстичний екзистенціалізм. Філософія прагматизму (Чарльз Пірс, Вільям Джемс, Джон Дьюї). Позитивізм як один з провідних напрямів сучасної філософії: етапи розвитку та головні особливості. Аналітична філософія. «Логіко-філософський трактат» Л.Вітгенштайна. Альфред Айер: мова, істина, логіка. Вплив аналітичної філософії на західну філософську традицію. «Проблеми філософії» Б.Рассела.
Тривалість	90 год. (16 год. лекцій, 18 год. семінарів, 56 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	ВСТУП ДО РЕЛІГІЄЗНАВСТВА
-------------------------	---------------------------------

Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	I I
Мета навчальної дисципліни	Метою викладання навчальної дисципліни «Вступ до релігієзнавства» є підвищити рівень світоглядно-гуманітарної культури студентів, розширити і поглибити їх знання про сутність і природу релігії, її структуру і зміст, закономірності виникнення та розвитку, особливості функціонування та еволюції, історію та особливості віровчення, культу і церковно-конфесійної організації різноманітних релігій та релігійних систем (вірувань, конфесій) світу.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	- матеріал, пов'язаний з основами академічного релігієзнавства, його категоріально-понятійним апаратом; - основні відомості про походження, історичний розвиток, віровчення та культ окремих релігій; - історію релігії та Церкви в Україні; - роль релігії в державо- і культуротворчих процесах в глобальному та українському контексті.
вміти	– використовувати вивчений матеріал у практичному застосуванні у поєднанні із вимогами загальнолюдських цінностей та культури; – володіти релігієзнавчою термінологією, якою послуговуються в побутовому, художньому та публіцистичному стилях української мови; – орієнтуватися в релігійному житті України; – розпізнавати небезпечні секти та культи, що руйнують психічне.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Вступу до релігієзнавства» складають три змістові модулі (ЗМ): ЗМ 1. Поняття «релігія» та генезис ранніх форм релігій. ЗМ 2. Історія світових релігій. ЗМ 3. Поширення і стан релігій в Україні XX – початку XXI ст. ЗМ 1. Поняття «релігія» та генезис ранніх форм релігій. Тема 1.1. Релігієзнавство як наука і навчальна дисципліна. Релігієзнавство як наука. Предмет, об'єкт, структура і метод релігієзнавства. Основні розділи релігієзнавства. Релігія і вільнодумство в історії суспільства.

Релігія в системі суспільної свідомості. Релігія і право як форми суспільної свідомості. Зв'язок релігійних та правових нормативів. Сутність і поняття релігії. Структурні елементи релігії та їх взаємодія. Основні соціальні функції релігії та церкви. Феномен релігії. Наукові підходи в питанні походження та сутності релігії. Типологія релігій. Етнічні і національні релігії. Світові релігії. Нетрадиційні релігії.

Тема 1.2. Походження і форми релігії. Теорії походження релігії (міфологічна, антропологічна, монотеїстична, соціологічна та ін.). Джерела знань про витoki релігії. Єдність і багатоманітність джерел релігії. Умови формування первісності релігії. Гносеологічні, соціальні, історичні, психологічні, аксіологічні чинники процесу становлення релігії. Виникнення культових дій. Ранні форми вірувань та їх еволюція. Вихідне багатобожжя. Первісні вірування. Виникнення та загальна характеристика первісних форм релігії. Міф та міфологія як світоглядне підґрунтя релігії. Ранньоісторичні форми релігії та родоплемінні культу: фетишизм, магія, анімізм, тотемізм, землеробський культ, шаманізм, язичництво. Первісна релігія і світові релігії.

Тема 1.3. Етнічні та національні релігії. Характерні ознаки етнічних і національних релігій. Релігійні уявлення Давнього Єгипту. Зороастризм (маздеїзм, вогнепоклонництво). Релігійні уявлення античної Греції і Риму. Індуїзм, джайнізм, сикхізм – національні релігії індійців. Китайські національні релігії – даосизм, конфуціанство. Синтоїзм – національна релігія японців. Юдаїзм як релігія єврейського народу: священні книги, догматика, течії.

ЗМ 2. Історія світових релігій.

Тема 2.1. Буддизм: історія та сучасність. Соціально-історичні передумови виникнення і розвитку буддизму. Філософська основа буддизму. Морально-етичні принципи. Будда і його вчення про чотири благородні істини. Основні напрями буддизму: хінаяна і махаяна. Ранньобуддійські общини (сангхи). Поширення раннього буддизму. Світоглядні основи буддизму: дхарма, сангха, карма, сансара, нірвана. Заповіді буддизму – 36 правил. Вірування і культ буддизму. Буддійський пантеон. Роль чернецтва у поширенні основних напрямів релігійної філософії буддизму: хінаяни, махаяни та їх уявлення про колесо сансари. Буддизм у Китаї та Японії. Ламаїзм. Дзен-буддизм: виникнення та поширення.

Культурно-історичне значення буддизму та його поширення в світі сьогодні.

Тема 2.2. Загальна характеристика християнства. Православ'я. Історичні передумови виникнення християнства. Епоха формування християнства. Соціально-історичні причини виникнення християнства, його ідейні джерела. Еволюція християнства. Християнські догматика і культ. Морально-етична доктрина християнства. Біблія: історія формування та структура. Святі книги християн – Біблія: Старий і Новий Заповіт. Поняття про переказ і традицію. Загальна характеристика віровчення християнства. Джерела християнського віровчення. Євангельські та історичні свідчення про Ісуса Христа. Ісус Христос – засновник християнської Церкви. Формування церковної організації. Вчення ранніх християн. Секти і єресі. Християнська громада і держава. Перетворення християнства на державну, панівну релігію Римської імперії. Твори Отців і Вчителів Церкви та їх роль у поширенні й еволюції християнства. Формування догматики і культу християнства на перших Вселенських соборах. (Апостольський і Нікейсько-Константинопольський символи віри). Ранній розкол християнства (утворення самостійних орієнтальних Церков: Вірменської, Ефіопської, Коптської, Сирійської, Малабарської) на III і IV Вселенських соборах. Великий розкол у християнстві 1054р.: поділ на Західну і Східні Церкви.

Світове православ'я. Православне віровчення і його культові особливості. Великий церковний розкол християнства та його історичні наслідки. Історія виникнення православ'я: причини і наслідки. Запровадження християнства у Київській Русі. Структура православної церкви. Виникнення старообрядництва, його основні згоди і напрями. Модернізм у сучасному православ'ї. Сучасний стан українського православ'я. Регіони поширення. Вплив православ'я на розвиток загальнолюдської та національних культур різних народів.

Тема 2.3. Католицизм. Римо-Католицька Церква: віровчення, культ і організація. Ватикан, інститут папства. Католицьке віровчення. Основні засади християнської моральної доктрини. Культова практика Католицької Церкви. Католицьке церковне право. Соціальна доктрина Католицької Церкви. II Ватиканський Собор, оновлення католицизму. Екуменічний рух у католицизмі – взаємне зняття анафем католицькими і православним першоієрархами в 1962 р.

Католицько-православний діалог. Історія Східних Католицьких Церков. Східна політика Ватикану. Католицизм в Україні: історія і сучасність. Українська Греко-Католицька Церква: генеза та ідентичність.

Тема 2.4. Протестантизм. Передумови виникнення протестантизму Реформація: соціально-історичний контекст. Соціально-економічні, політичні, релігійні передумови поширення Реформаційного руху. Особливості віровчення і культу протестантизму. Догматика, обряди та діяльність лютеранства, кальвінізму, англіканства, анабаптизму. Основні напрями протестантизму. Ранній протестантизм. Формування лютеранства, кальвінізму, цвингліканства як протестантських християнських течій. Виникнення (1611р.) баптизму як відгалуження англіканства. Сучасний баптизм. Віровчення і культова практика баптизму. Історична еволюція баптизму. Пуритани – послідовники ідей кальвінізму в Англії. Пізній протестантизм. Пресвітеріанська церква. Виникнення нових гілок анабаптизму. Реформатські церкви та їх ідеологія. Неопротестантизм. Методизм. П'ятидесятництво. Протестантизм в Україні.

Тема 2.5. Іслам. Соціально-історичні причини та ідейні джерела виникнення і поширення ісламу. Коран – священна книга мусульман. Життя Магомета і поширення його вчення. Коран і Сунна як джерела віровчення ісламу. Догматика і культ ісламу. Мусульманське право – Шаріат як вчення про теократичну державу, його структура та джерела. Мусульманські свята, звичаї та обряди. Основні напрями і релігійно-політичні течії ісламу. Сучасна ситуація в ісламі. Вплив мусульманської ідеології в арабському світі. Зростання впливу ісламу в постколоніальний період. Наслідки сучасної політизації ісламу та ісламізація політики в світі. Фундаменталізм.

ЗМ 3. Поширення і стан релігій в Україні ХХ – початку ХХІ ст.

Тема 3.1. Неорелігії в світі та в Україні. Причини виникнення нових релігійних рухів. Проблема класифікації нових релігійних рухів. Палітра нетрадиційної релігійності в світі і у сучасній Україні. Особливості і передумови поширення нетрадиційних релігій. Неохристиянство, релігії орієнталістського напрямку, синтетичні та езотеричні об'єднання. Неоязичництво. Сасєнтологічні рухи. Віровчення та культова практика нових релігійних рухів.

	Новоапостольська церква (1832) та її діяльність і догматична основа. Адвентисти сьомого дня. Мормони – Церква Ісуса Христа останніх днів (мормони). Свідки Єгови. Методизм. Вплив процесу відродженням релігії та церкви в суспільному і громадському житті України на поширення неорелігій. Віронавчальні особливості нетрадиційних релігій та суспільно-обрядові передумови їх поширення в Україні. Засади і особливості культової діяльності неорелігій в Україні. Прогноз неорелігійного процесу в світі. Тема 3.2. Історія релігій в світі та в Україні. Особливості функціонування релігій в світі і в Україні. Географія світового поширення православ'я, католицизму, греко-католицизму, протестантизму і новітніх релігій. Історично-географічні аспекти поширення релігій в Україні. Географічна карта релігій в Україні. Суспільно-політичні передумови сучасної релігійної ситуації в світі і в Україні. Українське язичництво. Прийняття й поширення християнства в Україні: особливості, віхи історії. Стан і тенденції зміни релігійної мережі в роки незалежності України. Відродження українського православ'я і внутрішньо православні колізії. Католицизм на українських землях. Український протестантизм. Мусульмани в незалежній Україні. Тенденції розвитку нових релігійних течій і рухів. Проблеми релігійного життя в Україні: міжконфесійні відносини. Конфесії України в контексті міжнародних релігійних реалій. Екуменічні процеси у світі та Україні. Релігія і церква в системі державно-правових відносин. Характеристика сучасних країн щодо їх ставлення до релігії та церкви. Сутність релігійного предмету сучасних правопорушень. Поняття релігійного конфлікту. Поняття кримінології. Релігійний екстремізм та етнорелігійний тероризм. Свобода совісті та віросповідань як релігієзнавча правова проблема.
Тривалість	90 год. (16 год. лекцій, 18 год. семінарів, 56 год. самост. роботи).
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	ЕТИКА ТА ІСТОРІЯ ЕТИЧНИХ ВЧЕНЬ
-------------------------	---------------------------------------

Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік	II
семестр	III
Мета навчальної дисципліни	розглянути місце етики в системі філософського знання, виявити можливість різних підходів до її вивчення, акцентувати на науковій, релігійній та філософській моделях етичного знання.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	механізми формування і функціонування моральної культури на рівнях свідомості, діяльності, моральних відносин Зміст понять: добро, зло, моральна норма, свобода, відповідальність, честь, гідність, совість, обов'язок, щастя, насолода, страждання, співстраждання, альтруїзм, толерантність; історію етики; основне коло її проблеми; методологічні засади вивчення; її понятійний апарат та домінуючі концепції розвитку; місце дисципліни у сучасному світі.
вміти	повноцінно сприймати життя і давати йому об'єктивні оцінки, приймати продуктивні, творчі рішення, усвідомити себе суб'єктом моралі, зрозуміти унікальність людського існування, подолати відчуження людини від людини, створити підстави для внутрішніх моральних взаємодій, посилити роль морального чинника в суспільстві
Зміст дисципліни	Предмет етики Місце етики в структурі філософського знання. Поняття: «етика», «мораль», «моральність» Нормативність моралі. Функції моралі. Моральна свідомість. Моральна діяльність. Моральні норми. Моральні якості людини (добродійності). Моральні принципи. Моральні ідеали. Вищі моральні цінності. Поняття і структура моральної свідомості. Місце моральної свідомості в системі моралі. Категорії етики. Закони моралі. Проблема морального прогресу. Історія ідей походження моралі. Методологічні орієнтири в історико-етичному дослідженні. Ведичний період. Після ведичний період. Морально-етичні принципи буддизму. Етичне вчення джайнізму. Етика школи лоаята. Етика в ранній античній період філософії. Загальна характеристика античної етики. Етика Демокріта. Етика класичної доби античної філософії (середня класика). Етичний релятивізм софістів. Етичний абсолютизм Сократа. Гедоністична школа кіренаїків Етика аскетизму кініків. Класична антична етика

	(зріла класика). Етична концепція Платона. Характеристика праці «Держава» Платона. Аналіз «Законів». Етика Аристотеля. «Нікомахова етика» Аристотеля. Етичне вчення епохи еллінізму. Етика епікуреїзму. Етичне вчення стоїцизму. Загальна характеристика етики Середньовіччя. Етична доктрина Августина Блаженного. Моральна філософія Томи. Етика і філософія Відродження. Етика гуманістів Відродження Лоренцо Валла Піко Делла Мірандола. Ніколо Макіавелі. Джордано Бруно. Етика доби раціоналізму та Просвітництва. Етичні погляди Монтеня. Вчення Т. Гоббса про мораль. Етика Джона Локка. Етика Спінози. Загальна характеристика етики НКФ. Етична система І.Канта. Соціальна етика І. Канта «Категоричний імператив» І. Канта. Критика практичного розуму І. Канта: етична складова. Загальні положення особистісної етики І. Канта. Етичний вимір «Критики практичного розуму» І. Канта. Етика свободи Шеллінга. Історичне значення етики Л. Фюєрбаха. Евдемоністична етика Ф. Фюєрбаха. Мораль і «моральність» в «Філософії права» Гегеля. Соціальна орієнтованість етики Г.В.Ф. Гегеля. Філософія духу і етика Г.В.Ф. Гегеля. Особливості етичної доктрини Ф. Ніцше. Розуміння добра і зла Ф. Ніцше. Концепція «надлюдини» Ф. Ніцше. Особливості етики позитивізму. Етика О. Конта. Етична концепція Дж. Ст. Міля. Моральні пошуки Спенсера. Етичні теорії послідовників позитивізму. Загальна характеристика етики екзистенціалізму. Особливості етики С. К'єркегора. Етика Ж-П. Сартра. Етична доктрина М. Гайдеггера. Загальна характеристика ідей психоаналізу. Гуманістична етика Е. Фромма. Особливості етики Е. Фромма. Етичне вчення З.Фрейда. Етичний аспект філософії К. Юнга. Загальна характеристика етики прагматизму. Етична концепція Ч-С Пірса. Етика В. Джеймса. Загальна характеристика утилітаризму. Етика І. Бентама. Загальна характеристика марксистської етики. Етична концепція К. Маркса, Ф. Енгельса. Моральний аспект спілкування. Милосердя Любов Толерантність Співчуття Повага Культура спілкування. Етикет. Релігійні напрями в етиці ХХ ст.
Тривалість	90 год. (16 год. лекцій, 18 год. семінарів, 56 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	ЕСТЕТИКА
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	II IV
Мета навчальної дисципліни	викладання курсу «Естетика» є ознайомлення студентів із головними досягненнями і тенденціями як світової, так вітчизняної естетичної думки від її витоків до сьогодення та на цій підставі формування всебічно розвиненої особистості.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен:
знати	- теоретичні положення естетики; - категоріально-понятійний апарат сучасної естетики; - спектр проявів естетичного, зокрема витворів мистецтва.
вміти	- окреслювати теоретичні положення естетики, а також категоріально-понятійний апарат сучасної естетики; - визначати та аналізувати спектр проявів естетичного, зокрема витворів мистецтва; - використовувати отримані знання в аналізі широкого.
Зміст дисципліни	Тема 1. Предмет і завдання естетики як науки. Зміст поняття «естетика». Історична динаміка предмета естетики. Предметне поле сучасної естетики. Естетика і мистецтвознавство. Філософсько-культурологічні та методологічні засади сучасної естетики. Тема 2. Витоки та джерела найдавніших естетичних уявлень. Принципи і критерії періодизації естетики. Зародження естетичних уявлень. Естетичні уявлення в культурі Стародавнього Єгипту, Месопотамії, Ірану, Палестини. Естетичні елементи в культурі первісної доби. Праукраїнці про красу світу. Тема 3. Антична естетика. Історичні умови формування естетики рабовласницького суспільства. Соціальні та гносеологічні корені античної естетики. Ознаки античної естетики: об'єктивізм, антропоморфність. Проблема естетичного виховання. Тема 4. Естетика Середньовіччя. Поняття прекрасного у візантійській естетиці. Категорія світла та її зв'язок і ученням ісихазму. Колір як модифікація прекрасного. Теорія символів. Образ-символ-знак. Філософсько-естетичні засади іконописного мистецтва. Вплив естетики середньовіччя на подальший розвиток естетичної думки. Тема 5. Естетика доби Відродження. Соціально-історичні та філософські основи естетики Відродження. Вплив гуманістичної ідеології і формування ренесансної естетики. Категорія прекрасного в естетиці Ренесансу. Мистецтво як

найдосконаліший спосіб осягнення світу.

Тема 6. Естетика доби раціоналізму та Просвітництва в Європі. Естетика класицизму. Філософія раціоналізму та її вплив на формування естетичних принципів класицизму. Естетика доби Просвітництва. Філософські основи просвітницької естетики. Становлення естетики як самостійної науки. Категорія прекрасного в естетиці Просвітництва.

Тема 7. Німецька класична естетика. І.Кант – основоположник німецької класичної естетики. Праця «Критика здатності судження». Три типи задоволення: приємне, добре, прекрасне. Мистецтво як творчість через свободу. Гегель – вершина НКФ. Ототожнення з «художньою релігією». Прекрасне – вияв загального у особливому. Відділення естетики від мистецтвознавства та філософії.

Тема 8. Естетика XIX–XX ст. Естетика романтизму. Естетика натуралізму та втілення її засад у творчості Е.Золя, Г. де Мопассана, Г.Флобера, братів Гонкурів. Філософія позитивізму та естетична теорія І.Тена. Естетичні засади імпресіонізму. Естетична теорія реалізму. Естетика XX ст.

Тема 9. Українська естетика: історія та сучасність. Естетична свідомість доби Київської Русі. Джерела дослідження. Естетичні уявлення міфологічно-язичницької доби. Прикладні і теоретичні проблеми естетики в трактуванні професорів Києво-Могилянської академії. Український неоромантизм. Український футуризм.

Тема 10. Метакатегорія «Естетичне».

Зміст і сутність поняття «естетичного». Генеза естетичної здатності. Символічно-образна природа естетичного. Типи символів та рівні естетичної свідомості. Евристичний потенціал естетичного. Метакатегоріальний статус поняття «естетичне».

Тема 11. Структура естетичної свідомості. Поняття естетичної свідомості. Естетична потреба та її співвідношення з іншими сторонами естетичної свідомості. Розвиток естетичної потреби в онтогенезі. Естетичні почуття, оцінки, смак, ідеал. Естетичні погляди й естетична теорія як елементи естетичної свідомості.

Тема 12. Основні естетичні категорії. Естетичне як метакатегорія естетики. Діалектика прекрасного і потворного. Прекрасне і величне. Піднесене та низьке. Категорія трагічного. Комічне як засіб гармонізації буття.

Тема 13. Естетика як метатеорія мистецтва. Проблема походження мистецтва в світлі сучасної естетичної теорії. Процес автономізації мистецтва в культурі

	стародавнього світу. Проблема художнього відображення дійсності в естетиці Ренесансу. Традиція і новація в мистецтві. Функції мистецтва стосовно людини, суспільства, природи. Тема 14. Семіологія мистецтва: художній образ, символ, знак. Художній образ як категорія гносеології мистецтва. Художній образ та наукова модель. Художній образ як чуттєво-матеріальна форма презентації ідеї. Художній образ і архетип. Символічно-образна мова мистецтва. Тема 15. Розмаїття видів мистецтва. Поняття виду мистецтва. Головні види мистецтва – література, живопис, графіка, скульптура, архітектура, музика, театр, кіномистецтво. Взаємодія видів, процеси їхньої інтеграції та диференціації в історичному розвитку мистецтва. Тема 16. Митець як суб'єкт художньої творчості. Проблема творчої особистості в історії естетичної думки. сучасна естетика про психологічні риси творчої особистості. Ієрархія художнього обдарування. Талант і геній. Тема 17. Історія мистецтва: закономірності розвитку. Методологія аналізу мистецтва. Художні стилі – найзагальніші поняття історії мистецтва. Художні напрями та течії: закономірності вияву. Методи у мистецтві. Реалізм як художній метод. Поняття прогресу мистецтва.
Тривалість	90 год. (18 год. лекцій, 18 год. семінарів, 54 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	КЛАСИЧНА ЛОГІКА
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	II III
Мета навчальної дисципліни	Ознайомити із з основами класичної логіки.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	Що вивчає класична логіка; теорію висловлювання і судження; ім'я і поняття; міркування і числення.
вміти	Перевіряти правильність побудованих міркувань.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Класична логіка» складають шість тем:

	Тема 1. Предмет і метод логіки Тема 2. Висловлювання і судження Тема 3. Ім'я і поняття Тема 4. Числення і силогістика Тема 5. Імовірність і гіпотеза Тема 6. Аргументація і доведення ЗМ 1.Предмет і метод логіки, теорія висловлювань і суджень Тема 1. Предмет і метод логіки Логіка. Металогіка. Ненаукова логіка. Об'єктивна логіка. Суб'єктивна логіка. Наукова логіка. Традиційна логіка. Сучасна логіка. Знакова система. Знак. Предметне значення знака. Смислове значення знака. Мовні знаки. Позамовні знаки. Знаки-символи. Знаки-індекси. Іконічні знаки. Мова як знакова система. Природна мова. Штучна мова. Об'єктна мова. Метамова. Логічний синтаксис. Логічна семантика. Логічна прагматика. Міркування. Зміст міркування. Форма міркування. Істинне міркування. Хибне міркування. Правильне міркування. Неправильне міркування. Логічне впливання. Логічна форма. Логічний зміст. Логічний закон. Формалізована мова. Формалізація. Логічне числення. Аксиоматичне числення. Натуральне числення.. Тема 2. Висловлювання і судження Теорія множин. Множина. Підмножина. Елементи множини. Відношення належності. Скінчена множина. Нескінчена множина. Порожня множина. Нечітка множина. Синтаксис природної мови. Речення. Розповідне речення. Твердження. Розповідне двоскладне речення. Підмет. Присудок. Група підмета. Група присудка. Запитальне речення. Спонукальне речення. Судження. Суб'єкт. Обсяг суб'єкта. Предикат у традиційній логіці. Обсяг предиката у традиційній логіці. Однозначний предикат. Двозначний предикат. Багатозначний предикат. Зв'язка. Стверджувальна зв'язка. Заперечна зв'язка. Квантор у традиційній логіці. Квантор спільності у традиційній логіці. Квантор існування у традиційній логіці. Нормальна форма судження. Просте судження. Складне судження. Предикативне судження. Просте предикативне судження. Складне предикативне судження. Висловлювання. Описове висловлювання. Предметне значення описового висловлювання. Смислове значення описового висловлювання. Просте описове висловлювання. Складне описове висловлювання. Логічний сполучник як логічна операція. Запитальне висловлювання. Оператор запитання. Передумова запитання. Контекст запитання. Просте запитання.
--	--

Складне запитання. Логічно коректне запитання. Логічно некоректне запитання. Нормативне висловлювання. Висловлювання про право. Висловлювання про обов'язок. Функціональний аналіз мовних виразів. Функція. Аргумент функції. Значення функції. Місткість функції. Області можливих аргументів функції. Область визначення функції. Область значення функції. Предметно-предметна функція. Предметно-істиннісна функція. Істиннісно-істиннісна функція. Іменна функція. Ім'я. Власне ім'я. Загальне ім'я. Просте ім'я. Складне ім'я. Пропозиційна функція. Інтерпретативна функція. Предикат в логіці предикатів. Одномісний предикат. Багатомісний предикат. Квантор в логіці предикатів. Квантор спільності в логіці предикатів. Квантор існування в логіці предикатів. Логічний сполучник в логіці висловлювань. Висловлювання в логіці висловлювань. Припущення бівалентності в логіці висловлювань. Припущення функціональності в логіці висловлювань. Кон'юнкція. Слабка диз'юнкція. Сильна диз'юнкція. Імплікація. Матеріальна імплікація. Формальна імплікація. Еквіваленція. Заперечення. Логічне впливання. Логічна рівносильність. Складне описове висловлювання у традиційній логіці. Сполучне судження. Розділове судження. Сполучно-розділове судження. Виключаючо-розділове судження. Умовне судження. Рівнозначне судження. Заперечне судження. Просте описове висловлювання у традиційній логіці. Припущення непорожнечі універсуму міркування у традиційній логіці. Припущення об'ємності у традиційній логіці. Припущення двозначності у традиційній логіці. Якість судження. Кількість судження. Загальностверджувальне судження. Загальнозаперечне судження. Частковостверджувальне судження. Частковозаперечне судження. Розподілений термін. Нерозподілений термін. Логічний квадрат. Еквіваленті судження. Односторонньо підпорядковані судження. Частково сумісні судження. Суперечні судження. Протилежні судження. Просте предикативне судження в логіці предикатів. Припущення непорожнечі універсуму міркування в логіці предикатів. Припущення екстенсiональності в логіці предикатів. Припущення бівалентності в логіці предикатів. Припущення функціональності в логіці предикатів. Тлумачення простих предикативних суджень мовою традиційної логіки. Тлумачення складних предикативних суджень мовою традиційної логіки. Табличні методи в сучасній логіці. Метод таблиць істинності. Метод аналітичних таблиць в логіці висловлювань. Метод аналітичних таблиць в логіці предикатів.

ЗМ 2. Ім'я і поняття, числення і силогістика

Тема 3. Ім'я і поняття

Ім'я в логіці предикатів. Предметне значення імені. Смыслове значення імені. Обсяг імені. Зміст імені. Неточне ім'я. Неясне ім'я. Однозначне ім'я. Багатозначне ім'я. Просте ім'я. Складне ім'я. Неописове ім'я. Описове ім'я. Конкретне ім'я. Абстрактне ім'я. Множинне ім'я. Одиначне ім'я. Загальне ім'я. Власне ім'я. Порожнє ім'я. Одноелементне ім'я. Багатоелементне ім'я. Відношення іменування. Принцип однозначності. Принцип предметності. Принцип взаємозамінюваності. Екстенсійний контекст. Іntenсійний контекст. Поняття у традиційній логіці в сучасному розумінні. Поняття у традиційній логіці у звичайному традиційному розумінні. Зміст поняття. Ознака предмета. Відмітні ознаки. Невідмітні ознаки. Суттєві ознаки. Несуттєві ознаки. Основні ознаки. Похідні ознаки. Родові ознаки. Видові ознаки. Обсяг поняття. Елемент обсягу поняття. Узагальнення поняття. Обмеження поняття. Порівняння. Аналіз. Синтез. Абстрагування. Узагальнення. Порожні поняття. Порожні хибні поняття. Порожні необхідні поняття. Порожні гіпотетичні поняття. Непорожні поняття. Одиначні поняття. Одиначні індивідуальні поняття. Одиначні збірні поняття. Загальні поняття. Реєструючі загальні поняття. Нереєструючі загальні поняття. Збірні поняття. Збірні одиначні поняття. Збірні загальні поняття. Незбірні поняття. Конкретні поняття. Абстрактні поняття. Відносні поняття. Безвідносні поняття. Позитивні поняття. Негативні поняття. Порівнювані поняття. Непорівнювані поняття. Сумісні поняття. Несумісні поняття. Відношення тотожності. Відношення підпорядкування. Відношення перетину. Відношення співпідпорядкування. Відношення протилежності. Відношення суперечності. Визначення поняття. Дефінієндум. Дефінієнс. Реальне визначення. Визначення через рід і видову відмінність. Визначення через вказівку на протилежність. Номінальне визначення. Явне визначення. Атрибутивно-реляційне визначення. Генетичне визначення. Операційне визначення. Неявне визначення. Звичайне контекстуальне визначення. Остенсивне визначення. Аксіоматичне визначення. Опис. Характеристика. Порівняння. Розрізнення. Дефінітивне судження. Поділ поняття. Подільне поняття. Члени поділу. Підстава поділу. Поділ за видозміною ознаки. Дихотомічний поділ. Дивізійне судження. Дихотомічне судження. Класифікація. Природна класифікація. Штучна класифікація. Типологія. Класифікативне судження. Мереологічний поділ. Періодизація.

Тема 4. Числення і силогістика

Міркування. Засновки. Висновок. Правила виведення. Вивідність. Логічне впливання в сучасній логіці.

Логічне впливання в логіці висловлювань. Логічне впливання в логіці предикатів. Доказовість. Логічна істина. Фактична істина. Вивід у традиційній логіці. Вивід у сучасній логіці. Дедуктивний вивід у традиційній логіці. Дедукція в сучасній логіці. Індуктивний вивід в традиційній логіці. Індукція в сучасній логіці. Правильний вивід в традиційній логіці. Правильний вивід в сучасній логіці. Доведення в традиційній логіці. Дедуктивне доведення в традиційній логіці. Індуктивне доведення в традиційній логіці. Пряме доведення в традиційній логіці. Побічне доведення в традиційній логіці. Доведення в сучасній логіці. Пряме доведення в сучасній логіці. Побічне доведення в сучасній логіці. Числення в науковій теорії. Числення в сучасній логіці. Аксиоматичне числення логіки висловлювань. Натуральне числення логіки висловлювань. Суто умовні виводи. Умовно-категоричні виводи. Розділово-категоричні виводи. Умовно-розділові виводи. Дилема. Традиційна силогістика. Силогістичний вивід. Безпосередній вивід. Опосередкований вивід. Позитивна силогістика. Негативна силогістика. Простий термін. Складний термін. Виводи за логічним квадратом. Перетворення. Обернення. Протиставлення. Протиставлення предикату. Протиставлення суб'єкту. Простий силогізм. Фігура силогізму. Модус силогізму. Ентимема. Епіхейрема. Полісилогізм. Сорит. Аксиоматичне числення логіки предикатів. Натуральне числення логіки предикатів. Завершений вивід в логіці предикатів.

ЗМ 3. Імовірність і гіпотеза, аргументація і доведення

Тема 5. Імовірність і гіпотеза

Імовірнісна логіка. Імовірнісне висловлювання. Імовірність. Класична концепція імовірності. Статистична концепція імовірності. Логічна концепція імовірності. Правдоподібні виводи. Імовірнісний вивід. Імовірнісний вивід з істинними засновками. Імовірнісний вивід з істинними і проблематичними засновками. Імовірнісний вивід із проблематичними засновками. Імовірнісний вивід з істинними і хибними засновками. Статистичний вивід. Популяція. Вибірка. Узагальнювальна індукція. Повна індукція. Неповна індукція. Популярна індукція. Наукова індукція. Метод єдиної схожості. Метод єдиної відмінності. Метод супровідних змін. Метод залишків. Об'єднаний метод схожості і відмінності. Неузагальнювальна індукція. Вивід за аналогією. Аналогія властивостей. Аналогія відношень. Точна аналогія. Неточна аналогія. Хибна аналогія. Логіка науки. Гіпотеза. Робоча гіпотеза. Версія. Наукова гіпотеза. Описова гіпотеза.

	Пояснювальна гіпотеза. Загальна гіпотеза. Часткова гіпотеза. Абдукція. Гіпотетико-дедуктивний метод. Тема 6. Аргументація і доведення Теорія аргументації у сучасній логіці. Аргументація. Аргументація в епістемічному плані. Аргументатор. Аудиторія аргументації. Пропонент. Опонент. Аргументація в комунікативному плані. Адресант. Адресат. Оратор. Публіка. Точка зору. Аргументи в сучасній логіці. Прогресивна аргументація. Регресивна аргументація. Проста аргументація. Складна аргументація. Підрядна аргументація. Сурядна аргументація. Множинна аргументація. Універсальна аргументація. Контекстуальна аргументація. Емпірична аргументація. Теоретична аргументація. Методологічна аргументація. Стратегія аргументації. Тактика аргументації. Критика. Неявна критика. Явна критика. Деструктивна критика. Критика тези. Критика тези за схемою «зведення до абсурду». Критика тези шляхом обґрунтування антитези. Критика аргументів. Критика форми. Конструктивна критика. Комбінована критика. Конструктивно-деструктивна композиція комбінованої критики. Деструктивно-конструктивна композиція комбінованої критики. Маніпулювання в аргументації. Маніпулятор. Об'єкт маніпуляції. Вербальний вплив в аргументації. Невербальний вплив в аргументації. Правила щодо організації аргументації. Правила щодо процесу аргументації. Теорія доведення у традиційній логіці. Теорія доведення у сучасній логіці. Доведення у традиційній і сучасній логіці. Теза. Аргументи в традиційній логіці. Демонстрація. Дедуктивне доведення. Індуктивне доведення. Доведення у формі аналогії. Пряме доведення. Побічне доведення. Апагогічне доведення. Розділове доведення. Спростування. Спростування тези. Спростування шляхом доведення істинності антитези. Спростування шляхом зведення до абсурду. Спростування аргументів. Спростування демонстрації. Правило визначеності. Правило тотожності. Правило адекватності. Правило автономності. Правило функціональності. Правило демонстративності. Правило логічної репрезентації.
Тривалість	90 год. (14 год. лекцій, 18 год. семінарів, 58 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	НЕКЛАСИЧНА ЛОГІКА
-------------------------	--------------------------

Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік	II
семестр	IV
Мета навчальної дисципліни	Ознайомити із головними розділами сучасної неklasичної логіки в контексті філософських та методологічних проблем гуманітарних наук та методологічними проблемами самої логіки як науки.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	Головні напрями сучасної неklasичної логіки.
вміти	Проводити логічний аналіз гуманітарного знання засобами неklasичної логіки.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Неklasична логіка» складають вісім тем: Тема 1. Логіка наукового пізнання Тема 2. Логіка побудови тексту Тема 3. Логіка індивідуальної дії Тема 4. Логіка продуктивної дії Тема 5. Логіка соціальної дії Тема 6. Логіка соціальної взаємодії Тема 7. Логіка конфлікту Тема 8. Логіка дискурсу ЗМ 1. Логіка науки Тема 1. Логіка наукового пізнання Логіка наукового пізнання як напрям. Історичні етапи розвитку логіки наукового пізнання. Зв'язок логіки наукового пізнання з історією науки та наукознавством. Логічні форми розвитку наукового знання. Факт. Теорія. Концепція. Проблема. Гіпотеза. Версія. Програма. Логіка побудови та перевірки наукових гіпотез. Абдукція. Проблема абдукції. Принципи абдукції. Гіпотетично-дедуктивний метод. Логіка пояснень наукових гіпотез. Пояснення як логічна процедура. Структура пояснення. Експланандум. Експлананс. Види пояснення. Дедуктивно-номологічне пояснення. Казуальне пояснення. Раціональне пояснення. Телеологічне пояснення. Вимоги до пояснення. Логіка обґрунтування наукового знання. Відношення обґрунтування. Види обґрунтування. Доведення. Пряме доведення. Побічне доведення. Підтвердження. Пряме підтвердження. Побічне підтвердження. Спростування.

Спростування тези. Спростування аргументів. Спростування демонстрації. Виправдання. Цільове виправдання. Цілісне виправдання. Інтерпретація. Первинна інтерпретація. Вторинна інтерпретація. Логіка зв'язку між емпіричним і теоретичним рівнями наукового знання. Теоретичні об'єкти. Реальні об'єкти. Абстрактні об'єкти. Ідеалізовані об'єкти. Ідеальні об'єкти.

Тема 2. Логіка побудови тексту

Логіка побудови тексту як теорія. Логічна характеристика тексту. Значення тексту. Усний текст. Письмовий текст. Поділ текстів за функціональними ознаками. Основна функція начального тексту. Основна функція наукового тексту. Основна функція художнього тексту. Логічна структура тексту. Текстовий суб'єкт. Текстовий предикат. Тексти-констатації. Текст-розповідь. Тест-опис. Текст-міркування. Тексти-дедуктивні міркування. Тексти-індуктивні міркування. Способи засвоєння тексту. Усне спілкування. Письмове спілкування. Характер читання тексту. Читання з метою ознайомлення. Читання з метою прийняття рішення. Читання з метою розв'язання якоїсь проблеми. Глибина розуміння тексту. Поверховий рівень розуміння тексту. Інтерпретація тексту. Актуалізація. Кон'юнктуризація. Модернізація. Рівень збагнення змісту тексту. Усвідомлення тексту. Побудова наукового тексту. Етапи створення наукового тексту. Планування роботи над науковим текстом. Композиція наукового тексту. Складання повного списку джерел. Безпосереднє створення наукового тексту. Проблеми, які виникають при побудові наукового тексту. Проблема складання плану наукової роботи. Проблема вибору заголовку наукової роботи. Проблема постановки мети наукової роботи. Проблема організації змісту наукової роботи. Способи викладу наукового матеріалу. Дедуктивний спосіб викладу наукового матеріалу. Індуктивний спосіб викладу наукового матеріалу. Проблемний спосіб викладу наукового матеріалу.

ЗМ 2. Логічні основи суперечки

Тема 3. Логіка індивідуальної дії

Логіка дії як теорія. Різновиди логіки дії. Логіка індивідуальної дії. Логіка продуктивної дії. Логіка соціальної дії. Дескриптивна модель дії. Формальна модель дії. Логічний аналіз дії. Дія в логіці дії. Внутрішній аспект дії. Зовнішні прояви дії. Схема дії. Недія. Утримання від дії. Поведінка. Вчинок. Структурні елементи дії. Суб'єкт дії. Об'єкт дії. Мета

дії. План дій. Планування. Метод досягнення мети. Алгоритм дій. Фізична дія. Інтелектуальна дія. Кінцевий результат дії. Контекст дії. Раціональність як оцінка дії. Дескриптивна модель дії. Ситуація. Стан. Процес. Подія. Зміна. Альтернатива. Логіка зміни. Логіка спрямованості як варіант логічної теорії зміни. Закони логіки спрямованості. Формальна модель дії. Алфавіт логіки індивідуальної дії. Правильно побудована формула логіки індивідуальної дії. Аксиоми логіки індивідуальної дії. Формули логіки індивідуальної дії з урахуванням фактору часу. Формалізація видів дій. Каузальна дія. Примусова дія. Притлумлена дія.

Тема 4. Логіка продуктивної дії

Логіка продуктивної дії як узагальнена схема поведінки людей. Типи поведінки людей. Формальна поведінка. Антиформальна поведінка. Неформальна поведінка. Формальне мислення як засіб утворення структур формальної поведінки. Розвиток теорії формального мислення в контексті традиційної та сучасної формальної логіки. Логіка продуктивної дії як розділ сучасної формальної логіки. Поле досліджень та елементи логіки продуктивної дії. Структурна схема продуктивної діяльності. Проблемна ситуація. Внутрішня проблемна ситуація. Зовнішня проблемна ситуація. Продуктивна діяльність. Проблемний план продуктивної діяльності. Продуктивне мислення. Стратегії продуктивного мислення. Стратегія поглиблення дослідження. Стратегія повноти дослідження. Стратегія узагальнення. Каузальна стратегія. Раціональні процедури активізації продуктивного мислення. Метод спроб та помилок. Контрольний список запитань. Морфологічний аналіз. Матриця взаємодії. Психологічні методики активізації продуктивного мислення. Мозковий штурм. Масовий мозковий штурм. Подвійний мозковий штурм. Обернений мозковий штурм. Мозковий штурм із деструктивною оцінкою. Індивідуальний мозковий штурм. Синектика. Метод колективного блокнота. Метод каталогу. Метод музейного експерименту. Прийоми самоорганізації у продуктивній діяльності. Моделювання стану суб'єкта продуктивної дії. Модель «Шлюзи». Модель «Посудина». Моделювання ставлення до проблемної ситуації. Модель «Трансформатор». Модель «Трамплін-бар'єр». Прийоми самоорганізації суб'єкта продуктивної дії. Організація продуктивного мислення. Організація робочого часу. Мобілізація сил творчої особистості.

Тема 5. Логіка соціальної дії

Визначення логіки соціальної дії. Соціальна дія у соціології. Ідеально-типові конструкції соціальної дії. Цілераціональна дія. Ціннісно-раціональна дія. Афективна дія. Традиційна дія. Колективна дія. Соціальна норма. Соціальна санкція. Соціальний контроль. Соціальна дія в логіці соціальної дії. Комунікативний аспект соціальної дії. Соціальна комунікація. Структура соціальної комунікації. Суб'єкт, об'єкт і спосіб комунікації. Семантичний, синтаксичний, прагматичний рівень повідомлення. Класифікація соціальної комунікації. Імператив у контексті соціальної дії. Оцінка імперативів. Імператив як когнітивна подія. Запитання як різновид імператива. Передумова запитання. Контекст запитання. Логічно коректне запитання. Логічно некоректне запитання. Правильна, неправильна і нерелевантна відповідь. Уточнювальні запитання. Доповнювальні запитання. Ігрова модель соціальної дії. Логіка гри. Ігрова ситуація. Стратегія гри. Тактика гри. Фінальні стани гри.

Тема 6 . Логіка соціальної взаємодії

Логіка соціальної взаємодії як теорія. Зв'язок логіки соціальної взаємодії із модальними логіками (логікою часу, логікою знання і віри, логікою норм, динамічною логікою), практичними логіками (логікою дії, логікою прийняття рішень, логікою практичних міркувань), соціальними науками (соціологією, конфліктологією, соціальною психологією) та теоріями соціальної комунікації (теорією мовних актів, теорією дискурсу). Соціальна взаємодія в логіці соціальної взаємодії. Основні типи соціальної взаємодії. Вимога. Надавання. Заподіяння. Прийняття. Символи типів соціальної взаємодії. Мова логіки соціальної взаємодії. Алфавіт логіки соціальної взаємодії. Правильно побудована формула логіки соціальної взаємодії. Закони логіки соціальної взаємодії. Основні джерела сучасних уявлень про соціальну взаємодію. Теорія соціальної дії. Символічний інтеракціонізм. Феноменологічна соціологія. Теорія комунікативної дії. Аналітика соціальної взаємодії. Некласична концепція раціональності як схема розуміння соціальних дій та взаємодій. Принципи пояснення раціональної взаємодії індивідів. Принцип інтегративності. Принцип нормативності. Принцип обґрунтованості. Принцип неідеальності. Когнітивний та нормативний підходи до пояснення соціальної взаємодії. Динаміка соціальної взаємодії. Взаємодія між індивідами при неповному знанні її умов.

Перегляд індивідами своїх уявлень про умови взаємодії. Формальна репрезентація зміни вір та знань індивідів. Міркування за умовчанням та його характеристики. Аналіз міркувань за умовчанням в логіці умовчань. Міркування, що модифікуються та способи їхньої модифікації. Аналіз міркувань, що модифікуються в немонотонній логіці. Логіка норм, що заснована на теорії соціальної взаємодії. Алфавіт логіки норм, заснованої на теорії соціальної взаємодії. Правильно побудована формула логіки норм, заснованої на теорії соціальної взаємодії. Аналіз проблеми класифікації норм та проблеми кореляції прав і обов'язків засобами логіки норм, заснованої на логічній теорії соціальної взаємодії.

ЗМ 3. Логіка конфлікту та дискурсу

Тема 7. Логіка конфлікту

Логіка конфлікту та можливість її побудови. Статус логіки конфлікту як наукової дисципліни на сьогоднішній день. Зв'язок логіки конфлікту із логікою дії, логікою соціальної взаємодії та конфліктологією. Аналітика конфлікту. Конфлікт. Метаконфлікт. Структурні елементи конфлікту. Учасники конфлікту. Предмет конфлікту. Причини конфлікту. Позиції сторін-конфліктерів. Динаміка конфлікту. Періодизація конфліктної взаємодії. Прихований період. Відкритий період. Інцидент. Ескалація конфлікту. Моделі ескалації конфлікту. Агресивно-оборонна модель. Спіральна модель. Модель структурних змін. Напіввідкритий період. Реверсія конфлікту. Логічне моделювання конфлікту. Моделі конфлікту. Структурна модель. Ймовірнісна модель. Динамічна модель. Управління конфліктами. Суб'єкт управління. Прийняття рішення. Вибір. Види добровільної поведінки. Види вибору. Вибір заради чогось. Вибір як перевага. Висловлювання про перевагу та його структура. Об'єкт переваги. Суб'єкт переваги. Характер переваги. Види рішень. Надійні рішення. Безпідставні рішення. Ризиковані рішення. Інтегративний потенціал конфліктів. Інтегративне рішення конфлікту. Типи інтегративних рішень. Збільшення розмірів «пирога». Неспецифічна компенсація. Взаємні послуги. Зниження витрат. Узгодження інтересів.

Тема 8. Логіка дискурсу

Логіка дискурсу як реконструкція та моделювання раціональності дискурсу. Логіко-філософський та логіко-лінгвістичний підходи до розуміння дискурсу. Види дискурсів. Прагматичний дискурс. Комунікативний дискурс. Когнітивний дискурс. Імперативний дискурс. Експресивний

	дискурс. Повсякденний дискурс. Науковий дискурс. Історичний дискурс. Філософський дискурс. Наратив. Співвідношення наративу із дискурсом. Раціональність. Основні схеми раціональності. Лінійна схема раціональності як засіб моделювання індивідуальної діяльності суб'єкта. Суттєві ознаки лінійної моделі раціональності. Однозначність. Детермінованість. Безальтернативність. Окремі випадки лінійної схеми раціональності як впорядкованої множини ситуацій. Пряме доведення, побудоване за схемами прямих дедуктивних міркувань. Еволюція. Прогрес. Мережева схема раціональності як засіб моделювання діяльності індивідуального суб'єкта. Критерій оптимальності як елемент мети діяльності. Відношення переважності. Функція корисності. Структура мережевої схеми раціональності як скінчена кількість лінійних схем. Види мережевої схеми раціональності. Однокритеріальна схема. Багатокритеріальна схема. Ігрова схема раціональності як засіб моделювання взаємодії між окремими суб'єктами. Ігровий простір. Ігрове дерево. Гра гри. Матриця альтернатив. Способи інтерпретації ігрового простору. Технологічна, соціальна та когнітивна інтерпретації. Технологічна, нормативна та когнітивна раціональності. Наративна логіка як теорія. Синтаксис наративної логіки. Семантика наративної логіки. Основні семантичні поняття наративної логіки. Наратив. Ідеальний наратив. Наративний універсум. Наративне висловлювання. Наративний суб'єкт. Наративне пояснення. Наративна субстанція.
Тривалість	90 год. (18 год. лекцій, 18 год. семінарів, 54 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	ФЕНОМЕНОЛОГІЯ І ГЕРМЕНЕВТИКА
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	IV VIII
Мета навчальної дисципліни	пояснити студентам місце і роль феноменологічної та герменевтичної проблематики в контексті філософії, головні риси феноменологічної та герменевтичної методології, ознайомити з найбільш характерними зразками

	феноменологічно та герменевтично орієнтованих текстів (Е.Гусерля, М.Гайдегера, Ж.П.Сартра, А.Шюца, Б.Вальденфельса, Г.-Г.Гадамера, П.Рікера).
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– особливості феноменологічного та герменевтичного підходу до дійсності; – риси феноменологічної та герменевтичної методологій; – найважливіші поняття феноменології та герменевтики; – суть зв'язків та відмінностей між головними феноменологічними та герменевтичними програмами у філософії XX ст.
вміти	– застосовувати одержані знання у навчальній та професійній діяльності; – інтегрувати їх в інші галузі філософських досліджень; – відрізнити феноменологічний та герменевтичний підходи до об'єкта філософського дослідження від інших підходів.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Феноменології і герменевтики» складає один змістовий модуль (ЗМ): ЗМ 1. Феноменологія і герменевтика ЗМ 1. Феноменологія і герменевтика Тема 1. Становлення предмету феноменології. Поняття феноменології. Ознаки феноменологічного стилю мислення. Схема феноменологічного методу і феноменологічна модель свідомості. Тема 2. Феноменологічна методологія. Методологічний соліпсизм. Феноменологічна редукція та її типи. Феноменологічне конституювання. Тема 3. Феноменологічна онтологія свідомості. Поняття феномену. Поняття інтенціональності. Горизонт. Актуальність і потенціальність. Ноетико-ноематична кореляція. Тема 4. Феноменологія інтерсуб'єктивності. Поняття інтерсуб'єктивності. Конституювання Іншого в П'ятій з «Картезіанських медитацій». Риси Іншого у феноменологічній інтерпретації. Посткласичні феноменології. Респонзивна феноменологія Б.Вальденфельса. Феноменологічна соціологія А.Шюца. Тема 5. Основні поняття філософської герменевтики. Історичні корені герменевтики. Герменевтичні ідеї Ф.Шляєрмахера та В.Дильтея. Поява філософської герменевтики та її зв'язок з феноменологією. Гайдегєрівський проект філософської герменевтики. Ключові поняття герменевтики Г.-Г.Гадамера. Філософська герменевтика

	П.Рікера. Герменевтичний методологічний стандарт. Розуміння та інтерпретація. Герменевтичне коло, герменевтична дуга.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ФІЛОСОФІЯ ПРАВА
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	IV VIII
Мета навчальної дисципліни	Вивчити розмаїті системи та історію становлення філософії права, сприяти формуванню у студентів знань з правових процесів та їх світоглядних принципів; розкрити сутність різноманітних систем та дослідити історію становлення філософії права, сприяти формуванню у студентів-філософів гуманістичних цінностей; вивчити основні світоглядно-методологічні ідеї філософсько-правових концепцій різних історичних епох.
Завдання	Дослідити суспільні явища з точки зору філософсько-правової методології, вивчити історію формування філософсько-правових ідей, засвоїти категорії філософії права, принципи, закони та основні методологічні концептуальні підходи пізнання правових явищ; розкрити зміст основних світоглядно-методологічних ідей філософсько-правових концепцій різних історичних епох; вивчити основні закономірності розвитку філософії права; отримати навички філософсько-методологічного аналізу основних правознавчих концепцій та юридично-правової практики; оволодіти сучасними нормами державо- і правотворення в контексті філософської методології та історичного досвіду. Після закінчення курсу студент повинен
знати	– специфіку предмета та об'єкта філософії права; – специфіку і значення філософського осмислення права; – філософсько-правові концепції різних історичних епох; – основні теоретичні положення курсу філософія права; – основні філософські проблеми права; – визначення фундаментальних категорій філософії права та їх специфіку; – першоджерела філософсько-правової думки; – основні течії філософії права;

	– основні концепції утворення та розвитку правових систем; – основні етапи розвитку філософсько-правової думки; – особливості співвідношення правових та природних законів у суспільстві; – особливості зв'язку правової системи із цінностями; – основи закономірності розвитку філософії права; – сучасні норми державо- і правотворення в контексті філософської методології та історичного досвіду.
вміти	– застосовувати знання про сутність правової системи у своїй професійній діяльності; – аналізувати правові системи на основі філософсько-правових знань; – аналізувати на основі філософських знань природу злочину та злочинної діяльності; – прогнозувати можливий розвиток соціальних процесів у конфліктних ситуаціях; – усувати локальні конфліктні ситуації, які виникають між громадянами; – аналізувати особливості сучасних правових процесів; – синтезувати набуті знання у галузі філософії права у цілісне світосприйняття; – формувати власну позицію щодо актуальних проблем сьогодення правових процесів, – здійснювати філософсько-методологічний аналіз основних правознавчих концепцій та юридично-правової практики.
Зміст дисципліни	Структуру змісту курсу «Філософії права» складають чотири змістові модулі (ЗМ): ЗМ 1. Філософія права як наука та її історичний розвиток. ЗМ 2. Теоретичні проблеми філософії права. ЗМ 3. Написання есе. ЗМ 4. Написання реферату. ЗМ 1. Філософія права як наука та її історичний розвиток Тема 1. Філософія права у системі філософського знання та структура філософії права Філософія права в системі наук. Співвідношення філософії права з іншими філософськими та юридичними дисциплінами. Поняття філософії права. Філософія права у структурі філософського знання. Сутність і походження філософії права. Структура і функції філософії права. Феноменологія права та її особливості. Гносеологія права та її особливості. Онтологія права та її особливості. Антропологія права та її особливості. Праксеологія права та її особливості. Аксіологія права та її особливості. Сутність філософського підходу до права.

Сутність права як справедливість та як сила. Кратична функція права. Основні принципи права: свобода, рівність, справедливість, гуманізм, людинолюбство, демократизм, законності, об'єктивність, неупередженість. Цінність права: соціальна (як соціальний капітал), інструментальна, самоцінність. Примат прав людини над законодавством. Філософія, мораль і право. Предмет і об'єкт філософії права. Суб'єкт філософії права. Проблема розрізнення і співвідношення права і закону. Філософське осмислення сутності права. Типологія праворозуміння. Мета філософських досліджень права. Багатоманітність філософських визначень права і єдність поняття. Правове і філософське розуміння закону. Світоглядні основи філософії права. Право як соціально-духовне явище. Співвідношення природних і правових законів. Проблема прогресу моралі, моральності і права.

Тема 2. Право як соціально-духовне явище. Феномен права та чинники його виникнення. Право як феномен суспільного буття. Об'єктивні та суб'єктивні чинники формування права. Проблема формування універсальних правових норм. Підґрунтя для універсальних правових цінностей. Цінності права та право у контексті інтерсуб'єктивних відносин. Універсальна цінність права. Право та його цінності як соціальний феномен. Відображення у праві духовності людини. Реальність права як реальність людської феноменології. Людський дух як основний чинник формування права. Функціонування права на основі світогляду. Людина як основна цінність права. Антропоцентричність права. Право як свідомість громадян. Особливості співвідношення природних і правових законів. Функціонування права у позитивній формі. Співвідношення природних і правових законів. Релятивність правових законів в межах культур. Людина як джерело правових законів. Легітимізація правових законів у духовній сфері. Дія правового закону на основі доброї волі людини та примусу волі.

Тема 3. Методологічні підходи до розуміння сутності права у контексті співвідношення природного та позитивного права. Історичний нарис становлення і розвитку природно-правовій ідеології. Основні філософсько-правові проблеми природного праворозуміння: проблема співвідношення природного і позитивного права (юснатуралізм і юридичний позитивізм). Діалектика права і закону, права і моралі в контексті природно-правового підходу. Космічне, теологічне та антропологічне тлумачення природного права. Доктрина

«відродженого» природного права (препозитивне, допозитивне, надпозитивне, імпліцитне, право «із змістом, що змінюється»). Позитивні і негативні сторони природного права. Природне право і природні, невід'ємні, природжені, невичерпні права і свободи людини. Роль і значення природного права в правовій культурі цивілізації. Природне право як «вічна» проблема філософії права. Природне права та його особливості. Особливості та засади позитивного права. Договірна теорія права як вираження природних потреб людини.

Тема 4. Співвідношення моралі та права як філософсько-правова проблема. Мораль як підґрунтя правових відносин. Включення моральних норм та цінностей у систему права. Ідея права та ідея моралі. Мета правового закону як моральні цінності. Зв'язок норм права з ідеєю права. Моральний вимір ідеї права. Право як механізм реалізації моральних цінностей. Становлення правової держави у контексті моральних цінностей. Об'єктивність права у контексті моралі. Відображення антропологічних потреб у моральних і правових цінностях. Проблема свободи у моралі і праві. Ступінь покарання у моралі та праві. Мораль як спосіб неформальної регуляції відносин між людьми. Право як спосіб формального регулювання суспільних відносин. Проблема прогресу моралі, моральності і права. Консервативність моральних норм. Дієвість моралі у малих спільнотах. Дієвість права у глобальних спільнотах. Прогрес моралі і права як теоретичний прогрес.

Тема 5. Філософсько-правові концепції розвитку та функціонування права. Етично-правові погляди легістів та Конфуція. Антична філософія права. Поняття діке і номосу. Пошук золотої середини як основи справедливості. Аналіз Сократом морально-правової проблематики. Поняття справедливості та ідеальної держави у поглядах Платона. Принцип розподіляючої справедливості Аристотеля. Договірний характер справедливості у вченні Епікура. Фаталістичні концепції природного права стоїків. Формування юриспруденції як самостійної науки у Стародавньому Римі. Філософсько-правові проблеми середньовіччя (Фома Аквінський, Марсілій Падуанський). Класифікація законів Фомаю Аквінським. Середньовічні юристи і розвиток юридично - догматичного методу. Філософсько-правові проблеми епохи Відродження і Реформації (Н.Макіавеллі, М.Лютер, Ж.Боден, Т.Мор). Філософсько-правові проблеми у філософії Нового часу (Г.Гроцій, Т.Гоббс, Д.Локк, Ш.Монтеск'є, Ж.Ж.Руссо, І.Кант). Категоричний імператив

I.Канта як модифікація принципу формально - правової рівності. Гегелівська система філософії права. Філософія об'єктивного духу (право, мораль, моральність). Сфера об'єктивного духу як ідеальна правова дійсність. Гегелівська концепція розрізнення права і закону. Сучасні теорії права. Загальна характеристика основних концепцій філософії права XX ст. Нормативна ідея права. Ціннісний підхід до філософії права. Неокантіанські концепції філософії права. Неогегельянські концепції філософії права. Плюралізм природноправових теорій. Афективні вольові теорії правової цінності. Лінгвістичний аналіз цінностей права. Екзистенціалістська філософія права. Неопозитивістська концепція права. Теологічні концепції філософії права. Ідеї філософії права в Україні. Українська національна ідея та філософія права. Перспективи розвитку українського права і держави: конституційні положення і дійсність, поглиблення реального розриву між ними. Концепція "відкритого суспільства" та можливі наслідки реалізації її ідей для України. Філософія права як теоретико-методологічна основа осмислення правових колізій в Україні та основних тенденцій їх розвитку у перспективі.

ЗМ 2. Теоретичні проблеми філософії права

Тема 6. Феноменологія та онтологія права. Право як форма спілкування. Проблема співвідношення моралі і права. Право як єдність волі, мислення та світогляду. Право як буття цінності. Співвідношення закону та права. Онтологія права. Ідея права. Сенс права. Буття права як філософська проблема. Форми права. Поняття правової реальності, правового простору і часу. Філософське і правове розуміння соціального буття. Буття в правовому просторі та історичному часі. Людське буття та існування права. Форми існування права. Норма як спосіб владного формулювання права. Свавілья влади і влада права. Сутність права як філософсько-правова проблема (природа нормативного в праві). Буття права (право як соціальна реальність). Право і природа людини.

Тема 7. Гносеологія та методологія права. Герменевтика права і закону. Предметна сфера гносеології права. Право як смисл. Гносеологія юридичного праворозуміння. Пізнавальне відношення до діючого права і історичний прогрес в галузі теоретико-правової думки. Позитивація права як творчий процес нормативної конкретизації правового принципу формальної рівності. Загальне благо як категорія права. Теоретичні проблеми пізнання права. Природа пізнання права. Гносеологічний плюралізм в право розумінні.

	Загальнофілософські та конкретнонаукові методи дослідження права. Гегелівська методологія права. Марксистська методологія права. Сучасні методи правових досліджень. Методологічний плюралізм. Загальна структура правознавчих дисциплін і спеціальні методи досліджень. Тема 8. Антропологія, праксеологія та аксіологія права (2 год). Природа людини як основа права і моралі. Біологічні та психологічні особливості людини як основи права. Основні права людини. Проблема покарання у законодавстві та моралі. Права людини. Природні і невідчужувані права людини. Право і свобода. Нові орієнтири прогресу прав і свобод на рубежі тисячоліть. Конституційне праворозуміння: права людини, правовий закон, правова держава. Свобода як усвідомлена необхідність. Філософські осмислення прав і свобод людини й громадянина. Історія прав людини як реалізація гуманізму. Практика права. Право у системі соціальних норм. Злочинна та добродійна дія у контексті світогляду. Сила і право. Право і воля. Філософсько-правові проблеми у сучасній Україні. Специфіка різних видів соціальних норм та дія людини у їх межах. Норми права, релігії, моралі, естетики, їх співвідношення у діях людини. Корпоративні норми. Специфіка санкцій різних соціальних норм. Форми взаємодії права з іншими соціальними нормами. Визначальне значення права у всій соціонормативній системі людської діяльності. Дозвіл та заборона дії у праві. Аксіологія права. Загальна характеристика аксіології права. Предметна сфера аксіології права. Проблема справедливості як основна ідея права. Основні цінності людського буття як основа права. Осмислення права з точки зору теорії цінностей неокантіанством. Предметна область і основна проблематика юридичної аксіології. Природно-правова аксіологія. Лібертарно-юридична аксіологія. Цінносно-правовий імператив: закон (позитивне право) і держава мають бути правовими. Співвідношення належного та суцього в ціннісному осмисленні права. Право як цінність і цінне в праві. Закон як соціальна цінність. Діалектика цінностей в праві (право і свобода, право і справедливість). Аксіологічне праворозуміння.
Тривалість	90 год. (18 год. лекцій, 18 год. семінарів, 54 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва	ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ
--------------	--------------------------

дисципліни	
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	IV VII
Мета навчальної дисципліни	система класичної філософської освіти передбачає набуття студентами цілісних, філософських знань про соціокультурний розвиток людства, особливості історичного виміру буття людини. Осмислення даних питань має стати своєрідним фундаментом філософського знання, оскільки без загального бачення цього процесу неможливим стає й системне усвідомлення окремих виявів історії та культури.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– зміст понять і категорій філософії історії; – основні етапи розвитку філософії історії; – термінологію філософії історії (основні категорії та поняття); – основні ідеї, поняття, які розроблялися найбільш відомими представниками філософії історії; – мати уявлення про головні проблеми філософії історії й теоретико-методологічні підходи до вивчення минулого; – місце та роль особистості в історії.
вміти	– здійснювати критичний аналіз основних філософсько-історичних учень; – порівнювати та класифікувати філософсько-історичні погляди відносно напрямків (лінійний, циклічний, полілінійний тощо); – аналізувати та коментувати історичні, філософські тексти, написані в різний час та з різних теоретичних позицій; – конспектувати твори основних представників філософії історії, користуватися бібліографією; – виокремлювати значення, роль та вплив ідей філософії історії.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Філософії історії» складають 8 тем: Тема 1. Предмет філософії історії. Особливості історичного пізнання. Історична реальність як об'єкт філософії історії. Предмет філософії історії як один з вимірів означеного об'єкта. Філософія історії як онтологія історії (історіософія). Філософія історії як теорія історичного пізнання. Філософія історії як методологія історії. Методи філософії історії: формаційний та цивілізаційний, ідеалістичний та матеріалістичний підходи до історії, детермінізм та стохастизм, принципи лінійності, циклічності, полілінійності, історичний монізм, історичний дуалізм, історичний плюралізм. Функції

філософії історії: світоглядна, методологічна прогностична, аксіологічна, пояснювальна. Основні типи історичної свідомості. Міфологія як хронологічно перша форма осмислення історичної дійсності. Особливості міфологічного осягнення історичного процесу: загальнолюдські та етнічні. Особливості релігійного осягнення історії. Співвідношення міфологічного, релігійного та філософського осягнення історії.

Тема 2. Становлення філософії історії (від давнини до Нового часу). Початки історичної свідомості у народів Стародавнього Сходу. Філософсько-історичні ідеї у філософії Стародавніх Індії та Китаю. Історичний коловорот у філософії історії Сіма Цяня. Антична філософія історії: «природний історизм». Історичний коловорот у філософії історії Полібія. Особливості середньовічної філософії історії. Філософія історії Аврелія Августина: співвідношення свободи і необхідності в історії. Історіософія Іоахіма Флорського. Ренесансно-гуманістичні погляди на історію. Історіософія Ібн Халдуна. Філософсько-історичні ідеї Ніколо Макіавеллі. Принцип макіавеллізму в історії. Регресистська інтерпретація історичного процесу Мішелем Монтенем. Особливості філософії історії Нового часу. Соціальні утопії Томаса Мора, Томазо Кампанелли та Френсіса Бекона. Філософія історії Джамбаттіста Віко. Концепція історичного розвитку Томаса Гобса. Просвітницькі ідеї філософії Джона Локка. Історіософія Давіда Юма. Просвітництво: суспільний контекст століття «розуму» та «свободи». Прогресизм просвітницької філософії історії. Про залежність суспільної історії від природи у філософії історії Шарля Луї Монтеск'є. Філософсько-історичні ідеї Жана Жака Руссо. Впровадження поняття «філософія історії» і його розуміння Франсуа-Марі Аруе Вольтером. Історичний фаталізм Дені Дідро. Філософсько-історичні ідеї Анрі Робера Тюрго. Система філософії історії Жана Антуана Ніколя Кондорсе. Філософія історії Клода Анрі де Рувруа Сен-Сімона. Просвітницька концепція історичного поступу Огюста Конта. Заперечення Едмундом Берком могутності людського розуму у визначенні напрямку історичного розвитку.

Тема 3. Німецька класична філософія історії. Особливості німецької класичної філософії історії. Філософія історії Йогана Готфріда Гердера. Прогресистське тлумачення історії Іммануїлом Кантом. Роль антагонізмів в історії. Філософсько-історичні ідеї Йогана Фіхте. Історія як здійснення принципу свободи. Фрідріх Шеллінг: історія як єдність свободи та необхідності. Філософія історії Георга Гегеля.

Тема 4. Філософія історії другої половини XIX – початку XX ст. та її критицизм. Особливості некласичної філософії

історії. Теорія історичного процесу Карла Маркса: формаційний підхід. Позитивістський еволюціонізм та неоеволюціонізм. Історичний еволюціонізм Герберта Спенсера. Теорія ноосфери Володимира Вернадського. Християнський еволюціонізм Тейяра д'Шардена. Історіософія українського романтизму (Микола Костомаров, Тарас Шевченко). Взаємини еліти і маси на етапі націотворення: український історіософський досвід кінця XIX – першої чверті XX ст. Концепція історично прогресу форм суспільного устрою Михайла Драгоманова. Філософія історії Івана Франка. В'ячеслав Липинський як філософ історії. Історіософські погляди Михайла Грушевського. Осмислення історії у «філософії символічних форм» Ернста Кассіра. Відмінності природничого та історичного мислення в неокантіанстві Вільгельма Віндельбанда. Методологія історичного пізнання Генріха Ріккєрта. «Ідея історії» Робіна Коллінгвуда. Філософсько-історичні ідеї Артура Шопенгауєра. Філософія історії Фрідріха Ніцше. Психоемпіричне розуміння культурно-історичного процесу (Зігмунд Фройд, Карл Юнг, Еріх Фромм). Герменевтика Вільгельма Дільтея як методологія розуміння історії. Онтологія історії Мартіна Хайдегера. Екзистенційне трактування історичного процесу (Жан Поль Сартр, Альбер Камю). Людиноцентризм історії та історичний синтез на основі проблеми школи «Аналів». Російська релігійна історіософія кінця XIX – першої половини XX століття (Володимир Соловйов, Сергій Булгаков, Лев Карсавін, Микола Бердяєв, Микола Лосський). Історіософські ідеї Макса Вебера. Антиісторизм Карла Поппера.

Тема 5. Постнекласична філософія історії: цивілізаційний підхід. Цивілізаційний підхід до історії. Поняття культура і цивілізація. Вчення Миколи Данилевського про культурно-історичні типи. Морфологія історії Освальда Шпенглера. Філософія історії Арнольда Тойнбі. Філософія історії Хосе Ортеги-І-Гассета. Культурно-історична концепція Пітіріма Сорокіна. Принцип альтруїзму в історії. Карл Ясперс про єдність людства та сенс історії.

Тема 6. Сучасна філософія історії. Постмодерністська критика історичної раціональності. Філософія історії неомарксизму. Історіософські ідеї у філософському структуралізмі. Клод Леві-Стросс про специфіку соціокультурних змін. Концепція «третьої хвилі» Олівія Тоффлера. Концепція «конфлікту цивілізацій» Семюела Хантінгтона. Філософсько-історичне осмислення проблеми кінця історії. Концепція «кінця історії» Френсіса Фукуями. Особливості філософії історії постмодерну. Історична танатологія Жана Бодрийяра. Філософія історії Жиль Дельоза

та Фелікса Гваттарі. «Археологія знання» Мішеля Фуко.

Тема 7. Динаміка соціокультурного процесу. Історія як поняття історичної науки і як філософська категорія. Єдність сутності та розмаїття явищ в історії. Проблема співвідношення загального, особливого та індивідуального, глобального й регіонального (локального), центру та периферії, класичних і некласичних форм, віковичного та плінного в історичному процесі. Особливості взаємозв'язку спільнот і суспільств різного та одного історичного типу. Проблема єдності та цілісності історичного процесу. Історичний монізм та історичний плюралізм. Проблема періодизації історії. Історія як єдиний геоцентричний (християнство, Георг Гегель, Володимир Соловйов, Лев Карсавін) чи природно-історичний (Карл Маркс, Фрідріх Енгельс, марксизм) процес та історія як множина автономних утворень – етносів, суспільств, культур, цивілізацій (Джамбатіста Віко, Йоган Гердер, Микола Данилевський, Освальд Шпенглер, Арнольд Тойнбі, Семюел Хантінгтон). Співвідношення формаційного та цивілізаційного підходів до осмислення історичного процесу. Лінійна модель історії. Циклічна модель історії. Проблема полілінійності та цивілізаційної визначеності культурно-історичного процесу. Поняття джерел та рушійних сил історії. Духовні та матеріальні, об'єктивні та суб'єктивні фактори історії. Поняття суб'єкт історії: людина, історичні спільноти, цивілізації. Антропосоціогенез як двоєдиний процес виникнення людини і суспільства. Індивідуальне та соціальне в історії. Роль особистості в історії: ідеалістичний та матеріалістичний підхід. Діалектика об'єктивних умов та індивідуальних особливостей у діяльності видатної історичної особистості. Історична необхідність як умова формування видатної особистості. Людина як основа і рушій історії, міра її самореалізованості та мета. Культ особи, вождизм: передумови та соціальні наслідки. Суспільство як суб'єкт історії. Історичні типи спільнот. Відмінність і зв'язок між поняттями роду, племені, народу і нації. Нація як суб'єкт історичного розвитку. Основні теорії походження і розвитку нації. Національні рухи та їх вплив на розвиток суспільства. Роль народних мас і класів в історії. Ідея народу як активно діючої та вищої моральної сили в історичних діяннях. Суб'єкт історії у марксистській філософії. Поняття «цивілізація»: генеза і динаміка змісту. Цивілізації та їх місце в історії. Свобода і відповідальність суб'єкта історії. Історичні закони як інваріантне начало всесвітньо-історичного процесу, зумовлює його єдність та багатоманітність форм їх вияву. Фаталізм. Волюнтаризм. Поняття долі в античній філософії. Принцип провіденціалізму в історії. Постановка питання про

	свободу волі у християнській історіософії. Філософія доби Відродження: нове бачення місця та ролі людини, її можливостей у визначенні своєї долі. Духовно моральні якості видатної особистості в умовах суспільних трансформацій. Творча особистість як рушійна сила історії. Географічний детермінізм. Екологічний детермінізм. Демографічний детермінізм. Економічний детермінізм. Технологічний детермінізм. Тема 8. Сенс історії. Філософсько-світоглядний зміст проблеми сенсу історії. Тлумачення сенсу історії у класичній філософії історії. Некласичне розуміння сенсу історичного процесу. Релігійна інтерпретація сенсу історії. Прогресивський підхід до сенсу історії. Проблема суспільного прогресу та його критеріїв. Історичний детермінізм і телеологія в історії. Постановка питання про свободу волі у християнській історіософії. Філософія доби Відродження: нове бачення місця та ролі людини, її можливостей у визначенні своєї долі. Просвітництво: людина як дійсна основа історії, її міра та предмет. Бердяєв: прорив історії у понад-історію. Булгаков. «Основні проблеми теорії прогресу». Осмислення історії у «Філософії символічних форм» Кассіра. «Витоки» і «мета» історії в релігійному екзистенціалізмі. Ясперс про єдність людства та сенс історії. Хайдеггер: трагічна постава історії. Сучасний неомізм про кінцеву мету людського суспільства. Проблема співвідношення добра і зла в історії. Цінності історії та цінності людського існування. Основні парадигми філософії історії: натуралізм, суб'єктивний спірітуалізм, провіденціалізм, історичний матеріалізм, історичний дуалізм, стохастизм.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	АКСІОЛОГІЯ
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	IV VIII
Мета навчальної дисципліни	Розкрити сутність основних понять та категорій аксіології, проаналізувати основні аксіологічні версії. Висвітлити онтологічний, гносеологічний та культурологічний аспекти аксіології. Виявити характерні риси української аксіосфери. Окреслити актуальні аксіологічні

	проблеми сучасності та шляхи їх вирішення.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	понятійно-категоріальний апарат аксіології; зміст основних аксіологічних версій; онтологічний, гносеологічний та культурологічний аспекти аксіології; характерні риси української аксіосфери; актуальні аксіологічні проблеми сучасності та шляхи їх вирішення.
вміти	застосовувати одержані знання у навчальній та професійній діяльності, інтегрувати їх в інші галузі філософських досліджень, оперувати понятійно-категоріальним апаратом аксіології; осмислити онтологічний, гносеологічний та культурологічний аспекти аксіології; виявити характерні риси української аксіосфери та застосувати їх при аналізі конкретних ситуацій; проявити актуальні аксіологічні проблеми сучасності та запропонувати обґрунтовані шляхи їх вирішення.
Зміст дисципліни	Тема 1. Генеза аксіологічних ідей Європи Генеза аксіологічних ідей Античності і Середньовіччя. Генеза європейських аксіологічних ідей Нового часу. Генеза європейських аксіологічних ідей неklasичної філософії Тема 2. Вступ до аксіології. Поняття цінності. Об'єкт і суб'єкт оцінювання цінності. Цінність і оцінка. Цінність, мета, ідеал. Цінності-цілі і цінності-засоби. Види цінностей. Функція конституювання сенсу життя: свідомий і несвідомий чинники. Тема 3. Аксіологія як самостійна сфера філософського знання Постановка проблеми цінностей у II-й пол. XIX – на поч. XX ст. та виокремлення аксіології як самостійної сфери філософського знання. Основне питання, завдання аксіології, сфера аксіологічних напрацювань. Основні версії аксіології. Тема 4. Онтологічна основа ціннісного відношення Оцінювальне ставлення людини до світу як фундаментальна основа філософської рефлексії. Екзистенційні цінності і цінності соціальні. Загальнолюдські цінності. Цінності гуманізму і гуманізм як цінність. Тема 5. Аксіологічна рефлексія: специфіка ціннісного пізнання і свідомості Рівні аксіологічної рефлексії: суб'єкт, індивід, особистість. Індивідуальні і суспільні цінності. Ідеальне і реальне «Я». Оцінка і самооцінка. Процес пізнання і процес оцінки: дискурсивне та інтуїтивне. Мова описання цінностей: розуміння і інтерпретація. Тема 6. Аксіологія і культура: перспективи розвитку Культура як система цінностей. Цінності традиційного і

	техногенного суспільства. Постмодернізм як кризове світовідчуття. Тема 7. Аксиологічні проблеми сучасності Екологічна проблема як криза цінностей споживацького техногенного суспільства. Демографічний вибух та його наслідки. Економічна нерівність. Військова небезпека. Культура XX – поч. XXI ст. як культура зміни парадигми. Генеza гендеру: біологічні, психологічні, психокультурні чинники. Соціально-політичні цінності: суть, форми вияву. Тема 8. Особливості формування, індивідуалізм, екзекутивність в українській аксіосфері Індивідуалізм як наслідок стресогенезу: екзогенні та ендогенні чинники. Маргінальність та мотиваційна амбівалентність. Кореляція української екзекутивної психокультури з репродуктивним, імітативним началом. Естетичне розсіювання як втрата основних аксіологічних засад, сенсу. Тема 9. Інтровертивність, емоційність, толерантність в українській аксіосфері Дуалізм інтровертивності у соціальній та особистісній аксіосферах. Емоційність та естетична домінанта як складові українського психотипу. Толерантність як корелят секуляризованої психокультури, етична характеристика поваги до інтересів інших.
Тривалість	90 год. (18 год. лекцій, 18 год. семінарів, 54 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	IV VII
Мета навчальної дисципліни	ознайомити студентів з питаннями, які складають головний зміст філософії релігії, допомогти їм усвідомити місце релігієзнавчих проблем у системі філософських знань.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен:
знати	- характеристики предмету, структури та методології філософії релігії, розкрити її міждисциплінарні зв'язки з іншими галузями гуманітарного знання (філософія, літературознавство, історія, історія філософії, релігієзнавство,

	етика, культурологія, логіка, мовознавство, антропологія); - сучасні погляди на сутність, проблематику та дисциплінарну структуру філософії релігії, її морфологічну модель; - місце філософської рефлексії у релігієзнавчому комплексі; - основні конфесійні різновиди та напрями релігійної філософії.
вміти	- обґрунтувати свою світоглядну та громадську позицію; - застосувати знання, яких було набуто під час вивчення курсу «Філософія релігії», в процесі вирішення професійних завдань, в процесі розробки соціальних проектів, організації міжлюдських відносин; - науково аналізувати найважливіші соціальні проблеми і процеси, факти і явища релігійного суспільного життя; - розуміти і об'єктивно оцінювати досягнення культури, пояснювати феномен культури та цивілізації; - володіти методологією й методами пізнання, розуміти сутність творчої діяльності; - вдаватися до діалогу як засобу вирішення соціальних і етичних проблем; - добре орієнтуватися в першоджерелах та основній сучасній філософській літературі.
Зміст дисципліни	Вступ до філософії релігії. Особливості релігії пізнання. Релігія як об'єкт та предмет універсального вивчення. Форми релігії пізнання та релігієзнавства. Філософія релігії як особливий тип філософствування, галузь філософського знання та її форми. Богословсько-теологічні джерела релігійної філософії. Філософська теологія в системі конфесійного релігієзнавства. Філософія релігії як складова частина науково-академічного релігієзнавства. Осмислення феномену релігії науковим доробком філософів різних епох.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИКА СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	III VI
Мета	формування у студентів філософів знань про сучасну

навчальної дисципліни	методологію наукового пізнання суспільства, про місце соціологічної методології в загальному методологічному пошуку сучасної науки, про методи соціологічного дослідження суспільства. Студенти повинні набути умінь визначати відповідність того чи іншого методу до дослідницької мети, що визначить їх можливу роль методологів у фундаментальних дослідженнях суспільних проблем.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	методологічну ситуацію в сучасній науці, спільність і відмінність методологічних вимог при науковому пізнанні суспільства, розуміти сутність наукового методу в соціології, знати конкретні методи отримання первинної соціологічної інформації (як опитувальні, так і неопитувальні).
вміти	провести методологічний аналіз конкретної наукової проблеми, визначити методи, релевантні дослідницьким завданням, створити методологічну карту дослідження.
Зміст дисципліни	Тема 1. Наука і наукова методологія Наука як соціальний інститут. Специфіка наукового пізнання. Знання як продукт пізнавальної діяльності. Повсякденне і наукове знання. Наукова методологія. Методи, техніки і процедури. Тема 2. Філософське обґрунтування науки. Філософія і соціологія. Роль філософії в обґрунтуванні наукової методології. Філософія і соціологія. Основи науки і підстави наукової діяльності. Філософія в період наукових революцій. Її участь в формуванні наукових програм. Тема 3. Загальна структура наукового пізнання і динаміка отримання наукових знань Логічна структура науки. Рівні наукового дослідження. Специфіка емпіричних досліджень. Специфіка теоретичних досліджень. Наукова картина світу, теоретичні схеми, гіпотези і їх перевірка. Тема 4. Планування кількісного соціологічного дослідження Поняття кількісного дослідження. Вимоги до програми кількісного дослідження. Формулювання проблеми. Визначення об'єкту і предмету дослідження. Теоретичний аналіз проблеми і формулювання гіпотез. Інтерпретація і операціоналізація понять. План дослідження. Формування вибіркової сукупності. Типи вибірок.

	Тема 5. Вимірювання і квантифікація в кількісних дослідженнях Соціологія і статистика. Закон великих чисел як математична основа масових кількісних досліджень. Вимірювання і конструювання еталону для нього. Номінальна шкала. Порядкова шкала. Метричні шкали. Тема 6. Спостереження в соціології Спостереження в кількісно – якісній перспективі. Програма спостереження. Як підвищити надійність спостережень?. Етнографічне спостереження. Тема 7. Аналіз документів Поняття документу в соціологічному дослідженні. Традиційний аналіз документів і його прийоми. Контент-аналіз. Одиниці спостереження і одиниці аналізу. Рубрикатор. Аналіз отриманої інформації. Специфіка аналізу інтернет-видань. Тема 8. Опитувальні методи та їх інструментарій Специфіка опитувальних методів. Різновиди опитувальних методів. Анкетування та інтерв'ю: схоже та відмінне. Телефонне опитування. Опитування в Інтернеті. Кризові явища в опитувальних технологіях і шляхи їх подолання. Мистецтво створення анкети. Опитувальні методи в якісних дослідженнях: фокусоване групове інтерв'ю, біографічне інтерв'ю, нарративне інтерв'ю. Тема 9. Технологія якісного соціологічного дослідження Специфіка якісних соціологічних досліджень. Стратегії і тактики якісних досліджень. Методи якісних соціологічних досліджень. Аналіз якісних даних. Тема 10. Якість вимірювання в соціологічних дослідженнях Проблема якості в соціологічних вимірюваннях. Показники якості вимірювання. Валідність в соціологічному дослідженні. Надійність в соціологічному дослідженні. Тріангуляція.
Тривалість	90 год. (20 год. лекцій, 18 год. семінарів, 52 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	ЗАГАЛЬНА ТА СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ
-------------------------	---

Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	II III-IV
Мета навчальної дисципліни	засвоєння студентами знань з загальної та соціальної психології, обґрунтування окремих психологічних фактів і феноменів.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– передумови та основні етапи розвитку соціальної психології як науки; – найвідоміші постаті та теорії в галузі соціальної психології; – методи збору інформації; – мотивацію людських вчинків; – закономірності поведінки людей як членів групи; – психологічні характеристики великих і малих соціальних груп; – особливості спілкування і взаємодії людей; – природу стихійних соціально-психологічних явищ – змістовні характеристики основних психологічних понять; – сутнісні характеристики функціонування психічних явищ
вміти	– всебічно і ґрунтовно аналізувати явища психіки на основі засвоєних знань; – виявляти та враховувати закономірності функціонування психічних явищ у повсякденному житті; – вміти застосовувати отримані знання в навчально-виховній діяльності; – застосовувати отримані знання для оптимізації власного особистісного та професійного становлення – застосовувати теоретичні знання з соціальної психології; – самопізнання своїх власних соціально-психологічних характеристик; – аналізувати особливості своєї особистості і соціальної поведінки; – дати соціально-психологічну діагностику особистості; – скласти соціально-психологічну характеристику малих і великих соціальних груп.
Зміст дисципліни	Наукова, життєва та народна психологія, парапсихологія як джерела знань про психіку. Розвиток знань про проблему психіки (донауковий та науковий етап). Психологія в системі наук та місце загальної психології у сфері психологічних знань. Принципи та методи наукової психології. Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність». Психологічні та

гуманістичні теорії особистості. Структура особистості. Самосвідомість та «Я-концепція» особистості. Спрямованість особистості. Особистісне зростання. Поняття основні характеристики активності та діяльності. Структура активності та діяльності. Засвоєння діяльності. Основні види діяльності. Поняття про відчуття. Класифікація та види відчуттів. Основні властивості та закономірності відчуттів. Поняття про сприймання. Класифікація та види сприймання. Особливості сприймання. Поняття про пам'ять. Класифікація і види пам'яті. Процеси і закономірності пам'яті. Загальне поняття про увагу і її функції. Види уваги та їх характеристика. Властивості уваги та їх характеристика. Поняття про уяву, характеристика уяви. Види уяви та їх характеристика. Розвиток уяви у дітей. Поняття про мислення. Функції мислення. Операції мислення. Мислення як діяльність. Процес розв'язання задач. Види мислення та їх характеристика. Поняття про темперамент. Тип вищої нервової діяльності та темперамент. Психологічна характеристика типів темпераменту. Роль темпераменту в праці та навчанні, врахування особливостей темпераменту у вихованні. Вимоги діяльності та типи темпераменту. Поняття про характер та його детермінанти. Структура характеру. Риси характеру. Природа та прояви характеру. Сутність та загальна характеристика емоційних явищ людини (тривалість, полярність, ситуативність). Функції емоцій. Основні класи емоційних явищ: емоційний тон, настрій, власне емоції пристрасть, афект, стрес, фрустрація, почуття. Поняття про здібності. Якісна і кількісна характеристика здібностей. Види здібностей, їх характеристика. Співвідношення здібностей, обдарованість, таленту.

Предмет, функції соціальної психології. Соціально-психологічна реальність, її основні прояви. Основні теорії зарубіжного соціально-психологічного знання. Сучасні напрямки соціальної психології. Етапи становлення соціальної психології в Україні. Методи збору інформації у соціальній психології. Основні вимоги до методів соціальної психології. Методи спостереження та експерименту. Традиційний аналіз документів та контент-аналіз. Опитування, його види. Соціальна психологія груп. Групи та їх класифікація. Українська національна психологія. Соціальна психологія малих груп. Соціально-психологічні проблеми колективу. Колектив як соціально-психологічне явище. Ознаки колективу. Направленість колективу. Керівництво і лідерство. Лідер групи, формування лідера, вимоги до нього. Соціально-психологічного клімат у колективі.

Тривалість	180 год. (24 год. лекцій, 36 год. семінарів, 120 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ПЕДАГОГІКА ТА ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	I I
Мета навчальної дисципліни	Вивчення цього курсу студентами передбачає забезпечення підготовленості їх як спеціалістів – основним кредо діяльності яких є зрозуміти людину і збагатити її соціальний досвід та надати відповідну допомогу в конкретній життєвій ситуації. Цього майбутній спеціаліст здатний досягти за умови засвоєння теоретичних основ загальної й соціальної педагогіки, розвитку на цій основі професійного мислення, оволодіння практичними вміннями і навичками, необхідними для ефективної соціальної роботи в умовах відродження і розбудови суверенної, демократичної України. Оволодіння скарбами соціально-педагогічної культури передбачає, крім слухання та осмислення змісту лекцій у межах пропонованої програми та виконання практичних завдань і завдань СРС, постійне студіювання першоджерел загальної й соціальної педагогіки, вивчення вітчизняного і зарубіжного досвіду соціальної роботи, педагогічної спадщини відомих філософів, педагогів і соціологів. На цій основі майбутні спеціалісти здатні свідомо засвоїти методи і форми багатоаспектної соціальної роботи, а отже, досягти відповідного рівня професійної компетенції, збагатити свій духовний потенціал.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– етапи становлення педагогічної думки; – категорії, методи, функції педагогіки; – дидактичні аспекти педагогіки; – прийоми та способи проведення навчального процесу; – законодавчі нормативні акти про національну систему навчання та виховання.
вміти	– практично застосовувати набуті знання в навчально-виховному процесі; – використовувати кращі здобутки педагогічної думки України та зарубіжних країн; – втілювати категорії дидактики на практиці;

	– застосовувати методи навчання і виховання в школах, технікумах, навчальних закладах I-II рівнів акредитації.
Зміст дисципліни	Тема 1. Предмет, завдання, категорії педагогіки вищої школи. Тема 2. Модернізація системи вищої освіти в Україні. Тема 3. Становлення вищої освіти в Україні та світі. Тема 4. Основи дидактики вищої школи. Тема 5. Зміст, методи, форми організації навчання у вищій школі. Тема 6. Педагогічна майстерність викладача ВНЗ. Тема 7. Формування педагогічної культури науково-педагогічного працівника.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ КУЛЬТОРОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	III V
Мета навчальної дисципліни	Ознайомлення студентів із методикою викладання предметів культорологічного спрямування
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	яким чином за допомогою педагогічних засобів розкривати у навчально-виховному процесі зміст основних понять культорології, надаючи глибокі і міцні знання та розвиваючи уміння і навички їх практичного застосування.
вміти	застосовувати одержані знання у навчальній та професійній діяльності; визначати педагогічні (освітні, розвивальні, виховні) цілі в реальних педагогічних ситуаціях; складати структурно-логічні схеми та конспекти уроків; відпрацьовувати комунікативні навички, навички аналітичного, критичного, мислення, відповідального вибору способу поведінки; добирати ефективні прийоми організації пізнавальної діяльності школярів.
Зміст дисципліни	Тема 1. Специфіка методики викладання дисциплін культорологічного спрямування Тема 2. Викладання дисциплін культорологічного спрямування у сучасній Україні Тема 3. Лекція як традиційна форма викладання дисциплін

	культорологічного спрямування Тема 4. Методика підготовки і читання лекцій Тема 5. Методика побудови лекційного курсу Тема 6. Методика підготовки і проведення семінарських занять Тема 7. Методика викладання культорології Тема 8. Методика викладання релігієзнавства
Тривалість	90 год. (14 год. лекцій, 18 год. семінарів, 58 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ ФІЛОСОФСЬКОГО СПРЯМУВАННЯ
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	III V
Мета навчальної дисципліни	Ознайомити студентів із фундаментальними і прикладними аспектами методики викладання філософських дисциплін.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	- методику підготовки і читання лекцій і проведення семінарських занять із філософських дисциплін.
вміти	- використовувати різноманітні методи і прийоми творчого мислення у процесі викладання філософських дисциплін.
Зміст дисципліни	Тема 1. Науковий статус методики викладання філософії Тема 2. Викладання філософії у сучасній Україні Тема 3. Лекція як традиційна форма викладання філософії Тема 4. Методика підготовки і читання лекцій із філософії Тема 5. Методика побудови лекційного курсу із філософії Тема 6. Методика підготовки і проведення семінарських занять із філософії Тема 7. Методика викладання логіки
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ФІЛОСОФІЯ НОВОГО ЧАСУ І ПРОСВІТНИЦТВА
-------------------------	--

Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	II IV
Мета навчальної дисципліни	сформувати у студентів комплексні знання про філософські системи та ідеї, що розвивались у західній філософії XVII–XVIII століть.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– причини появи та умови розвитку нової філософії як елемента нової культури XVII–XVIII століть; – особливості і зміст філософії Нового часу як принципово нового типу світогляду; – основні напрямки новочасної філософії та імена їх представників; – внесок мислителів періоду у питання онтології, гносеології, аксіології, антропології, методології, соціальної філософії, філософії історії, філософії релігії, етики та інших філософських сфер; – вплив, який здійснила нова філософія на суспільне життя; – місце філософських надбань періоду в світовій філософії; – понятійний та категоріальний апарат курсу.
вміти	– пояснити причини появи та умови розвитку нової філософії; – орієнтуватись в різноманітних філософських напрямках XVII – XVIII століть; – давати характеристику основним положенням філософських вчень, визначати найсуттєвіші із них; – аналізувати сильні та слабкі сторони філософських вчень, встановлювати новизну теоретичних досліджень періоду; – показати зв'язки філософії Нового часу з попередньою філософською традицією та наступними періодами світової філософії; – користуватись категоріальним та понятійним апаратом філософії XVII–XVIII століть; – працювати із загальною, спеціальною та методичною науковою літературою з курсу; – застосовувати отримані знання у власній науковій діяльності та повсякденному житті.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Філософія Нового часу і Просвітництва» складають 2 змістових модулі (ЗМ), які вміщують 15 тем: Змістовий модуль 1. Головні філософські вчення Нового часу Тема 1. Специфіка філософії Нового часу Суспільно-історичні обставини в Європі XVII–XVIII століть. Ідейні джерела філософії Нового часу. Ключові

засади філософії Нового часу. Західно-європейський та вітчизняний варіанти періодизації філософії Нового часу.

Тема 2. Філософія Френсіса Бекона

Творчий шлях Ф. Бекона. Ф. Бекон про практичні завдання науки і філософії. Емпіризм як вихідний принцип гносеології Ф. Бекона. Ф. Бекон як родоначальник новоевропейського матеріалізму. Соціально-філософські погляди Ф. Бекона.

Тема 3. Філософія Рене Декарта

Творчий шлях Р. Декарта. Співвідношення науки і філософії у творчості Р. Декарта. Раціоналістична методологія Р. Декарта та її основні правила. Метафізика Р. Декарта. Механістичне тлумачення людини у філософії Р. Декарта. Соціально-філософські погляди Р. Декарта.

Тема 4. Картезіанська філософська школа

Вплив Р. Декарта на філософські пошуки його сучасників. Оказіоналізм Н. Мальбранша. Позиція містичного пантеїзму. Матеріалістичний напрям у картезіанстві: Х. Деруа, Б. де Фонтанель. Атомістична фізика і гносеологія П. Гассенді. Методологія наукового знання Б. Паскаля. Критика картезіанського раціоналізму і спроба віднайдення «цілісного погляду на суспільство» Дж. Віко.

Тема 5. Філософія Томаса Гоббса

Творчий шлях Т. Гоббса. Т. Гоббс про предмет та функції філософії. Механістичний матеріалізм (деїзм) та гносеологія Т. Гоббса. Сутність людини та проблема свободи. Вчення про суспільство та державу.

Тема 6. Філософія Бенедикта Спінози

Творчий шлях Б. Спінози. Особливості раціоналістичної теорії пізнання Б. Спінози. Вчення Б. Спінози про єдину субстанцію (пантеїстичний монізм). Етичні погляди Б. Спінози. Соціальна філософія Б. Спінози.

Тема 7. Філософія Готфріда Ляйбніца

Творчий шлях Г. Ляйбніца. Раціоналістична теорія пізнання. Плюралістична метафізика Г. Ляйбніца (монадологія). Етика Г. Ляйбніца та проблема свободи волі. Вчення про теодицею.

Тема 8. Філософія Джона Локка

Творчий шлях Дж. Локка. Сенсуалістична філософія Дж. Локка. Критика поняття субстанції та ідея Бога. Етика як практична філософія. Соціально-філософські концепти Дж. Локка: теорія суспільного договору, принцип поділу державної влади, вчення про права людини.

Тема 9. Філософія Джорджа Берклі

Творчий шлях Дж. Берклі. Суб'єктивно-ідеалістична

теорія Дж.Берклі: радикальний емпіризм. Анімістсько-теїстичний спіритуалізм. Консервативна етика та суспільно-політична теорія Дж.Берклі.

Тема 10. Філософія Девіда Юма

Творчий шлях Д.Юма. Сенсуалізм і система скептицизму Д.Юма. Сенсуалістична концепція людини у філософії Д.Юма. Вчення про походження релігії, моральності та держави. Критика релігії у психологічному контексті.

Змістовий модуль 2. Просвітницькі школи XVIII ст.

Тема 11. Філософія британського Просвітництва у XVIII столітті

Загальна характеристика Просвітництва як ідейного руху XVIII століття. Особливості англійського Просвітництва, його основні представники.

Філософія англійських матеріалістів (Дж.Толанд, А.Коллінз, Д.Гартлі, Дж.Прістлі).

Моралістична школа в Англії. Альтруїстична етика Шефтсбері та Ф.Гатчесона. Утилітаристська етика Б.Мондевіля. Проблема взаємовідношення егоїзму і альтруїзму у моралістичній філософії Б.Батлера.

Шотландська філософська школа. А.Сміт як філософ-мораліст. Філософія “здорового глузду” Т.Ріда.

Тема 12. Філософія французького Просвітництва

Особливості французького Просвітництва і його попередники (П.Бейль, Ж.Мельє, Б. де Фонтенель).

Географічний детермінізм Ш.Монтеск'є. Деїстичний матеріалізм і соціальна філософія Ф.М.Вольтера. Соціально-філософська спадщина Ж.Ж.Руссо.

Особливості та основні представники французького матеріалізму другої половини XVIII століття. Механістичний матеріалізм як ключовий принцип філософії природи. Сенсуалістична гносеологія. Механіцизм та натуралізм у поглядах на людину. Гедоністична етика. Соціально-політичні ідеї французьких матеріалістів. Концепції «просвіченого правління» і суспільного договору. Боротьба з релігією і атеїзм французьких матеріалістів.

Тема 13. Філософія Просвітництва у Німеччині

Витоки просвітницької думки в Німеччині та її особливості. Концепція природи у творах німецьких просвітників. Філософія природи Й.Гьоте.

Гносеологія німецьких просвітників. Раціоналістична школа Х.Вольфа та її опоненти.

Гуманістичний характер філософії німецького Просвітництва. Вчення про діяльну сутність людини та її щастя.

	Філософсько-історична теорія Г.Лессінга. Концепція всезагальної історії Й.Гердера. Створення естетики як філософської науки про прекрасне (О.Баумгартен). Принципи реалістичної естетики у філософії німецького Просвітництва. Тема 14. Філософія американського Просвітництва Особливості американської філософії епохи Просвітництва. Деїстична онтологія та матеріалістичний сенсуалізм американських філософів (К.Колден, І.Аллен, Б.Раш). Вчення про природну сутність людини та її тілесні потреби. Етика розумного егоїзму Б.Франкліна. Розвиток теорії суспільного договору та громадянських прав у філософії Т.Пейна та Т.Джефферсона. Проблема співвідношення суспільства і держави. Принцип народного суверенітету. Модель республіканського правління. Тема 15. Підсумки філософії Нового часу Здобутки і прорахунки філософії Нового часу в основних сферах філософського знання. Місце і значення західноєвропейської філософії Нового часу у світовій філософії
Тривалість	180 год. (24 год. лекцій, 36 год. семінарів, 120 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	ФІЛОСОФІЯ СЕРЕДНІХ ВІКІВ ТА ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ
Статус	Обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки
Рік семестр	II III
Мета навчальної дисципліни	Вивчити базові парадигматичні тенденції філософії Середньовіччя та Відродження.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– контекст, зокрема історичний, формування основних філософсько-світоглядних тенденцій Середньовіччя та Відродження; – основні філософські парадигми Середньовіччя та Відродження і їх взаємозв'язок із загальносвітоглядними проблемами Нового часу та сучасності (теоцентризм, креаціонізм, теодіцея; тринітаризм, пантеїзм); – видатних філософів Середньовіччя та Відродження та головні ідеї їх творчості (Оріген, Аврелій Августин;

	Франциск Асизький; Тома Аквінський; Майстер Екхарт; Томас Мор, Ніколо Макіавеллі, Данте Аліг'єрі, Еразм Роттердамський); – Основні тенденції схоластичної та містичної філософської традиції;
вміти	– аналізувати філософську проблематику Середньовіччя та Відродження в контексті еволюції загальнолюдських гуманістичних процесів; – здійснювати самостійний аналіз першоджерельних текстів; – розрізняти схоластичну та містичну філософську методологію; – творити світоглядні орієнтири, спрямовані на формування гуманістичних та духовних цінностей.
Зміст дисципліни	Історичні передумови виникнення християнства. Світогляд, культура та проблеми цінностей в Римській імперії. Раннє християнство в поемі Т.Шевченка «Неофіти». (Основні світоглядні проблеми та актуальність для сучасності). Основні тенденції розвитку теологічно-філософських ідей в християнстві I–III століть. Неканонічна патристика Орігена. Есхатологічна проблематика. Основні догми Нікейського собору та їх вплив на філософсько-теологічну проблематику. Догмат про Пресвяту трійцю та проблематика реалізму, номіналізму, концептуалізму. Догмат про Богородичність, визнання божественного за жіночим началом. Каппадокійський гурток. Ісихазм, ранні єресі. Іконоборство. Проблема боголюдськості. Августин Блаженний (Розум і віра, теодіцея, Град Божий і град мирський) Схоластична філософія. Середньовічний містицизм. Тома Аквінський (розум і віра, універсалії, проблеми буття Бога) Інквізиція. Причини виникнення та наслідки функціонування. Загальна характеристика епохи Відродження (причини та передумови виникнення, загальні тенденції світоглядного розвитку, суспільно-політичні ідеї Відродження: утопії), маківеалізм. Натурфілософія Відродження. Початки формування раціоцентричної парадигми. Реформаційні тенденції Відродження. Головні політичні проблеми реформації: національні, секуляризація світської влади від церкви. Секуляризація церкви від Риму.
Тривалість	90 год. (16 год. лекцій, 18 год. семінарів, 56 год. самост. роботи)

Форма контролю	екзамен
-----------------------	---------

2.2. Вибіркові дисципліни

2.2.1. Дисципліни за вибором ВНЗ

Назва дисципліни	СОЦІОЛОГІЯ
Статус	дисципліна за вибором ВНЗ циклу професійної підготовки
Рік семестр	III V
Мета навчальної дисципліни	ознайомити студентів зі специфікою вивчення суспільства соціологічною наукою та її відмінністю від інших суспільних наук, допомогти студентам оволодіти термінологією соціології.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– основи загальної соціології; – структуру суспільства; – особливості соціальних інститутів; – специфіку соціологічного дослідження особистості та культури; – основи аналізу явища повсякденності в соціології; – шляхи впровадження результатів соціологічних досліджень та соціальні технології у практичній діяльності.
вміти	– користуватись категоріальним та поняттєвим апаратом соціології; – самостійно аналізувати соціальні явища та процеси; – використовувати на практиці результати соціологічних досліджень; – застосовувати соціальні технології.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Соціологія» складають 8 тем: Тема 1. Соціологія як наука: предмет, об'єкт, функції Етимологія терміну «соціологія». Час виникнення та засновник соціології. Різноманітність дефініцій поняття «соціологія». Підходи до визначення предмету дослідження соціології. Соціологія як генералізуюча наука та специфіка дослідження нею суспільства. Обґрунтування науковості соціології. Система категорій соціології. Поняття соціального закону. Структура соціологічного знання. Функції соціології та її важливість для людини і суспільства. Значення вивчення соціології як навчальної дисципліни для майбутніх

спеціалістів. Взаємодія соціології з іншими науками. Виникнення нових напрямів дослідження суспільства на межі соціології та інших наук. Соціологізація наук.

Тема 2. Особистість як об'єкт дослідження в соціології

Особистість як предмет соціологічного аналізу. Основні терміни соціології особистості: людина, індивід, особа, особистість, персона, індивідуальність. Соціальний статус та соціальна роль особистості. Поняття соціального статусу та статусного набору. Види статусів: дескриптивні (приписані) та набуті. Соціальна роль як поведінка особистості, яка пов'язана з соціальним статусом. Міжособистісний та внутрішньоособистісний рольові конфлікти. Поняття соціалізації та її основні компоненти. Соціалізація як процес, умова, прояв і результат соціального формування особистості. Фактори, рівні, агенти, періоди соціалізації. Механізми соціалізації (соціально-психологічні, соціально-педагогічні). Процеси ресоціалізації та десоціалізації.

Тема 3. Культура і регуляція людської поведінки

Етимологія поняття «культура». Наукові підходи до визначення сутності культури. Особливості та важливість соціологічного вивчення культури. Основні категорії соціології культури та складові культури. Типи культури. Тенденції соціокультурної ситуації в Україні (деідеологізація, комерціалізація культури, зростання інтересу до минулої спадщини та ін.). Поняття масової культури та кітчю.

Тема 4. Суспільство як соціальна система

Поняття та основні ознаки системи. Поняття суспільства як соціальної системи. Рівні суспільства (глобальна соціальна система (людство), суспільство та мала соціальна група). Функції соціальної системи (Т.Парсонс). Основні аспекти розгляду соціальної системи (соціальні спільноти, соціальні організації, соціальні інститути, соціальний процес). Типи суспільств. Поняття соціальної спільноти, особливостей їх формування. Типологізація соціальних спільнот. Відмінні риси між соціальними групами та соціальними спільнотами. Соціальні організації. Механізми формування та риси соціальної організації. Типологія соціальних організацій. Поняття соціального процесу, його основні види. Соціальні зміни та їх фактори. Чинники сучасних соціальних змін. Соціальні взаємодії: форми та типи.

Тема 5. Поняття соціального інституту

Поняття соціального інституту та його ознаки. Значення та функції соціального інституту для суспільства. Процес інституціоналізації та його етапи. Сім'я як соціальний інститут. Генезис сім'ї та шлюбу. Основні функції сім'ї. Форми шлюбів.

	Типологізація сімей. Тенденції сучасних шлюбно-сімейних відносин. Поняття освіти як соціального інституту. Основні функції освіти. Тенденції розвитку освіти в сучасних умовах. Основні освітні проблеми та перспективи. Особливості освітньої ситуації в Україні. Тема 6. Релігія, політика та економіка як соціальні інститути Релігія як соціальний інститут та елемент соціальної системи. Передумови виникнення релігії. Основні функції релігії. Участь релігії в процесі сакралізації та секуляризації суспільства. Релігійна соціалізація. Політика як специфічний вид суспільної діяльності. Політична сфера та її структура. Політика як сфера боротьби за здобуття влади та її здійснення. Політичний суб'єкт та його ознаки. Види та складові політики. Політична соціалізація. Економіка як соціальний інститут. Рівні розгляду економіки в соціології (макро- та мікрорівні). Структура економічної сфери. Основні завдання економіки в суспільстві. Тема 7. Соціальні взаємодії та повсякденне життя Важливість дослідження повсякденного життя в соціології. Аналіз соціальних взаємодій в буденному житті (невербальна комунікація, спілкування). Відмінність повсякденності від інших форм людського досвіду. Історизм повсякденності. Соціальна практика. Фонові, немовні та мовні практики. Етнометодологія та дослідження повсякденності. Тема 8. Девіація та соціальний контроль Труднощі визначення девіації. Основні компоненти та причини девіації (біологічне, психологічне, культурологічне та соціологічне пояснення. Типи девіації. Специфіка розгляду девіації як процесу, стадії розвитку девіантної поведінки. Колективні форми девіації. Поняття соціального контролю та його методи (формальні, неформальні).
Тривалість	180 год. (24 год. лекцій, 36 год. семінарів, 120 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	ПРАКТИКУМ З ФІЛОСОФСЬКОЇ ПРОПЕДЕВТИКИ
Статус	дисципліна за вибором ВНЗ циклу професійної підготовки
Рік семестр	I II
Мета навчальної	пояснити студентам місце і роль методології у пізнанні взагалі, головні риси найважливіших методологічних позицій

дисципліни	сучасної філософії (феноменологічної, герменевтичної, системної, діалектико-логічної тощо), рівневу структуру методології, найважливіші принципи ведення пошукової та аналітичної роботи.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– риси провідних позицій у філософській методології; – зміст та особливості застосування методів пізнання у філософському дослідженні; – найважливіші змістовні та формальні вимоги до проведення науково-філософських досліджень.
вміти	– застосовувати одержані знання у навчальній та професійній діяльності; – інтегрувати їх в інші галузі філософських досліджень; – відрізняти науковий підхід до об'єкта дослідження від інших підходів.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Практикуму з філософської пропедевтики» складає один змістовий модуль (ЗМ): ЗМ 1. Філософська методологія ЗМ 1. Філософська методологія Тема 1. Метод та методологія. Поняття методу. Номінальне та реальне визначення методу. Співвідношення методу та суб'єкта, методу та об'єкта. Відмінність методу від інших форм пізнавальної діяльності. Поняття методології. Поняття методики. Складові методу. Властивості методу. Класифікація методів та її підстави. Тема 2. Методологічні програми сучасної філософії. Особливості сучасної методологічної ситуації у філософії. Потреба у філософському методі. Класифікації філософських методів (методологій). Методи трансцендентальної аналітики. Трансценденталії, їхнє співвідношення з універсальними. Зведення до трансценденталій. Методи логічного, категоріального, системно-структурного та структурно-функціонального аналізу. Основні поняття системного аналізу. Герменевтичний метод. Текст, інтерпретація, герменевтичне коло. Діалектико-логічний метод. Розвиток діалектики як методу. Діалектичні поняття та закони. Феноменологічний метод. Феноменологічна редукція. Ейдетичний аналіз. Тема 3. Загальнологічні та загальнонаукові методи. Відмінність загальнологічних та загальнонаукових методів від загальнофілософських. Завдання, результати та методи емпіричного етапу пізнання. Спостереження, вимірювання, опис, порівняння, експеримент, модельний експеримент (моделювання). Емпіричні методи гуманітарного пізнання.

	Зміст, завдання, переваги, недоліки, правила спостереження. Різновиди спостережень. Зміст, різновиди, недоліки опису. Зміст, переваги, правила порівняння. Завдання та методи емпірико-теоретичного етапу пізнання. Аналіз, синтез, аналогія, дедукція, індукція, екстраполяція, систематизація, класифікація, типологія. Аналіз в гуманітарному пізнанні: первинний аналіз (експрес-аналіз) та методи атестації тексту. Класифікаційні методи. Формалізація, абстрагування, ідеалізація, мисленнєвий експеримент, теоретичне моделювання як перехід до теоретичного пізнання. Абстрагування та ідеалізація в гуманітарних науках. Завдання, результати та методи теоретичного етапу пізнання. Гіпотетико-дедуктивний, конструктивно-генетичний, історичний та логічний методи, перевірка (верифікація), фальсифікація, логічне (математичне) доведення, аксіоматико-дедуктивний, метод сходження від абстрактного до конкретного, системний метод. Тема 4. Принципи дослідницько-аналітичної роботи. Джерела та способи збору інформації. Різновиди публікацій з гуманітарних дисциплін. Принципи підбору літератури. Особливості роботи з Інтернет-джерелами. Опрацювання інформації. Методики опрацювання текстів. Поняття про бібліографічний опис. Тема 5. Написання та оформлення курсової роботи. Підготовка до написання курсової роботи. Тема курсової роботи та її проспект. Структура курсової роботи. Вступ до курсової роботи: актуальність, ступінь розробки проблеми, мета та завдання, об'єкт і предмет. Вимоги до змісту та висновків курсової роботи. Формальні вимоги до курсових робіт з філософських дисциплін.
Тривалість	90 год. (18 год. лекцій, 18 год. семінарів, 54 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	ІНОЗЕМНА МОВА (ПЕРША)
Статус	дисципліна за вибором ВНЗ циклу професійної підготовки
Рік семестр	I I, II
Мета	Даний предмет передбачає опанування таким рівнем знань,

навчальної дисципліни	навичок і вмінь, який забезпечить необхідну комунікативну спроможність в сферах: ситуативного та професійного спілкування в усній і письмовій формах: 1) читання й реферування оригінальної загальнонаукової або загальнотехнічної інформації; 2) елементарного спілкування по загальним питанням спеціальності та в межах загальновживаних норм: під час закордонної подорожі; 3) написання особистих та простих ділових листів.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– програмний матеріал з усього комплексу фонетичних та лексико-граматичних правил; – методику самостійної позааудиторної роботи над удосконаленням мови; – граматичні вимоги щодо правильного оформлення ділового мовлення в усній та письмовій формах.
вміти	– вільно і правильно розмовляти однією з іноземних мов у різних ситуаціях, головним чином у ситуаціях професійного спілкування; – читати та анотувати художні тексти; – виступати з доповідями та повідомленнями з тематики своїх професійних інтересів; – виконувати свої курсові та дипломні роботи, захищати їх іноземною мовою; – вільно користуватися лексикою ділових паперів.
Зміст дисципліни	Фонетичний мінімум має забезпечувати правильне артикулювання звуків та відповідне інтонаційне оформлення речень. Граматичний мінімум охоплює ключові положення морфології та синтаксису й дозволяє правильно розуміти зміст оригінальних текстів з фаху. Лексичний мінімум на кінець курсу повинен складатися із 1400-1500 одиниць. Характер лексики – стилістично нейтральний. Шар спеціальної термінології – загальнонауковий або загальнотехнічний. Усна мова. Навички спілкування із використанням 800-900 загальновживаних формул висловлювання; звертання, вітання, прощання, подяки, прохання, запрошення, пропозиції, наказу, поздоровлення, побажання, поради, початку розмови, згоди, незгоди, упевненості, сумніву, надії, розчарування, радості, стурбованості, прикрощі, жалю, співчуття. Навички елементарного спілкування в мовних ситуаціях під час закордонної подорожі: «Аеропорт», «Митниця», «Міський транспорт», «Орієнтація у місті», «Готель», «Заклади харчування», «Пошта», «Культурні заклади», «Магазин», «У лікаря», «Країна, мова якої вивчається», «Про себе та сім'ю»,

	«Спеціальність». Письмо. Навички написання анотації та реферату до наукової статті. Особисте листування та прості ділові папери, заповнення анкет та складання curriculum vitae. Грамотне оформлення ділового мовлення в усній та писемній формах. Правильне складання з точки зору структури та відповідних граматичних вимог окремих ділових паперів. Забезпечення вмінь вільного користування лексикою ділових паперів та правилами її вживання. Підвищення загального рівня культури ділового спілкування.
Тривалість	180 год. (60 год. лекцій, 60 год. практичних, 120 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

Назва дисципліни	ІНОЗЕМНА МОВА (АНГЛІЙСЬКА)
Статус	дисципліна за вибором ВНЗ циклу професійної підготовки
Рік семестр	II III, IV
Мета навчальної дисципліни	опанування таким рівнем знань, навичок і вмінь, який забезпечить необхідну комунікативну спроможність в сферах: ситуативного та професійного спілкування в усній і письмовій формах: 1) читання й реферування оригінальної загальнонаукової або загальнотехнічної інформації; 2) елементарного спілкування по загальним питанням спеціальності та в межах загальновживаних норм: під час закордонної подорожі; 3) написання особистих та простих ділових листів.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– програмний матеріал з усього комплексу фонетичних та лексико-граматичних правил; – методику самостійної позааудиторної роботи над удосконаленням мови; – граматичні вимоги щодо правильного оформлення ділового мовлення в усній та письмовій формах.
вміти	– вільно і правильно розмовляти однією з іноземних мов у різних ситуаціях, головним чином у ситуаціях професійного спілкування; – читати та анотувати художні тексти; – виступати з доповідями та повідомленнями з тематики своїх професійних інтересів;

	– виконувати свої курсові та дипломні роботи, захищати їх іноземною мовою; – вільно користуватися лексикою ділових паперів.
Зміст дисципліни	Фонетичний мінімум має забезпечувати правильне артикулювання звуків та відповідне інтонаційне оформлення речень. Граматичний мінімум охоплює ключові положення морфології та синтаксису й дозволяє правильно розуміти зміст оригінальних текстів з фаху. Лексичний мінімум на кінець курсу повинен складатися із 1400-1500 одиниць. Характер лексики – стилістично нейтральний. Шар спеціальної термінології – загальнонауковий або загальнотехнічний. Усна мова. Навички спілкування із використанням 800-900 загальноновживаних формул висловлювання; звертання, вітання, прощання, подяки, прохання, запрошення, пропозиції, наказу, поздоровлення, побажання, поради, початку розмови, згоди, незгоди, упевненості, сумніву, надії, розчарування, радості, стурбованості, прикрощі, жалю, співчуття. Навички елементарного спілкування в мовних ситуаціях під час закордонної подорожі: «Аеропорт», «Митниця», «Міський транспорт», «Орієнтація у місті», «Готель», «Заклади харчування», «Пошта», «Культурні заклади», «Магазин», «У лікаря», «Країна, мова якої вивчається», «Про себе та сім'ю», «Спеціальність». Письмо. Навички написання анотації та реферату до наукової статті. Особисте листування та прості ділові папери, заповнення анкет та складання curriculum vitae. Грамотне оформлення ділового мовлення в усній та писемній формах. Правильне складання з точки зору структури та відповідних граматичних вимог окремих ділових паперів. Забезпечення вмінь вільного користування лексикою ділових паперів та правилами її вживання. Підвищення загального рівня культури ділового спілкування.
Тривалість	180 год. (60 год. лекцій, 60 год. практичних, 120 год. самост. роботи)
Форма контролю	екзамен

2.2.2. Дисципліни вільного вибору студента

Назва дисципліни	ПОРІВНЯЛЬНА ЕТИКА
-------------------------	--------------------------

Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	IV VII
Мета навчальної дисципліни	Метою викладання навчальної дисципліни «Порівняльна етика» є набуття знань про найважливіші засади, факти, етичні позиції і процеси у провідних релігіях світу; формування вміння виявляти аналітичний підхід і причинно-наслідкові зв'язки при характеристиці етичних вчень релігій; давати об'єктивну характеристику етичної парадигми окремої релігії на основі використання конкретного фактологічного матеріалу; здійснювати порівняльний аналіз етичних вчень релігій і робити узагальнення та відповідні висновки щодо суспільного значення цих вчень; підвищити рівень світоглядно-гуманітарної культури студентів, розширити і поглибити їх знання про сутність і природу релігії, її структуру і зміст, закономірності виникнення та розвитку, особливості функціонування та еволюції, історію та особливості віровчення, культу і церковно-конфесійної організації різноманітних релігій та релігійних систем (вірувань, конфесій) світу.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	- матеріал, пов'язаний з етичним вченням головних релігій світу, зокрема, християнства; - основні відомості про походження, історичний розвиток та теологічно-філософські особливості християнства та світових і національних релігій; - функції та зміст релігійної етики в релігійно-культовій діяльності; - роль і особливості складових релігійної етики в основних релігійних конфесіях;
вміти	– використовувати вивчений матеріал з проблем релігійної етики у практичній релігієзнавчій, філософській, освітньо-виховній та культурній діяльності; – володіти релігієзнавчим та філософським інструментом для розпізнавання особливостей і конфесійних форм релігійної етики; – орієнтуватися в особливостях етики християнства, юдаїзму, мусульманства, буддизму та інших релігій; – розпізнавати автентичне значення і місце виразників християнської етики в сучасних релігіях шляхом їх порівняння; – застосовувати знання християнської етики в поглибленні екуменічного діалогу між основними сучасними

	конфесіями.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Порівняльної етики» складають три змістові модулі (ЗМ): ЗМ 1. Етика як наука. ЗМ 2. Проблеми наукової етики. ЗМ 3. Практичні проблеми та завдання етики. ЗМ 1. Етика як наука. Тема 1.1. Предмет, суть та завдання етики. Проблеми порівняльної етики. Етика як наука. Предмет, об'єкт, структура і метод етики. Визначення філософсько-релігійної суті етики. Основні особливості філософської і теологічної етики – порівняльний дискурс. Аналіз співвідношення філософської та теологічної етики. Оцінка місця і ролі морального аспекту в теологічній та філософській етиці. Місце в філософській етиці її деонтологічної та утилітарної складових. Розкриття суті екзистенціальної етики. Аналіз відношення етики ситуаційної та етики теологічної і філософської. Теологічні засади і особливості етики монотеїстичних релігій. Тема 1.2. Філософсько-теологічні основи християнської етики та етики Старого Завіту. Оцінка спільного і відмінного в етиці християнства і юдаїзму. Означення критеріїв і засад істинності й святості монотеїстичних релігій як передумов їх моралі. Визначення основоположних засади морально-етичних парадигм юдаїзму і християнства. Святе Письмо (Біблія) – об'явлене джерело теології та етики юдаїзму (Старого Завіту) і християнства. Догматична конституція Другого Ватиканського собору про Боже Об'явлення «Боже слово» – «Dei Verbum». Оцінка Євангелій з позицій їх морально-етичного значення для людства. Аналіз значення християнства в становленні морально-етичної парадигми людства. Особливості етично-моральних категорій християнського віровчення. Оцінка юдейських етичних цінностей. Старозавітні корені християнської етично-моральної доктрини. Аналіз місця категорії любові в християнському морально-етичному вченні. Розкриття доктринальних теологічних засад конструктивності християнської етики. Визначення і розкриття засадничих рис моралі й соціальної етики Ісуса Христа. Нагірна проповідь Ісуса Христа – концептуальна основа новозавітної етики. Суспільно-моральні засади Нагірної проповіді Ісуса Христа. Аналіз теологічних засад морально-імперативних настанов Нагірної проповіді Ісуса Христа. Тема 1.3. Етико-антропологічна концепція Кароля

Войтили (папи Івана Павла II). Концепція філософії і теології людини в творчості Кароля Войтили (папи Івана Павла II). Аналіз етичних засад у поглядах Кароля Войтили (папи Івана Павла II) щодо проблеми суб'єктивності і динамізму людини. Пояснення наукової позиції Кароля Войтили (папи Івана Павла II) в етико-філософському трактуванні проблеми самовизначення і актуалізації людської особи. Трактатування Каролем Войтилою (папою Іваном Павлом II) етико-теологічної суті особи християнина в історії спасіння. Оцінка співвідношення етики і моральності (за Каролем Войтилою). Аналіз засадничих етико-моральних проблем (людської безкорисливості, щастя, задоволення, духовно-матеріальних цінностей) в інтерпретації Кароля Войтили (папи Івана Павла II). Особливості морально-етичних поглядів папи Івана Павла II в його енцикліці «Fides et Ratio» – «Віра і Розум».

ЗМ 2. Проблеми наукової етики.

Тема 2.1. Етика й моральність. Проблема реалізму етики в контексті природи людини та її етичної досконалості. Засадничі філософські та теологічні проблеми наукової етики. Аналіз походження та теологічної природи етичних норм. Місце реалізму в філософській та теологічній етиці. Теологічне розуміння духовно-суспільної природи та етичної досконалості людини. Аналіз релігійно-етичних засад гуманізму і призначення людини. Місце та роль в християнській етиці категорій справедливості, любові, справедливості та проблеми боротьби. Співвідношення християнської моральності і природи людини. Особливості етично-моральних категорій християнського віровчення. Обґрунтування ролі духовних християнських цінностей у побудові миру в світі. Оцінка християнському тлумаченню страждань і суспільного зла. Місце та роль в християнській етиці категорій справедливості, любові, справедливості та проблеми боротьби.

Тема 2.2. Мета, обов'язок і гуманізм людини і антропологічні передумови етики в християнстві та інших релігіях. Сучасні етичні системи і проблеми моралі. Загальнолюдський зміст моральності. Закономірності історичного прогресу в царині людської моральності. Ціннісні орієнтації в людській моральності. Особливості впливу феномену релігії на становлення загальнолюдських морально-етичних цінностей. Теоцентричні та антропоцентричні передумови етики головних релігій світу. Роль духовних складових (аскеза, справедливості, спокутування та ін.) в етиці і їх місце в різних релігіях. Засади християнської аскези як

досконалого упокорення і споглядання Бога. Природно-антропологічні передумови релігійної етики. Проблема походження людини та її душі. Співвідношення християнської моральності і природи людини. Український аспект моральних цінностей національного буття.

ЗМ 3. Практичні проблеми та завдання етики.

Тема 3.1. Другий Ватиканський собор про релігійно-етичні проблеми сучасності. Загальні цінності християнської етики в порівнянні до інших релігій. Теологічні й морально-етичні засади відкритості християнства до діалогу з іншими релігіями. Проблеми етики релігій в Декларації II Ватиканського собору про відношення церкви до нехристиянських релігій «В наші часи» – «Nostra etate». Основоположні засади морально-етичної парадигми християнства. Об’явлена природа морального вчення юдаїзму. Оцінка юдейських етичних цінностей, запозиченим ісламом. Аналіз спільного й відмінного в етичному вченні християнства і юдаїзму, християнства і буддизму. Теократичні принципи і етичні наслідки суспільних норм ісламу. Морально-етичне вчення ісламу. Культ Богородиці та його етичні наслідкам в християнстві та ісламі. Онтологічні передумови й засади етики буддизму. Етично-політичне вчення конфуціанства та онтологічні передумови його етики. Основні засади філософської етики даосизму і джайнізму. Теологічні передумови етики християнства і даосизму. Етичні особливості релігій Китаю та Японії в контексті християнської етики. Етичні вчення релігій Індії в світлі християнської етики. Порівняльна оцінка етики християнства і синтоїзму.

Тема 3.2. Соціально-етичні проблеми, проблема виховання, родини, жінки й дитини в провідних релігіях світу. Соціально-етичні й морально-виховні проблеми в християнстві та в інших релігіях. Суспільно-етичне значення та моральна функція провідних світових релігій. Типові концепції морального зла в релігіях та їх спільні засади. Моральні основи ліберальної держави. Моральні передумови пошуку суспільного миру. Християнські засади морально-етичного вчення про родину. Аналіз морально-етичної позиції християнства щодо жінки. Морально-етичні особливості ставлення християнства до дітей. Соціальні засади християнської моралі у ставленні до людей з фізичними вадами, до бідності, до покори й служіння ближньому. Етичні принципи дотримання гідності і суспільної рівності людей в християнстві. Оцінка християнського тлумачення морально-етичної категорії смерті. Аналіз з етичних позицій проблеми фаталізму в релігіях Азії. Морально-етичні наслідки

	індуського вчення про реінкарнацію та його фаталізм.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи).
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	РЕЛІГІЙНА ФІЛОСОФІЯ
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	IV VII
Мета навчальної дисципліни	ознайомити студентів із специфікою основних напрямків релігійної філософії.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– основні поняття та категорії релігійної філософії; – методологічні засади дослідження в релігійній філософії, її місце у системі філософського знання; – головних представників релігійно-філософської думки та їх вчення; – специфіку головних напрямків релігійної філософії; – основні варіанти вирішення онтологічних, гносеологічних, історіософських, аксіологічних, етичних проблем, що їх пропонує релігійна філософія; – історію розвитку головних релігійно-філософських вчень та ідей; основні джерела вивчення релігійно-філософської думки; історію взаємодії релігійного та філософського світоглядів в контексті окремих релігій.
вміти	– орієнтуватись в понятійному апараті релігійної філософії; – виявляти подібності та відмінності між релігійною філософією та теологією; – аналізувати специфіку взаємодії релігійного та філософського знання; – визначати походження основних релігійно-філософських ідей; – викладати власні знання з релігійно-філософської тематики; – вести наукову дискусію по основним релігійно-

	філософським проблемам, – давати кваліфіковану характеристику теоретичним положенням новітніх релігійно-філософських напрямів з огляду на традиційні релігійно-філософські вчення; – аналізувати релігійно-філософські тексти; – підбирати джерельну базу для дослідження тих чи інших проблем, що стосуються релігійної філософії.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Релігійної філософії» складають сім змістових модулів (ЗМ): ЗМ 1. Предмет релігійної філософії та її основні проблеми. ЗМ 2. Релігійна філософія буддизму ЗМ 3. Релігійна філософія східної християнської традиції. ЗМ 4. Релігійна філософія східної християнської традиції: російська релігійна філософія ЗМ 5. Філософія західної християнської традиції.. ЗМ 6. Філософія протестантизму. ЗМ 7. Релігійна філософія ісламу та юдаїзму. <i>ЗМ 1. Предмет релігійної філософії та її основні проблеми.</i> Співвідношення філософії та релігії. Проблема можливості релігійної філософії. Предмет, завдання релігійної філософії та її основні проблеми. <i>ЗМ 2. Релігійна філософія буддизму.</i> Основні ідеї буддистської філософії. Філософія хінаяни та махаяни. Філософія дзен-буддизму. <i>ЗМ 3. Релігійна філософія східної християнської традиції.</i> Зародження християнської філософії. Ранній етап розвитку східної патристики. Пізній етап східної патристики. Філософські погляди учасників каппадокійського гуртка. Філософське підґрунтя ісихазму. <i>ЗМ 4. Релігійна філософія східної християнської традиції: російська релігійна філософія.</i> Філософія позитивної всеєдності В.Соловйова. Людина, свобода, творчість у філософії М.Бердяєва. Релігійна філософія Сергія Булгакова. Інтуїтивізм М.Лосського. <i>ЗМ 5. Філософія західної християнської традиції.</i> Головні напрямки релігійної філософії західної християнської традиції. Філософські погляди св. Августина. Філософія Томи Аквінського. Неотомізм. Неоавгустинізм. <i>ЗМ 6. Філософія протестантизму.</i> Ортодоксальна теологія (Мартін Лютер, Жан Кальвін). Ліберальна теологія. Діалектична теологія. Новітні школи у

	протестантській філософії. ЗМ 7. Релігійна філософія ісламу та юдаїзму. Виникнення ісламу та його культура. Калам. Релігійно-філософські ідеї представників ісламського аристотелізму. Філософські засади суфізму. Єврейська середньовічна релігійна філософія.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік
Назва дисципліни	ПРАКСЕОЛОГІЯ
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	IV VII
Мета навчальної дисципліни	ознайомити студентів із загальною теорією організації ефективної діяльності, основними принципами та законами будь-якої діяльності людини.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	- предмет, завдання та функції праксеології; - етапи становлення праксеології як науки та сучасні напрямки праксеологічних досліджень; - понятійно-категоріальний апарат курсу; - основні етапи і засоби діяльності; - зміст простої та складної дій, їх види; - загальні принципи організації ефективної праці; - структуру організації трудових колективів, принципи їх функціонування й правила управління ними; - типологію помилок і порушень у процесі праці; - критерії оцінки результатів діяльності; - принципи ефективної організації відпочинку.
вміти	- використовувати отримані знання та навички під час створення оптимальних моделей організації певних галузей та видів розумової і фізичної праці; - давати аргументовану оцінку результатам діяльності; - користуватись категоріальним та понятійним апаратом праксеології; - працювати із загальною, спеціальною та методичною науковою літературою з курсу.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Праксеології» складають 8 тем: Тема 1. Теоретико-методологічні основи праксеології Предмет праксеології. Місце праксеології у системі філософських дисциплін, науці та повсякденному житті

сучасної людини. Завдання праксеології, її рекомендаційний характер.

Джерела праксеологічного знання. Причини виникнення та основні віхи розвитку праксеологічного знання. Сучасні досягнення та перспективи праксеології.

Тема 2. Діяльність як філософська проблема

Діяльність як спосіб буття людини, її взаємодії зі світом. Структура та види діяльності.

Проблема трансформації людської діяльності: філософський, релігійний та науковий підходи. Діяльність і суспільні відносини. Культура як технологія діяльності. Діяльність і свобода. Раціональні межі і перспективи людської діяльності.

Тема 3. Аналіз дії

Праця як складний ланцюг причинних зв'язків між простими діями. Зміст та специфіка елементарної дії.

Загальна характеристика складових праці.

Складна дія та її види: акорд дій, полоса дій, сплетіння дій. Складна дія замкнутого та відкритого циклів.

Тема 4. Підготовка складної дії

Проблема можливості дії в праксеології.

Планування як важлива умова ефективної дії. Критерії «хорошого» плану та основні принципи планування. Методи дії та їх роль у процесі діяльності. Безпосередні підготовчі дії. Проби як частина підготовки складної дії.

Тема 5. Аксиологія дії

Взаємозв'язок аксиології та праксеології. Мета, мотиви та стимули дії, їхній взаємозв'язок та взаємообумовленість.

Цілі діяльності та їх класифікація.

Основні та допоміжні критерії оцінки діяльності. Поняття досконалої дії. Майстерність як ідеал праксеології.

Аксиологія суб'єкта діяльності.

Тема 6. Практиологія колективної дії

Колективна дія та ступені колективності.

Потреба координації дій та основні принципи організації взаємодії. Соціотехніка як теорія досконалої суспільної дії, її основні методи.

Негативна кооперація та форми її вираження. Техніки боротьби та її джерела. Основні прийоми та методи боротьби.

Праксеологія управління. Поняття керівництва, його функції та класифікація. Етапи та фази управління. Керівник як організатор колективної дії, його обов'язки та відповідальність. Способи керівництва. Принципи та механізми «хорошого» керівництва.

Тема 7. Розумова діяльність

	Специфіка розумової праці та її основні стадії . Алгоритм творчого процесу та фази виявлення нових ідей. Основні принципи техніки розумової праці. Криза традиційного підходу до пошуку рішень. Основні стилі мислення та їх зв'язок зі стилем роботи. Тема 8. Праксеологічний аспект організації відпочинку Союз праці та відпочинку з позиції праксеології, праксеологічні принципи їх гармонізації. Види відпочинку та їх вплив на працездатність людини. Працездатність та її етапи. Поняття втоми і перевтоми, їх наслідки та профілактика. Праксеологічний зміст поняття режим дня та загальні рекомендації щодо його організації. Зв'язок праксеології та ергономіки.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ЕРИСТИКА
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	IV VIII
Мета навчальної дисципліни	Ознайомити із еристикою як теорією і практикою суперечки
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	Базові моделі суперечки, підстави і принципи суперечки, стратегію і тактику суперечки.
вміти	Проводити логічний аналіз конфліктного діалогу, аргументації та критики, нейтралізувати прийоми впливу в суперечці.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Евристика» складають три ЗМ (дев'ять тем): Тема 1. Поняття і предмет еристики Тема 2. Базові моделі суперечки Тема 3. Підстави і принципи суперечки Тема 4. Застосування законів логіки усуперечці Тема 5. Запитання і відповіді у суперечці Тема 6. Аргументація і критика у суперечці

Тема 7. Правила і помилки в суперечці

Тема 8. Прийоми впливу в суперечці

ЗМ 1. Теоретичні моделі і принципи суперечки

Тема 1. Поняття і предмет еристики

Еристика, її визначення та історія. Еристика як техніка і методика ведення суперечки. Риторика. Діалектика. Софістика. Неориторика. Теорія аргументації. Неформальна логіка. Еристика в античності. Еристика в добу Середньовіччя. Еристика в епоху Відродження. Еристика у Новий час. Сучасний етап розвитку еристики. Тлумачення суперечки. Учасники суперечки. Суперечка як конфліктний діалог. Дискусія. Полеміка. Диспут. Дебати. Еклектика. Софістика. Пропонент. Опонент. Аудиторія. Проблема класифікації суперечок. Суперечка заради істини. Суперечка заради переконання. Суперечка заради перемоги. Суперечка заради суперечки. Суперечка-монолог. Суперечка-діалог. Суперечка-полілог. Усна суперечка. Письмова суперечка.

Тема 2. Базові моделі суперечки

Формально-логічна модель суперечки. Логічний, психологічний, риторичний, лінгвістичний та евристичний аспекти суперечки. Особливості створення формально-логічної моделі суперечки. Теоретико-ігрова модель суперечки. Суперечка з погляду теорії ігор. Ситуація суперечки. Гравці. Мета ігрової суперечки. Стратегія ігрової суперечки. Тактика ігрової суперечки. Хід ігрової суперечки. Виграш. Діалогіко-прагматична модель суперечки. Прагматика діалогу. Стратегія діалогу. Стратегія безконфліктного діалогу. Стратегія в режимі слабого конфлікту. Стратегія в режимі гострого конфлікту. Тактика діалогу. Конструктивна тактика. Деструктивна тактика.

Тема 3. Підстави і принципи суперечки

Підстави суперечки. Об'єктивні підстави суперечки. Індивідуальна структура мислення. Суб'єктивні підстави суперечки. Мотиви, стимули і цілі суперечки. Умови і норми суперечки. Умови раціональної суперечки. Норми суперечки. Норми раціональності. Норми логічності. Норми адекватності. Вимоги до суперечки. Принципи ведення суперечки та правила їх застосування. Стратегія і тактика суперечки. Головні стратегічні принципи і тактичні правила суперечки.

ЗМ 2. Логічні основи суперечки

Тема 4. Застосування законів логіки у суперечці

Загальна характеристика законів логіки в ситуації суперечки. Закон мислення. Закон логіки. Логічний закон. Закони традиційної логіки. Логічний закон у традиційній

логіці. Головні і другорядні закони традиційної логіки. Закони сучасної логіки. Логічний закон в сучасній логіці. Практичне значення законів логіки у суперечці. Закон тотожності та його практичне значення у суперечці. Закон несуперечності та його практичне значення у суперечці. Закон виключеного третього та його практичне значення у суперечці. Закон достатньої підстави та його практичне значення у суперечці. Закони логіки та причини нерозуміння у суперечці. Багатозначні імена. Полісемія. Омонімія. Оказіональні вирази. Ситуативні або індексні слова. Смысл загальних імен.

Тема 5. Запитання і відповіді у суперечці

Логічна характеристика запитань і відповідей. Запитально-відповідальний комплекс. Запитувач і відповідач. Логічна структура запитання. Логічно коректне і логічно некоректне запитання. Відповідь та її характеристики. Істина і хибна відповідь. Правильна відповідь. Сильна і слабка відповідь. Неправильна відповідь. Функції запитань. Функції відповідей. Класифікація запитань і відповідей. Відкриті та закриті запитання. Загальні та часткові запитання. Вузлові та навідні запитання. Творчі та нетворчі запитання. Пряма і побічна відповідь. Повна і неповна відповідь. Короткі та великі відповіді. Релевантні та не релевантні відповіді. Методи і правила постановки запитань та побудови відповідей. Метод дедуктивної послідовності запитань і відповідей. Метод узагальнювальної індукції. Метод еnumerативної індукції. Метод елімінативної індукції. Правила формулювання запитань і відповідей.

Тема 6. Аргументація і критика у суперечці

Аргументація, її види та техніка аналізу. Суперечка як частковий випадок аргументації. Аргументація в епістемічному плані. Аргументатор. Аудиторія аргументації. Аргументація у комунікаційному плані. Адресант. Адресат. Складники аргументації. Контекст аргументації. Функції аргументації. Види аргументації. Критика та її види. Неявна критика. Явна критика. Деструктивна критика. Конструктивна критика. Комбінована критика. Оцінка висловлювань в аргументації і критиці. Критерії оцінки тверджень. Критерії оцінки імперативів. Критерії оцінки запитань.

ЗМ 3. Психологічні підстави суперечки

Тема 7. Правила і помилки в суперечці

Правила щодо організації суперечки та типові помилки при їх порушенні. Правило свободи. Оголошення точки зору священною. Накладання табу на точку зору. Аргумент до палиці. Аргумент до жалю. Аргумент до людини. Правило логічності. Ствердження консеквентна. Заперечення

	антецедента. Хибна дилема. Поспішне узагальнення. Правило тягара доведення. Перенесення тягара доведення на опонента. Усунення від тягара доведення. Правило заборони неправдивих аргументів. Хибний, брехливий і суб'єктивний аргумент. Провокаційні запитання. Правило релевантності аргументації. Патетична помилка. Аргумент до мас. Аргумент до авторитету. Аргумент до скромності. Правило завершення суперечки. Відмова від зняття точки зору. Відмова від зняття зауважень. Правила щодо процесу суперечки та типові помилки при їх порушенні. Правило обґрунтування точки зору. Нехтування точністю. Втрата точки зору. Підміна точки зору. Правило критики точки зору. Фіктивний супротивник. Правило обґрунтування аргументів. Необґрунтований аргумент. Надмірне обґрунтування. Колова аргументація. Правило подання аргументації. Зловживання неясністю. Тема 8. Прийоми впливу в суперечці Визначення маніпулювання. Вплив у суперечці. Маніпулювання у філософському розумінні. Маніпулювання у психологічному сенсі. Маніпулювання в еристиці. Маніпулятор. Об'єкт маніпуляції. Прийом впливу в суперечці. Коректні та некоректні прийоми. Передумови маніпулювання. Цивілізаційний контекст. Соціальні контексти. Міжособистісний контекст. Мотиваційний контекст. Контекст техніко-операційної діяльності. Цілі та засоби маніпулювання. Мова. Корупція мови. Новомова. Раціональне пізнання. Логічне мислення. Асоціативне мислення. Сфера почуттів. Прийоми вербального і невербального маніпулювання у суперечці. Вербальний вплив у суперечці. Невербальна комунікація у суперечці. Тактичні та психологічні прийоми маніпулювання у суперечці. Тактичні прийоми у суперечці. Психологічні прийоми впливу.
Тривалість	90 год. (18 год. лекцій, 18 год. семінарів, 54 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПРИРОДОЗНАВСТВА
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	II III
Мета	ознайомлення студентів (гуманітарних спеціальностей) з

навчальної дисципліни	додатковою для них невід'ємною компонентою єдиної культури – природознавством, та формування в них цілісної системи поглядів на оточуючий світ. Даний курс – не просто сукупність вибраних розділів традиційних курсів фізики, хімії, біології і екології – це продукт міждисциплінарного синтезу на основі комплексного історико-філософського, культурологічного і еволюційно-синергетичного підходу до сучасного природознавства.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	про особливості сучасного природознавства, про концепції простору і часу, про принципи симетрії і закони збереження, про корпускулярну і континуальну традиції в описі природи, про співвідношення порядку і безпорядку в природі; про самоорганізацію в живій і неживій природі, ієрархію структурних елементів матерії від мікро- до макро- і меґасвіту, про взаємодію фізичних, хімічних і біологічних процесів; про специфіку живого, принципи еволюції, відновлення і розвиток живих систем, про людину в еволюції Землі, про ноосферу і парадигму єдиної культури.
вміти	застосовувати філософську методологію до розуміння сучасного стану природничо- наукового знання; аналізувати етичні проблеми, пов'язані з роллю науки в сучасному суспільстві; критично мислити, утверджувати моральну відповідальність вченого за результати досліджень; аргументувати значення парадигм розвитку науки для цивілізаційного поступу України.
Зміст дисципліни	Тема 1. Природознавство: визначення і зміст поняття. Історія розвитку природознавства. Методологія наукових досліджень. Завдання природознавства. Взаємозв'язок природничих наук. Фундаментальна і прикладна наука. Технології. Теза про дві культури. Етапи (стадії) пізнання природи. Глобальні природничо-наукові революції. Роль космології в світоглядних природничо-наукових революціях. Поняття методології і методу. Методи емпіричного і теоретичного пізнання. Форми наукового знання. Процес наукового пізнання. Критерії істинності наукового знання. Тема 2. Матерія та її види. Будова речовини. Властивості. Властивості матерії. Атоми і молекули, їх структура, властивості, класифікація. Макроскопічні тіла. Молекулярно-кінетичне вчення про будову речовини. Зв'язок між характеристиками атомів і молекул і властивостями речовини в різних агрегатних станах. Електричний струм. Поле.

Тема 3. Природничо-наукові картини світу. Механічна та електромагнітна картини світу.

Рух – одна з основних проблем природознавства. Арістотелівське уявлення про рух. Механіка Галілея як основа механіки Ньютона. Механіка Ньютона. Основні поняття, закони і принципи механічної картини світу. Закони руху. Закони збереження. Принцип відносності у класичній механіці. Поняття простору-часу у механічній картині світу.

Електромагнітна картина світу. Філософські висновки з класичної механіки та електромагнетизму.

Тема 4. Концепція відносності простору-часу.

Концепція відносності простору-часу. Спеціальна теорія відносності та її роль у науці. Поняття простору-часу у спеціальній теорії відносності. Загальна теорія відносності. Філософські висновки з теорії відносності.

Тема 5. Квантово-польова картина світу. Концепція невизначеності в квантовій механіці.

Формування ідеї квантування фізичних величин. Корпускулярно-хвильовий дуалізм світла і речовини. Ймовірнісний характер передбачень квантової механіки. Основні поняття і принципи квантово-польової картини світу. Філософські висновки з квантової механіки.

Концепція атомізму і елементарні частинки. Революція у природознавстві і виникнення вчення про будову атома. Подальший розвиток концепції атомізму. Структурні рівні матерії.

Тема 6. Термодинамічна картина світу. Концепція детермінізму і статистичні закони.

Робота в механіці. Закон збереження і перетворення енергії в механіці. Концепція детермінізму і статистичні закони. Імовірність як атрибут великих систем. Стріла часу. Проблема теплової смерті Всесвіту і флуктуаційна гіпотеза Больцмана. Концепція незворотності і термодинаміка. Відкриті системи і нерівноважна термодинаміка. Самоорганізація в відкритих системах.

Тема 7. Мегасвіт, основні космологічні уявлення. Хімічна еволюція Землі.

Основні уявлення про мегасвіт. Космологічної моделі всесвіту. Сонячна система. Стандартна модель еволюції Всесвіту. Теорія Великого Вибуху. Філософсько-світоглядні проблеми космології еволюції.

Хімічна еволюція Землі. Поняття самоорганізації в хімії. Загальна теорія хімічної еволюції і біогенезу. Теорії виникнення життя.

Тема 8. Специфіка живого. Концепція еволюції в

	біології. Людина. Концепція біосфери і екологія. Специфіка і системність живого. Концепція рівнів біологічних структур та організації живих систем. Управління і регуляція в живих системах. Еволюційна теорія Дарвіна – Уоллеса. Сучасна (синтетична) теорія еволюції. Основні закони і фактори еволюції. Філософські проблеми еволюційної теорії. Місце людини в системі тваринного світу і антропогенез. Еколого-еволюційні можливості людини. Біосфера і місце людини в біосфері. Концепція Вернадського про біосферу. Перехід від біосфери до ноосфери. Сучасна концепція екології. Основні концепції і перспективи біотехнології. Тема 9. Концепція самоорганізації в науці. Принципи симетрії у науковій картині світу. Еволюційно-синергетична парадигма. Поняття симетрії. Симетрія простору-часу і закони збереження. Симетрія і асиметрія живого. Порушення симетрії як джерело самоорганізації. Основні поняття і принципи синергетики. Питання про цінність науки. Перспективи інтеграції знань в науці майбутнього.
Тривалість	90 год. (14 год. лекцій, 18 год. семінарів, 58 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СВОБОДИ СОВІСТІ
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	II III
Мета навчальної дисципліни	Дисципліна передбачає знайомство та науково-аналітичне дослідження свободи совісті у сучасному українському середовищі та на рівні світового співтовариства.
Завдання знати	Після закінчення курсу студент повинен - зміст основних понять, що характеризують прояви людської свободи; - відмінності між основними термінами, що застосовуються для виявлення сутності віротерпимості; - особливості становлення правових засад віротерпимості в Україні;

	- зміст правових актів, що законодавчо закріплюють права людини в сучасній Україні.
вміти	- пояснювати особливості історичного утвердження права людини на свободу совісті та віросповідання; - аналізувати відмінності між різними поняттями, що позначають свободу людини; - використовувати свої знання для оцінки стану справ із свободою совісті в суспільному житті України.
Зміст дисципліни	Нормативно-правова база гарантування свободи совісті. Свобода релігій та переконань: міжнародні норми та інститути. Конституція та закони України про свободу совісті. Аналіз Загальної декларації прав людини. Основні акценти Міжнародного пакту про громадянські і політичні права. Поширення і утвердження ідеї свободи совісті в Україні Чому ідея свободи совісті – продукт історичного і соціального досвіду? Як формувалась свобода совісті на теренах України? Розкажіть про правові акти стосовно свободи совісті після Жовтневої революції. В чому полягає декларативний характер свободи совісті в умовах тоталітарного режиму. Свобода совісті в незалежній українській державі. 1. Зміни у церковно-державних відносинах після проголошення України незалежною державою. 2. Загальна характеристика Закону України про свободу совісті і релігійної організації. 3. Основоположні принципи Закону України „Про свободу совісті і релігійні організації”. 4. Реалізація права на свободу совісті в Україні в контексті вимог міжнародного права.
Тривалість	90 год. (14 год. лекцій, 18 год. семінарів, 58 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ПРАКТИЧНА ЕТИКА
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки

Рік семестр	II IV
Мета навчальної дисципліни	вивчити та проаналізувати актуальні прикладні моральні проблеми сучасної культури. Програма курсу орієнтована й на аналіз зміни розуміння проблем практичної етики у контексті світової, української наукової та філософської думки.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	понятійно-категоріальний апарат, основні ідеї практичної етики, основні поняття прикладної етики, актуальні проблеми практичної етики сучасності у світі, в Україні та шляхи їх вирішення.
вміти	застосовувати одержані знання у навчальній та професійній діяльності, інтегрувати їх в інші галузі філософських досліджень, оперувати понятійно-категоріальним апаратом, аналізувати особливості прикладних моральних проблем, проводити компаративний аналіз різних підходів до вирішення моральних проблем, формувати і аргументувати власну моральну позицію щодо осмислення кожної проблеми практичної етики
Зміст дисципліни	Тема 1. Історія виокремлення практичної етики, її предмет і завдання Історія, особливості виокремлення практичної етики. Предмет і завдання дисципліни. Тема 2. Утилітаризм як методологічна основа практичної етики Корисність, зв'язок приватних і суспільних інтересів у вченні І.Бентама. Єдність відчуттів і вчинків як зміст моральності (Дж. Мілль). Корисність і альтруїзм (Д.С. Мілль). Тема 3. Метаетика як методологічна основа практичної етики Логіко-лінгвістичний аналіз етичної проблематики. Добро як мета і засіб (Дж.Мур). Інтуїтивізм. Тема 4. Прагматизм як методологічна основа практичної етики Випадковість як прояв свободи духу (Ч.Пірс). Корисність вчинку для суб'єкта (У.Джемс). Своєрідність інтерпретацією у прагматизмі та неопрагматизмі. Тема 5. Раціоналізм і егоїзм. Насилля і ненасилля. Раціоналізм як етичний метод. Любов до себе й егоїзм. Взаємини людина-соціум-суспільство-держава. Суб'єктність і об'єктність. Поняття насилля і ненасилля, основні концепції. Прагматичний і абсолютистський підходи. Етичне розуміння війни. Смертна кара. Цінність людського життя і право його позбавлення: історичний і етичний дискурс. Проблеми

	смертної кари у сучасному світі. Тема 6. Гендерний аспект практичної етики Основні напрями гендерних досліджень. Моральні гендерні стереотипи, їх динаміка. Сучасна гендерна проблематика та шляхи її вирішення: практична етика. Зміна розуміння сучасної сім'ї та проблеми прикладної етики. Тема 7. Екологічна етика Філософські аспекти екологічних проблем. Екологічний антропоцентризм. Соціальний розвиток, цінність навколишнього середовища. Екологія як політична парадигма. Екологічна діяльність ЮНЕСКО. Рух Greenpeace. Людина і світ природи.
Тривалість	180 год. (24 год. лекцій, 36 год. семінарів, 120 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	БІОЕТИКА
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	III VI
Мета навчальної дисципліни	вивчити та проаналізувати актуальні теоретичні та прикладні моральні проблеми біоетики. Програма курсу орієнтована й на аналіз зміни розуміння проблем біоетики у контексті світової, української наукової та філософської думки.
Завдання	
знати	основні поняття, особливості проблем біоетики, зміст основних теорій, концепцій, ідей; актуальні проблеми сучасності у світі, в Україні та шляхи їх вирішення;
вміти	застосовувати одержані знання у навчальній та професійній діяльності, інтегрувати їх в інші галузі філософських досліджень, оперувати понятійно-категоріальним апаратом, аналізувати особливості прикладних моральних проблем, проводити компаративний аналіз різних підходів до вирішення моральних проблем, формувати і аргументувати власну моральну позицію щодо осмислення основних проблеми біоетики.
Зміст дисципліни	Тема 1. Біоетика: історичні витоки, засади та принципи Історико-етичне становлення проблематики біоетики. Сенс життя і смерті як світоглядний принцип біоетики.

	Цінності та принципи біоетики. Тема 2. Сучасна біоетика і її предмет Біоетика як наука. Предмет, основні проблеми. Прикладні проблеми біоетики. Тема 3. Філософсько-науковий вимір генетичного дослідження Сучасні дослідження генетики, їх етичний аспект. Основні проблеми та шляхи розв'язання. Межі втручання у генофонд і відповідальність за них. Тема 4. Науково-медичні аспекти розвитку сучасної медицини. Предмет біоетичної дискусії. Межа життя і смерті. Проблема реального і віртуального людського тіла. Медично-технологічне втручання у тіло і його межі. Колізія медицини й етики. Професійні й етичні аспекти діяльності лікаря. Суб'єктність лікаря, пацієнта. Клятва Гіппократа і її актуальність. Спроби етичної регуляції лікарської діяльності. Тема 5. Трансплантація. Клонування Сутність та історичний розвиток явища. Основні моральні та правові проблеми, пов'язані з пересадкою органів і тканин від живих донорів. Проблеми міжнародної співпраці у трансплантології. Етико-правові проблеми експорту-імпорту донорських органів. Часткове і повне клонування. Моральна та правова основа. Ризики, перспективи, відповідальність. Історія клонування у світі. Клонування і релігія. Клонування і політика. Етичний аспект цієї проблеми. Тема 6. Штучне запліднення Концепція життя у сучасній медицині. Визначення проблеми материнства, батьківства. Етико-правові основи штучного запліднення. Відповідальність. Тема 7. Аборт Моральний аспект права на припинення життя плоду: усвідомлення, вільний вибір, відповідальність. Право жінки на рішення. Правове регулювання абортів. Цінність життя людини, жінки, чоловіка як профілактика абортів. Свідоме ставлення до статевого життя. Готовність до появи дитини. Прощення за аборт і відновлення до нормального життя і самоцінності жінки. Медико-психологічний супровід. Тема 8. Евтаназія Концепція смерті у сучасній медицині. Етичні проблеми паліативного лікування. Проблема моральності самогубства і «лікарського вбивства». Право людини на вихід з життя. Релігійні, культурологічні, етичні основи.
Тривалість	180 год. (24 год. лекцій, 36 год. семінарів, 120 год. самост.

	роботи
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ЕТИКА БІЗНЕСУ
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	III VI
Мета навчальної дисципліни	формування у студентів знань щодо підвищення ефективності управління бізнесом на основі застосування сучасних наукових етичних концепцій, понять, методів і технологій та завдяки правильному використанню менеджерами різних рівнів етичних принципів ведення бізнесу на основі створення цілісної системи соціально-психологічного управління бізнес-процесами конкретного підприємства.
Завдання	Вивчити термінологічну базу етики та філософії бізнесу з метою її використання в реальних виробничих умовах; обґрунтувати роль етики бізнесу в системі підприємницької діяльності; вивчити етичні принципи соціальної відповідальності щодо ведення бізнесу; формувати вміння щодо організації коректних ділових стосунків між підприємцями та між бізнесом і українським суспільством в цілому; обґрунтувати вибір форм і методів морального впливу на контрагентів, конкурентів та на підлеглих у сфері ведення бізнесу; вивчити етичні форми регулювання бізнесової діяльності; сформувати кодекс етичної діяльності бізнесмена. Після закінчення курсу студент повинен
знати	– предмет, об'єкт та категорії етики бізнесу та філософії підприємницької діяльності; – природу та сутність соціальної відповідальності бізнесу; – етичні та аксіологічні детермінанти соціальної відповідальності бізнесу; – теорії моделей підприємства і бізнесу в етичному контексті; – стандартні етичні алгоритми поведінки і вирішення спірних питань в бізнесі; – етичний аспект взаємодії людини з довкіллям у процесі ведення бізнесу; – етичні методи і форми функціонування механізмів адміністрування у процесі управління підприємницькими структурами;

	– етичні напрями підвищення соціальної відповідальності бізнесу на місцевому рівні
вміти	– застосовувати одержані знання із етики бізнесу у виробничій і професійній діяльності; – організувати систему налагодження ділових комунікацій з контрагентами і конкурентами та суспільством у цілому на основі етичних норм; – розробляти науково-етичні підходи до встановлення зв'язків з бізнес-середовищем; – мотивувати становлення коректних взаємостосунків з партнерами по бізнесу, конкурентами та органами центральної виконавчої влади та місцевого самоврядування на основі етичних норм та аксіологічних орієнтирів; – розробляти системи етичного стимулювання взаємовідносин з місцевим співтовариством; – розробляти заходи щодо підвищення етичності співробітників; – розробляти внутрішні етичні нормативи; – створювати комітети з етики на підприємстві; – оцінювати ступінь моральності поведінки людини.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Етика бізнесу» складають чотири змістові модулі (ЗМ): ЗМ 1. Етика бізнесу як наука. ЗМ 2. Етика бізнесу у контексті підприємницької діяльності. ЗМ 3. Написання есе. ЗМ 4. Написання реферату. ЗМ 1. Етика бізнесу як наука Тема 1. Предмет, об'єкт етики бізнесу та її основні категорії. Поняття етики бізнесу. Специфіка етики бізнесу як галузі економічного і філософського знання. Функції етики бізнесу. Закони та категорії етики бізнесу. Методи етики бізнесу. Головні напрями розвитку етики бізнесу. Механізми розвитку економіки та можливість їх регулювання на основі етичних норм. Соціальні та етичні форми взаємодії в економічній сфері. Економічні та етичні закономірності, форми і способи економічної поведінки суспільних груп. Соціально-економічна та етична свідомість людей і соціальних груп, їхніх інтересів, запитів, ціннісних орієнтирів, громадської думки, життєвих планів, уявлень про шляхи вдосконалення суспільних відносин. Тема 2. Основні проблемні питання етики бізнесу. Етичні умови економічного розвитку. Співвідношення економічних та етичних норм у суспільстві. Людина та її економічна та

етична свідомість як основні чинники економічної системи. Економічна система як система обміну товарами та послугами у суспільстві та роль етики в процесах обміну. Екологічна проблема як наслідок економічної діяльності та етична відповідальність підприємця. Праця людини в економічній системі у контексті морального вибору. Економічні та етичні цінності у їх співвідношенні. Співвідношення економіки та моралі. Проблема справедливості в економічній системі.

Тема 3. Історія економічної етики та етичні погляди на виробництво і бізнес. Донауковий етап зародження економічної етики. Науковий етап розвитку етики бізнесу. Класичний період розвитку етики бізнесу та його основні ідеї. Сучасний період розвитку етики бізнесу. Становлення і розвиток етики бізнесу в Україні.

Тема 4. Проблема поєднання етики та теорії бізнесу з реальними виробничими умовами. Належність етичних норм діяльності та виробнича ситуація. Природні закономірності діяльності людини та етичні і аксіологічні норми. Конфліктність виробничих умов та можливість їх вирішення етичними засобами.

Тема 5. Етика бізнесу і мораль людини. Співвідношення моральної поведінки людини та етики бізнесу. Етика бізнесу як пошук найбільш гармонійних принципів виробничої діяльності людини. Моральні та економічні цінності у їх співвідношенні. Людина як суб'єкт морального та економічного життя. Виникнення економічних відносин між людьми та їхніми групами з приводу матеріальних речей, обставин, виробництва, розподілу, обміну, привласнення, володіння і використання (споживання) благ. Економічні відносини як різновид суспільних відносин, пов'язаних з особливою діяльністю людей та їхньою взаємодією, спрямованою на забезпечення насамперед матеріальних потреб людського життя та на досягнення певних соціальних переваг і цілей.

ЗМ 2. Етика бізнесу у контексті підприємницької діяльності.

Тема 6. Взаємозалежність морального особистого статусу особистості та її соціального статусу у підприємницькій діяльності. Нормативний і функціональний підходи до розуміння структури особистості. Нормативні елементи особистості: світогляд, духовне багатство, мораль. Функціональний підхід до структури особистості як вияв якостей, якими людина наділена як реальний суб'єкт життєдіяльності. Залежність соціального статусу особи у

підприємницькій діяльності та її моральних якостей. Модель соціально-економічної людини (homo economicus) К.Брукнера і У.Меклінга як «людина винахідлива, оцінююча, максимізуюча користь».

Тема 7. Етичні принципи і норми підприємницької діяльності. Співвідношення етичних принципів та принципів підприємницької діяльності. Етичний принцип загального блага та принцип особистої вигоди підприємця. Особиста і соціальна відповідальність у процесі підприємницької діяльності. Повага до людини та її прав та необхідність підприємницької конкуренції. Доброзичливість та конкуренція. Альтруїзм та егоїзм в діяльності підприємця. Чесність і відкритість та необхідність зберігати комерційну таємницю. Толерантність та конкуренція.

Тема 8. Етика та психологія підприємницького ризику. Ризик як інноваційна діяльність. Інновація та суспільна необхідність. Інновація та соціальна відповідальність. Необхідність етичного і інноваційного прогресу. Економічний ризик та необхідність суспільного блага. Бажання багатства та етичні норми.

Тема 9. Управлінська етика та психологія бізнесу. Співвідношення між необхідністю дотримання соціального порядку та бажанням наживи. Підприємництво як етична та технологічна логістика. Оплата праці як етична та соціальна норма. Управління як домінування над волею людини та етичний принцип свободи. Управління як необхідність досягнення підприємницького результату. Категоричність в управлінні та категоричний імператив. Прийняття економічних рішень на основі відкритості інформації.

Тема 10. Мотивація підприємницької діяльності та етичні форми мотивації. Матеріальна та моральна винагорода як мотиви підприємницької діяльності. Мотиви бізнесової дії як мотив збагачення. Умови і зміст праці як мотив діяльності. Соціальне визнання та корисність як мотиви праці. Посередництво в підприємницькій діяльності та необхідність довіри. Стимулювання підвищення ефективності виробництва на основі моральних принципів. Необхідність узгодження суспільних та індивідуальних потреб в процесі управління.

Тема 11. Етичний кодекс підприємця. Співвідношення етичної та економічної культури. Господарське та відповідальне ставлення до майна компанії (як до власного). Забезпечення довгострокової успішної діяльності компанії та добросовісне виконання своїх обов'язків. Підвищення ефективності праці на підприємстві як умова свого професійного і морального зростання. Чесність і відкритість у

	відносинах між робітниками. Принцип конкуренції і довіри у виконанні покладених виробничих завдань. Взаємне довір'я у стосунках між колегами, замовниками і споживачами. Тема 12. Етика та психологія відповідальності у бізнесі. Соціальна відповідальність підприємців та їх інноваційна діяльність. Особиста та суспільна вигода у контексті альтруїзму, егоїзму, прагматизму та утилітаризму. Сутність соціальної відповідальності при веденні бізнесу. Корпоративна та соціальна відповідальність. Етична відповідальність підприємця за надання якісних послуг та пропозицію якісних товарів. Досягнення комерційного успіху (зиску) та необхідність соціальної відповідальності в екологічній сфері. Тема 13. Етика договору у підприємницькій діяльності. Етична та економічна сутність договору. Довіра та відповідальність сторін у структурі підприємницького договору. Свобода у структурі договору. Свобода вибору напрямків і методів підприємницької діяльності, самостійність у прийнятті рішень, свобода попиту і пропозиції робочої сили, свобода надання товарів і послуг, свобода ініціативи і підприємливості, незалежність мислення у структурі договору. Тема 14. Співвідношення фінансового та етичного капіталу в економічній системі. Поняття фінансового і морального капіталу у їх співвідношенні. «Моральний капітал» у бізнесі як етичні норми або цінності, які забезпечують колективні дії та угоди на основі довіри і відповідальності. «Моральний капітал» як капітал принципів етичного спілкування, співробітництва, взаємодії, взаємної довіри і взаємодопомоги, що формуються в просторі міжособистісних економічних відносин. Процеси в економіці як процеси «моральної регуляції» економічної системи. Економічні ідеології та «моральний капітал». Тема 15. Господарча поведінка людини в контексті етичних норм та аксіологічних вимірів. Співвідношення підприємницької діяльності, етичних норм та цінностей. Сенс економічної дії та сенс людського буття. Етичні норми та цінності у структурі економічних ідеологій. Цінності як фундаментальний фактор розвитку економіки. Економічна корисність матеріального і духовного блага та його моральна та аксіологічна оцінка.
Тривалість	180 год. (24 год. лекцій, 36 год. семінарів, 120 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	II IV
Мета навчальної дисципліни	засвоїти сучасні знання у сфері професійної етики.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	- чому існує потреба в професійній етиці; - специфіку застосування загальних моральних норм у майбутній професійній діяльності; - основні специфічні етичні принципи своєї майбутньої професії; - основні види професійної етики; - основні етичні проблеми, що виникають в професійній діяльності;
вміти	- здійснювати етичний дискурс в моральні засади своєї майбутньої професії; - використовувати принципи етики в процесі своєї професійної діяльності; - запобігати деформаціям професійної моральної свідомості.
Зміст дисципліни	Співвідношення загальної етичної теорії та прикладної і професійної етики. Історія розвитку професійної етики. Професійна етика як спосіб регуляції поведінки в конкретних видах професійної діяльності. Орієнтація на загальне благо як визначальна характеристика професійної етики. Специфіка й різновиди професійної етики. Загальні принципи професійної етики: професійний обов'язок і особлива форма відповідальності, професійна солідарність та корпоративність. Професійні етичні кодекси. Діяльність етичних комітетів. Етичні засади педагогічної та наукової діяльності.
Тривалість	Всього – 90 год., лекції – 12 год., семінарів – 18 год., самостійна робота – 60 год.
Форма контролю	залік

Назва	ЕТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА СУЧАСНИХ МОРАЛЬНИХ
--------------	---

дисципліни	ДИЛЕМ
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік	IV
семестр	VIII
Мета навчальної дисципліни	викладання етичної експертизи є недопущення випадків невинновданого втручання людини в заповідні екосистеми, порушення цілісності природного середовища, застосування негуманних методів вилучення або дослідження об'єктів рослинного і тваринного світу при проведенні науково-дослідних робіт.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	- основні поняття курсу - основні методи етичної експертизи - специфіку сучасних моральних дилем
вміти	- надавати об'єктивну комплексну оцінку відповідності теми основних напрямках науково-дослідних робіт, спрямованих на забезпечення розвитку заповідної справи, формування національної екологічної мережі в Україні. - Виокремлювати обгрунтовані та доцільні методи дослідження. - Прогнозувати наслідки виконання теми.
Зміст дисципліни	релігійні кодекси, професійні кодекси, корпоративні та інші напрями етичних кодексів.
Тривалість	90 год. (18 год. лекцій, 18 год. семінарів, 54 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ФІЛОСОФІЯ ТЕХНІКИ
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	IV VIII

<u>Мета</u> навчальної дисципліни	сформувати загальне уявлення про філософію техніки як нову галузь філософських знань для критичного осмислення сучасних цивілізаційних процесів, перспектив техніко-технологічного поступу та його впливу на природу, людину, суспільство, культуру тощо. Запропонована програма має дати студентам цілісний виклад основних проблем філософії техніки на рівні об'єктивного, ідеологічно незаангажованого сучасного бачення проблем, ознайомити студентів із наявними філософськими концепціями щодо сутності техніки в поліфонічному та плюралістичному звучанні, для альтернативного сприйняття й осмислення такого складного та суперечливого феномену як техніка.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
<i>знати</i>	– об'єкт, предмет філософії техніки; – функції, роль і значення техніки у житті людини та суспільства; – генезу і розвиток техніки; – мислителів, які займалися проблемами техніки їх концепції; – термінологію філософії техніки; – основні течії та напрямки у філософії техніки; – представників філософії техніки та їх праці філософів. –
<i>вміти</i>	– володіти термінологією, яку використовують у філософії техніки для розкриття сутності техніки; – визначити роль, функції, значення техніки для сучасного суспільства; – орієнтуватися в основних методологічних і світоглядних проблемах, які пов'язані з технікою на сучасному етапі її розвитку; – окреслити основні філософські проблеми розвитку техніки, технології, технічної діяльності; – виявляти позитивні й негативні результати функціонування техніки; – викласти та проаналізувати основні ідеї, концепції, течії та напрямки у філософії техніки; – осмислювати динаміку науково-технічного поступу в широкому соціально-культурному контексті; – використовувати попередньо одержані знання із всесвітньої (загальної) історії, історії філософії, етики, естетики, аксіології, методології наукового пізнання, філософії науки, соціології та інших дисциплін для розкриття сутності проблем філософії техніки; – синтезувати набуті знання із фахових дисциплін у

	цілісне світосприйняття та світорозуміння для філософської рефлексії техніки, технології, технічної діяльності та технічного прогресу; – складати та опрацьовувати бібліографію, підбирати літературу, підготувати мультимедійну презентацію, написати реферат на одну з тем філософії техніки; – фахово здійснювати аналіз цивілізаційних процесів сучасності; – застосовувати набуті знання для критичного осмислення впливу, ролі та функцій техніки у сучасному суспільстві; – пропонувати власне вирішення актуальних проблем, пов'язаних із масштабним застосуванням техніки, зокрема впливу технічного прогресу на людину, суспільство, природу, науку, культуру тощо.
Зміст дисципліни	Структуру змісту навчальної дисципліни «Філософія техніки» складають чотири змістових модулі (ЗМ): ЗМ 1. Теоретико-методологічні засади дослідження феномену техніки. ЗМ 2. Історичні трансформації парадигм техніки у філософії. ЗМ 3. Класична, некласична і постнекласична парадигми техніки. ЗМ 4. Ціннісні виміри техніки і технології як умова їх антропологізації та гуманізації. ЗМ 1. Методологія дослідження техніки. Тема 1. Теоретико-методологічні засади дослідження феномену техніки. Проблематизація визначення техніки як ключового поняття, що окреслює предмет філософії техніки та виступає важливим елементом наукового пізнання. Концепт техніки. Основні філософські концепти техніки. Дискурс техніки. Природничонауковий, технократичний, соціокультурний і гуманітарно-науковий дискурси. Потенціал гуманізму в гуманітарно-науковому дискурсі техніки. ЗМ 2. Історичні парадигми техніки. Тема 2. Історичні трансформації парадигм техніки у філософії. Архаїчна парадигма техніки. Парадигма техніки Стародавнього Сходу. Антична парадигма техніки. Середньовічна парадигма техніки. Парадигма техніки доби Відродження. ЗМ 3. Класична, некласична і постнекласична парадигми техніки. Тема 3. Класична парадигма техніки. Осмислення парадигми техніки у рамках класичної методології науки. Наукова картина світу в контексті класичної наукової

	раціональності. Філософські концепції техніки в контексті класичної парадигми: концепції техніки К. Маркса і Ф. Дессауера. Тема 4. Некласична парадигма техніки. Становлення неklasичної парадигми техніки. Особливості неklasичної методології науки. Антропологічний поворот у науці. Органіцизм як неklasична парадигма техніки. Філософські концепції техніки у контексті неklasичної методології науки. Філософія техніки Е. Каппа. Філософська концепція техніки П. Флоренського. Філософія техніки П. Енгельмеєра. Філософія техніки О. Шпенглера. Філософія техніки Х. Ортеги. Тема 5. Філософія техніки у контексті постнеklasичної раціональності. Сучасні тенденції розвитку та функціонування постнеklasичної раціональності. Наукова раціональність. Технічна раціональність. Технологічна раціональність. Соціальна раціональність. Економічна раціональність. Техногенна раціональність. Техніка в сучасній науковій картині світу. Антропологічний аспект еволюції техносфери. ЗМ 4. Ціннісні виміри техніки і технології як умова їх антропологізації та гуманізації. Тема 6. Ціннісні виміри техніки і технології. Аксіологічні аспекти сучасних технологій. Технологічний імператив і гуманітарна криза у постіндустріальному суспільстві. Морально-етичні аспекти сучасних біотехнологій. Морально-етичні наслідки інструменталізації людини. Сучасні біотехнології та проблема ідентичності індивіда. Етика відповідальності у технологічну добу. Тема 7. Філософія науково-технічної культури і перспективи цивілізаційного поступу. Техніка у концепціях філософії індустріальної культури. Біокультурологічна концепція О. Шпенглера. Концепція індустріальної культури у філософії техніки Б. Вишеславцева. Філософія техніки Франкфуртської школи (М. Горкгаймер, М. Гайдеггер, Г. Маркузе, Ю. Габермас). Гуманістична філософія техніки Е. Фромма. Чинники становлення техногенної цивілізації. Ліберальна стратегія розвитку науки і техніки. Ринкова економіка як техносоціальний проект ліберальної стратегії.
Тривалість	180 год. (24 год. лекцій, 26 год. семінарів, 130 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ ІНТЕРВ'ЮЕРА
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	II III
Мета навчальної дисципліни	ознайомити з таким видом соціологічної роботи, як соціологічне інтерв'ю, особливостями його проведення, організацією роботи служб інтерв'юерів та специфікою їхньої діяльності.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– основні терміни та поняття курсу; – принципи підбору та формування груп інтерв'юерів; – технологію проведення різних видів опитування; – місце та роль інтерв'юера в опитуванні; – соціально-психологічні особливості проведення опитування.
вміти	– складати вступний текст для встановлення первинного контакту з респондентом; – складати завдання для квотного опитування; – формувати список потенційних респондентів; – розробляти маршрут для відбору потенційних респондентів.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Методика підготовки інтерв'юерів» складають 5 тем: Тема 1: Соціологічне інтерв'ю як вид соціологічного опитування Поняття та особливості соціологічного інтерв'ю як методу. Основні елементи інтерв'ю. Поняття ситуації інтерв'ю. Види інтерв'ю (за технікою та процедурою проведення, за типом респондентів). Особливості формалізованого та неформалізованого інтерв'ю. Спрямоване та неспрямоване інтерв'ю. Варіанти застосування соціологічного інтерв'ю. Взаємодія інтерв'ю з іншими видами соціологічного дослідження. Тема 2: Місце інтерв'юера в соціологічному опитуванні Основні «діючі» особи під час інтерв'ю. Інтерв'юер та вимоги до нього (соціально-демографічні, особистісні, професійні). Етико-правові засади роботи інтерв'юера. Вимоги до зовнішнього вигляду. Тема 3. Практика інтерв'юера Створення груп інтерв'юерів та організація їхньої роботи. Структура мережі інтерв'юерів. Місце супервайзера та бригадира в організації та проведенні дослідження. Процес

	рекрутування інтерв'юерів та їх підготовка (тренінги, інструктажі, практичне навчання та робота над помилками). Поради для інтерв'юера. Вибір респондентів. Способи формування вибіркової сукупності для проведення інтерв'ю за місцем проживання: ймовірнісний (випадковий) (лотерейний (випадкових чисел), кроковий) та цільовий (невипадковий). Складання маршруту, відбір будинку, під'їзду, поверху, квартири. Вибір респондента. Тема 4. Специфіка проведення різних видів опитування Умови проведення інтерв'ю. Встановлення первинного контакту. Причини заміни респондента. Умови, за яких проведення інтерв'ю неможливе чи неприпустиме. Проблема відмов та недосяжності респондента. Оптимальний час і місце проведення інтерв'ю. Непорозуміння між інтерв'юером та респондентом. Некоректні ситуації під час інтерв'ю. Загальні та ситуативні прийоми ведення інтерв'ю. Методика і техніка проведення різних видів опитування (анкетне, вуличне, телефонне, екзит-пол, пуш-пол, опитування з використанням технічних засобів). Тема 5. Звітність та контроль за роботою інтерв'юера Звітна документація (маршрутний лист, творчий звіт інтерв'юера, оформлення відрядження та звіт). Оплата праці інтерв'юера. Види контролю за роботою інтерв'юера (самоконтроль, внутрішній контроль (який проводить субпідрядник) і зовнішній, який проводиться замовником або інший субпідрядником, незалежним від виконувача польового етапу.). Проблема професійного вигорання та деформації інтерв'юера.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	СОЦІОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	II III
Мета навчальної дисципліни	Ознайомитися із соціологічними аспектами дослідження особистості.

Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	основні поняття, категорії соціології особистості, сутність основних теорій, концепцій цієї дисципліни.
вміти	- розрізняти особливості соціології особистості; - розкрити сутність провідних вчень; - адекватно інтерпретувати відповідні дані соціологічних досліджень.
Зміст дисципліни	Тема 1. Особистість як об'єкт вивчення у «Соціології особистості» Предмет, завдання, зв'язок з іншими дисциплінами «Соціології особистості». Особистість: сутність, співвідношення понять «людина-індивід-індивідуальність-особистість». Людина як суб'єкт і об'єкт соціальних взаємин. Соціологічні концепції особистості: «дзеркального «я», соціальної настанови, «концепції соціального характеру», інтегрального синтезу, марксистська. Тема 2. Соціологічна структура особистості. Нормативний і функціональний підходи до аналізу соціологічної структури особистості. Соціальні статус, роль, спрямованість як елементи соціологічної структури особистості. Тема 3. Шляхи взаємодії особистості і суспільства Механізми: 1 - соціологізації особистості і 2 – саморозвитку і зміни соціальної системи. Соціально-історична типологія особистості (за Є.Головахою). Завдання гармонізації взаємин людини і суспільства. Якість життя сучасних людини і суспільства: соціологічний аналіз Тема 4. Соціологія гендеру Соціологія маскулінності і фемінності: логіка розвитку і специфіка предметного поля, проблеми гендерної дискримінації. Основні теоретичні підходи: біологічний, психоаналітичний, етнографічний. Соціологічні концепції: а) теорія статевих ролей; б) соціально-конструктивістський підхід; в) постструктуралістський підхід. Тема 5. Життєві стратегії особистості Поняття стилю та способу життя. Історія виникнення поняття “стиль життя”. Ставлення до життя та його основні типи (оптимізм і скептицизм, практичний і споглядальний). Актуальний та потенційний життєвий успіх. Поняття життєвої стратегії. Життєві стратегії особистості у суспільстві, що трансформується.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост.

	роботи
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ РИТОРИКИ
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	II IV
Мета навчальної дисципліни	Формувати риторичну культуру студента як складник його професіограми.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
Знати	- історію риторики, творчий набуток ораторів Древньої Греції, Риму, золотослів України; становлення і розвиток ораторського мистецтва; - закони риторики (організація і управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю); оволодіти риторичною термінологією; - теоретичні засади практичної риторики (поняття про усний публічний виступ; образ; професіограму оратора; мовленнєву культуру промовця; полемічне мистецтво; основні жанри ораторського мистецтва;
вміти	вести розгорнутий монолог з фахової проблематики; володіти всіма жанрами ораторського мистецтва, полемічним мистецтвом, мовленнєвою культурою; виробити власний ораторський стиль; виголошувати промову з використанням невербальних прийомів впливу на аудиторію; чинити риторичний аналіз тексту; застосовувати численні прийоми виразності при підготовці тексту промови.
Зміст дисципліни	Змістовий модуль 1. Теоретичні основи риторики. Тема 1. Риторика як наука і навчальна дисципліна. 1.1. Риторика як наука і навчальна дисципліна. 1.2. Загальна характеристика розділів риторики. 1.3. Риторика і ораторське мистецтво. 1.4. Місце риторики серед інших наук. 1.5. Основні поняття риторики Тема 2. Мовленнєва культура оратора як складник його риторичної культури. 2.1. Мовленнєва культура оратора як складник його риторичної культури. 2.2. Образ оратора.

	2.3. Риторичний ідеал. Тема 3. Нормативність мовлення оратора. 3.1. Поняття про літературну мову. 3.2. Норми сучасної української літературної мови. 3.3. Найтипівіші порушення мовлення студентів. Тема 4. Монологічне й діалогічне красномовство. Жанри ораторського мистецтва. 4.1. Монологічне й діалогічне красномовство. 4.2. Жанри ораторського мистецтва. 4.3. Соціально-політичне, дипломатичне, судове красномовство, гомілетика тощо. 4.4. Похвальне красномовство. 4.5. Лекція як основний вид академічного красномовства. Змістовий модуль 2. Практичні аспекти ораторського мистецтва та історія риторики Тема 5. Поняття про публічний виступ. 5.1. Публічний виступ. 5.2. Етапи публічного виступу. 5.3. Типи підготовки до публічного виступу. 5.4. Золоті правила еристики. Тема 6. Інвенція, диспозиція, елокуція, меморія як класичні розділи риторики. 6.1. Інвенція. Закон моделювання аудиторії. 6.2. Диспозиція. Основні частини промови. Способи подання матеріалу. Вступ, виклад, завершення промови. 6.3. Елокуція. Риторичні фігури і тропи. 6.4. Меморія як розділ риторики. Способи запам'ятовування промови. Мнемотехнічний спосіб запам'ятовування. Тема 7. Акція як завершальний етап реалізації риторичної мети. 7.1. Акція - завершальний етап промови. 7.2. Невербальні засоби оратора. 7.3. Кінетика, жести, інтонування. 7.4. Шляхи подолання страху перед аудиторією. Тема 8. Розвиток риторики за доби античності. 8.1. Давньогрецька риторика. 8.2. Найвизначніші ритори Сократ, Аристотель, Платон, ін. 8.3. Риторика в Древньому Римі. 8.4. Риторика Цицерона. Тема 9. Розвиток риторики в Україні. 9.1. З історії розвитку риторики в Україні. 9.2. Риторична спадщина Феофана Прокоповича. 9.3. Розвиток ораторського мистецтва на сучасному етапі.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)

Форма контролю	залік
-----------------------	-------

Назва дисципліни	СОЦІОЛОГІЯ ВІЛЬНОГО ЧАСУ ТА ДОЗВІЛЛЯ
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	II IV
Мета навчальної дисципліни	Ознайомлення студентів із особливостями дозвілля як соціального інституту; феноменом культурно-дозвілльової діяльності.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	основні категорії та поняття, пов'язані з різноманітними аспектами вивчення проблем вільного часу та дозвілля. Студенти знайомляться з розробкою і впровадженням нових підходів до визначення принципів організації, змісту, методів та форм дозвілля, залучаються до вирішення актуальних проблем вільного часу.
вміти	вільно володіти категоріальним апаратом даної галузевої соціологічної науки, головними джерелами та додатковими матеріалами з дослідження проблем вільного часу та дозвілля. Студент повинен мати навички емпіричного аналізу диференційованого змісту дозвілля, яке спрямоване на оволодіння новими дослідницькими операціями, новими дозвілльовими технологіями, пов'язаними з поліваріантними засобами організації культурно-дозвілльової діяльності населення України.
Зміст дисципліни	Тема 1. Концепції вільного часу та дозвілля. Тема 2. Статика та динаміка як межа й можливості дослідження феномена дозвілля. Тема 3. Соціологія туризму. Тема 4. Соціально-культурний потенціал сімейного дозвілля. Тема 5. Дозвілля народів світу.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	СОЦІОЛОГІЯ СІМ'Ї
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки

Рік семестр	II IV
Мета навчальної дисципліни	з'ясування специфіки соціологічного підходу до вивчення сім'ї як соціального інституту та малої соціальної групи.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	- етапи та тенденції розвитку соціального інституту сім'ї; - специфіку соціологічного дослідження сім'ї та шлюбу; - типологію сім'ї та шлюбу; - наукові парадигми вивчення сім'ї; - історичні етапи розвитку шлюбно-сімейних стосунків; - основні поняття соціології сім'ї; - основні проблеми сучасної сім'ї.
вміти	- аналізувати та давати критичну оцінку явищам та процесам у сфері шлюбно-сімейного життя, підходам та проблемам, які будуть розглядатися в процесі вивчення спецкурсу; - користуватись категоріальним та поняттєвим апаратом соціології сім'ї; - самостійно аналізувати процеси сучасності та місце сім'ї в суспільстві; - здійснювати соціологічний аналіз сімейних змін та сімейної поведінки.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Соціологія сім'ї» складають 8 тем: Тема 1. Соціологія сім'ї як спеціальна соціологічна теорія Соціологія сім'ї як спеціальна соціологічна теорія. Специфіка вивчення сім'ї в соціології. Об'єкт та предмет соціології сім'ї. Основні категорії. Поняття соціального інституту та малої соціальної групи. Сім'я як соціальний інститут. Суспільна свідомість у сфері шлюбно-сімейних стосунків. Успішність функціонування сім'ї в конкретних соціальних умовах. Зміна системи сімейних норм та цінностей. Ефективність функціонування сім'ї в суспільстві. Місце соціології в структурі соціологічного знання. Взаємозв'язок соціології сім'ї з іншими галузями соціології. Соціологія сім'ї серед наук про сім'ю. Соціологія сім'ї та демографія. Взаємозв'язок із соціальною статистикою, соціальною психологією, соціальною педагогікою. Тема 2. Становлення соціології сім'ї як самостійної науки. Теоретичні підходи до вивчення сім'ї. Основні етапи вивчення сім'ї (теологічний, метафізико-філософський, науковий). Особливості розгляду сім'ї на теологічному етапі. Метафізико-філософський етап. Критика теологічного етапу.

Роль етнографічних досліджень у вивчення сім'ї. І.Я. Бахофен – історик, дослідник сім'ї та шлюбу. Дж.Ф. Мак-Леннан та обґрунтування альтернативи моногамного шлюбу – поліандрії. Сім'я в соціологічній теорії О. Конта. Науковий етап. Особливості макросоціологічного підходу до вивчення сім'ї. Інституційно-історичний підхід. Соціобіологічна парадигма. Функціональна парадигма. Конфліктологічна теорія. Феміністична теорія. Мікросоціологічний підхід до вивчення сім'ї. Емпіричні дослідження сім'ї та шлюбу. Символічний інтеракціонізм. Теорія обміну. Етнометодологія. Психоаналітична теорія.

Тема 3. Етапи історичного розвитку сім'ї

Гіпотези щодо виникнення первісних форм шлюбу. Проміскуїтет як первісна форма шлюбу. Поява роду та його ознаки. Руйнування роду та перехід до парної сім'ї. Моногамія: позитиви та негативи. Місце жінки в сім'ї. Перехід стосунків у сім'ї від авторитарності до егалітарності. Втрата чоловіком авторитету як годувальника та репрезентанта сім'ї. Звільнення жінки від домашнього господарства. Поява малодітних нуклеарних сімей. Парні шлюби. Альтернативи шлюбу та сім'ї. Зростання кількості розлучень. Тенденції шлюбно-сімейних стосунків в Україні. Дисфункціонування сім'ї. Позитивні тенденції шлюбно-сімейних стосунків.

Тема 4. Сім'я та шлюб: сутність, місце і роль в суспільстві

Поняття сім'ї та шлюбу. Функції сім'ї для суспільства та особистості. Явища дисфункції сучасної сім'ї. Пріоритетність функцій сучасної сім'ї. Типи сімей (нуклеарна, розширена). Повна, неповна, соціально неповні сім'ї. Форми шлюбу. Структура сім'ї.

Тема 5. Сімейна соціалізація

Соціалізація як процес включення індивіда до системи соціальних зв'язків та відносин. Компоненти процесу соціалізації (фактори, етапи, стадії, агенти). Поняття сімейної соціалізації. Інформаційний та нормативний вплив сім'ї в процесі соціалізації. Зменшення соціалізаційного впливу в сучасній сім'ї. Пролонгованість сімейної соціалізації сучасної молоді. Перерозподіл сімейних стосунків та обов'язків.

Тема 6. Шлюбна поведінка

Сімейна поведінка як різновид соціальної поведінки. Потреби, які реалізує сімейна поведінка. Форми сімейної поведінки (шлюбна, сексуальна, репродуктивна). Поняття шлюбної поведінки та її складові. Шлюбний вибір. Простір

	можливих виборів та свобода індивідуального вибору. Фактори шлюбної поведінки (культурологічні, соціологічні, психологічні). Процес припинення шлюбу (розлучення). Шлюбні та дошлюбні фактори, які впливають на якість шлюбу. Мотивація розлучень. Насильство в сім'ї. Тема 7. Репродуктивна поведінка. Проблема материнства та батьківства у соціології Поняття репродуктивної поведінки. Межі репродуктивної поведінки (фізіологічні та соціальний контроль). Репродуктивний цикл. Репродуктивний процес. Типи репродуктивної поведінки (малодітність, середньодітність та багатодітність). Структура репродуктивної поведінки. Потреба в дітях. Репродуктивна норма. Репродуктивні установки. Репродуктивні мотиви. Результати репродуктивної поведінки (елементарні поведінкові акти, шаблони та лінії репродуктивної поведінки). Процес прийняття репродуктивних рішень. Особливості сучасної репродуктивної поведінки. Тема 8. Сексуальна поведінка Поняття сексуальної поведінки та її відмінності від репродуктивної. Сексуальна поведінка як засіб досягнення мети репродуктивної поведінки. Мета, потреби та інтереси сексуальної поведінки. Специфіка сексуальної поведінки. Статева роль. Статева культура. Сексуальний сценарій. Система сучасних сексуальних цінностей. Гендерна асиметрія щодо сексуальної поведінки. Дошлюбна сексуальна поведінка. Теорії дошлюбної сексуальної поведінки. Сучасні тенденції сексуальної поведінки. Задоволеність сексуальними стосунками. Динаміка сексуальної поведінки.
Тривалість	180 год. (24 год. лекцій, 36 год. семінарів, 120 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	СОЦІОЛОГІЯ МОЛОДІ
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	III V
Мета навчальної	сформувати знання про стан і основні проблеми молоді і молодіжних організацій в Україні, вивчити концептуальні

дисципліни	особливості, поняття і категорії цієї спеціальної соціологічної теорії, показати задачі і функції соціології молоді і молодіжних організацій в організації соціальної роботи з цією особливою демографічною групою суспільства.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	- об'єкт, предмет і функції соціології молоді і молодіжних організацій, її основні поняття та категорії; - соціальний портрет молодої людини, стан молоді і молодіжних організацій в Україні; - сутність та принципи формування державної молодіжної політики, шляхи розв'язання молодіжних проблем; - соціальні проблеми духовного розвитку, професійної підготовки та економічної активності молоді; - стан і діяльність молодіжних організацій в Україні.
вміти	- користуватися методологією та методикою соціальних досліджень у молодіжному середовищі; - використовувати результати соціологічного аналізу в організації соціальної роботи з молоддю.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Соціологія молоді» складають 9 тем: Тема 1. Соціологія молоді як спеціальна соціологічна теорія Основні підходи до визначення поняття «молодь». Проблема визначення поняття «вікові межі молоді». Особливості молоді як соціально-демографічної групи. Місце і роль молоді в суспільстві як об'єкта і суб'єкта соціальних перетворень. Проблеми молоді. Молодь як об'єкт вивчення суспільних та гуманітарних наук. Соціологія молоді і молодіжних організацій, її об'єкт, предмет, задачі та функції. Тема 2. Портрет сучасної молодої людини в Україні в соціології Питання економічної захищеності молоді: економічні пріоритети; безробіття; шанси знайти роботу; засоби сприяння зайнятості; відкриття власної справи. Проблеми духовного життя і соціального захисту: отримання якісної освіти; охорона здоров'я; дозвілля; доступ до інформації. Громадська активність і правова культура: ставлення до політики в цілому і до молодіжної політики в Україні; політична і громадська активність молоді; рівень правової культури. Тема 3. Сутність та принципи формування державної молодіжної політики Причини та умови, що викликають необхідність проведення державою цілеспрямованої та обґрунтованої політики в питаннях молоді. Особливості, труднощі та умови формування молодіжної політики. Суб'єкти формування та

реалізації державної молодіжної політики, форми її здійснення. Основні функції державної молодіжної політики. Структурні ланки державної молодіжної політики. Основні концепції державної молодіжної політики та їх характеристика.

Тема 4. Освітня та професійна підготовка молоді

Роль та значення освіти у розвитку молодої людини, формуванні особистості. Навчання та виховання як діалектично взаємозв'язаний та взаємозалежний процес соціалізації молоді. Соціальні проблеми професійної підготовки молоді. Система методів професійної орієнтації молоді. Професійне самовизначення молоді.

Тема 5. Соціальні проблеми праці та забезпечення зайнятості молоді

Праця і її значення в житті молоді. Економічна активність молоді: сучасний стан і тенденції розвитку. Соціальні проблеми забезпечення зайнятості і зменшення безробіття серед молоді. Роль і місце соціології молоді в реалізації наряду „Молодість і зайнятість”.

Тема 6. Соціальні проблеми духовного розвитку молоді

Поняття «духовність» людини. Духовність як інтегральний показник соціалізації особистості, формування її моральних цінностей і життєвої позиції. Особливості культурних запитів молоді та шляхи їх задоволення. Проблеми ставлення громадянина, виховання національного самоусвідомлення, політичної культури молоді.

Тема 7. Ціннісні орієнтації та потреби сучасної молоді

Сутність, особливості виявлення та формування ціннісних орієнтацій і системи цінностей молоді. Потреби молоді як основний стимул діяльності по саморозвитку і самовдосконаленню. Роль цінностей і ціннісних орієнтацій в здійсненні життєвих планів молоді.

Тема 8. Молодіжні організації в Україні: соціологічний аналіз

Сутність, характер і особливості діяльності молодіжних організацій в Україні. Роль і функції молодіжних організацій. Характеристика форм і методів діяльності формальних молодіжних організацій. Специфіка функціонування і вплив на молодь неформальних молодіжних організацій.

Тема 9. Соціологічні дослідження соціальних проблем молоді та молодіжних організацій

Арсенал методів соціологічних досліджень соціальних проблем та соціалізації молоді. Типи досліджень молодіжної проблематики. Характеристика соціологічних досліджень в залежності від стратегічного плану: описові разові,

	моніторингові, лонгітюдні, оперативні (швидкісні).
Тривалість	180 год. (24 год. лекцій, 36 год. семінарів, 120 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	СОЦІАЛЬНА ТА КОМУНІКАТИВНА ЕТИКА
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	III V
Мета навчальної дисципліни	ознайомлення з особливостями соціальної та комунікативної етики як міждисциплінарної галузі знань
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– філософсько-методологічний зміст категоріально-понятійного апарату навчальної дисципліни з метою його застосування в професійній діяльності; – ключові напрями і течії соціальної та комунікативної етики; – вимоги основних нормативних актів у сфері соціальної та комунікативної моралі; – нові поняття прикладної та комунікативної етики.
вміти	– орієнтуватися у ключових напрямках і течіях соціальної та комунікативної етики; – аналізувати ситуації морального вибору і соціально-прикладної дилеми; – визначити шляхи розв’язання проблемної ситуації та при потребі ступінь професійного ризику; – орієнтуватися у основних нормативних актах у сфері моралі та етики; – розвивати творчий потенціал, що спрямований на досягнення успіху в професійній діяльності, підтримувати прагнення до самовдосконалення та найвищої професійної майстерності.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Соціальної та комунікативної етики» складають наступні теми Тема 1. Соціальна етика як міждисциплінарна галузь знання. Актуалізація проблематики практичної та соціальної етики. Мораль в двох вимірах — індивідуальному й

соціальному. Практична етика. Осмислення норм і правил взаємодії як форми соціальної інтеграції та солідарності в технолого-інформаційному суспільстві. Вимогами соціокультурної трансформації.

Тема 2. Біоетика: теоретичні та прикладні питання. Особливості прикладних моральних проблем біоетики. Компаративний аналіз різних підходів. Сучасність та стрімкий розвиток біологічної науки. Нові методи лікування хворих, відтворення організмів, можливості в розвитку біотехнологій. Допоміжні репродуктивні технології. Біоетичні аспекти клінічних випробувань. Реєстрації нових лікарських засобів і медичних технологій. Етичні аспекти клінічної практики; експерименти на тваринах і альтернативні методи досліджень у біології й медицині.

Тема 3. Моральний вимір політики. Нормативна теорія політичної діяльності людини. Справедливий соціальний устрій. Взаємні права та зобов'язання керівників держави та громадян (підлеглих). Співвідношення свободи, рівності та справедливості. Визначення моральних норм та цінностей, які мають відношення до «світу політичного», його інститутів, політичного світогляду і політичної поведінки. Проблема професійної етики політиків.

Тема 4. Педагогічна етика. Норми, принципи і вимоги до поведінки викладача в межах професійної діяльності. Звернення до основ педагогічної етики. Нагальні потреби вітчизняної педагогіки вищої школи. Умови євроінтеграційних процесів. Органічне входження в європейський освітянський простір. Вимоги до викладача вищої школи. Педагогічна майстерність. Критерії соціальних компетенцій. Морально-ціннісні якості.

Тема 5. Етика науки та техніки. Співвідношення моралі та науки. Наскрісні проблеми в історії інтелектуального поступу людства. Відношення між феноменами техніки. Архетипи культури. Прогресуюча дисгармонія між духовним та раціональним, етичним та науковим. Техніка та місце етики в її створенні.

Тема 6. Комунікативна етика, її суть та особливості

Комунікативна етика та морально-психологічні принципи спілкування. Сенс спілкування. Умови спілкування. Культура спілкування. Мета і цілі спілкування. Комунікативні риси особистості: чесноти і вади.

Тема 7. Семіотика, типи, форми і моделі комунікації

Масові, локальні комунікації, комунікації середнього рівня. зовнішні і внутрішні комунікації. Безпосередні (прямі). Опосередковані комунікації. Активні і пасивні комунікації.

	Випадкові й організовані комунікації. Види комунікації. Вербальні та невербальні комунікації. Реклама як вид комунікації. Конфліктні і протестні комунікації. Вуличні комунікації. Функції масової комунікації. Тема 8. Особистість в системі комунікації Особистість у системі комунікації. Комунікатор і соціологічні способи його вивчення. Цілі комунікатора. Комунікативні ролі та обмін інформацією в комунікативній сфері. межі комунікативної сфери. Соціальні ролі комунікатора. Ролі комунікантів в процесі обміну інформацією. вмотивованість дій комунікантів. Тема 9: Категорії моральнісного відношення Толерантність як моральність особистості. Парадокси толерантності. Моральна відповідальність, її специфіка. Конфлікт: елементи, типи, динаміка. Моральні цінності дружби, кохання, сім'ї. Тема 10. Свідомість, поведінка, настрої і думки людей у контексті масової та міжкультурної комунікацій Сутність і функції масової та міжкультурної комунікації. Соціально-психологічні, інформаційні та комунікативні фактори, що сприяють впливу масової комунікації. Засоби масової комунікації та засоби масової інформації. Соціально-психологічна обумовленість поведінки людей в різних культурах.
Тривалість	180 год. (24 год. лекцій, 36 год. семінарів, 120 год. самост. роботи)
Форма контролю	Залік

Назва дисципліни	СОЦІОЛОГІЯ ПОЛІТИКИ
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	II IV
Мета навчальної дисципліни	Формування у студентів системи знань, вмінь та навичок про основи політичної системи, можливості її вивчення та впливу на неї. Ознайомлення студентів із базовою проблематикою українського суспільно-політичного життя; Політика – один із найважливіших факторів суспільного життя, який суттєво впливає на кожного. На відміну від інших напрямків соціології, «соціологія політики» – смислово

	проблемна галузь, яка перебуває на етапі становлення;
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– предмет та основні завдання соціології політики на сучасному етапі розвитку; – зв'язок соціології політики з іншими галузями науки; – основні поняття, ідеї, теорії щодо політичних реалій суспільства та формування навиків соціологічного дослідження політичних процесів; – основні особливості суб'єктів політичного життя та оптимальні способи їх взаємодії; особливості соціології політики в контексті ідей гуманізму, толерантності, відповідальності, взаємодії; національні особливості суспільно-політичного буття; специфіку українського політичного простору; – особливості українських виборів та електоральних орієнтацій населення.
вміти	- здійснювати аналіз соціологічно-політичних історичних тенденцій; - виявляти специфіку українського політичного простору; - вільно володіти понятійно-категоріальним апаратом та методологією соціології політики; - аналізувати різні політичні системи та погляди з позиції об'єктивності і толерантності у контексті соціології; - ефективно застосовувати різні варіанти соціологічного опитування для дослідження політичних процесів; - вміти виокремлювати стратегічні та тактичні політичні тенденції; - вміти проводити електоральні соціологічні дослідження.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Соціологія політики» Тема 1. Соціологія політики як наука про суспільство Поняття «політика», «суспільство», «політична соціологія», «соціологія політики» на сучасному етапі розвитку соціологічних знань. Загальна характеристика соціології політики. Предмет соціології політики; Суспільство, суспільствознавство, політика, соціологія. Тема 2. Політична антропологія. Дослідження «Людини політичної». Взаємозв'язок психічних особливостей людини з її політичними пріоритетами, цінностями, діяльністю. Людина політична (Н. Пезешкіан і Е.Берн), типи взаємодії між людьми. Політичні взаємодії. Страх і агресія. Агресія та експансія. Людина маси. Людина-герой, людина-суб'єкт. Пасіонарність в політці. «Леви» і «Лиси» в суспільстві і політиці. Тема 3. Влада як предмет соціологічного дослідження.

	Особливості способів впливу влади на суспільство і суспільство на владу. Насильство і партнерство. Мультверсум та універсум. Загальна характеристика владно-політичних систем. Феномен влади. Влада як насильство, влада як Лад. Сфери владного впливу. Інструменти владного впливу. Способи покращення контакту влада-суспільство і суспільство-влада. Влада і способи впливу на людей: переконання, навіювання, психічне зараження, наслідування, маніпулювання, актуалізація. Характеристика основних типів управління: авторитарний, демократичний, анархічний. Тема 4. Соціологія суспільства і держави. Особливості соціальних систем, теорій про суспільство. Ідеалістичні та матеріалістичні підходи в трактуванні суспільства. Натуралізм, фізикалізм, географічний детермінізм, біологізм, економізм, історичний матеріалізм, суб'єктивний ідеалізм, елітаризм, об'єктивний ідеалізм, провіденціалізм. Тема 5. Особливості української суспільно-політичної системи. Особливості політичної системи українців. Проблеми бездержавної ментальності. Пошук власної моделі. Державницькі парадигми. Український анархізм, степ, хуторянство. Особистісний вплив харизматичного лідера. Довіра і взаємодія.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	СОЦІОЛОГІЯ РЕЛІГІЇ
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	IV VII
Мета навчальної дисципліни	засвоєння студентами основних теорій соціології релігії, набуття наукової ерудиції в даній галузі, вміння аналізувати соціально-значущі проблеми в сфері релігії.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	- основні концепції та теорії соціології релігії; - соціальні форми організації релігії; - проблеми та підходи соціологічного вивчення релігії в

	сучасному суспільстві; - категорії та поняття науки.
вміти	- аналізувати та давати критичну оцінку явищам, підходам та проблемам, які будуть розглядатися в процесі вивчення курсу; - використовувати методологічні основи соціології релігії при аналізі релігійності; - здійснювати та обґрунтовувати вибір методу соціологічного дослідження при аналізі явищ і процесів релігійної сфери життя суспільства.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Соціологія релігії» складають 7 тем: Тема 1. Соціологія релігії як галузь соціології Специфіка соціологічного вивчення релігії. Соціологія релігії в системі наук. Соціальні функції релігії. Тема 2. Релігія як соціальний феномен Підходи до визначення релігії в соціології. Релігія в соціокультурному контексті. Релігія як символічна система та її взаємодія з суспільством. Тема 3. Соціологічні теорії релігії Передумови виникнення наукового-соціологічного вивчення соціології. Релігія і соціальна солідарність: Е.Дюркгейм. Структурно-функціональний аналіз релігії: Б.Маліновський, А.Редкліфф-Браун. Системний функціоналізм та його критика: Т.Парсонс та Р.Мертон. Релігія та соціальні зміни в соціології М.Вебера. Неоєволюціонізм Р. Белла. Конфліктологічна позиція в соціології релігії (К.Маркс та теорія конфлікту). Релігія та соціокультурна динаміка (П.Сорокін). Тема 4. Форми організації релігії Виникнення «організованої релігії». Типи релігійних організацій та спільнот. Церква як соціальний інститут. Інституціоналізація релігії. Тема 5. Релігія та суспільство Аспекти взаємодії релігії та політики. Релігія та економіка. Сім'я, гендер та релігія. Релігія та соціальна стратифікація. Механізми впливу релігії на соціальну стратифікацію. Релігійна приналежність та соціальний статус. Релігія та соціальна мобільність. Тема 6. Поняття релігійності та проблеми її соціологічного вивчення Основні критерії (ознаки) релігійності: релігійна та конфесійна самоідентифікація, культові ознаки та ознаки релігійних відносин. Основні соціальні параметри релігійності (міра, характер, тип, поширеність, динаміка, стан

	релігійності). Поняття релігійної ситуації. Фактори релігійної ситуації та її динаміка. Секуляризація як предмет соціологічного дослідження. Секулярне суспільство та релігійне відродження. Тема 7. Соціологічні дослідження релігії в сучасній Україні Релігія та церква в сучасній Україні. Показники релігійності в Україні. Конфесійна ідентичність українця.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	PR ТА РЕКЛАМА
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	IV VII
Мета навчальної дисципліни	Проаналізувати інституції реклами та PR як одні з основних засобів об'єктивації способу життя людини сучасного суспільства і каналів трансляції норм і цінностей.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	- об'єктно-предметну сферу реклами та PR; - теоретичні основи та специфіку механізму функціонування реклами та PR як сучасних соціальних інституцій; - базові поняття та категорії сфери реклами та PR; - основні параметри дослідження реклами та PR як складових системи соціальної взаємодії; - особливості реклами та PR як домінуючих чинників впливу на масову свідомість і конструювання соціальної реальності через формування соціально схвалених стилів життя; - тенденції розвитку та трансформації реклами та PR в сучасних умовах.
вміти	- аналізувати рекламні тексти; - виявляти «шуми» та основні компоненти впливу на споживача рекламних комунікацій; - інтерпретувати різні види рекламних комунікацій.
Зміст дисципліни	Тема 1. Реклама як реалізація ціннісних орієнтацій суспільства. Тема 2. Комерційна реклама як сучасна міфологія.

	Реклама в політичній комунікації. Місце і роль соціальної реклами в інформаційному полі. Тема 3. Гендерний та семантичний аспекти реклами. Тема 4. PR та реклама як об'єкт філософського аналізу.
Тривалість	90 год. (12 год. лекцій, 18 год. семінарів, 60 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	СОЦІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МАРКЕТИНГУ
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	IV VIII
Мета навчальної дисципліни	ознайомити студентів з соціологічними аспектами маркетингу, інтегрувати попереднє знання з методики та техніки проведення соціологічних досліджень в практику маркетингових досліджень.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	- ключові поняття курсу; - сутність та специфіку організації і проведення маркетингових досліджень; - технологію дослідження.
вміти	- застосовувати в практичній діяльності знання та навички маркетингового аналізу; - реалізувати самостійні маркетингові проекти.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Соціологічні аспекти маркетингу» складають 4 тем: Тема 1. Вступ в маркетингові дослідження Сутність маркетингових досліджень: класифікація та роль. Мета і функції МД. Типи та суб'єкти проведення маркетингових досліджень. Етика маркетингових досліджень. Виявлення проблеми та підходу до проведення маркетингового дослідження. Перспективи маркетингового дослідження в майбутньому. Тема 2. Розробка плану дослідження План МД. Пошуковий та підсумковий плани МД. Пошукові МД (вторинна інформація та якісні дослідження). Дескриптивні МД: опитування та спостереження. Причинно-наслідкові МД: експеримент. Вимірювання та шкалування. Розробка анкети та форм для запису результатів спостереження. Вибірка: планування, визначення обсягу.

	Тема 3. Збір, підготовка та аналіз даних Підготовка та робота персоналу в «полі». Підготовка даних до аналізу. Варіантивний ряд, таблиці збіжності ознак та перевірка гіпотез. Дисперсійний та коваріаційний аналіз. Кореляція та регресія. Дискримінантний, факторний та кластерний аналізи. Багатомірне шкалювання і сумісний аналіз. Тема 4. Звіт про результати МД. Міжнародні та етичні норми МД Підготовка звіту про результати МД та його презентація. Міжнародні МД: структура, методи опитування, вимірювання та шкалювання, переклад анкети, етика МД. Важливість етики в МД. Прийняття моральних рішень при проведенні МД.
Тривалість	180 год. (24 год. лекцій, 26 год. семінарів, 130 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	ТЕОРІЯ ПРИЙНЯТТЯ МОРАЛЬНИХ РІШЕНЬ
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	IV VIII
Мета навчальної дисципліни	ознайомити студентів з сучасним науковим баченням процесу прийняття моральних рішень
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	– основні сучасні методи дослідження процесу прийняття моральних рішень; – праці основних дослідників, які досліджують процес прийняття моральних рішень; – специфіку співвідношення емоцій та міркувань у теорії прийняття моральних рішень; – основні види інтуїтивних моральних рішень; – недоліки інтуїтивних моральних рішень; – особливості двопроесної теорії прийняття моральних рішень: – два типи моральних рішень; – механізми дії моральних евристик;
вміти	– орієнтуватись в понятійному апараті теорії прийняття моральних рішень; – ідентифікувати моральні рішення першого та другого

	типів; – виявляти основні різновиди інтуїтивних моральних рішень; – долати недоліки інтуїтивних моральних рішень; – використовувати двопроесний підхід в щоденній практиці прийняття моральних рішень.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Теорії прийняття моральних рішень» складають наступні теми: Тема 1. Стан сучасних наукових знань в галузі теорії прийняття моральних рішень. Тема 2. Емоції та міркування у прийнятті моральних рішень. Тема 3. Два типи моральних рішень. Тема 4. Критичний аналіз надійності інтуїтивних моральних рішень. Тема 5. Моральні евристики. <i>Тема 1. Стан сучасних наукових знань в галузі теорії прийняття моральних рішень.</i> Співвідношення класичного філософського та сучасного емпіричного підходів до дослідження процесу прийняття моральних рішень. Роль емпіричних досліджень у сучасній теорії прийняття моральних рішень. Методологічні основи емпіричної етики. Основні теоретичні засади сучасної теорії моральних рішень: праці Д.Канемана, Дж.Гріна, Дж.Берона, Дж.Хайдта. <i>Тема 2. Емоції та міркування у прийнятті моральних рішень</i> Проблема співвідношення емоцій та міркувань в історії етики. Емпіричні докази значної ролі емоцій у процесі прийняття людиною моральних рішень. Роль окситоцину в моральній поведінці. Емпатія. Роль розуму в моральних рішеннях. Когнітивна переоцінка. Мораль як феномен «між інстинктом і розумом». Вплив емоційних та раціональних чинників на моральне рішення в контексті ідеї нелінійності. <i>Тема 3. Два типи моральних рішень.</i> Двосистемна модель когнітивних процесів Д.Канемана. Двопроесна теорія моральних суджень Дж. Гріна. Моральні рішення першого типу (раціональні), їх основні характеристики та види. Моральні рішення другого типу (інтуїтивні), їх характеристики та види. Використання знань про два типи моральних рішень в щоденній практиці: практичні поради. <i>Тема 4. Критичний аналіз надійності інтуїтивних моральних рішень</i>

	Моральна інтуїція та міркування: порівняльна характеристика. Основні ознаки інтуїтивних моральних рішень. Види інтуїтивних моральних рішень: інтуїтивно-емоційні рішення, рішення прийняті під впливом морально-ризикових психологічних схильностей, інтуїтивно-нормативні рішення. Недоліки та переваги інтуїтивних моральних рішень. Тема 5. Моральні евристики. Евристика, як метод мислення, що зводить складні завдання до простих мисленнєвих операції. К. Санстейн про моральні евристики та їх недоліки. Герд Гігерензер: апологетика моральних евристик. Переваги та недоліки евристик у прийнятті моральних рішень.
Тривалість	90 год. (18 год. лекцій, 18 год. семінарів, 54 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

Назва дисципліни	СОЦІОЛОГІЯ СУСПІЛЬНИХ РУХІВ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА
Статус	Дисципліни вільного вибору студента циклу професійної підготовки
Рік семестр	IV VIII
Мета навчальної дисципліни	формування знання про предмет, структуру, історію, понятійний апарат, основні теоретичні напрямки та дослідницькі методи соціології суспільних рухів.
Завдання	Після закінчення курсу студент повинен
знати	- зміст основних категорій соціології суспільних рухів; - характеристику основних теоретичних парадигм, що розкривають зміст поняття суспільний рух; - зміст типології, структури, механізми зовнішньої та внутрішньої динаміки суспільних рухів; - зміст концепції дослідження суспільних рухів в контексті трансформації пострадянського простору.
вміти	- аналізувати суспільні рухи, використовуючи теоретичний потенціал парадигм колективної поведінки, мобілізації ресурсів, ідентичності; - визначати типологію суспільних рухів; визначати та описувати фрейми досліджуваних суспільних рухів; - встановлювати співвідношення між поняттями суспільний рух, організація, соціальна група; - аналізувати зміни структури та функцій сучасних суспільних рухів;

	- орієнтуватися в особливостях емпіричного дослідження суспільних рухів.
Зміст дисципліни	Структуру змісту «Соціологія суспільних рухів та громадянського суспільства» складають 6 тем: Тема 1. Суспільні рухи як колективні суб'єкти соціальної динаміки Суспільні рухи як об'єднання великої кількості людей, мобілізованих для підтримки або опору культурним та соціальним змінам. Теоретична інтерпретація сутності суспільних рухів. Ознаки суспільних рухів. Принципи класифікації суспільних рухів. Механізми утворення, функціонування, структурної організації, форм діяльності. Соціокультурні чинники сприяючі виникненню та розвитку суспільних рухів. Зовнішня (ідеологічний, реформаторський, реорганізаційний потенціал) та внутрішня динаміка суспільних рухів. Тема 2. Основні парадигми дослідження суспільних рухів Теоретико-методологічні напрямки дослідження суспільних рухів в західній соціології. Соціологія суспільних рухів – становлення нового напрямку досліджень. Визначення предметної сфери досліджень – протестна мобілізація як цикл протесту, окремі форми протесту, вузли мобілізації (окремі рухи – цикл, участь, ідеологія, організаційні форми, репертуар колективних дій). Колективна поведінка та соціальні рухи. Мобілізація колективної дії. Теорія мобілізації ресурсів. Нові суспільні рухи та проблеми соціальної ідентичності. Тема 3. Парадигма колективної поведінки та теорія мобілізації ресурсів Соціально-психологічний підхід. Теорії масового суспільства, колективної поведінки, відносної депривації. Символічний інтеракціонізм Г. Блумера, Р.Тернера, Дж. Кілліана, структурний функціоналізм Н. Смелзера, теорії масового суспільства В. Корнгаузера, Е.Фрома. Поняття масової поведінки. Елементарні форми колективної поведінки. Механізми елементарної колективної поведінки. Натовп, маса, громадскість. Загальні та специфічні суспільні рухи. Організаційний підхід. Організаційна структура суспільних рухів, результативність рухів, тактика, мобілізаційні можливості організації. Внутрішня динаміка суспільних рухів. Репертуар колективної дії. Стратегічна діяльність щодо рекрутування учасників. Суспільні рухи та організації. Ресурси руху – організаційна інфраструктура, розвинутість формальних та неформальних комунікативних мереж. Рациональність дій руху. Тема 4. Парадигма ідентичності

	Соціокультурний підхід. Нові суспільні рухи. Нові протиріччя – конфлікти між цінностями у сфері культурного виробництва, соціальної інтеграції та соціалізації. Виникнення суб'єкта колективної дії суспільного руху. Колективна ідентичність як процес соціального конструювання системи дії. Характер ідентичності за А. Мелучі. Альтернативні соціальні рухи. Загальна характеристика, виникнення, становлення антиглобалістського руху. Ідеологічні програми та форми боротьби антиглобалістів. Ідентифікація рухів. Зміна структури та функцій суспільних рухів в сучасному суспільстві. Трансграничні суспільні рухи в умовах глобалізації. Полісуб'єктність суспільних рухів. Тема 5. Суспільні рухи та інститути громадянського суспільства Інституціональний вимір громадянського суспільства. Поняття структури політичних можливостей та її елементи. Політико-інституційний контекст становлення громадянських протестних рухів. Організаційні, соціокультурні, політичні, інституційні чинники колективної протестної дії. «Низові громадянські ініціативи» як ресурс суспільних рухів. Соціальний капітал лідерів «демократичного стилю». Тема 6. Рухи в умовах сучасного суспільства Екологічний рух – основа колективної ідентифікації та нової системи цінностей. Екологічний рух, як тип соціальної організації громадянського суспільства. Розвиток екосоціології, подвійна локально-глобальна та професійно – громадянська сутність екологічного руху. Екологічний рух в Україні. Молодіжна екологічна ініціатива як ресурс екологічного руху в Україні. Теоретичні засади вивчення молодіжного руху. Молодіжний радикалізм, вибух молодіжних рухів в Європі та США у 1960-х роках. Теорії молодіжного протесту. Особливості прояву субкультури молодіжних рухів. Сутність понять «молодь», «молодіжна культура», «сучасні молодіжні практики», «стилі життя», «сучасні молодіжні субкультури. Формування нових соціальних акторів під впливом культурної індустрії, комерціалізації, поширення американського способу життя. Специфіка студентського молодіжного руху. Тенденції розвитку студентського молодіжного руху. Теоретичні основи молодіжного громадянського активізму. Особливості емпіричного дослідження молодіжних рухів.
Тривалість	90 год. (18 год. лекцій, 18 год. семінарів, 54 год. самост. роботи)
Форма контролю	залік

